

Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem

Ds 2019:2

Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem

Ds 2019:2

Regeringskansliet
Socialdepartementet

SOU och Ds kan köpas från Norstedts Juridiks kundservice.
Beställningsadress: Norstedts Juridik, Kundservice, 106 47 Stockholm
Ordertelefon: 08-598 191 90
E-post: kundservice@nj.se
Webbadress: www.nj.se/offentligapublikationer

För remissutsändningar av SOU och Ds svarar Norstedts Juridik AB
på uppdrag av Regeringskansliets förvaltningsavdelning.

Svara på remiss – hur och varför

Statsrådsberedningen, SB PM 2003:2 (reviderad 2009-05-02).

En kort handledning för dem som ska svara på remiss.

Häftet är gratis och kan laddas ner som pdf från eller beställas på regeringen.se/remisser

Omslag: Regeringskansliets standard

Tryck: Elanders Sverige AB, Stockholm 2019

ISBN 978-91-38-24904-8

ISSN 0284-6012

Förord

Den 12 december 2017 ingick Pensionsgruppens partier en överenskommelse i syfte att säkra långsiktigt höjda och trygga pensioner. Överenskommelsen innebar bland annat att ett antal pensionsrelaterade åldersgränser ska höjas. Den 18 februari 2018 beslutade socialminister Annika Strandhäll att inrätta en arbetsgrupp inom Socialdepartementet med uppdrag att ta fram förslag om höjda åldersgränser i enlighet med de principer som följer av Pensionsgruppens överenskommelse. Arbetsgruppens förslag redovisas i denna promemoria. Förslagen har tagits fram genom löpande avstämningar mellan arbetsgruppen och Pensionsgruppen.

Stockholm den 5 februari 2019

Therese Karlberg

Innehåll

Förord.....	1
1 Sammanfattning.....	11
2 Författningsförslag.....	17
2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	17
2.2 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	23
2.3 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken.....	50
2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	75
2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	76
2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.....	77
2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring.....	78
2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor.....	79
2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor.....	80
2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.....	81
2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.....	82

2.12	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.....	83
2.13	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.....	85
2.14	Förslag till lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare	87
2.15	Förslag till lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare	89
2.16	Förslag till lag om ändring i lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.....	91
2.17	Förslag till lag om ändring i lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.....	92
3	Bakgrund.....	95
3.1	Vi lever allt längre	95
3.1.1	Ökande livslängd.....	95
3.1.2	Antalet år med god hälsa ökar.....	96
3.1.3	Pensionsålder och arbetslivets längd.....	97
3.1.4	Demografiska utmaningar	109
3.2	Gällande regelverk m.m.....	111
3.2.1	Pensionsreformen	111
3.2.2	Det allmänna ålderspensionssystemet	113
3.2.3	Intjänande.....	113
3.2.4	Inkomstpension	115
3.2.5	Premiepension.....	116
3.2.6	Garantipension	117
3.2.7	Bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd.....	118
3.3	Övriga socialförsäkringar och arbetslöshetsförsäkringen	119
3.4	Åldersgränser i etableringslagen och lagen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare	120
3.5	Anställningsskydd	121
3.6	Åldersgränser i studiestödssystemet	122

3.7	Pensionsrelaterade åldersgränser i skattesystemet.....	122
3.8	Åldersgränser för tjänstepensioner och andra kollektivavtalade ersättningar.....	124
3.9	Internationell utblick.....	127
3.9.1	Pensionsåldern i övriga EU.....	127
3.9.2	Undantag från åldershöjningar.....	128
3.9.3	Internationella åtaganden.....	128
4	Utgångspunkter för arbetsgruppens förslag.....	131
4.1	Utgångspunkter.....	131
4.2	Pensionsåldersutredningens förslag.....	132
4.3	Pensionsgruppens överenskommelse.....	134
4.4	Förlängt anställningsskydd.....	135
4.5	Uppdrag till Pensionsmyndigheten.....	136
5	Förslag och överväganden.....	139
5.1	Riktålder för pension.....	140
5.2	Höjda åldersgränser för inkomstgrundad ålderspension....	151
5.2.1	Åldersgränsen när inkomstgrundad ålderspension tidigast kan lämnas höjs och knyts till riktåldern.....	151
5.2.2	Arvsvinsterna inom inkomstpensionssystemet...	154
5.2.3	Omräkning av inkomstpension vid tidigt uttag ..	157
5.2.4	Inkomstindex och medel-PGI.....	159
5.2.5	Pensionsgrundande belopp för barnår och plikttjänstgöring.....	162
5.2.6	Förvärvsvillkoret för pensionsgrundande belopp.....	163
5.2.7	Anpassningar av reglerna för beräkning av balanstalet.....	164
5.3	Höjda åldersgränser för pensionssystemets grundskydd...	166
5.3.1	Åldersgränserna för garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd höjs och knyts till riktåldern.....	166

5.3.2	Tidigt eller uppskjutet uttag av pension	168
5.3.3	Försäkringstid för rätt till garantipension	169
5.4	Undantag för personer med ett långt arbetsliv.....	170
5.4.1	Förvärvsvillkor för rätt till garantipension från 65 år.....	170
5.4.2	Delningstal vid beräkning av garantipension med stöd av undantagsregeln.....	175
5.4.3	Påverkan på andra förmåner vid beviljandet av garantipension med stöd av undantagsregeln.....	175
5.5	Anpassning av åldersgränser i angränsande socialförsäkringssystem.....	177
5.5.1	Sjukförsäkring	177
5.5.2	Efterlevandepensioner	180
5.5.3	Särskilda förmåner vid funktionshinder	184
5.6	Arbetskadelivränta	190
5.7	Anpassningar av åldersgränser i övriga system	191
5.7.1	Anställningsskydd.....	191
5.7.2	Arbetslöshetsförsäkringen.....	194
5.7.3	Insatser för nyanlända.....	195
5.7.4	Studiestöd	197
5.7.5	Kommunala servicetjänster för äldre	198
5.7.6	Riksdagspensioner.....	200
5.8	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	201
5.8.1	Inledning.....	201
5.8.2	Socialförsäkringsbalken	202
5.8.3	Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	205
5.8.4	Lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring	206
5.8.5	Lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor.....	207
5.8.6	Lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.....	208
5.8.7	Lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.....	209
5.8.8	Lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare.....	210
5.8.9	Lagen (2017:584) om ansvar för	

	etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.....	211
--	--	-----

6 Konsekvenser av förslagen 213

6.1	Ekonomiska konsekvenser för individen	213
6.1.1	Höjd lägsta ålder för uttag av inkomstpension från 61 till 62 år 2020.....	215
6.1.2	Höjd LAS-ålder från 67 till 68 år 2020.....	220
6.1.3	Effekter av återstående förändringar av åldersgränserna 2023 och 2026	223
6.2	Ekonomiska konsekvenser för offentlig sektor.....	227
6.2.1	Allmänt om beräkningarna av offentligfinansiella effekter	228
6.2.2	Effekter av förslagen som träder i kraft 2020	228
6.2.3	Effekter av förslagen som träder i kraft 2023 och 2026	234
6.2.4	Effekter på inkomstpensionssystemet	235
6.2.5	Konsekvenser för kommunerna	236
6.3	Konsekvenser för företagen	238
6.4	Konsekvenser för arbetsmarknadens parter	239
6.5	Konsekvenser för jämställdhet.....	240
6.6	Konsekvenser av riktåldern	245
6.6.1	Konsekvenser för pensionsnivåerna	245
6.6.2	Livslängden efter socioekonomisk bakgrund	248
6.7	Konsekvenser för offentlig verksamhet.....	250
6.7.1	Pensionsmyndigheten	250
6.7.2	Försäkringskassan.....	251
6.7.3	Diskrimineringsombudsmannen	251
6.7.4	Domstolarna	251
6.7.5	Övriga myndigheter	251
6.8	Arbetslöshetskassorna.....	252
6.9	Internationella åtaganden	252

7 Författningskommentar 255

7.1	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	255
-----	---	-----

7.2	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	259
7.3	Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken	275
7.4	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	290
7.5	Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade.....	290
7.6	Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring	291
7.7	Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring	291
7.8	Förslag till lag om ändring i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor.....	292
7.9	Förslag till lag om ändring i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor.....	292
7.10	Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.....	293
7.11	Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter.....	294
7.12	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.....	294
7.13	Förslag till lag om ändring i lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.....	295
7.14	Förslag till lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare	296
7.15	Förslag till lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare	297
7.16	Förslag till lag om ändring i lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare	297
7.17	Förslag till lag om ändring i lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare	298

1 Sammanfattning

Ärendet och dess beredning

I april 2013 lämnade Pensionsålderstuderingen sitt slutbetänkande *Åtgärder för ett längre arbetsliv* (SOU 2013:25) med förslag till höjda åldersgränser i det allmänna pensionssystemet och andra näraliggande allmänna försäkrings- och bidragssystem. Förslagen har remissbehandlats och en remissammanställning finns tillgänglig på Socialdepartementet (S2013/2830/SF).

Den 12 december 2017 ingick Pensionsgruppens partier en överenskommelse i syfte att säkra långsiktigt höjda och trygga pensioner (dnr S2017/07369/SF). Överenskommelsen innebar bland annat att ett antal pensionsrelaterade åldersgränser ska höjas och att en riktålder för pension ska införas i enlighet med det förslag som har lämnats av Pensionsålderstuderingen. Överenskommelsen omfattar inte förändringar av åldersgränserna i skattesystemet. Pensionsöverenskommelsen innehåller även ett villkor om att reformen ska vara statsfinansiellt neutral.

Den 18 februari 2018 beslutade socialminister Annika Strandhäll att inrätta en arbetsgrupp inom Socialdepartementet med uppdrag att ta fram underlag till en proposition om höjda åldersgränser i enlighet med de principer som följer av Pensionsgruppens överenskommelse. Arbetsgruppens förslag redovisas i denna promemoria. Förslagen har tagits fram genom löpande avstämningar mellan arbetsgruppen och Pensionsgruppen.

I många delar är förslagen likartade med de förslag som har lämnats av Pensionsålderstuderingen och som redan har remissbehandlats. Det har emellertid gått en relativt lång tid sedan utredningens förslag remitterades. Det kan inte heller uteslutas att remissinstansernas syn på förslagen har ändrats. Därför remitteras arbetsgruppens förslag nu som en helhet.

Livslängden ökar

Arbetsgruppen kan konstatera att vi i Sverige lever allt längre. Sedan det nuvarande pensionssystemet skapades under mitten av 90-talet har medellivslängden ökat med 2,8 år. Det är givetvis i grunden positivt men innebär att pensionerna blir lägre eftersom de ska räcka under en längre tid. För att upprätthålla pensionsnivåerna behöver därför arbetslivet förlängas i takt med den ökade medellivslängden. Ett längre arbetsliv behövs också för att säkerställa den generella välfärden. Arbetsgruppens bedömer att det finns en allmän uppfattning att den officiella pensionsåldern är 65 år. Detta styr våra beteenden och motverkar de ekonomiska drivkrafter som finns i pensionssystemet för ett längre arbetsliv.

Arbetsgruppens förslag i korthet

Arbetsgruppen föreslår att ett nytt åldersbegrepp införs i socialförsäkringsbalken. Det nya åldersbegreppet ska benämnas riktålder för pension och ska fungera som ett riktmärke för de individuella pensionsbesluten. Riktåldern ska räknas upp med hänsyn till medellivslängdens utveckling. Arbetsgruppen föreslår att riktåldern beräknas för första gången 2020 och tillämpas från och med 2026. Baserat på den senaste befolkningsprognosen från SCB beräknas riktåldern då bli 66,96 år vilket ska avrundas till 67 år. För att lagstiftarens avsikter ska vara tydliga och ge effekt föreslås att dagens åldersgränser i pensionssystemet och i angränsande trygghetssystem knyts till riktåldern.

Därutöver föreslår arbetsgruppen att åldersgränsen när inkomstgrundad ålderspension i form av inkomstpension och premiepension tidigast kan lämnas ska höjas i tre steg: År 2020 ska den höjas från 61 till 62 år, 2023 ska den höjas till 63 år. År 2026 ska den knytas till att vara tre år lägre än riktåldern för pension vilket innebär att åldersgränsen då bedöms bli 64 år.

Vidare föreslås att åldersgränsen när garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd tidigast kan lämnas ska höjas från 65 till 66 år 2023. År 2026 ska åldersgränsen knytas till riktåldern för pension vilket innebär att åldersgränsen då bedöms bli 67 år. En undantagsbestämmelse föreslås införas som ger fortsatt rätt till garantipension från 65 års ålder i de fall den enskilde uppfyller ett

särskilt förvärvsvillkor. Förvärvsvillkoret ska anses uppfyllt om den enskilde vid 65 års ålder under minst 44 år har haft pensionsgrundande inkomst som för vart och ett av åren har uppgått till lägst två inkomstbasbelopp.

De pensionsrelaterade åldersgränserna i socialförsäkringssystemet i övrigt och i arbetslöshetsförsäkringen, liksom åldersgränserna i etableringslagen, lagen om vissa kommunala befogenheter och i lagen om samhällsorientering för vissa nyanlända föreslås också anpassas till de höjda åldersgränserna i pensionsystemet. Bland annat bör åldersgränserna för sjukersättning och arbetslöshetsersättning höjas från 65 till 66 år 2023. År 2026 ska åldersgränserna knytas till riktåldern för pension vilket innebär att dessa då bedöms bli 67 år.

Arbetsmarknadsdepartementet har i promemorian *Förlängt anställningskydd till 69 år* (Ds 2018:28) föreslagit att arbetstagares rätt att kvarstanna i anställning (LAS-åldern) ska höjas från nuvarande 67 till 69 år. Åldersgränsen föreslås höjas i två steg: från 67 till 68 år 2020 och från 68 till 69 år 2023. Arbetsgruppen lämnar i denna promemoria förslag till anpassningar av åldersgränserna bland annat för arbetsskadelivränta med hänsyn till de föreslagna höjningarna av LAS-åldern.

Genomförande

I denna promemoria presenteras ett antal förslag som i enlighet med pensionsöverenskommelsen ska genomföras 2020. Promemorian innehåller även en analys av de förväntade konsekvenserna av dessa förslag. De förslag som ska genomföras 2020 återfinns i följande avsnitt:

- 5.1 Riktålder för pension,
- 5.2.1 Åldersgränsen när inkomstgrundad ålderspension tidigast kan lämnas höjs och knyts till riktåldern,
- 5.2.2 Arvsvinsterna inom inkomstpensionssystemet,
- 5.5.1 Sjukförsäkring,
- 5.6 Arbetsskadelivränta, och
- 5.7.5 Kommunala servicetjänster för äldre.

Dessutom innehåller promemorian ett flertal förslag som enligt pensionsöverenskommelsen ska genomföras 2023 och 2026.

Vissa konsekvenser av arbetsgruppens förslag

Det är flera olika åldersgränser och förmåner som berörs av Pensionsgruppens överenskommelse och arbetsgruppens förslag, främst i socialförsäkringsbalken men även i angränsande trygghetssystem. Överenskommelsen omfattar emellertid inte åldersgränserna i skattesystemet och arbetsgruppen lämnar därför inga förslag angående dessa. Åldersgränserna i skattesystemet kommer i stället att hanteras i ett separat lagstiftningsprojekt.

Vissa av arbetsgruppens förslag ska enligt överenskommelsen träda i kraft 2020. Merparten av förslagen ska dock träda i kraft senare. För dessa har arbetsgruppen valt att endast redovisa den ekonomiska inriktningen av förslagen. Det bedöms som mer lämpligt att mer detaljerade beräkningar läggs fram först i samband med att effekterna av eventuella förändringar i skattesystemet kan inkluderas.

För att säkra den generella välfärden och nivån på framtida pensioner behöver sysselsättningen öka. De förslag som föreslås träda i kraft 2020 beräknas leda till relativt små förändringar i antalet sysselsatta, BNP och antalet ålderspensionärer. Därigenom blir även den offentligfinansiella effekten av förslagen begränsad. Sparandet beräknas förbättras, i första hand i pensionssystemet där utgifterna för ålderspensioner minskar. Statens sparande begränsas i viss mån av att utgifterna för sjukpenning och arbetslöshetsersättning ökar något.

De förslag som föreslås träda ikraft 2023 och 2026 förväntas leda till att statens utgifter bli högre på kort till medellång sikt framför allt till följd av större utbetalningar av sjukersättning, sjukpenning, a-kassa och aktivitetsstöd.

Kommunernas behov av statsbidrag kommer att minska i takt med att kommunernas skatteintäkter väntas öka framför allt till följd av att individer arbetar längre, men även till följd av ökade utbetalningar från de ovan nämnda ersättningssystemen. Detta kommer att ge utrymme för att anpassa det generella statsbidraget vilket kan bidra till att göra reformen statsfinansiellt neutral.

Hur de förslag som ska genomföras 2023 och 2026 kommer att påverka sysselsättning, BNP och antalet ålderspensionärer beror även på följdändringar i skattesystemet. Effekten på t.ex. sysselsättningen har stor betydelse för de offentliga finanserna.

2 Författningsförslag

2.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken dels att 2 kap. 1 §, 26 kap. 22 b §, 41 kap. 6 §, 56 kap. 3 § och 62 kap. 12, 13 och 15–17 §§, och rubrikerna närmast före 62 kap. 15 och 16 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas fyra nya paragrafer, 2 kap. 10 a–10 d §§, och närmast före 2 kap. 10 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

1 §¹

I detta kapitel finns bestämmelser om

- socialförsäkringens administration, m.m. i 2 §,
- socialförsäkringens finansiering, m.m. i 3 och 4 §§,
- internationella förhållanden i 5 §,
- prisbasbelopp m.m. i 6–10 §§, och
- prisbasbelopp m.m. i 6–10 §§,
 - riktålder för pension i 10 a–10 d §§, och
- definitioner och förklaringar i 11–17 §§.

Riktålder för pension

10 a §

Vissa förmåner och beräk-

¹ Senaste lydelse 2012:834.

ningar som anges i denna balk ska knytas till en särskild ålder (riktålder för pension) som beräknas för varje år enligt bestämmelserna i 10 b §.

10 b §

Riktålder för pension räknas fram enligt följande.

Till bastalet 65 ska läggas $\frac{2}{3}$ av differensen mellan

– den vid 65 års ålder återstående medellivslängden för befolkningen i Sverige under femårsperioden närmast före det år riktåldern beräknas och

– motsvarande värde för jämförelseåret 1994.

Den framräknade riktåldern för pension ska avrundas till närmaste helår.

10 c §

Den beräknade riktåldern för pension ska gälla för det sjätte året efter beräkningsåret.

När en gällande riktålder för pension ändras ska en åldersgräns som är knuten till den riktåldern som gällde före ändringen fortsätta att gälla för en försäkrad som före ändringen har uppnått en sådan åldersgräns.

10 d §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen

meddela närmare föreskrifter om riktåldern för pension och dess beräkning.

26 kap.

22 b §²

Om livränta har lämnats till följd av arbetsskada som inträffat tidigast den månad då den försäkrade fyllde 65 år, gäller det som föreskrivs i 22 a § första stycket längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 67 år.

Om livränta har lämnats till följd av arbetsskada som inträffat tidigast den månad då den försäkrade fyllde 65 år, gäller det som föreskrivs i 22 a § första stycket längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 68 år.

41 kap.

6 §

Livränta lämnas längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 67 år, om

- skadan inträffar den månad då den försäkrade fyller 65 år eller senare, och
- en sjukpenninggrundande inkomst kan fastställas för den försäkrade enligt 25 kap. 3 §.

Livränta lämnas längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 68 år, om

- skadan inträffar den månad då den försäkrade fyller 65 år eller senare, och

56 kap.

3 §

Inkomstgrundad ålderspension lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 61 år.

Inkomstgrundad ålderspension lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 62 år.

För garantipension finns särskilda bestämmelser om förmånstid i 66 och 67 kap.

² Senaste lydelse 2013:747.

62 kap.**12 §**

Arvsvinster efter personer som avlidit före det år de skulle ha fyllt 60 år ska fördelas för året efter dödsfallsåret. Arvsvinster efter personer som avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 60 år eller senare ska fördelas för dödsfallsåret.

Vid fördelningen ska det bortses från kvarlevandes pensionsbeholdning som härrör från pensionsrätt för året för dödsfallen och därefter.

Arvsvinster efter personer som avlidit före det år de skulle ha fyllt 61 år ska fördelas för året efter dödsfallsåret. Arvsvinster efter personer som avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 61 år eller senare ska fördelas för dödsfallsåret.

13 §

Fördelningen av arvsvinster ska först göras efter personer som avlidit före det år de skulle ha fyllt 60 år. När den fördelningen skett och pensionsrätt för året före det år fördelningen avser har fastställts, ska arvsvinster efter personer som har avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 60 år eller avlidit senare fördelas.

Fördelningen av arvsvinster ska först göras efter personer som avlidit före det år de skulle ha fyllt 61 år. När den fördelningen skett och pensionsrätt för året före det år fördelningen avser har fastställts, ska arvsvinster efter personer som har avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 61 år eller avlidit senare fördelas.

Arvsvinstfaktorer vid dödsfall efter 16 års ålder men före 60 års ålder

Arvsvinstfaktorer vid dödsfall efter 16 års ålder men före 61 års ålder

15 §

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har avlidit efter det år då de har fyllt 16 år, men före det år de skulle ha fyllt 60 år, ska grundas på kvoten mellan

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har avlidit efter det år då de har fyllt 16 år, men före det år de skulle ha fyllt 61 år, ska grundas på kvoten mellan

- summan av pensionsbehållningarna för personer som har avlidit under året före det år omräkningen avser och
- summan av pensionsbehållningarna för de personer i samma ålder som levde vid utgången av samma år.

När pensionsbehållningarna bestäms ska det bortses från förändringar efter den 1 december det år fördelningen avser.

*Arvsvinstfaktorer vid dödsfall
efter 60 års ålder*

*Arvsvinstfaktorer vid dödsfall
efter 61 års ålder*

16 §³

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 60 år eller senare ska grundas på kvoten mellan

– det beräknade antalet personer som har avlidit det år de uppnått eller skulle ha uppnått samma ålder som den person som beräkningen ska göras för och

– det beräknade antalet kvarlevande personer i samma ålder.

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 61 år eller senare ska grundas på kvoten mellan

17 §

För en försäkrad som inte har fyllt 65 år ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av officiell statistik över livslängden hos befolkningen i Sverige under femårsperioden närmast före det år personen uppnådde 60 års ålder.

Från och med det år den som avses i första stycket fyller 65 år ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av statistiken för femårsperioden närmast före det år personen uppnådde 64 års ålder.

För en försäkrad som inte har fyllt 65 år ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av officiell statistik över livslängden hos befolkningen i Sverige under femårsperioden närmast före det år personen uppnådde 61 års ålder.

² Senaste lydelse 2013:747.

1. Denna lag träder i kraft den 1 december 2019.
2. Lagen tillämpas första gången för förmåner som avser tid från och med den 1 januari 2020.
3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som uppnår respektive åldersgräns före den 1 januari 2020.

2.2 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 26 kap. 17, 18, 22 a, 22 b och 25 §§, 27 kap. 36 och 37 §§, 28 a kap. 7 §, 31 kap. 4 §, 33 kap. 16 och 17 §§, 35 kap. 4, 12, 13 och 15 §§, 41 kap. 5 och 6 §§, 46 kap. 8 §, 50 kap. 4 §, 51 kap. 8 och 10 §§, 52 kap. 10 §, 56 kap. 3, 4 a, 5 och 8 §§, 58 kap. 11 §, 60 kap. 18, 30, 41 och 52 §§, 62 kap. 12, 13, 15–17, 38 och 44 §§, 67 kap. 4 och 20 §§, 74 kap. 7 §, 77 kap. 18 §, 81 kap. 4 och 7 §§, 82 kap. 1, 4, 6–8, 14, 16, 20 och 21 §§, 84 kap. 6 och 16 §§, 101 kap. 6 §, 102 kap. 16, 18, 22, och 30 §§ och 103 c kap. 8 § och rubrikerna närmast före 27 kap. 36 och 37 §§, 62 kap. 15, 16 och 44 §§ och 67 kap. 20 § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före rubriken till 82 kap. 9 § ska lyda ”Pensionsbehållning efter avlidna som var födda 1938 eller senare och som avlidit före 66 års ålder” och att rubriken närmast efter 82 kap. 19 § ska lyda ”Pensionsbehållning efter avlidna som var födda 1938 eller senare och som avlidit efter 66 års ålder”,

dels att det ska införas åtta nya paragrafer, 33 kap. 16 a §, 41 kap. 6 a §, 67 kap. 4 a och 20 a–20 c §§, 74 kap. 7 a § och 77 kap. 18 a § och närmast före 67 kap. 20 a och 20 b §§ nya rubriker av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

26 kap.

17 §¹

SGI-skydd gäller under tid då den försäkrade inte förvärvsarbetar av någon anledning som ger rätt till ersättning i form av

1. sjukpenning,
2. ersättning för arbetsresor i stället för sjukpenning,
3. rehabiliteringsersättning, eller
4. ersättning från arbetsskadeförsäkringen enligt 38–42 kap. som motsvarar ersättning enligt 1–3 eller någon annan jämförbar ekonomisk förmån.

² Senaste lydelse 2013:747.

Om det inte finns skäl som talar emot det gäller SGI-skydd också under tid då den försäkrade har ansökt om sådan ersättning som anges i första stycket 1 och väntar på ett slutligt beslut av Försäkringskassan i ärendet.

Första och andra styckena Första och andra styckena
gäller endast för tid före 65 års ålder. gäller endast för tid före 66 års ålder.

18 §²

SGI-skydd gäller under högst tre månader i följd för en försäkrad som avbryter sitt förvärvsarbete, oavsett om avsikten är att förvärvsavbrottet ska pågå längre tid.

Första stycket gäller endast Första stycket gäller endast
för tid före 65 års ålder. för tid före 66 års ålder.

22 a §³

Vid utgången av en period då en försäkrad helt eller delvis har fått sjukersättning, aktivitetsersättning eller livränta enligt 41, 43 eller 44 kap., ska den sjukpenninggrundande inkomsten motsvara den sjukpenninggrundande inkomst som den försäkrade skulle ha varit berättigad till omedelbart före en eller flera sådana perioder. Om ett år eller längre tid har förflutit från den tidpunkt när sjukersättningen, aktivitetsersättningen eller livräntan enligt 41, 43 eller 44 kap. började lämnas ska den sjukpenninggrundande inkomsten räknas om enligt 31 § för varje helt år som har förflutit.

Första stycket gäller längst Första stycket gäller längst
till och med månaden före den till och med månaden före den
när den försäkrade fyller 65 år, när den försäkrade fyller 66 år,
om inte annat anges i 22 b §. om inte annat anges i 22 b §.

Lydelse enligt 2.1

Föreslagen lydelse

22 b §

Om livränta har lämnats till Om livränta har lämnats till
följd av arbetsskada som följd av arbetsskada som
inträffat tidigast den månad då inträffat tidigast den månad då

² Senaste lydelse 2010:1307.

³ Senaste lydelse 2013:747.

den försäkrade fyllde 65 år, gäller det som föreskrivs i 22 a § första stycket längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 68 år.

den försäkrade fyllde 66 år, gäller det som föreskrivs i 22 a § första stycket längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 69 år.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

25 §

Om en försäkrad får tjänstepension i form av ålderspension eller därmed likställd pension före utgången av den månad han eller hon fyller 65 år, ska sjukpenninggrundande inkomst fastställas endast om den försäkrade har ett förvärvsarbete som beräknas pågå under minst sex månader i följd. Den sjukpenninggrundande inkomsten ska då beräknas enligt bestämmelserna i 25 kap.

Om en försäkrad får tjänstepension i form av ålderspension eller därmed likställd pension före utgången av den månad han eller hon fyller 66 år, ska sjukpenninggrundande inkomst fastställas endast om den försäkrade har ett förvärvsarbete som beräknas pågå under minst sex månader i följd. Den sjukpenninggrundande inkomsten ska då beräknas enligt bestämmelserna i 25 kap.

27 kap.

Sjukpenning efter 65-årsdagen

Sjukpenning efter 66-årsdagen

36 §

Har den försäkrade fått sjukpenning för 180 dagar efter ingången av den månad när han eller hon fyllde 65 år, får Försäkringskassan besluta att sjukpenning inte längre ska lämnas till den försäkrade.

Har den försäkrade fått sjukpenning för 180 dagar efter ingången av den månad när han eller hon fyllde 66 år, får Försäkringskassan besluta att sjukpenning inte längre ska lämnas till den försäkrade.

*Sjukpenning efter 70-årsdagen**Sjukpenning efter 71-årsdagen***37 §**

För tid efter ingången av den månad då den försäkrade fyllt 70 år får sjukpenning lämnas under högst 180 dagar.

För tid efter ingången av den månad då den försäkrade fyllt 71 år får sjukpenning lämnas under högst 180 dagar.

28 a kap.**7 §⁴**

Sjukpenning i särskilda fall lämnas längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 65 år.

Sjukpenning i särskilda fall lämnas längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 66 år.

31 kap.**4 §**

Rehabiliteringsersättning lämnas längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 65 år.

Rehabiliteringsersättning lämnas längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 66 år.

33 kap.**16 §⁵**

Hel sjukersättning kan lämnas tidigast från och med juli det år då den försäkrade fyller 19 år och längst till och med månaden före den månad då han eller hon fyller 65 år.

Hel sjukersättning kan lämnas tidigast från och med juli det år då den försäkrade fyller 19 år och längst till och med månaden före den månad då han eller hon fyller 66 år.

Tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels sjukersättning kan

Tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels sjukersättning kan

⁴ Senaste lydelse 2011:1513.

⁵ Senaste lydelse 2016:1291.

lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 30 år och längst till och med månaden före den månad då han eller hon fyller 65 år.

lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 30 år och längst till och med månaden före den månad då han eller hon fyller 66 år.

16 a §

Sjukersättning lämnas inte för tid under vilken den försäkrade får garantipension med stöd av 67 kap. 4 a §.

17 §⁶

Försäkringskassan ska senast tre år räknat från ett beslut om sjukersättning göra en uppföljning av den försäkrades arbetsförmåga. Försäkringskassan ska därefter, så länge den försäkrade har rätt till sjukersättning, minst vart tredje år på nytt följa upp den försäkrades arbetsförmåga.

Om den försäkrade har fyllt 60 år, behöver någon uppföljning inte göras.

Om den försäkrade har fyllt 61 år, behöver någon uppföljning inte göras.

35 kap.

4 §⁷

Försäkringstid för rätt till garantiersättning tillgodoräknas en försäkrad

1. enligt 6–11 §§ under tiden från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till och med året före försäkringsfallet (faktisk försäkringstid),

2. enligt 12 och 13 §§ för tiden därefter till och med det år då han eller hon fyller 64 år (framtida försäkringstid), och

2. enligt 12 och 13 §§ för tiden därefter till och med det år då han eller hon fyller 65 år (framtida försäkringstid), och

3. enligt 14 och 15 §§ om försäkringsfallet har inträffat före 18 års ålder.

⁶ Senaste lydelse 2016:1291.

⁷ Senaste lydelse 2014:239.

12 §

Om den faktiska försäkringstiden enligt 6–11 §§ utgör minst fyra femtedelar av tiden från och med det år då den försäkrade fyllde 16 år till och med året före försäkringsfallet räknas hela tiden därefter till och med det år då den försäkrade fyller 64 år som framtida försäkringstid.

Om den faktiska försäkringstiden enligt 6–11 §§ utgör minst fyra femtedelar av tiden från och med det år då den försäkrade fyllde 16 år till och med året före försäkringsfallet räknas hela tiden därefter till och med det år då den försäkrade fyller 65 år som framtida försäkringstid.

13 §

Om den faktiska försäkringstiden motsvarar mindre än fyra femtedelar av tiden från och med det år då den försäkrade fyllde 16 år till och med året före försäkringsfallet gäller följande.

Som framtida försäkringstid räknas en så stor andel av tiden från och med året för försäkringsfallet, till och med det år då den försäkrade fyller 64 år, som motsvarar kvoten mellan den faktiska försäkringstiden och fyra femtedelar av tiden från och med det år då den försäkrade fyllde 16 år till och med året före försäkringsfallet.

Som framtida försäkringstid räknas en så stor andel av tiden från och med året för försäkringsfallet, till och med det år då den försäkrade fyller 65 år, som motsvarar kvoten mellan den faktiska försäkringstiden och fyra femtedelar av tiden från och med det år då den försäkrade fyllde 16 år till och med året före försäkringsfallet.

15 §⁸

För en försäkrad som avses i 14 § ska som försäkringstid räknas tiden från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till och med det år då han eller hon fyller 64 år. Hänsyn ska dock bara tas till tid då den försäkrade

För en försäkrad som avses i 14 § ska som försäkringstid räknas tiden från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till och med det år då han eller hon fyller 65 år. Hänsyn ska dock bara tas till tid då den försäkrade

⁸ Senaste lydelse 2014:239.

efter fyllda 16 år har uppfyllt förutsättningarna för tillgodoräknande av försäkringstid enligt 6–11 §§.

efter fyllda 16 år har uppfyllt förutsättningarna för tillgodoräknande av försäkringstid enligt 6–11 §§.

41 kap.

5 §

Livränta lämnas längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 65 år, om inte något annat anges i 6 §.

Livränta lämnas längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 66 år, om inte något annat anges i 6 eller 6 a §§.

Lydelse enligt 2.1

Föreslagen lydelse

6 §

Livränta lämnas längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 68 år, om

- skadan inträffar den månad då den försäkrade fyller 65 år eller senare, och
- en sjukpenninggrundande inkomst kan fastställas för den försäkrade enligt 25 kap. 3 §.

Livränta lämnas längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 69 år, om

- skadan inträffar den månad då den försäkrade fyller 66 år eller senare, och

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 a §

Livränta enligt 5 § lämnas inte för tid under vilken den försäkrade får garantipension med stöd av 67 kap. 4 a §.

46 kap.

8 §

Bestämmelserna om sjukpenning i samband med

Bestämmelserna om sjukpenning i samband med

pension, sjukersättning eller aktivitets-ersättning i samband med 70-årsdagen i 27 kap. 34 § och sjukpenning i samband med 71-årsdagen i 27 kap. 37 § tillämpas även i fråga om smittbärrpenning.

50 kap.

4 §⁹

Rätt till merkostnadsersättning har en försäkrad person för merkostnader, i sådan omfattning som anges i 12 §, till följd av att han eller hon före 65 års ålder har fått sin funktionsförmåga nedsatt, om det kan antas att nedsättningen kommer att bestå under minst ett år.

En försäkrad som är blind eller gravt hörselskadad har dock alltid rätt till merkostnadsersättning, om blindheten eller den grava hörselskadan har inträtt före 65 års ålder och det kan antas att denna funktionsnedsättning kommer att bestå under minst ett år.

Det som anges i andra stycket gäller dock inte för ett försäkrat barn som har en förälder som är underhållsskyldig enligt 7 kap. föräldrabalken eller som har en sådan särskilt förordnad vårdnadshavare som avses i 3 § 1.

Rätt till merkostnadsersättning har en försäkrad person för merkostnader, i sådan omfattning som anges i 12 §, till följd av att han eller hon före 66 års ålder har fått sin funktionsförmåga nedsatt, om det kan antas att nedsättningen kommer att bestå under minst ett år.

En försäkrad som är blind eller gravt hörselskadad har dock alltid rätt till merkostnadsersättning, om blindheten eller den grava hörselskadan har inträtt före 66 års ålder och det kan antas att denna funktionsnedsättning kommer att bestå under minst ett år.

⁹ Senaste lydelse 2014:239.

51 kap.**8 §**

Assistansersättning kan lämnas för tid efter det att den försäkrade har fyllt 65 år endast om

1. ersättning har beviljats innan han eller hon har fyllt 65 år, eller

2. ansökan kommer in till Försäkringskassan senast dagen före 65-årsdagen och därefter blir beviljad.

Assistansersättning kan lämnas för tid efter det att den försäkrade har fyllt 66 år endast om

1. ersättning har beviljats innan han eller hon har fyllt 66 år, eller

2. ansökan kommer in till Försäkringskassan senast dagen före 66-årsdagen och därefter blir beviljad.

10 §

Antalet assistanstimmar får inte utökas efter det att den försäkrade har fyllt 65 år.

Antalet assistanstimmar får inte utökas efter det att den försäkrade har fyllt 66 år.

52**kap.****10 §**

Bilstöd enligt 8 § första stycket 1–3 lämnas till

1. en försäkrad som är under 65 år och är beroende av ett sådant fordon som avses i 8 eller 9 § för att genom arbete få sin försörjning eller ett väsentligt tillskott till sin försörjning, eller för att genomgå arbetslivsinriktad utbildning eller genomgå rehabilitering under vilken han eller hon får rehabiliteringsersättning enligt 31 kap. eller aktivitetsstöd enligt föreskrifter som meddelas av regeringen,

2. en försäkrad som är under 65 år och, efter att ha beviljats bidrag enligt 1, har beviljats

1. en försäkrad som är under 66 år och är beroende av ett sådant fordon som avses i 8 eller 9 § för att genom arbete få sin försörjning eller ett väsentligt tillskott till sin försörjning, eller för att genomgå arbetslivsinriktad utbildning eller genomgå rehabilitering under vilken han eller hon får rehabiliteringsersättning enligt 31 kap. eller aktivitetsstöd enligt föreskrifter som meddelas av regeringen,

2. en försäkrad som är under 66 år och, efter att ha beviljats bidrag enligt 1, har beviljats

sjuk-ersättning eller aktivitets- sjuk-ersättning eller aktivitets-
ersättning, ersättning,

3. en försäkrad som fyllt 18 år men inte 50 år, och

4. en försäkrad som har barn som inte fyllt 18 år.

Bilstöd lämnas i fall som avses i 3 § till en försäkrad som har barn som har ett sådant funktionshinder som avses i 2 §.

Lydelse enligt 2.1

Föreslagen lydelse

56 kap.

3 §

Inkomstgrundad ålderspension lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 62 år.

För garantipension finns särskilda bestämmelser om förmånstid i 66 och 67 kap.

Inkomstgrundad ålderspension lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 63 år.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 a §¹⁰

Allmän ålderspension får lämnas utan ansökan från och med den månad den försäkrade fyller 65 år om den försäkrade fick hel sjukersättning omedelbart före den månaden.

Allmän ålderspension får lämnas utan ansökan från och med den månad den försäkrade fyller 66 år om den försäkrade fick hel sjukersättning omedelbart före den månaden.

5 §¹¹

Allmän ålderspension får lämnas för högst tre månader före ansökningsmånaden om den försäkrade fick sjukersättning omedelbart före 65 års ålder.

Bestämmelserna i första

Allmän ålderspension får lämnas för högst tre månader före ansökningsmånaden om den försäkrade fick sjukersättning omedelbart före 66 års ålder.

Bestämmelserna i första

¹⁰ Senaste lydelse 2013:747.

¹¹ Senaste lydelse 2018:772.

stycket tillämpas bara i fråga om pension som lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 65 år.

stycket tillämpas bara i fråga om pension som lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 66 år.

8 §¹²

Pensionsmyndigheten ska utreda om den försäkrade vill ta ut allmän ålderspension om han eller hon inte har ansökt om sådan pension månaden före den då han eller hon fyller 65 år och för den månaden har fått sjukersättning. Detta gäller inte i de fall 4 a § tillämpas.

Pensionsmyndigheten ska utreda om den försäkrade vill ta ut allmän ålderspension om han eller hon inte har ansökt om sådan pension månaden före den då han eller hon fyller 66 år och för den månaden har fått sjukersättning. Detta gäller inte i de fall 4 a § tillämpas.

58 kap.

11 §¹³

Inkomstindex ska visa den relativa förändringen av genomsnittet av de årliga pensionsgrundande inkomsterna, efter avdrag för allmän pensionsavgift, för försäkrade som under beskattningsåret har fyllt minst 16 år och högst 64 år. Vid beräkningen tillämpas inte 59 kap. 4 § andra stycket.

Inkomstindex ska visa den relativa förändringen av genomsnittet av de årliga pensionsgrundande inkomsterna, efter avdrag för allmän pensionsavgift, för försäkrade som under beskattningsåret har fyllt minst 16 år och högst 65 år. Vid beräkningen tillämpas inte 59 kap. 4 § andra stycket.

60 kap.

18 §

Det pensionsgrundande beloppet för plikttjänstgöring beräknas för de dagar under året som tjänstgöringen har pågått och som den

¹² Senaste lydelse 2013:747.

¹³ Senaste lydelse 2011 1434.

försäkrade har fått dagersättning för enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt. Beloppet per dag beräknas som kvoten mellan

<p>– hälften av genomsnittet av samtliga pensionsgrundande inkomster som fastställts för intjänandeåret för samtliga försäkrade som under det året har fyllt högst 64 år och</p> <p>– 365.</p>	<p>– hälften av genomsnittet av samtliga pensionsgrundande inkomster som fastställts för intjänandeåret för samtliga försäkrade som under det året har fyllt högst 65 år och</p>
--	--

Beräkningen av den genomsnittliga summan av samtliga fastställda pensionsgrundande inkomster ska utgå från sådana inkomster som de var bestämda den 1 december fastställelseåret.

30 §

Pensionsgrundande belopp för barnår får tillgodoräknas en förälder endast om

1. föräldern har varit försäkrad och bosatt i Sverige hela intjänandeåret,
2. barnet har varit bosatt i Sverige hela intjänandeåret eller, om barnet inte har levt hela det året, den del av året barnet levt,
3. föräldern har fyllt högst 64 år under intjänandeåret,
3. föräldern har fyllt högst 65 år under intjänandeåret,
4. föräldern har haft vårdnaden om barnet minst halva intjänandeåret, och
5. föräldern under minst halva intjänandeåret har bott tillsammans med barnet.

41 §

Överlåtelse enligt 40 § får göras endast om mottagaren

1. under intjänandeåret var gift med eller hade gemensamt barn med överlåtaren,
2. stadigvarande sammanbodde med överlåtaren under intjänandeåret,
3. var bosatt i Sverige hela intjänandeåret,
4. fyllde högst 64 år under intjänandeåret,
4. fyllde högst 65 år under intjänandeåret,
5. under minst halva intjänandeåret bodde tillsammans med barnet, och
6. inte enligt 30–36 §§ för samma år kan tillgodoräknas ett pensionsgrundande belopp för ett annat barn.

52 §

Med generell jämförelseinkomst avses 75 procent av genomsnittet av samtliga för intjänandeåret fastställda pensionsgrundande inkomster för försäkrade som under det året har fyllt högst 64 år.

Beräkningen av genomsnittet av de fastställda pensionsgrundande inkomsterna enligt första stycket ska avse de pensionsgrundande inkomsterna som de var bestämda den 1 december fastställelseåret.

Lydelse enligt 2.1

Med generell jämförelseinkomst avses 75 procent av genomsnittet av samtliga för intjänandeåret fastställda pensionsgrundande inkomster för försäkrade som under det året har fyllt högst 65 år.

Med generell jämförelseinkomst avses 75 procent av genomsnittet av samtliga för intjänandeåret fastställda pensionsgrundande inkomster för försäkrade som under det året har fyllt högst 65 år.

Föreslagen lydelse

62 kap.

12 §

Arvsvinster efter personer som avlidit före det år de skulle ha fyllt 61 år ska fördelas för året efter dödsfallsåret. Arvsvinster efter personer som avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 61 år eller senare ska fördelas för dödsfallsåret.

Vid fördelningen ska det bortses från kvarlevandes pensionsbehållning som härrör från pensionsrätt för året för dödsfallen och därefter.

13 §

Fördelningen av arvsvinster ska först göras efter personer som avlidit före det år de skulle ha fyllt 61 år. När den fördelningen skett och pensionsrätt för året före det år fördelningen avser har fastställts, ska arvsvinster efter personer som har

Arvsvinster efter personer som avlidit före det år de skulle ha fyllt 62 år ska fördelas för året efter dödsfallsåret. Arvsvinster efter personer som avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 62 år eller senare ska fördelas för dödsfallsåret.

Fördelningen av arvsvinster ska först göras efter personer som avlidit före det år de skulle ha fyllt 62 år. När den fördelningen skett och pensionsrätt för året före det år fördelningen avser har fastställts, ska arvsvinster efter personer som har

avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 61 år eller avlidit senare fördelas.

avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 62 år eller avlidit senare fördelas.

Arvsvinstfaktorer vid dödsfall efter 16 års ålder men före 61 års ålder

Arvsvinstfaktorer vid dödsfall efter 16 års ålder men före 62 års ålder

15 §

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har avlidit efter det år då de har fyllt 16 år, men före det år de skulle ha fyllt 61 år, ska grundas på kvoten mellan

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har avlidit efter det år då de har fyllt 16 år, men före det år de skulle ha fyllt 62 år, ska grundas på kvoten mellan

– summan av pensionsbehållningarna för personer som har avlidit under året före det år omräkningen avser och

– summan av pensionsbehållningarna för de personer i samma ålder som levde vid utgången av samma år.

När pensionsbehållningarna bestäms ska det bortses från förändringar efter den 1 december det år fördelningen avser.

Arvsvinstfaktorer vid dödsfall efter 61 års ålder

Arvsvinstfaktorer vid dödsfall efter 62 års ålder

16 §

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 61 år eller senare ska grundas på kvoten mellan

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har avlidit det år de fyllt eller skulle ha fyllt 62 år eller senare ska grundas på kvoten mellan

– det beräknade antalet personer som har avlidit det år de uppnått eller skulle ha uppnått samma ålder som den person som beräkningen ska göras för och

– det beräknade antalet kvarlevande personer i samma ålder.

17 §

För en försäkrad som inte har fyllt 65 år ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av officiell statistik över livslängden hos befolkningen i Sverige under femårsperioden närmast före det år personen uppnådde 61 års ålder.

Från och med det år den som avses i första stycket fyller 65 år ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av statistiken för femårsperioden närmast före det år personen uppnådde 64 års ålder.

Nuvarande lydelse

För en försäkrad som inte har fyllt 66 år ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av officiell statistik över livslängden hos befolkningen i Sverige under femårsperioden närmast före det år personen uppnådde 62 års ålder.

Från och med det år den som avses i första stycket fyller 66 år ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av statistiken för femårsperioden närmast före det år personen uppnådde 65 års ålder.

Föreslagen lydelse

38 §

Vid beräkningen av inkomstpension ska hänsyn tas till pensionsbehållning som härrör från pensionsgrundande belopp enligt 60 kap. för plikttjänstgöring, studier, eller barnår endast om det förvärvsvillkor som anges i andra stycket är uppfyllt.

Förvärvsvillkoret är uppfyllt om det för den försäkrade, senast det år han eller hon fyller 70 år, har fastställts pensionsgrundande inkomster som för vart och ett av minst fem år uppgått till lägst två gånger det inkomstbasbelopp som gällde för intjänandeåret.

Omräkning vid 65 års ålder efter tidigt uttag

Förvärvsvillkoret är uppfyllt om det för den försäkrade, senast det år han eller hon fyller 71 år, har fastställts pensionsgrundande inkomster som för vart och ett av minst fem år uppgått till lägst två gånger det inkomstbasbelopp som gällde för intjänandeåret.

Omräkning vid 66 års ålder efter tidigt uttag

44 §

För den som har tagit ut

För den som har tagit ut

inkomstpension före det år då han eller hon fyllt 65 år, ska pensionen räknas om från och med det år då den försäkrade uppnår denna ålder om delningstalet ändrats.

inkomstpension före det år då han eller hon fyllt 66 år, ska pensionen räknas om från och med det år då den försäkrade uppnår denna ålder om delningstalet ändrats.

67 kap.

4 §

Garantipension får tas ut tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 65 år.

Garantipension får tas ut tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 66 år, *om inte något annat anges i 4 a §.*

4 a §

Garantipension får tidigast tas ut från och med den månad då den försäkrade fyller 65 år om det förvärvsvillkor som anges i andra stycket är uppfyllt.

Förvärvsvillkoret är uppfyllt om den försäkrade har haft pensionsgrundande inkomst som för vart och ett av minst 44 år uppgått till lägst två gånger det inkomstbasbelopp som gällde för respektive intjänandeår.

Uttag av inkomstgrundad ålderspension från annan tidpunkt än vid 65 års ålder

Uttag av inkomstgrundad ålderspension från annan tidpunkt än vid 65 års ålder för den som är född 1953 eller tidigare

20 §

Om den försäkrade har rätt till inkomstpension eller

Om den försäkrade är född 1953 eller tidigare och har rätt till

tilläggs pension ska beräkningsunderlaget alltid bestämmas som om inkomstpensionen och tilläggs pensionen hade börjat lyftas den kalendermånad då den försäkrade *fyller* 65 år.

inkomstpension eller tilläggs pension ska beräkningsunderlaget alltid bestämmas som om inkomstpensionen och tilläggs pensionen hade börjat lyftas den kalendermånad då den försäkrade *fyllde* 65 år.

Om sådant garantitillägg lämnas som avses i 63 kap. 18 och 19 §§ och inkomstpension eller tilläggs pension har tagits ut före den kalendermånad då den försäkrade fyllde 65 år ska, när beräkningsunderlaget bestäms, detta tillägg ökas på motsvarande sätt som hel årlig tilläggs pension har minskats enligt 63 kap. 20 §.

*Uttag av inkomstgrundad
ålderspension från annan
tidpunkt än vid 65 års ålder för
den som är född 1954–1957*

20 a §

Om den försäkrade är född något av åren 1954–1957 och har rätt till inkomstpension ska beräkningsunderlaget alltid bestämmas som om inkomstpensionen hade börjat lyftas den kalendermånad då den försäkrade fyllde 65 år.

*Uttag av inkomstgrundad
ålderspension från annan
tidpunkt än vid 66 års ålder för
den som är född 1958 eller senare*

20 b §

Om den försäkrade är född 1958 eller senare och har rätt till inkomstpension ska beräknings-

underlaget alltid bestämmas som om inkomstpensionen hade börjat lyftas den kalendermånad då den försäkrade fyller 66 år.

20 c §

Om den försäkrade får garantipension med stöd av 4 a § ska beräkningsunderlaget alltid bestämmas som om inkomstpensionen hade börjat lyftas den kalendermånad då den försäkrade fyllde 65 år.

74 kap.

7 §

Äldreförsörjningsstöd kan lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 65 år.

Äldreförsörjningsstöd kan lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 66 år, *om inte något annat anges i 7 a §.*

Äldreförsörjningsstöd lämnas från och med den månad då rätt till förmånen har inträtt, dock tidigast från och med ansökningsmånaden.

7 a §

Äldreförsörjningsstöd kan lämnas för tid under vilken den försäkrade får garantipension med stöd av 67 kap. 4 a §.

77 kap.

18 §

Efterlevandepension och efterlevandestöd lämnas till och med den månad då rätten till förmånen upphör. Dock lämnas

Efterlevandepension och efterlevandestöd lämnas till och med den månad då rätten till förmånen upphör. Dock lämnas

följande förmåner längst till och med månaden före den då den efterlevande fyller 65 år:

1. omställningspension,
2. garantipension till omställningspension, och
3. änkepension i form av 90-procentstillägg.

följande förmåner längst till och med månaden före den då den efterlevande fyller 66 år:

18 a §

Förmåner enligt 18 § 1–3 lämnas inte för tid under vilken den försäkrade får garantipension med stöd av 67 kap. 4 a §.

81 kap.

4 §

Garantipension till omställningspension ska beräknas med hänsyn till den försäkringstid som kan tillgodoräknas för den avlidne till och med året före dödsfallet (faktisk försäkringstid).

Som försäkringstid för garantipension till omställningspension ska tid tillgodoräknas även från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 64 år (framtida försäkringstid).

Som försäkringstid för garantipension till omställningspension ska tid tillgodoräknas även från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 65 år (framtida försäkringstid).

7 §

Om det för den avlidne inte kan tillgodoräknas försäkringstid med minst fyra femtedelar av tiden från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till och med året före dödsfallet gäller följande.

Den framtida försäkringstiden ska beräknas som produkten av

- tidsperioden från och med året för dödsfallet till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 64 år och
- tidsperioden från och med året för dödsfallet till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 65 år och

– kvoten mellan den försäkringstid som kan tillgodoräknas den avlidne från och med det år han eller hon fyllde 16 år till och med

året före dödsfallet och fyra femtedelar av hela den faktiska tidsperioden från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till och med året före dödsfallet.

Vid beräkningen ska försäkringstiden sättas ned till närmaste hela antal månader.

82 kap.

1 §

I detta kapitel finns inledande bestämmelser i 2 och 3 §§.

Vidare finns bestämmelser om

– efterlevandepensionsunderlag efter avlidna som var födda 1938 eller senare i 4–8 §§,

– pensionsbehållning efter avlidna som var födda 1938 eller senare och som avlidit före 65 års ålder i 9–19 §§,

– pensionsbehållning efter avlidna som var födda 1938 eller senare och som avlidit efter 65 års ålder i 20 och 21 §§, och

– efterlevandepensionsunderlag efter avlidna som var födda 1937 eller tidigare i 22–26 §§.

4 §

Till grund för beräkning av efterlevandepension efter avlidna som var födda 1938 eller senare ska läggas den avlidnes

– faktiska pensionsbehållning, och

– antagna pensionsbehållning.

Pensionsbehållning beräknas på olika sätt beroende på om dödsfallet inträffat före eller efter 65 års ålder.

Pensionsbehållning beräknas på olika sätt beroende på om dödsfallet inträffat före eller efter 66 års ålder.

6 §

Om den avlidne har tagit ut inkomstpension före den månad då han eller hon fyllt eller skulle ha fyllt 65 år (tidigt uttag) gäller

Om den avlidne har tagit ut inkomstpension före den månad då han eller hon fyllt eller skulle ha fyllt 66 år (tidigt uttag) gäller

vid beräkning av den faktiska pensionsbehållningen det som anges i andra stycket.

Oavsett när dödsfallet inträffar ska den avlidnes pensionsbehållning, beräknad som om något uttag av inkomstpension inte hade gjorts, läggas till grund för beräkningen av faktisk pensionsbehållning.

7 §

Med antagen pensionsbehållning avses ett belopp som enligt 14–19 §§ kan tillgodoräknas för den avlidne för tiden från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 64 år.

Med antagen pensionsbehållning avses ett belopp som enligt 14–19 §§ kan tillgodoräknas för den avlidne för tiden från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 65 år.

8 §

Efterlevandepensionsunderlaget ska beräknas som kvoten mellan

– summan av faktisk pensionsbehållning och antagen pensionsbehållning och

– det delningstal som enligt 62 kap. 34–37 §§ ska tillämpas för beräkning av inkomstpension för försäkrade som i januari det år dödsfallet inträffade fyllde 65 år.

– det delningstal som enligt 62 kap. 34–37 §§ ska tillämpas för beräkning av inkomstpension för försäkrade som i januari det år dödsfallet inträffade fyllde 66 år.

14 §

En antagen pensionsbehållning ska beräknas för den avlidne enligt 15–19 §§ om

1. dödsfallet har inträffat före det år då den avlidne skulle ha fyllt 65 år, och

1. dödsfallet har inträffat före det år då den avlidne skulle ha fyllt 66 år, och

2. pensionsrätt för inkomstpension enligt 61 kap. har fastställts för den avlidne för minst tre av de fem kalenderåren närmast före året för dödsfallet.

16 §

Den antagna pensionsbehållningen ska motsvara summan av de årliga pensionsrätter som kan tillgodoräknas för den avlidne för tiden från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 64 år.

Den antagna pensionsbehållningen ska motsvara summan av de årliga pensionsrätter som kan tillgodoräknas för den avlidne för tiden från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 65 år.

20 §

Om dödsfallet inträffat efter det år då den avlidne fyllde 65 år ska till grund för beräkning av efterlevandepension läggas den avlidnes faktiska pensionsbehållning, beräknad enligt 9–13 §§, som tjänats in till och med det år då den avlidne fyllde 64 år.

Om dödsfallet inträffat efter det år då den avlidne fyllde 66 år ska till grund för beräkning av efterlevandepension läggas den avlidnes faktiska pensionsbehållning, beräknad enligt 9–13 §§, som tjänats in till och med det år då den avlidne fyllde 65 år.

21 §

Den faktiska pensionsbehållningen enligt 20 § ska räknas om med förändringar av inkomstindex enligt 58 kap. 10–12 §§ fram till ingången av det år den avlidne fyllde 65 år.

Den faktiska pensionsbehållningen enligt 20 § ska räknas om med förändringar av inkomstindex enligt 58 kap. 10–12 §§ fram till ingången av det år den avlidne fyllde 66 år.

Från och med årsskiftet därefter ska den faktiska pensionsbehållningen följsamhetsindexeras. Det görs genom att den räknas om i enlighet med 62 kap. 42 och 43 §§ till ingången av det år då dödsfallet inträffade.

84 kap.**6 §**

Änkepension till en änka som är född 1945 eller senare lämnas med ett belopp som motsvarar det som skulle ha lämnats till

kvinnan om mannen hade avlidit vid utgången av 1989.
 Änkepensionen ska för år räknat motsvara

1. 40 procent eller, om det efter den avlidne finns barn som har rätt till barnpension efter honom enligt 78 kap., 35 procent av

a) hel förtidspension enligt 7 § för den avlidne, eller

b) tilläggs pension i form av ålderspension enligt 7 § för den avlidne, och

2. för tid före den månad då änkan fyller 65 år, 90 procent av det prisbasbelopp som gällde för dödsfallsåret (90-procents-tillägg).

2. för tid före den månad då änkan fyller 66 år, 90 procent av det prisbasbelopp som gällde för dödsfallsåret (90-procents-tillägg).

16 §

Om en änka som är född 1954 eller senare har rätt till änkepension och för samma månad får inkomstgrundad ålderspension, lämnas änkepensionen endast i den utsträckning den, efter eventuell samordning med omställningspension enligt 77 kap. 12 §, överstiger ålderspensionen. Inkomstpension och premiepension ska i detta sammanhang beräknas som om änkan endast hade tillgodoräknats pensionsrätt för inkomstpension och som om denna pensionsrätt hade utgjort 18,5 procent av pensionsunderlaget. *I övrigt ska 14 och 15 §§ tillämpas.*

Om en änka som är född 1954 eller senare har rätt till änkepension och för samma månad får inkomstgrundad ålderspension, lämnas änkepensionen endast i den utsträckning den, efter eventuell samordning med omställningspension enligt 77 kap. 12 §, överstiger ålderspensionen. Inkomstpension och premiepension ska i detta sammanhang beräknas som om änkan endast hade tillgodoräknats pensionsrätt för inkomstpension och som om denna pensionsrätt hade utgjort 18,5 procent av pensionsunderlaget.

Om änkan tar ut inkomstpension vid en senare tidpunkt än från och med den månad då hon fyllde 66 år ska hänsyn tas till den inkomstpension som skulle ha betalats ut om hon hade haft rätt

till sådan pension från och med den månaden.

Om pensionsrätt till följd av bristande eller underlåten avgiftsbetalning inte har tillgodoräknats eller minskats ska hänsyn tas till den inkomstpension som skulle ha betalats ut om full avgift hade betalats.

101

kap.

6 §

Följande förmåner kan inte ligga till grund för bostadstillägg:

1. ålderspension för tid före den månad då den försäkrade fyller 65 år,	1. ålderspension för tid före den månad då den försäkrade fyller 66 år <i>förutom i de fall den försäkrade får hel allmän ålderspension med stöd av 67 kap. 4 a §,</i>
2. änkepension för tid från och med den månad då änkan fyller 65 år, och	2. änkepension för tid från och med den månad då änkan fyller 66 år, och
3. änkepension till en änka som grund av dödsfall efter 2002.	är född 1945 eller senare på

102

kap.

16 §¹⁴

Reduceringsinkomsten är summan av

1. sjukersättning, aktivitetsersättning, allmän ålderspension och änkepension,
2. pension och invaliditetsförmån som lämnas enligt utländsk lagstiftning,
3. inkomst av kapital enligt 7 § 3,
4. del av förmögenhet enligt 7 § 4,

¹⁴ Senaste lydelse 2013:1099.

5. 50 procent av de delar av den bidragsgrundande inkomsten som består av arbetsinkomst enligt 67 kap. 6 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229),

6. 50 procent av de delar av inkomsten enligt 15 § som, bortsett från att skatteplikt inte föreligger, är av motsvarande slag som arbetsinkomst enligt 67 kap. 6 § första stycket inkomstskattelagen, och

7. 80 procent av övriga delar av den bidragsgrundande inkomsten, minskad med ett fribelopp enligt 17–19 §§.

Från och med den månad en försäkrad, som har hel allmän ålderspension, fyller 65 år ska inkomst enligt första stycket 5 och 6 endast beaktas till den del den överstiger 24 000 kronor.

Från och med den månad en försäkrad, som har hel allmän ålderspension, fyller 66 år ska inkomst enligt första stycket 5 och 6 endast beaktas till den del den överstiger 24 000 kronor.
Detsamma ska gälla från och med den månad som en försäkrad fyller 65 år om han eller hon får hel garantipension med stöd av 67 kap.4 a §.

18 §

Om den försäkrade får sjukersättning eller aktivitetsersättning eller motsvarande utländsk förmån ska i stället för vad som anges i 17 § ett avdrag göras med ett belopp som motsvarar garantinivån för hel sådan ersättning enligt 35 kap. 18 respektive 19 §. Detta gäller dock längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 65 år.

Om den försäkrade får sjukersättning eller aktivitetsersättning eller motsvarande utländsk förmån ska i stället för vad som anges i 17 § ett avdrag göras med ett belopp som motsvarar garantinivån för hel sådan ersättning enligt 35 kap. 18 respektive 19 §. Detta gäller dock längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 66 år.

22 §¹⁵

Vid beräkning av bostadstillägg beaktas 96 procent av bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 5 000 kronor för den som är ogift och 2 500 kronor för den som är gift.

Om bostadskostnaden överstiger de belopp som anges i första stycket beaktas 70 procent av den överskjutande bostadskostnaden per månad upp till 5 600 kronor för den som är ogift och 2 800 kronor för den som är gift.

För var och en av makar ska bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad.

Från och med den månad den försäkrade fyller 65 år ska ett belopp om 340 kronor för den som är ogift och 170 kronor för den som är gift läggas till den bostadskostnad som har beaktats enligt första, andra och tredje styckena och 23 §.

Från och med den månad den försäkrade fyller 66 år ska ett belopp om 340 kronor för den som är ogift och 170 kronor för den som är gift läggas till den bostadskostnad som har beaktats enligt första, andra och tredje styckena och 23 §. *Desamma ska gälla från och med den månad som den försäkrade fyller 65 år om han eller hon får garantipension med stöd av 67 kap. 4 a §.*

30 §

Summan av inkomsterna enligt 29 § 1–3 ska alltid anses utgöra lägst en tolfedel av det för den försäkrade gällande fribeloppet enligt 17–19 §§ efter avdrag för beräknad preliminär skatt enligt 29 § 1. I fråga om makar ska inkomsterna för var och en av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda inkomster.

För den som är född 1938 eller senare ska inkomsterna från och med den månad då han eller hon fyller 65 år, i stället för de belopp som anges i 17 §, alltid, efter avdrag för beräknad preliminär skatt enligt första

För den som är född 1938 eller senare ska inkomsterna från och med den månad då han eller hon fyller 66 år, i stället för de belopp som anges i 17 §, alltid, efter avdrag för beräknad preliminär skatt enligt första

¹⁵ Senaste lydelse 2013:1099.

stycket, anses utgöra lägst en tolftedel av	stycket, anses utgöra lägst en tolftedel av
– 2,13 prisbasbelopp för den som är ogift, och	
– 1,9 prisbasbelopp för den som är gift.	

103

c kap.

8 §¹⁶

Boendetillägg lämnas längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 65 år.	Boendetillägg lämnas längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 66 år.
--	--

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 december 2022.
 2. Lagen tillämpas första gången för förmåner som avser tid från och med den 1 januari 2023.
 3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som uppnår respektive åldersgräns före den 1 januari 2023.
 4. Bestämmelsen om inkomstindex i 58 kap. 11 § i den nya lydelsen tillämpas första gången för beslut som avser förmåner för tid från och med den 1 januari 2025.
 5. Äldre föreskrifter om beräkningsunderlag för inkomstgrundad efterlevandepension gäller fortfarande för dödsfall som har inträffat före den 1 januari 2023.

¹⁶ Senaste lydelse 2011:1513.

2.3 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs i fråga om socialförsäkringsbalken

dels att 26 kap. 17, 18, 22 a, 22 b och 25 §§, 27 kap. 36 §, 28 a kap. 7 §, 31 kap. 4 §, 33 kap. 16 och 17 §§, 35 kap. 4, 12, 13 och 15 §§, 41 kap. 5 och 6 §§, 50 kap. 4 §, 51 kap. 8 och 10 §§, 52 kap. 10 §, 56 kap. 3, 4 a, 5 och 8 §§, 58 kap. 11 §, 60 kap. 18, 30, 41 och 52 §§, 62 kap. 12, 13, 15–17, 38 och 44 §§, 67 kap. 4 och 20 b §§, 74 kap. 7 §, 77 kap. 18 §, 81 kap. 4 och 7 §§, 82 kap. 1, 4, 6–8, 14, 16, 20 och 21 §§, 84 kap. 6 och 16 §§, 101 kap. 6 §, 102 kap. 16, 18, 22, och 30 §§ och 103 c kap. 8 § och rubrikerna närmast före 27 kap. 36 §, 62 kap. 15, 16 och 44 §§ och 67 kap. 20 b § ska ha följande lydelse,

dels att rubriken närmast före rubriken till 82 kap. 9 § ska lyda ”Pensionsbehållning efter avlidna som var födda 1938 eller senare och som avlidit före uppnådd riktålder för pension” och att rubriken närmast efter 82 kap. 19 § ska lyda ”Pensionsbehållning efter avlidna som var födda 1938 eller senare och som avlidit efter uppnådd riktålder för pension”.

Lydelse enligt 2.2

Föreslagen lydelse

26 kap.

17 §

SGI-skydd gäller under tid då den försäkrade inte förvärvsarbetar av någon anledning som ger rätt till ersättning i form av

1. sjukpenning,
2. ersättning för arbetsresor i stället för sjukpenning,
3. rehabiliteringsersättning, eller
4. ersättning från arbetsskadeförsäkringen enligt 38–42 kap. som motsvarar ersättning enligt 1–3 eller någon annan jämförbar ekonomisk förmån.

Om det inte finns skäl som talar emot det gäller SGI-skydd också under tid då den försäkrade har ansökt om sådan ersättning som anges i första stycket 1 och väntar på ett slutligt beslut av Försäkringskassan i ärendet.

Första och andra styckena Första och andra styckena

gäller endast för tid före 66 års
ålder.

gäller endast för tid före
uppnådd riktålder för pension.

18 §

SGI-skydd gäller under högst tre månader i följd för en försäkrad som avbryter sitt förvärvsarbete, oavsett om avsikten är att förvärvsavbrottet ska pågå längre tid.

Första stycket gäller endast
för tid före 66 års ålder.

Första stycket gäller endast
för tid före *uppnådd riktålder för
pension.*

22 a §

Vid utgången av en period då en försäkrad helt eller delvis har fått sjukersättning, aktivitetsersättning eller livränta enligt 41, 43 eller 44 kap., ska den sjukpenninggrundande inkomsten motsvara den sjukpenninggrundande inkomst som den försäkrade skulle ha varit berättigad till omedelbart före en eller flera sådana perioder. Om ett år eller längre tid har förflutit från den tidpunkt när sjukersättningen, aktivitetsersättningen eller livräntan enligt 41, 43 eller 44 kap. började lämnas ska den sjukpenninggrundande inkomsten räknas om enligt 31 § för varje helt år som har förflutit.

Första stycket gäller längst
till och med månaden före den
när den försäkrade *fyller 66 år*,
om inte annat anges i 22 b §.

Första stycket gäller längst
till och med månaden före den
när den försäkrade *uppnår rikt-
åldern för pension*, om inte annat
anges i 22 b §.

22 b §

Om livränta har lämnats till
följd av arbetsskada som in-
träffat tidigast den månad då
den försäkrade *fyllde 66 år*,
gäller det som föreskrivs i 22 a §
första stycket längst till och
med månaden före den när den
försäkrade fyller 69 år.

Om livränta har lämnats till
följd av arbetsskada som in-
träffat tidigast den månad då
den försäkrade *uppnådde
riktåldern för pension*, gäller det
som föreskrivs i 22 a § första
stycket längst till och med
månaden före den när den
försäkrade fyller 69 år.

25 §

Om en försäkrad får tjänstepension i form av ålderspension eller därmed likställd pension före utgången av den månad han eller hon *fyller 66 år*, ska sjukpenninggrundande inkomst fastställas endast om den försäkrade har ett förvärvsarbete som beräknas pågå under minst sex månader i följd. Den sjukpenninggrundande inkomsten ska då beräknas enligt bestämmelserna i 25 kap.

Om en försäkrad får tjänstepension i form av ålderspension eller därmed likställd pension före utgången av den månad han eller hon *uppnår riktåldern för pension*, ska sjukpenninggrundande inkomst fastställas endast om den försäkrade har ett förvärvsarbete som beräknas pågå under minst sex månader i följd. Den sjukpenninggrundande inkomsten ska då beräknas enligt bestämmelserna i 25 kap.

27 kap.

Sjukpenning efter 66-årsdagen

Sjukpenning efter uppnådd riktålder för pension

36 §

Har den försäkrade fått sjukpenning för 180 dagar efter ingången av den månad när han eller hon *fyllde 66 år*, får Försäkringskassan besluta att sjukpenning inte längre ska lämnas till den försäkrade.

Har den försäkrade fått sjukpenning för 180 dagar efter ingången av den månad när han eller hon *uppnådde riktåldern för pension*, får Försäkringskassan besluta att sjukpenning inte längre ska lämnas till den försäkrade.

28 a kap.**7 §**

Sjukpenning i särskilda fall lämnas längst till och med månaden före den när den försäkrade *fyller 66 år*.

Sjukpenning i särskilda fall lämnas längst till och med månaden före den när den försäkrade *uppnår riktåldern för pension*.

31 kap.**4 §**

Rehabiliteringsersättning
lämnas längst till och med
månaden före den när den
försäkrade *fyller 66 år.*

Rehabiliteringsersättning
lämnas längst till och med
månaden före den när den
försäkrade *uppnår riktåldern för
pension.*

33 kap.**16 §**

Hel sjukersättning kan läm-
nas tidigast från och med juli
det år då den försäkrade fyller
19 år och längst till och med
månaden före den månad då han
eller hon *fyller 66 år.*

Hel sjukersättning kan läm-
nas tidigast från och med juli
det år då den försäkrade fyller
19 år och längst till och med
månaden före den månad då han
eller hon *uppnår riktåldern för
pension.*

Tre fjärdedels, halv eller en
fjärdedels sjukersättning kan
lämnas tidigast från och med
den månad då den försäkrade
fyller 30 år och längst till och
med månaden före den månad
då han eller hon *fyller 66 år.*

Tre fjärdedels, halv eller en
fjärdedels sjukersättning kan
lämnas tidigast från och med
den månad då den försäkrade
fyller 30 år och längst till och
med månaden före den månad
då han eller hon *uppnår rikt-
åldern för pension.*

17 §

Försäkringskassan ska senast tre år räknat från ett beslut om
sjukersättning göra en uppföljning av den försäkrades arbets-
förmåga. Försäkringskassan ska därefter, så länge den försäkrade
har rätt till sjukersättning, minst vart tredje år på nytt följa upp den
försäkrades arbetsförmåga.

Om den försäkrade har *fyllt
61 år*, behöver någon uppfölj-
ning inte göras.

Om den försäkrade har *fem
eller färre år kvar tills riktåldern
för pension uppnås* behöver
någon uppföljning inte göras.

35 kap.**4 §**

Försäkringstid för rätt till garantiersättning tillgodoräknas en försäkrad

1. enligt 6–11 §§ under tiden från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till och med året före försäkringsfallet (faktisk försäkringstid),

2. enligt 12 och 13 §§ för tiden därefter till och med det år då han eller hon *fyller 65 år* (framtida försäkringstid), och 2. enligt 12 och 13 §§ för tiden därefter till och med *året före* det år då han eller hon *uppnår den vid försäkringsfallet gällande riktåldern för pension* (framtida försäkringstid), och

3. enligt 14 och 15 §§ om försäkringsfallet har inträffat före 18 års ålder.

12 §

Om den faktiska försäkringstiden enligt 6–11 §§ utgör minst fyra femtedelar av tiden från och med det år då den försäkrade fyllde 16 år till och med året före försäkringsfallet räknas hela tiden därefter till och med det år då den försäkrade *fyller 65 år* som framtida försäkringstid.

Om den faktiska försäkringstiden enligt 6–11 §§ utgör minst fyra femtedelar av tiden från och med det år då den försäkrade fyllde 16 år till och med året före försäkringsfallet räknas hela tiden därefter till och med *året före* det år då den försäkrade *uppnår den vid försäkringsfallet gällande riktåldern för pension* som framtida försäkringstid.

13 §

Om den faktiska försäkringstiden motsvarar mindre än fyra femtedelar av tiden från och med det år då den försäkrade fyllde 16 år till och med året före försäkringsfallet gäller följande.

Som framtida försäkringstid räknas en så stor andel av tiden från och med året för försäkringsfallet, till och med det år då den försäkrade *fyller 65 år*, som motsvarar kvoten mellan den faktiska försäkringstiden och

Som framtida försäkringstid räknas en så stor andel av tiden från och med året för försäkringsfallet, till och med *året före* det år då den försäkrade *uppnår den vid försäkringsfallet gällande riktåldern för pension*, som mot-

fyra femtedelar av tiden från och med det år då den försäkrade fyllde 16 år till och med året före försäkringsfallet.

svarar kvoten mellan den faktiska försäkringstiden och fyra femtedelar av tiden från och med det år då den försäkrade fyllde 16 år till och med året före försäkringsfallet.

15 §

För en försäkrad som avses i 14 § ska som försäkringstid räknas tiden från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till och med det år då han eller hon *fyller 65 år*. Hänsyn ska dock bara tas till tid då den försäkrade efter fyllda 16 år har uppfyllt förutsättningarna för tillgodoräknande av försäkringstid enligt 6–11 §§.

För en försäkrad som avses i 14 § ska som försäkringstid räknas tiden från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till och med *året före* det år då han eller hon *uppnår den vid försäkringsfallet gällande riktåldern för pension*. Hänsyn ska dock bara tas till tid då den försäkrade efter fyllda 16 år har uppfyllt förutsättningarna för tillgodoräknande av försäkringstid enligt 6–11 §§.

41 kap.

5 §

Livränta lämnas längst till och med månaden före den då den försäkrade *fyller 66 år*, om inte något annat anges i 6 eller 6 a §§.

Livränta lämnas längst till och med månaden före den då den försäkrade *uppnår riktåldern för pension*, om inte något annat anges i 6 eller 6 a §§.

6 §

Livränta lämnas längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 69 år, om
– skadan inträffar den månad då den försäkrade *fyller 66 år* eller senare, och

Livränta lämnas längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 69 år, om
– skadan inträffar den månad då den försäkrade *uppnår riktåldern för pension* eller senare, och

– en sjukpenninggrundande inkomst kan fastställas för den försäkrade enligt 25 kap. 3 §.

50 kap.

4 §

Rätt till merkostnadsersättning har en försäkrad person för merkostnader, i sådan omfattning som anges i 12 §, till följd av att han eller hon före *66 års ålder* har fått sin funktionsförmåga nedsatt, om det kan antas att nedsättningen kommer att bestå under minst ett år.

En försäkrad som är blind eller gravt hörselskadad har dock alltid rätt till merkostnadsersättning, om blindheten eller den grava hörselskadan har inträtt före *66 års ålder* och det kan antas att denna funktionsnedsättning kommer att bestå under minst ett år.

Det som anges i andra stycket gäller dock inte för ett försäkrat barn som har en förälder som är underhållsskyldig enligt 7 kap. föräldrabalken eller som har en sådan särskilt förordnad vårdnadshavare som avses i 3 § 1.

Rätt till merkostnadsersättning har en försäkrad person för merkostnader, i sådan omfattning som anges i 12 §, till följd av att han eller hon före *uppnådd riktålder för pension* har fått sin funktionsförmåga nedsatt, om det kan antas att nedsättningen kommer att bestå under minst ett år.

En försäkrad som är blind eller gravt hörselskadad har dock alltid rätt till merkostnadsersättning, om blindheten eller den grava hörselskadan har inträtt före *uppnådd riktålder för pension* och det kan antas att denna funktionsnedsättning kommer att bestå under minst ett år.

51 kap.

8 §

Assistansersättning kan lämnas för tid efter det att den försäkrade har *fyllt 66 år* endast om

1. ersättning har beviljats

Assistansersättning kan lämnas för tid efter det att den försäkrade har *uppnått riktåldern för pension* endast om

1. ersättning har beviljats

innan han eller hon har *fyllt* 66 år, eller

2. ansökan kommer in till Försäkringskassan senast dagen före 66-årsdagen och därefter blir beviljad.

innan han eller hon har *uppnått riktåldern för pension*, eller

2. ansökan kommer in till Försäkringskassan senast dagen före *dagen när riktåldern för pension uppnås* och därefter blir beviljad.

10 §

Antalet assistanstimmar får inte utökas efter det att den försäkrade har *fyllt 66 år*.

Antalet assistanstimmar får inte utökas efter det att den försäkrade har *uppnått riktåldern för pension*.

52

kap.

10 §

Bilstöd enligt 8 § första stycket 1–3 lämnas till

1. en försäkrad som *är under* 66 år och är beroende av ett sådant fordon som avses i 8 eller 9 § för att genom arbete få sin försörjning eller ett väsentligt tillskott till sin försörjning, eller för att genomgå arbetslivsinriktad utbildning eller genomgå rehabilitering under vilken han eller hon får rehabiliteringsersättning enligt 31 kap. eller aktivitetsstöd enligt föreskrifter som meddelas av regeringen,

2. en försäkrad som *är under* 66 år och, efter att ha beviljats bidrag enligt 1, har beviljats sjuk-ersättning eller aktivitetsersättning,

3. en försäkrad som fyllt 18 år men inte 50 år, och

1. en försäkrad som *inte har uppnått riktåldern för pension* och är beroende av ett sådant fordon som avses i 8 eller 9 § för att genom arbete få sin försörjning eller ett väsentligt tillskott till sin försörjning, eller för att genomgå arbetslivsinriktad utbildning eller genomgå rehabilitering under vilken han eller hon får rehabiliteringsersättning enligt 31 kap. eller aktivitetsstöd enligt föreskrifter som meddelas av regeringen,

2. en försäkrad som *inte har uppnått riktåldern för pension* och, efter att ha beviljats bidrag enligt 1, har beviljats sjukersättning eller aktivitetsersättning,

4. en försäkrad som har barn som inte fyllt 18 år.
 Bilstöd lämnas i fall som avses i 3 § till en försäkrad som har barn som har ett sådant funktionshinder som avses i 2 §.

56 kap.

3 §

<p>Inkomstgrundad ålderspension lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade <i>fyller 63 år</i>.</p>	<p>Inkomstgrundad ålderspension lämnas tidigast från och med <i>tre år före</i> den månad då den försäkrade <i>uppnår riktåldern för pension</i>.</p>
---	---

För garantipension finns särskilda bestämmelser om förmånstid i 66 och 67 kap.

4 a §

<p>Allmän ålderspension får lämnas utan ansökan från och med den månad den försäkrade <i>fyller 66 år</i> om den försäkrade fick hel sjukersättning omedelbart före den månaden.</p>	<p>Allmän ålderspension får lämnas utan ansökan från och med den månad den försäkrade <i>uppnår riktåldern för pension</i> om den försäkrade fick hel sjukersättning omedelbart före den månaden.</p>
--	---

5 §

<p>Allmän ålderspension får lämnas för högst tre månader före ansökningsmånaden om den försäkrade fick sjukersättning omedelbart före <i>66 års ålder</i>.</p>	<p>Allmän ålderspension får lämnas för högst tre månader före ansökningsmånaden om den försäkrade fick sjukersättning omedelbart före <i>det han eller hon uppnår riktåldern för pension</i>.</p>
--	---

<p>Bestämmelserna i första stycket tillämpas bara i fråga om pension som lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade <i>fyller 66 år</i>.</p>	<p>Bestämmelserna i första stycket tillämpas bara i fråga om pension som lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade <i>uppnår riktåldern för pension</i>.</p>
--	---

8 §

Pensionsmyndigheten ska utreda om den försäkrade vill ta ut allmän ålderspension om han eller hon inte har ansökt om sådan pension månaden före den då han eller hon *fyller 66* år och för den månaden har fått sjukersättning. Detta gäller inte i de fall 4 a § tillämpas.

Pensionsmyndigheten ska utreda om den försäkrade vill ta ut allmän ålderspension om han eller hon inte har ansökt om sådan pension månaden före den då han eller hon *uppnår riktåldern för pension* och för den månaden har fått sjukersättning. Detta gäller inte i de fall 4 a § tillämpas.

58 kap.

11 §

Inkomstindex ska visa den relativa förändringen av genomsnittet av de årliga pensionsgrundande inkomsterna, efter avdrag för allmän pensionsavgift, för försäkrade som under beskattningsåret har fyllt minst 16 år *och högst 65* år. Vid beräkningen tillämpas inte 59 kap. 4 § andra stycket.

Inkomstindex ska visa den relativa förändringen av genomsnittet av de årliga pensionsgrundande inkomsterna, efter avdrag för allmän pensionsavgift, för försäkrade som under beskattningsåret har fyllt minst 16 år *men ännu inte har uppnått riktåldern för pension*. Vid beräkningen tillämpas inte 59 kap. 4 § andra stycket.

60 kap.

18 §

Det pensionsgrundande beloppet för plikttjänstgöring beräknas för de dagar under året som tjänstgöringen har pågått och som den försäkrade har fått dag ersättning för enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarspikt. Beloppet per dag beräknas som kvoten mellan

– hälften av genomsnittet av samtliga pensionsgrundande inkomster som fastställts för intjänandeåret för samtliga försäkrade som under det året har *fyllt*

– hälften av genomsnittet av samtliga pensionsgrundande inkomster som fastställts för intjänandeåret för samtliga försäkrade som under det året har *upp-*

högst 65 år och *nått* högst året före riktåldern för pension och
– 365.

Beräkningen av den genomsnittliga summan av samtliga fastställda pensionsgrundande inkomster ska utgå från sådana inkomster som de var bestämda den 1 december fastställelseåret.

30 §

Pensionsgrundande belopp för barnår får tillgodoräknas en förälder endast om

1. föräldern har varit försäkrad och bosatt i Sverige hela intjänandeåret,
2. barnet har varit bosatt i Sverige hela intjänandeåret eller, om barnet inte har levt hela det året, den del av året barnet levt,
3. föräldern har *fyllt* högst 65 år under intjänandeåret, 3. föräldern har *uppnått* högst året före riktåldern för pension under intjänandeåret,
4. föräldern har haft vårdnaden om barnet minst halva intjänandeåret, och
5. föräldern under minst halva intjänandeåret har bott tillsammans med barnet.

41 §

Överlåtelse enligt 40 § får göras endast om mottagaren

1. under intjänandeåret var gift med eller hade gemensamt barn med överlåtaren,
2. stadigvarande sammanbodde med överlåtaren under intjänandeåret,
3. var bosatt i Sverige hela intjänandeåret,
4. *fyllde* högst 65 år under intjänandeåret, 4. *uppnådde* högst året före riktåldern för pension under intjänandeåret,
5. under minst halva intjänandeåret bodde tillsammans med barnet, och
6. inte enligt 30–36 §§ för samma år kan tillgodoräknas ett pensionsgrundande belopp för ett annat barn.

52 §

Med generell jämförelseinkomst avses 75 procent av genomsnittet av samtliga för intjänandeåret fastställda pensionsgrundande inkomster för försäkrade som under det året har *fyllt* högst 65 år.

Beräkningen av genomsnittet av de fastställda pensionsgrundande inkomsterna enligt första stycket ska avse de pensionsgrundande inkomsterna som de var bestämda den 1 december fastställelseåret.

Med generell jämförelseinkomst avses 75 procent av genomsnittet av samtliga för intjänandeåret fastställda pensionsgrundande inkomster för försäkrade som under det året har *uppnått* högst *året före riktåldern för pension*.

62 kap.

12 §

Arvsvinster efter personer som avlidit före det år de skulle ha *fyllt* 62 år ska fördelas för året efter dödsfallsåret. Arvsvinster efter personer som avlidit det år de *fyllt* eller skulle ha *fyllt* 62 år eller senare ska fördelas för dödsfallsåret.

Arvsvinster efter personer som avlidit *fem eller fler* år före det år de skulle ha *uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension* ska fördelas för året efter dödsfallsåret. Arvsvinster efter personer som avlidit *fyra eller färre* år före det år de skulle ha *uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension* ska fördelas för dödsfallsåret.

Vid fördelningen ska det bortses från kvarlevandes pensionsbehållning som härrör från pensionsrätt för året för dödsfallen och därefter.

13 §

Fördelningen av arvsvinster ska först göras efter personer som avlidit före det år de skulle ha *fyllt* 62 år. När den fördelningen skett och pensionsrätt för året före det år fördelningen

Fördelningen av arvsvinster ska först göras efter personer som avlidit *fem eller fler* år före det år de skulle ha *uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension*. När den fördel-

avser har fastställts, ska arvsvinster efter personer som har avlidit det år de *fyllt* eller skulle ha *fyllt 62 år* eller avlidit senare fördelas.

ningen skett och pensionsrätt för året före det år fördelningen avser har fastställts, ska arvsvinster efter personer som har avlidit *fyra eller färre år före* det år de skulle ha *uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension* fördelas.

Arvsvinstfaktorer vid dödsfall efter 16 års ålder men före 62 års ålder

Arvsvinstfaktorer vid dödsfall efter 16 års ålder men minst fem år före riktåldern för pension

15 §

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har avlidit efter det år då de har fyllt 16 år, men före det år de skulle ha *fyllt 62 år*, ska grundas på kvoten mellan

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har avlidit efter det år då de har fyllt 16 år, men *minst fem år* före det år de skulle ha *uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension*, ska grundas på kvoten mellan

– summan av pensionsbehållningarna för personer som har avlidit under året före det år omräkningen avser och

– summan av pensionsbehållningarna för de personer i samma ålder som levde vid utgången av samma år.

När pensionsbehållningarna bestäms ska det bortses från förändringar efter den 1 december det år fördelningen avser.

Arvsvinstfaktorer vid dödsfall efter 62 års ålder

Arvsvinstfaktorer vid dödsfall fyra eller färre år före riktåldern för pension

16 §

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har

Arvsvinstfaktorer som avser fördelning av pensionsbehållningar efter personer som har

avlidit det år de *fyllt eller* skulle avlidit *fyra eller färre år före* det ha *fyllt 62 år eller senare* ska år de skulle ha *uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension* ska grundas på kvoten mellan mellan

– det beräknade antalet personer som har avlidit det år de uppnått eller skulle ha uppnått samma ålder som den person som beräkningen ska göras för och

– det beräknade antalet kvarlevande personer i samma ålder.

17 §

För en försäkrad som inte har *fyllt 66 år* ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av officiell statistik över livslängden hos befolkningen i Sverige under femårsperioden närmast före det år personen uppnådde *62 års ålder*.

Från och med det år den som avses i första stycket *fyller 66 år* ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av statistiken för femårsperioden närmast före det år personen uppnådde *65 års ålder*.

För en försäkrad som inte har *uppnått riktåldern för pension* ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av officiell statistik över livslängden hos befolkningen i Sverige under femårsperioden närmast före *det fjärde året före* det år personen *skulle ha uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension*.

Från och med det år den som avses i första stycket *uppnår riktåldern för pension* ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av statistiken för femårsperioden närmast före *året före* det år personen uppnådde *riktåldern för pension*.

38 §

Vid beräkningen av inkomstpension ska hänsyn tas till pensionsbehållning som härrör från pensionsgrundande belopp enligt 60 kap. för pliktjänstgöring, studier, eller barnår endast om det förvärvsvillkor som anges i andra stycket är uppfyllt.

Förvärvsvillkoret är uppfyllt om det för den försäkrade, senast det *år* han eller hon *fyller*

Förvärvsvillkoret är uppfyllt om det för den försäkrade, senast det *femte året efter att* han

71 år, har fastställts pensionsgrundande inkomster som för vart och ett av minst fem år uppgått till lägst två gånger det inkomstbasbelopp som gällde för intjänandeåret.

eller hon *uppnår riktåldern för pension*, har fastställts pensionsgrundande inkomster som för vart och ett av minst fem år uppgått till lägst två gånger det inkomstbasbelopp som gällde för intjänandeåret.

Omräkning vid 66 års ålder efter tidigt uttag

Omräkning vid uppnådd riktålder för pension vid tidigt uttag

44 §

För den som har tagit ut inkomstpension före det år då han eller hon *fyllt 66 år*, ska pensionen räknas om från och med det år då den försäkrade uppnår denna ålder om delningstalet ändrats.

För den som har tagit ut inkomstpension före det år då han eller hon *uppnått riktåldern för pension*, ska pensionen räknas om från och med det år då den försäkrade uppnår denna ålder om delningstalet ändrats.

67 kap.

4 §

Garantipension får tas ut tidigast från och med den månad då den försäkrade *fyller 66 år*, om inte något annat anges i 4 a §.

Garantipension får tas ut tidigast från och med den månad då den försäkrade *uppnår riktåldern för pension*, om inte något annat anges i 4 a §.

Uttag av inkomstgrundad ålderspension från annan tidpunkt än vid 66 års ålder för den som är född 1958 eller senare

Uttag av inkomstgrundad ålderspension från annan tidpunkt än vid riktåldern för pension för den som är född 1958 eller senare

20 b §

Om den försäkrade är född 1958 eller senare och har rätt till

Om den försäkrade är född 1958 eller senare och har rätt till

inkomstpension ska beräkningsunderlaget alltid bestämmas som om inkomstpensionen hade börjat lyftas den kalendermånad då den försäkrade *fyller 66 år*.

inkomstpension ska beräkningsunderlaget alltid bestämmas som om inkomstpensionen hade börjat lyftas den kalendermånad då den försäkrade *uppnår riktåldern för pension*.

74 kap.

7 §

Äldreförsörjningsstöd kan lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade *fyller 66 år*, om inte något annat anges i 7 a §.

Äldreförsörjningsstöd kan lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade *uppnår riktåldern för pension*, om inte något annat anges i 7 a §.

Äldreförsörjningsstöd lämnas från och med den månad då rätt till förmånen har inträtt, dock tidigast från och med ansökningsmånaden.

77 kap.

18 §

Efterlevandepension och efterlevandestöd lämnas till och med den månad då rätten till förmånen upphör. Dock lämnas följande förmåner längst till och med månaden före den då den efterlevande *fyller 66 år*:

Efterlevandepension och efterlevandestöd lämnas till och med den månad då rätten till förmånen upphör. Dock lämnas följande förmåner längst till och med månaden före den då den efterlevande *uppnår riktåldern för pension*:

1. omställningspension,
2. garantipension till omställningspension, och
3. änkepension i form av 90-procentstillägg.

81

kap.

4 §

Garantipension till omställningspension ska beräknas med hänsyn till den försäkringstid som kan tillgodoräknas för den avlidne till och med året före dödsfallet (faktisk försäkringstid).

Som försäkringstid för garantipension till omställningspension ska tid tillgodoräknas även från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha *fyllt 65 år* (framtida försäkringstid).

Som försäkringstid för garantipension till omställningspension ska tid tillgodoräknas även från och med det år då dödsfallet inträffade till och med *året före* det år då den avlidne skulle ha *uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension* (framtida försäkringstid).

7 §

Om det för den avlidne inte kan tillgodoräknas försäkringstid med minst fyra femtedelar av tiden från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till och med året före dödsfallet gäller följande.

Den framtida försäkringstiden ska beräknas som produkten av

- tidsperioden från och med året för dödsfallet till och med det år då den avlidne skulle ha *fyllt 65 år* och
- tidsperioden från och med året för dödsfallet till och med *året före* det år då den avlidne skulle ha *uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension* och

– kvoten mellan den försäkringstid som kan tillgodoräknas den avlidne från och med det år han eller hon fyllde 16 år till och med året före dödsfallet och fyra femtedelar av hela den faktiska tidsperioden från och med det år då han eller hon fyllde 16 år till och med året före dödsfallet.

Vid beräkningen ska försäkringstiden sättas ned till närmaste hela antal månader.

82

kap.

1 §

I detta kapitel finns inledande bestämmelser i 2 och 3 §§.

Vidare finns bestämmelser om

– efterlevandepensionsunderlag efter avlidna som var födda 1938 eller senare i 4–8 §§,

– pensionsbehållning efter avlidna som var födda 1938 eller senare och som avlidit före 66 års ålder i 9–19 §§,

– pensionsbehållning efter avlidna som var födda 1938 eller senare och som avlidit efter 66 års ålder i 20 och 21 §§, och

– efterlevandepensionsunderlag efter avlidna som var födda 1937 eller tidigare i 22–26 §§.

– pensionsbehållning efter avlidna som var födda 1938 eller senare och som avlidit före *det år då han eller hon skulle ha uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension* i 9–19 §§,

– pensionsbehållning efter avlidna som var födda 1938 eller senare och som avlidit efter *att ha uppnått riktåldern för pension* i 20 och 21 §§, och

4 §

Till grund för beräkning av efterlevandepension efter avlidna som var födda 1938 eller senare ska läggas den avlidnes

- faktiska pensionsbehållning, och
- antagna pensionsbehållning.

Pensionsbehållning beräknas på olika sätt beroende på om dödsfallet inträffat före eller efter 66 års ålder.

Pensionsbehållning beräknas på olika sätt beroende på om dödsfallet inträffat före eller efter *uppnådd riktålder för pension*.

6 §

Om den avlidne har tagit ut inkomstpension före den månad då han eller hon *fyllt* eller skulle ha *fyllt 66 år* (tidigt uttag) gäller vid beräkning av den faktiska pensionsbehållningen det som anges i andra stycket.

Om den avlidne har tagit ut inkomstpension före den månad då han eller hon *uppnått* eller skulle ha *uppnått riktåldern för pension* (tidigt uttag) gäller vid beräkning av den faktiska pensionsbehållningen det som anges i andra stycket.

Oavsett när dödsfallet inträffar ska den avlidnes pensionsbehållning, beräknad som om något uttag av inkomstpension inte hade gjorts, läggas till grund för beräkningen av faktisk pensionsbehållning.

7 §

Med antagen pensionsbehållning avses ett belopp som enligt 14–19 §§ kan tillgodoräknas för den avlidne för tiden från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha *fyllt 65 år*.

Med antagen pensionsbehållning avses ett belopp som enligt 14–19 §§ kan tillgodoräknas för den avlidne för tiden från och med det år då dödsfallet inträffade till och med *året före* det år då den avlidne skulle ha *uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension*.

8 §

Efterlevandepensionsunderlaget ska beräknas som kvoten mellan

- summan av faktisk pensionsbehållning och antagen pensionsbehållning och
- det delningstal som enligt 62 kap. 34–37 §§ ska tillämpas för beräkning av inkomstpension för försäkrade som i januari det år dödsfallet inträffade *fyllde 66 år*.
- det delningstal som enligt 62 kap. 34–37 §§ ska tillämpas för beräkning av inkomstpension för försäkrade som i januari det år dödsfallet inträffade *uppnådde riktåldern för pension*.

14 §

En antagen pensionsbehållning ska beräknas för den avlidne enligt 15–19 §§ om

1. dödsfallet har inträffat före det år då den avlidne skulle ha *fyllt 66 år*, och
1. dödsfallet har inträffat före det år då den avlidne skulle ha *uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension*, och
2. pensionsrätt för inkomstpension enligt 61 kap. har fastställts för den avlidne för minst tre av de fem kalenderåren närmast före året för dödsfallet.

16 §

Den antagna pensionsbehållningen ska motsvara summan av de årliga pensionsrätter som kan tillgodoräknas för den avlidne för tiden från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 65 år.

Den antagna pensionsbehållningen ska motsvara summan av de årliga pensionsrätter som kan tillgodoräknas för den avlidne för tiden från och med det år då dödsfallet inträffade till och med *året före* det år då den avlidne skulle ha *uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension*.

20 §

Om dödsfallet inträffat efter det år då den avlidne *fyllde 66 år* ska till grund för beräkning av efterlevandepension läggas den avlidnes *faktiska* pensionsbehållning, *beräknad* enligt 9–13 §§, som tjänats in till och med det år då den avlidne *fyllde 65 år*.

Om dödsfallet inträffat efter det år då den avlidne *uppnådde riktåldern för pension* ska till grund för beräkning av efterlevandepension läggas den avlidnes *faktiska* pensionsbehållning, *beräknad* enligt 9–13 §§, som tjänats in till och med *året före* det år då den avlidne *uppnådde riktåldern för pension*.

21 §

Den faktiska pensionsbehållningen enligt 20 § ska räknas om med förändringar av inkomstindex enligt 58 kap. 10–12 §§ fram till ingången av det år den avlidne *fyllde 66 år*.

Den faktiska pensionsbehållningen enligt 20 § ska räknas om med förändringar av inkomstindex enligt 58 kap. 10–12 §§ fram till ingången av det år den avlidne *uppnådde riktåldern för pension*.

Från och med årsskiftet därefter ska den faktiska pensionsbehållningen följsamhetsindexeras. Det görs genom att den räknas om i enlighet med 62 kap. 42 och 43 §§ till ingången av det år då dödsfallet inträffade.

84 kap.**6 §**

Änkepension till en änka som är född 1945 eller senare lämnas med ett belopp som motsvarar det som skulle ha lämnats till kvinnan om mannen hade avlidit vid utgången av 1989. Änkepensionen ska för år räknat motsvara

1. 40 procent eller, om det efter den avlidne finns barn som har rätt till barnpension efter honom enligt 78 kap., 35 procent av

a) hel förtidspension enligt 7 § för den avlidne, eller

b) tilläggspension i form av ålderspension enligt 7 § för den avlidne, och

2. för tid före den månad då änkan *fyller 66 år*, 90 procent av det prisbasbelopp som gällde för dödsfallsåret (90-procentstillägg).

2. för tid före den månad då änkan *uppnår riktåldern för pension*, 90 procent av det prisbasbelopp som gällde för dödsfallsåret (90-procentstillägg).

16 §

Om en änka som är född 1954 eller senare har rätt till änkepension och för samma månad får inkomstgrundad ålderspension, lämnas änkepensionen endast i den utsträckning den, efter eventuell samordning med omställningspension enligt 77 kap. 12 §, överstiger ålderspensionen. Inkomstpension och premiepension ska i detta sammanhang beräknas som om änkan endast hade tillgodoräknats pensionsrätt för inkomstpension och som om denna pensionsrätt hade utgjort 18,5 procent av pensionsunderlaget.

Om änkan tar ut inkomstpension vid en senare tidpunkt än från och med den månad då hon har *fyllt 66 år* ska hänsyn tas till den inkomstgrundade ålderspension som skulle ha betalats ut om hon haft rätt till sådan pension från och med den månaden.

Om änkan tar ut inkomstpension vid en senare tidpunkt än från och med den månad då hon har *uppnått riktåldern för pension* ska hänsyn tas till den inkomstgrundade ålderspension som skulle ha betalats ut om hon haft rätt till sådan pension från och med den månaden.

Om pensionsrätt till följd av bristande eller underlåten avgiftsbetalning inte har tillgodoräknats eller minskats ska hänsyn tas till

den inkomstpension som skulle ha betalats ut om full avgift hade betalats.

101

kap.

6 §

Följande förmåner kan inte ligga till grund för bostadstillägg:

1. ålderspension för tid före den månad då den försäkrade <i>fyller 66 år</i> förutom i de fall den försäkrade får hel allmän ålderspension med stöd av 67 kap. 4 a §, 2. änkepension för tid från och med den månad då änkan <i>fyller 66 år</i>, och 3. änkepension till en änka som är född 1945 eller senare på grund av dödsfall efter 2002.	1. ålderspension för tid före den månad då den försäkrade <i>uppnår riktåldern för pension</i> förutom i de fall den försäkrade får hel allmän ålderspension med stöd av 67 kap. 4 a §, 2. änkepension för tid från och med den månad då änkan <i>uppnår riktåldern för pension</i>, och

102

kap.

16 §

Reduceringsinkomsten är summan av

1. sjukersättning, aktivitetsersättning, allmän ålderspension och änkepension,
2. pension och invaliditetsförmån som lämnas enligt utländsk lagstiftning,
3. inkomst av kapital enligt 7 § 3,
4. del av förmögenhet enligt 7 § 4,
5. 50 procent av de delar av den bidragsgrundande inkomsten som består av arbetsinkomst enligt 67 kap. 6 § första stycket inkomstskattelagen (1999:1229),
6. 50 procent av de delar av inkomsten enligt 15 § som, bortsett från att skatteplikt inte föreligger, är av motsvarande slag som arbetsinkomst enligt 67 kap. 6 § första stycket inkomstskattelagen, och
7. 80 procent av övriga delar av den bidragsgrundande inkomsten, minskad med ett fribelopp enligt 17–19 §§.

Från och med den månad en försäkrad, som har hel allmän ålderspension, *fyller 66 år* ska inkomst enligt första stycket 5 och 6 endast beaktas till den del den överstiger 24 000 kronor. Detsamma ska gälla från och med den månad som en försäkrad fyller 65 år om han eller hon får garantipension med stöd av 67 kap. 4 a §.

Från och med den månad en försäkrad, som har hel allmän ålderspension, *uppnår riktåldern för pension* ska inkomst enligt första stycket 5 och 6 endast beaktas till den del den överstiger 24 000 kronor. Detsamma ska gälla från och med den månad som en försäkrad fyller 65 år om han eller hon får garantipension med stöd av 67 kap. 4 a §.

18 §

Om den försäkrade får sjukersättning eller aktivitetsersättning eller motsvarande utländsk förmån ska i stället för vad som anges i 17 § ett avdrag göras med ett belopp som motsvarar garantinivån för hel sådan ersättning enligt 35 kap. 18 respektive 19 §. Detta gäller dock längst till och med månaden före den då den försäkrade *fyller 66 år*.

Om den försäkrade får sjukersättning eller aktivitetsersättning eller motsvarande utländsk förmån ska i stället för vad som anges i 17 § ett avdrag göras med ett belopp som motsvarar garantinivån för hel sådan ersättning enligt 35 kap. 18 respektive 19 §. Detta gäller dock längst till och med månaden före den då den försäkrade *uppnår riktåldern för pension*.

22 §

Vid beräkning av bostadstillägg beaktas 96 procent av bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 5 000 kronor för den som är ogift och 2 500 kronor för den som är gift.

Om bostadskostnaden överstiger de belopp som anges i första stycket beaktas 70 procent av den överskjutande bostadskostnaden per månad upp till 5 600 kronor för den som är ogift och 2 800 kronor för den som är gift.

För var och en av makar ska bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad.

Från och med den månad den försäkrade *fyller 66 år* ska

Från och med den månad den försäkrade *uppnår riktåldern*

ett belopp om 340 kronor för den som är ogift och 170 kronor för den som är gift läggs till den bostadskostnad som har beaktats enligt första, andra och tredje styckena och 23 §. Detsamma ska gälla från och med den månad som den försäkrade fyller 65 år om han eller hon får garantipension med stöd av 67 kap. 4 a §.

för pension ska ett belopp om 340 kronor för den som är ogift och 170 kronor för den som är gift läggs till den bostadskostnad som har beaktats enligt första, andra och tredje styckena och 23 §. Detsamma ska gälla från och med den månad som den försäkrade fyller 65 år om han eller hon får garantipension med stöd av 67 kap. 4 a §.

30 §

Summan av inkomsterna enligt 29 § 1–3 ska alltid anses utgöra lägst en tolfedel av det för den försäkrade gällande fribeloppet enligt 17–19 §§ efter avdrag för beräknad preliminär skatt enligt 29 § 1. I fråga om makar ska inkomsterna för var och en av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda inkomster.

För den som är född 1938 eller senare ska inkomsterna från och med den månad då han eller hon *fyller 66 år*, i stället för de belopp som anges i 17 §, alltid, efter avdrag för beräknad preliminär skatt enligt första stycket, anses utgöra lägst en tolfedel av

- 2,13 prisbasbelopp för den som är ogift, och
- 1,9 prisbasbelopp för den som är gift.

För den som är född 1938 eller senare ska inkomsterna från och med den månad då han eller hon *uppnår riktåldern för pension*, i stället för de belopp som anges i 17 §, alltid, efter avdrag för beräknad preliminär skatt enligt första stycket, anses utgöra lägst en tolfedel av

103

Boendetillägg lämnas längst till och med månaden före den när den försäkrade *fyller 66 år*.

c kap.

8 §

Boendetillägg lämnas längst till och med månaden före den när den försäkrade *uppnår riktåldern för pension*.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026 i fråga om 35 kap. 4, 12, 13 och 15 §§ och i övrigt den 1 december 2025.
2. Lagen tillämpas första gången för förmåner som avser tid från och med den 1 januari 2026.
3. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som uppnår respektive åldersgräns före den 1 januari 2026.
4. Äldre föreskrifter om försäkringstid i 35 kap. 4, 12, 13 och 15 §§ gäller fortfarande för försäkringsfall som fastställs till tid före den 1 januari 2026.
5. Bestämmelsen om inkomstindex i 58 kap. 11 § i den nya lydelsen tillämpas första gången för beslut som avser förmåner för tid från och med den 1 januari 2028.
6. Äldre föreskrifter om beräkningsunderlag för inkomstgrundad efterlevandepension gäller fortfarande för dödsfall som har inträffat före den 1 januari 2026.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs att 9 b § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 b §¹

Insatser enligt 9 § 2 avser tid efter det att den insatsberättigade har fyllt 65 år endast om

1. insatsen har beviljats innan han eller hon har fyllt 65 år, eller

2. ansökan om sådan insats inkommer till kommunen senast dagen före 65-årsdagen och därefter blir beviljad.

Insatser enligt 9 § 2 får dock inte utökas efter det att den insatsberättigade har fyllt 65 år.

Insatser enligt 9 § 2 avser tid efter det att den insatsberättigade har fyllt 66 år endast om

1. insatsen har beviljats innan han eller hon har fyllt 66 år, eller

2. ansökan om sådan insats inkommer till kommunen senast dagen före 66-årsdagen och därefter blir beviljad.

Insatser enligt 9 § 2 får dock inte utökas efter det att den insatsberättigade har fyllt 66 år.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som har fyllt 65 år före lagens ikraftträdande.

¹ Senaste lydelse 2000:1031.

2.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Härigenom föreskrivs att 9 b § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade att 9 b § ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt 2.4

Föreslagen lydelse

9 b §

Insatser enligt 9 § 2 avser tid efter det att den insatsberättigade har *fyllt 66 år* endast om

1. insatsen har beviljats innan han eller hon har *fyllt 66 år*, eller

2. ansökan om sådan insats inkommer till kommunen senast dagen före *66-årsdagen* och där-
efter blir beviljad.

Insatser enligt 9 § 2 får dock inte utökas efter det att den insatsberättigade har *fyllt 66 år*.

Insatser enligt 9 § 2 avser tid efter det att den insatsberättigade har *uppnått rikt-åldern för pension enligt 2 kap. 10 a-10 d §§ socialförsäkringsbalken* endast om

1. insatsen har beviljats innan han eller hon har *uppnått rikt-åldern för pension*, eller

2. ansökan om sådan insats inkommer till kommunen senast dagen före *dagen när riktåldern för pension uppnås* och därefter blir beviljad.

Insatser enligt 9 § 2 får dock inte utökas efter det att den insatsberättigade har *uppnått riktåldern för pension*.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som har fyllt 66 år före lagens ikraftträdande.

2.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 22 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkringen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

22 §¹

Ersättning lämnas under längst 300 dagar (ersättningsperiod). Till en sökande som dag 300 i ersättningsperioden är förälder till barn under 18 år lämnas dock ersättning under längst 450 dagar.

När det bestäms hur många dagar av ersättningsperioden som har förbrukats ska dag då den sökande fått aktivitetsstöd för att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program jämföras med ersättningsdag enligt denna lag. Dagar före den 1 oktober 2007 beaktas inte.

Om den sökande omedelbart före inträdet i en arbetslöshetskassa har fått ersättning från en annan arbetslöshetskassa, räknas ersättningsdagar i den andra kassan in i ersättningsperioden.

Rätten till dagpenning upphör vid månadsskiftet före den månad då den arbetslöse fyller 65 år.

Rätten till dagpenning upphör vid månadsskiftet före den månad då den arbetslöse fyller 66 år.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som har fyllt 65 år före lagens ikraftträdande.

¹ Senaste lydelse 2012:413.

2.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Härigenom föreskrivs att 22 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt 2.6

Föreslagen lydelse

22 §

Ersättning lämnas under längst 300 dagar (ersättningsperiod). Till en sökande som dag 300 i ersättningsperioden är förälder till barn under 18 år lämnas dock ersättning under längst 450 dagar.

När det bestäms hur många dagar av ersättningsperioden som har förbrukats ska dag då den sökande fått aktivitetsstöd för att delta i ett arbetsmarknadspolitiskt program jämföras med ersättningsdag enligt denna lag. Dagar före den 1 oktober 2007 beaktas inte.

Om den sökande omedelbart före inträdet i en arbetslöshetskassa har fått ersättning från en annan arbetslöshetskassa, räknas ersättningsdagar i den andra kassan in i ersättningsperioden.

Rätten till dagpenning upphör vid månadsskiftet före den månad då den arbetslöse *fyller 66 år*.

Rätten till dagpenning upphör vid månadsskiftet före den månad då den arbetslöse *uppnår riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken*.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som har fyllt 66 år före lagens ikraftträdande.

2.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor

Härigenom föreskrivs att 34 och 36 §§ lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

34 §¹

Rätt att bli medlem i en arbetslöshetskassa har var och en som vid ansökningstillfället förvärvat arbetat och uppfyller villkoren i kassans stadgar om arbete inom kassans verksamhetsområde. Även den som vid ansökningstillfället inte arbetat har rätt att bli medlem i en arbetslöshetskassa, om han eller hon uppfyllde villkoren när han eller hon senast arbetade.

Den som är medlem i en annan arbetslöshetskassa har dock inte rätt att bli medlem.

Rätten att bli medlem gäller till månadskiftet före den månad då den som ansöker om medlemskap fyller 65 år.

Rätten att bli medlem gäller till månadskiftet före den månad då den som ansöker om medlemskap fyller 66 år.

36 §

Medlemskapet i en arbetslöshetskassa upphör utan uppsägning den dag medlemmen fyller 65 år.

Medlemskapet i en arbetslöshetskassa upphör utan uppsägning den dag medlemmen fyller 66 år.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som har fyllt 65 år före lagens ikraftträdande.

¹ Senaste lydelse 2012:413.

2.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor

Härigenom föreskrivs att 34 och 36 §§ lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt 2.8

Föreslagen lydelse

34 §

Rätt att bli medlem i en arbetslöshetskassa har var och en som vid ansökningstillfället förvärvsarbetar och uppfyller villkoren i kassans stadgar om arbete inom kassans verksamhetsområde. Även den som vid ansökningstillfället inte arbetar har rätt att bli medlem i en arbetslöshetskassa, om han eller hon uppfyllde villkoren när han eller hon senast arbetade.

Den som är medlem i en annan arbetslöshetskassa har dock inte rätt att bli medlem.

Rätten att bli medlem gäller till månadskiftet före den månad då den som ansöker om medlemskap *fyller 66 år*.

Rätten att bli medlem gäller till månadskiftet före den månad då den som ansöker om medlemskap *uppnår riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken*.

36 §

Medlemskapet i en arbetslöshetskassa upphör utan uppsägning den dag medlemmen *fyller 66 år*.

Medlemskapet i en arbetslöshetskassa upphör utan uppsägning den dag medlemmen *uppnår riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken*.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som har fyllt 66 år före lagens ikraftträdande.

2.10 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 7 § lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

7 §

Kommuner får utan föregående individuell behovsprövning tillhandahålla servicetjänster åt personer som fyllt 67 år.

Kommuner får utan föregående individuell behovsprövning tillhandahålla servicetjänster åt personer som fyllt 68 år.

Med servicetjänster avses tjänster som är avsedda att förebygga skador, olycksfall eller ohälsa och som inte utgör personlig omvårdnad.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2020.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som har fyllt 67 år före lagens ikraftträdande.

2.11 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

Härigenom föreskrivs att 2 kap. 7 § lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt 2.10

Föreslagen lydelse

2 kap.

7 §

Kommuner får utan föregående individuell behovsprövning tillhandahålla servicetjänster åt personer som fyllt 68 år.

Kommuner får utan föregående individuell behovsprövning tillhandahålla servicetjänster åt personer som fyllt 69 år.

Med servicetjänster avses tjänster som är avsedda att förebygga skador, olycksfall eller ohälsa och som inte utgör personlig omvårdnad.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.
2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som har fyllt 68 år före lagens ikraftträdande.

2.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 23, 30 och 32 §§ lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 kap.

23 §

För en änka som avses i 21 § krävs för rätt till 90-procentstillägg enligt 83 kap. 2 § 2 socialförsäkringsbalken att hon hade rätt till sådant tillägg för december 2010.

Om änkepension, som dragits in på grund av att änkan ingått ett nytt äktenskap, ska börja betalas ut på nytt sedan detta upplösts ska änkan anses ha haft rätt till 90-procentstillägg för december 2010, om hon inte fått tillägget enbart på grund av det nya äktenskapet.

En änka som avses i 21 § och som har fyllt 65 år har inte rätt till 90-procentstillägg.

En änka som avses i 21 § och som har fyllt 66 år har inte rätt till 90-procentstillägg.

30 §

Har rätt till folkpension i form av änkepension uppkommit på grund av ett dödsfall som inträffat före 1990, ska änkan för tid efter 2002 ha rätt till garantipension till änkepension under de förutsättningar och i den utsträckning som följer av bestämmelserna i 15, 18, 19 och 33–46 §§.

En änka, som är försäkrad enligt 4 och 5 kap. socialförsäkringsbalken, har för tid före den månad då hon fyller 65 år rätt till garantipension till änkepension om hon hade rätt till sådan pension för december 2010 eller skulle ha haft rätt till sådan pension om hon då hade varit bosatt i Sverige.

En änka, som är försäkrad enligt 4 och 5 kap. socialförsäkringsbalken, har för tid före den månad då hon fyller 66 år rätt till garantipension till änkepension om hon hade rätt till sådan pension för december 2010 eller skulle ha haft rätt till sådan pension om hon då hade varit bosatt i Sverige.

32 §

En änka, som avses i 31 § och som är försäkrad enligt 4 och 5 kap. socialförsäkringsbalken, har för tid före den månad då hon fyller 65 år rätt till garantipension till änkepension, om hon hade rätt till sådan pension för december 2010 eller skulle ha haft rätt till sådan pension om hon då hade varit bosatt i Sverige och

En änka, som avses i 31 § och som är försäkrad enligt 4 och 5 kap. socialförsäkringsbalken, har för tid före den månad då hon fyller 66 år rätt till garantipension till änkepension, om hon hade rätt till sådan pension för december 2010 eller skulle ha haft rätt till sådan pension om hon då hade varit bosatt i Sverige och

1. har vårdnaden om och stadigvarande sammanbor med barn under 16 år, som vid makens död stadigvarande vistades i makarnas hem eller hos änkan, eller

2. vid makens död hade fyllt 36 år och varit gift med den avlidne i minst fem år.

Om villkoret i första stycket 1 inte längre är uppfyllt, upphör rätten till garantipension till änkepension enligt den punkten. Vid bedömningen av rätten till garantipension enligt första stycket 2 ska det i så fall anses som om mannen avlidit då rätten till pension enligt första stycket 1 upphörde och som om äktenskapet varat till den tidpunkten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som har fyllt 65 år före lagens ikraftträdande.

2.13 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 23, 30 och 32 §§ lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt 2.12

Föreslagen lydelse

7 kap.

23 §

För en änka som avses i 21 § krävs för rätt till 90-procentstillägg enligt 83 kap. 2 § 2 socialförsäkringsbalken att hon hade rätt till sådant tillägg för december 2010.

Om änkepension, som dragits in på grund av att änkan ingått ett nytt äktenskap, ska börja betalas ut på nytt sedan detta upplösts ska änkan anses ha haft rätt till 90-procentstillägg för december 2010, om hon inte fått tillägget enbart på grund av det nya äktenskapet.

En änka som avses i 21 § och som har *fyllt 66 år* har inte rätt till 90-procentstillägg.

En änka som avses i 21 § och som har *uppnått riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken* har inte rätt till 90-procentstillägg.

30 §

Har rätt till folkpension i form av änkepension uppkommit på grund av ett dödsfall som inträffat före 1990, ska änkan för tid efter 2002 ha rätt till garantipension till änkepension under de förutsättningar och i den utsträckning som följer av bestämmelserna i 15, 18, 19 och 33–46 §§.

En änka, som är försäkrad enligt 4 och 5 kap. socialförsäkringsbalken, har för tid före den månad då hon *fyller 66 år* rätt till garantipension till änkepension om hon hade rätt till sådan pension för december 2010 eller

En änka, som är försäkrad enligt 4 och 5 kap. socialförsäkringsbalken, har för tid före den månad då hon *uppnår riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken* rätt till garantipension till änke-

skulle ha haft rätt till sådan pension om hon då hade varit bosatt i Sverige.

pension om hon hade rätt till sådan pension för december 2010 eller skulle ha haft rätt till sådan pension om hon då hade varit bosatt i Sverige.

32 §

En änka, som avses i 31 § och som är försäkrad enligt 4 och 5 kap. socialförsäkringsbalken, har för tid före den månad då hon *fyller 66 år* rätt till garantipension till änkepension, om hon hade rätt till sådan pension för december 2010 eller skulle ha haft rätt till sådan pension om hon då hade varit bosatt i Sverige och

En änka, som avses i 31 § och som är försäkrad enligt 4 och 5 kap. socialförsäkringsbalken, har för tid före den månad då hon *uppnår riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken* rätt till garantipension till änkepension, om hon hade rätt till sådan pension för december 2010 eller skulle ha haft rätt till sådan pension om hon då hade varit bosatt i Sverige och

1. har vårdnaden om och stadigvarande sammanbor med barn under 16 år, som vid makens död stadigvarande vistades i makarnas hem eller hos änkan, eller

2. vid makens död hade fyllt 36 år och varit gift med den avlidne i minst fem år.

Om villkoret i första stycket 1 inte längre är uppfyllt, upphör rätten till garantipension till änkepension enligt den punkten. Vid bedömningen av rätten till garantipension enligt första stycket 2 ska det i så fall anses som om mannen avlidit då rätten till pension enligt första stycket 1 upphörde och som om äktenskapet varat till den tidpunkten.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som har fyllt 66 år före lagens ikraftträdande.

2.14 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

Härigenom föreskrivs att 1 a och 2 §§ lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 a §¹

Lagen gäller för nyanlända invandrare som har fyllt 18 men inte 65 år, är folkbokförda i en kommun och har beviljats uppehållstillstånd enligt

1. 5 kap. 1, 2, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716),
2. 12 kap. 18 § utlänningslagen, eller
3. 21 eller 22 kap. utlänningslagen.

2 §²

Lagen gäller även för nyanlända invandrare som har fyllt 18 men inte 65 år, är folkbokförda i en kommun och har beviljats

1. uppehållstillstånd på grund av anknytning enligt 5 kap. 3 § första stycket utlänningslagen (2005:716),
2. uppehållstillstånd på grund av anknytning enligt 5 kap. 3 a § första stycket 1–4, andra eller tredje stycket utlänningslagen,
3. uppehållskort efter ansökan enligt 3 a kap. 10 § utlänningslagen,
4. uppehållstillstånd på grund av stark anknytning enligt 5 kap. 15 a § första stycket 2 utlänningslagen,
5. uppehållstillstånd som familjemedlem eller anhörig enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. 23 § tredje,

¹ Senaste lydelse 2017:596.

² Senaste lydelse 2018:70.

fjärde eller, när det gäller familjemedlem till en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd för arbete, sjätte stycket utlänningslagen,

6. uppehållstillstånd som familjemedlem enligt 6 a kap. 10 § utlänningslagen,

7. uppehållstillstånd som familjemedlem enligt 6 b kap. 14 § utlänningslagen, eller

8. uppehållstillstånd på grund av anknytning till en person som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av någon av bestämmelserna i 1 a §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som har fyllt 65 år före lagens ikraftträdande.

2.15 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

Härigenom föreskrivs att 1 a och 2 §§ lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt 2.14

Föreslagen lydelse

1 a §

Lagen gäller för nyanlända invandrare som har fyllt 18 men inte 66 år, är folkbokförda i en kommun och har beviljats uppehållstillstånd enligt

Lagen gäller för nyanlända invandrare som har fyllt 18 år men inte *har uppnått riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken*, är folkbokförda i en kommun och har beviljats uppehållstillstånd enligt

1. 5 kap. 1, 2, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716),
2. 12 kap. 18 § utlänningslagen, eller
3. 21 eller 22 kap. utlänningslagen.

2 §

Lagen gäller även för nyanlända invandrare som har fyllt 18 men inte 66 år, är folkbokförda i en kommun och har beviljats

Lagen gäller även för nyanlända invandrare som har fyllt 18 år men inte *har uppnått riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken*, är folkbokförda i en kommun och har beviljats

1. uppehållstillstånd på grund av anknytning enligt 5 kap. 3 § första stycket utlänningslagen (2005:716),
2. uppehållstillstånd på grund av anknytning enligt 5 kap. 3 a § första stycket 1–4, andra eller tredje stycket utlänningslagen,
3. uppehållskort efter ansökan enligt 3 a kap. 10 § utlänningslagen,
4. uppehållstillstånd på grund av stark anknytning enligt 5 kap. 15 a § första stycket 2 utlänningslagen,

5. uppehållstillstånd som familjemedlem eller anhörig enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av 5 kap. 23 § tredje, fjärde eller, när det gäller familjemedlem till en utlänning som har beviljats uppehållstillstånd för arbete, sjätte stycket utlänningslagen,

6. uppehållstillstånd som familjemedlem enligt 6 a kap. 10 § utlänningslagen,

7. uppehållstillstånd som familjemedlem enligt 6 b kap. 14 § utlänningslagen, eller

8. uppehållstillstånd på grund av anknytning till en person som har beviljats uppehållstillstånd med stöd av någon av bestämmelserna i 1 a §.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som har fyllt 66 år före lagens ikraftträdande.

2.16 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

Härigenom föreskrivs att 1 och 2 §§ lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

Lagen gäller för nyanlända invandrare som har fyllt 20 men inte 65 år och som har ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring, om det har beviljats enligt

1. 5 kap. 1, 2, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716),
2. 12 kap. 18 § utlänningslagen, eller
3. 21 eller 22 kap. utlänningslagen.

Lagen gäller för nyanlända invandrare som har fyllt 20 men inte 66 år och som har ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring, om det har beviljats enligt

2 §

Lagen gäller också för nyanlända invandrare som har fyllt 20 men inte 65 år och som har

1. ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring på grund av anknytning till en person som har ett uppehållstillstånd med stöd av någon av bestämmelserna i 1 §, och

2. ansökt om uppehållstillstånd inom sex år från det att den person som den nyanlände har anknytning till först togs emot i en kommun.

Första stycket gäller inte om den person som den nyanlände har anknytning till var svensk medborgare vid tidpunkten för den nyanländes ansökan om uppehållstillstånd.

1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2023.

2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som har fyllt 65 år före lagens ikraftträdande.

2.17 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

Härigenom föreskrivs att 1 och 2 §§ lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare ska ha följande lydelse.

Lydelse enligt 2.16

Föreslagen lydelse

1 §

Lagen gäller för nyanlända invandrare som har fyllt 20 men inte 66 år och som har ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring, om det har beviljats enligt

Lagen gäller för nyanlända invandrare som har fyllt 20 år men inte *har uppnått riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken* och som har ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring, om det har beviljats enligt

1. 5 kap. 1, 2, 4 eller 6 § utlänningslagen (2005:716),
2. 12 kap. 18 § utlänningslagen, eller
3. 21 eller 22 kap. utlänningslagen.

2 §

Lagen gäller också för nyanlända invandrare som har fyllt 20 men inte 66 år och som har

Lagen gäller också för nyanlända invandrare som har fyllt 20 år men inte *har uppnått riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken* och som har

1. ett uppehållstillstånd som kan ligga till grund för folkbokföring på grund av anknytning till en person som har ett uppehållstillstånd med stöd av någon av bestämmelserna i 1 §, och
2. ansökt om uppehållstillstånd inom sex år från det att den person som den nyanlände har anknytning till först togs emot i en kommun.

Första stycket gäller inte om den person som den nyanlände har anknytning till var svensk medborgare vid tidpunkten för den nyanländes ansökan om uppehållstillstånd.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2026.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för den som har fyllt 66 år före lagens ikraftträdande.

3 Bakgrund

3.1 Vi lever allt längre

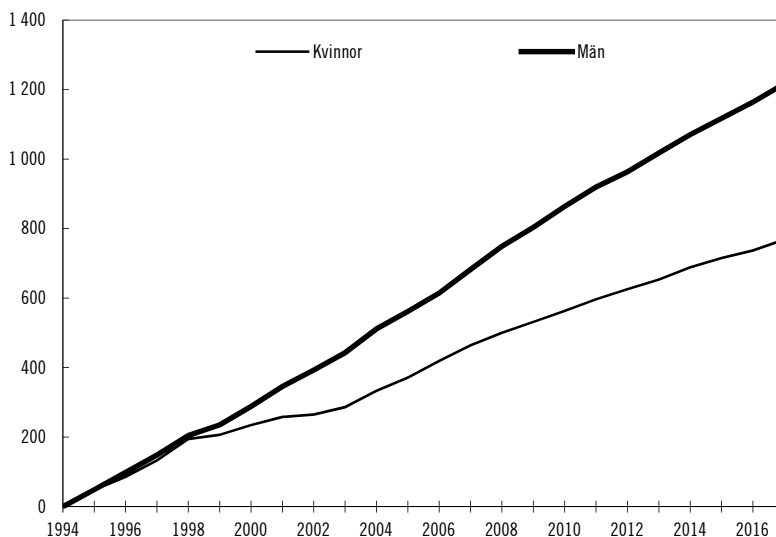
3.1.1 Ökande livslängd

Vi lever allt längre i Sverige. Medellivslängden ökar för både kvinnor och män. I dag lever kvinnor och män i genomsnitt till 84 respektive 81 års ålder, vilket innebär att medellivslängden har ökat med 2 år för kvinnor och 4 år för män sedan millennieskiftet. Sannolikt kommer ökningen att fortsätta även framöver. I Statistiska Centralbyråns (SCB) befolkningsframskrivning från 2018 uppskattas att kvinnor i genomsnitt kommer leva till 88 års ålder och män till nästan 86 års ålder 2060.

Figur 3.1 visar hur den återstående livslängden för de som uppnått 65 års ålder har ökat sedan principöverenskommelsen för det nya pensionssystemet från 1994. För en man som börjar ta ut sin ålderspension vid 65 års ålder 2017 kommer pensionen att betalas ut ca 1 200 dagar längre jämfört med en man som började ta ut sin ålderspension vid samma ålder 1994. Motsvarande utveckling har varit mindre för kvinnor vars återstående livslängd vid 65 års ålder har ökat med drygt 750 dagar sedan 1994. Skillnaden i medellivslängd mellan kvinnor och män minskar alltså, även om kvinnor alltså i genomsnitt lever längre än män.

Figur 3.1 Ökningen av återstående medellivslängd från 65 års ålder

Totalt antal dagar ökad medellivslängd från 65 års ålder under perioden 1994–2017 för män och kvinnor.

Källa: SCB och egna beräkningar.

En naturlig följd av den ökande medellivslängden är att tiden som ålderspensionär blir allt längre. I och med pensionsreformen i slutet av 1990-talet avskaffades den formella pensionsåldern i svensk lagstiftning, men 65 år har trots detta fortsatt att vara den vanligaste åldern för att börja ta ut sin ålderspension.

3.1.2 Antalet år med god hälsa ökar

Det finns mycket som tyder på att vi inte bara lever längre utan att vi också är friskare allt högre upp i åldrarna. I en underlagsrapport till Pensionsåldersutredningen¹ undersöktes utvecklingen av hälsotillståndet bland befolkningen i åldrarna 55–74 år. Studien baserades på SCB:s ULF-undersökningar² mellan 1980–2004 och resultaten visade att antalet år vid god hälsa ökade med 0,5–1 år under perioden.

¹ Finns det hälsomässiga förutsättningar för ett längre arbetsliv – en analys av hälso-utvecklingen i den övre medelåldern, Pensionsåldersutredningen (S 2011:05).

² Undersökningar av levnadsförhållanden, hälsotillståndet är respondentens egna skattning av sin hälsa.

Ett annat sätt att studera hur äldres hälsa utvecklats över tid är att se till Folkhälsomyndighetens mätning av det allmänna hälsotillståndet. Uppgifterna i undersökningen baseras på människors självskattade hälsa. Sedan 2004 har andelen av befolkningen i åldersgruppen 65–84 år som upplever att de har bra hälsa ökat från 51 procent till 62 procent 2016. Andelen kvinnor som rapporterar bra hälsa är lägre än motsvarande andel bland män. I relativa termer har dock hälsan ökat mer bland kvinnor än bland män sedan 2004. Även i åldersgruppen 45–64 år har den självskattade hälsan förbättrats. Andelen i denna åldersgrupp som anser sig vara i god hälsa har stigit med 8 procentenheter sedan 2004 och uppgick 2016 till 71 procent.

Det finns flera andra organisationer som skattar antalet återstående år med god hälsa vid en viss ålder. Den vanligaste metoden är att beräkna den utifrån de olika ålderskategoriernas resultat av självskattad hälsa i kombination med den förväntade återstående livslängden. En viss försiktighet krävs vid tolkningen av tidsserier av resultaten för ibland ändras metodiken och ibland ändras enkätutformningen och svarsalternativen som används för den självskattade hälsan.

Data från Eurostat och WHO visar att antalet år med god hälsa har ökat i Sverige. Enligt Eurostat har kvinnors förväntade antal år med god hälsa vid 65 års ålder ökat från 11,1 år 2005 till 16,6 år 2016. Männens ökning är något lägre, från 10,7 till 15,1 år. Under samma tidsperiod har kvinnornas medellivslängd vid 65 års ålder ökat med 1,0 år och männens med 1,7 år. WHO mäter i stället antalet förväntade friska år vid 60 års ålder och mellan 2000 och 2016 har kvinnornas ökat från 19,0 till 20,1 år och männens från 16,4 till 18,2 år. Under denna tidsperiod har kvinnornas medellivslängd vid 60 års ålder ökat med 1,5 år och männens med 2,7 år. Det innebär att enligt data från Eurostat så har antalet år med frisk hälsa ökat betydligt mer än medellivslängden men enligt WHO så ökar antalet friska år med ungefär 2/3 av medellivslängdsökningen.

3.1.3 Pensionsålder och arbetslivets längd

Det finns i dag ingen fast pensionsålder inom det allmänna pensionssystemet utan åldern är flexibel. Det finns en lägsta ålder

för uttag av inkomstpensionen som är 61 år men ingen högsta ålder då pensionen senast får börja tas ut. Premiépensionen kan tas ut oberoende av inkomstpensionen men har även den en lägsta uttagsålder på 61 år (se avsnitt 3.2.2).

Ålder vid pensionsuttag

Åldern för uttag av inkomstpension varierar nu mer än tidigare. Alltjämt är 65 år den vanligaste uttagsåldern, men andelen som tar ut inkomstpension vid 65 års ålder har sjunkit sedan det nya pensionssystemet infördes. Den första årskullen där mindre än hälften tog ut pension vid 65 års ålder var de som är födda 1951 (se tabell 3.1). Andelen som tar ut sin pension så tidigt som möjligt, dvs. vid 61 års ålder har ökat från 3,6 procent för de med födelseår 1938 till 7,0 procent för de födda 1956.

Tabell 3.1 Andel av samtliga i årskullen som nybeviljas pension vid olika åldrar

Procentandelarna avser nya pensionärer i relation till möjliga pensionärer i december 2017. Åldrarna avser åldern 31 december det år som pensionären tog ut sin inkomstpension/garantipension. Prognos i kursiv stil för vissa födelseår.

Årskull	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	Snittålder
1938	3,6	2,3	2,3	2,1	77,3	4,1	3,2	0,8	0,3	0,3	0,6	<i>64,9</i>
1939	3,9	1,9	2,1	2,3	75,6	6,5	2,3	0,8	0,3	0,3	0,7	<i>64,9</i>
1940	3,0	2,1	2,5	3,1	75,8	5,0	2,6	0,8	0,4	0,5	0,6	<i>64,9</i>
1941	2,9	2,2	3,0	3,7	73,1	6,3	2,8	0,8	0,5	0,4	0,7	<i>65,0</i>
1942	3,4	2,9	3,4	3,9	70,8	6,2	3,4	1,2	0,5	0,4	0,7	<i>64,9</i>
1943	3,9	3,1	3,6	5,3	66,3	7,1	4,4	1,2	0,4	0,5	0,7	<i>64,9</i>
1944	4,7	3,4	4,7	5,9	63,1	7,9	4,0	1,1	0,5	0,5	0,7	<i>64,8</i>
1945	5,1	4,2	5,3	6,1	61,5	7,2	4,0	1,3	0,5	0,5	0,8	<i>64,8</i>
1946	6,0	4,8	5,4	6,7	59,2	6,7	4,2	1,2	0,5	0,6	0,8	<i>64,7</i>
1947	6,3	4,6	6,0	7,4	56,7	7,0	4,7	1,3	0,6	0,5	<i>1,0</i>	<i>64,7</i>
1948	6,0	4,9	6,7	7,8	54,7	7,3	5,0	1,5	0,5	<i>0,6</i>	<i>1,1</i>	<i>64,7</i>
1949	5,8	5,4	6,9	8,6	52,3	7,9	5,4	1,4	<i>0,6</i>	<i>0,6</i>	<i>1,1</i>	<i>64,7</i>
1950	5,8	5,5	7,7	9,1	50,0	8,6	5,4	<i>1,6</i>	<i>0,6</i>	<i>0,6</i>	<i>1,1</i>	<i>64,7</i>
1951	6,5	6,3	8,1	9,4	47,8	8,3						
1952	6,9	6,8	8,5	10,5	44,7							
1953	7,8	6,6	9,5	10,5								
1954	7,5	7,1	9,6									
1955	7,6	6,6										
1956	7,0											

Källa: Pensionsmyndigheten, Orange rapport 2017.

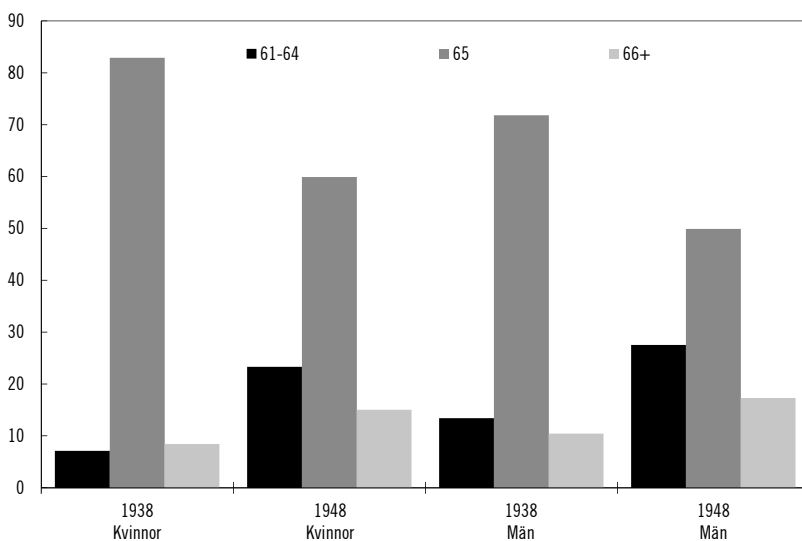
Den första åldersgrupp som tar del av det reformerade pensions-systemet är de som är födda 1938. Av dessa var det 8,2 procent som ansökte om pension i 61–63 års ålder. 16 år senare har denna andel nästan tredubblats och utgör 24,2 procent för de födda 1954. Samtidigt innebär medellivslängdsökningen att pensionens månadsbelopp minskar eftersom den ska betalas ut mer än 16 månader längre än tidigare.

Motsvarande uppgifter uppdelade på kön visar även de på en kraftig minskning av pensionsuttaget vid 65 års ålder för både män och kvinnor (se figur 3.2). Det är framförallt det tidiga pensionsuttaget som ökat i omfattning mellan de som är födda 1938 och 1948. Ett tidigt pensionsuttag är inte samma sak som att man utträder från arbetskraften, en stor andel fortsätter att i någon grad

förvärvsarbete trots att de uppbär pension. Män tar oftare ut pension i åldrarna 61–64 år eller 66 år och senare än kvinnor. En anledning till att fler kvinnor tar ut pension just vid 65 års ålder är att fler kvinnor har sjukersättning och rätten till denna upphör vid 65 års ålder. En annan anledning är att fler kvinnor än män är berättigade till garantipension och den beviljas tidigast från och med 65-års månaden.

Figur 3.2 Ålder vid uttag av inkomstpension för födda 1938 och 1948 uppdelat på kön

Procent män och kvinnor som tar ut inkomstpension i tre olika åldersintervall.

Källa: Pensionsmyndigheten

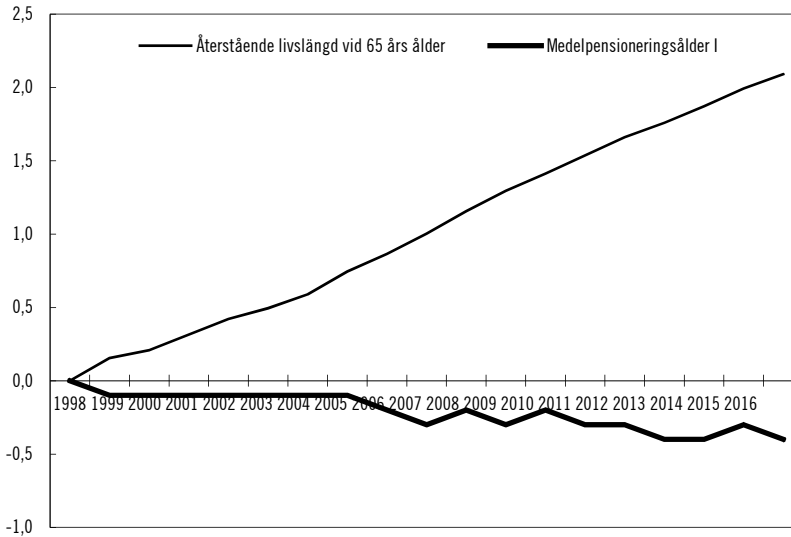
Hitintills har pensionsuttaget redovisats per årskull, det finns även ett mått för ett visst års genomsnittliga pensioneringsålder och det kallas medelpensioneringsålder. För detta mått görs en justering så att det inte påverkas av att olika födelseårgångar är olika stora.

Figur 3.3 visar hur den återstående livslängden vid 65 års ålder och medelpensioneringsåldern har förändrats sedan 1998. Livslängden har ökat stadigt och 2016 är den 2 år högre än vad den var

år 1998³. Medelåldern för uttag av ålderspension har i stället gradvis minskat och är 0,4 år lägre än vad den var 1998⁴.

Figur 3.3 Förändringen av medelpensioneringsålder och återstående livslängden vid 65 års ålder från 1998 till 2016

Linjediagrammet visar den kumulativa förändringen av medelpensioneringsålder I och återstående livslängd vid 65 års ålder mätt i antal år från 1998 och framåt.

Källa: Pensionsmyndigheten, SCB och egna beräkningar.

Antal år med intjänande till pensionssystemet

Det genomsnittliga antalet intjänandeår till det allmänna pensionssystemet för personer födda i Sverige som tog ut inkomstpension under 2017 var 41,8 år. Män hade i genomsnitt drygt två fler intjänandeår än kvinnor. Spridningen i antalet intjänandeår är stor, men totalt sett hade cirka 80 procent av de som tog ut inkomstpension under 2017 fler än 40 intjänandeår (85,4 procent av männen respektive 74,9 procent av kvinnorna).

Antalet intjänandeår är inte liktydigt med hög pensionsbeholdning. För att räknas som ett år med intjänande ska inkomsten varit

³ 1998 var den återstående livslängden vid 65 års ålder 17,8 år.

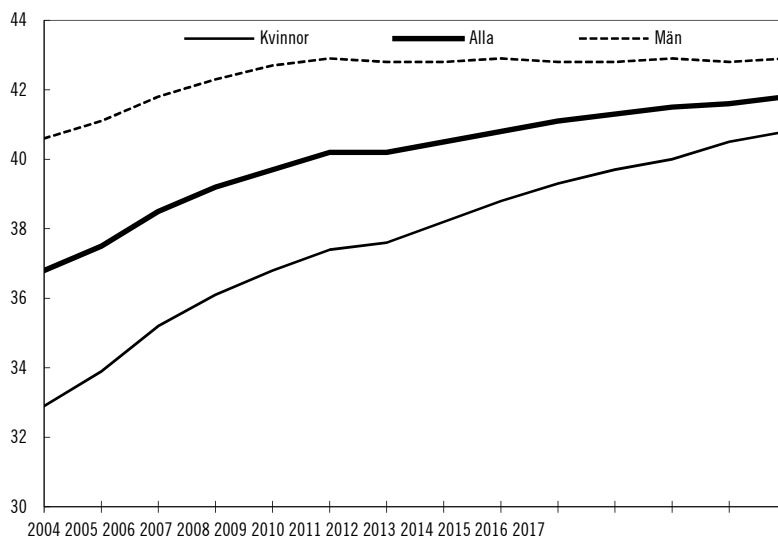
⁴ Medelpensioneringsåldern var 64,9 år 1998.

högre än ett prisbasbelopp om intjänandet skedde under ATP-systemet och högre än 0,423 prisbasbelopp under det nuvarande pensionssystemet. Således leder även år med deltidsarbete till intjänandeår. Dessutom ger även småbarnsåren föräldrar pensionsrätt samt a-kasseinkomster, sjuk- och aktivitetsersättning, studier med studiestöd m.m. Ett intjänandeår behöver alltså inte vara samma sak som ett år med arbetsinkomster.

I figur 3.4 visas att antalet år med intjänad pensionsrätt är högre 2017 än 2004 för personer födda i Sverige. Männens antal intjänandeår ökade under perioden 2004–2009 för att därefter plana ut till 42,8 år. Kvinnornas har däremot ökat kontinuerligt fram till 2017 och ökningen är nästan 8 år sedan 2004. Skillnaden mellan män och kvinnor som är födda i Sverige har därmed minskat från 8 till 2 år.

Figur 3.4 Genomsnittligt antal intjänandeår för personer födda i Sverige som tog ut inkomstpension under året, för kvinnor och män samt totalt

Populationen som avses är personer födda i Sverige och för första gången tog ut minst 25 procent inkomstpension under året.

Källa: Medelpensioneringsålder och utträdesålder, m.m. Återrapporering enligt regeringsbrevet för 2018, Pensionsmyndigheten

Kvinnornas stora ökning av antalet intjänandeår beror till stor del på deras ökade deltagande i förvärvsaktivitet som inleddes på 1970-

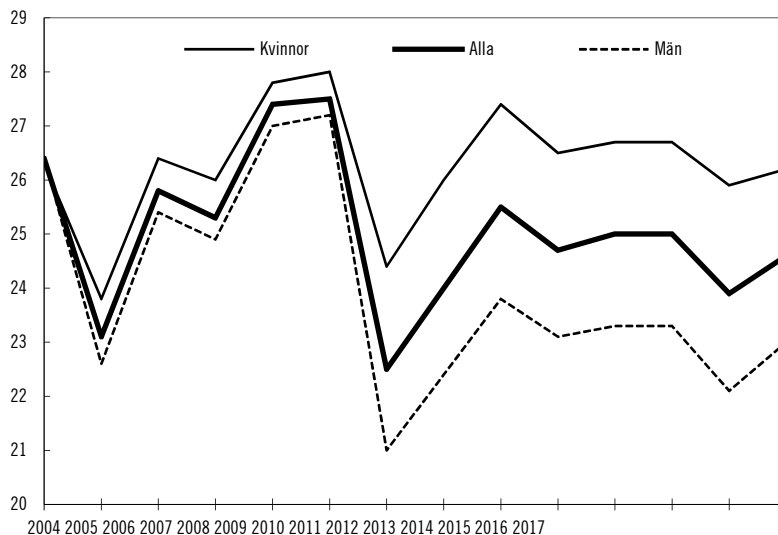
talet. Kvinnor födda under de senaste decennierna har förvärvsarbetat och haft löneinkomster i större utsträckning än de i tidigare generationer.

Männens intjänandeår ökar under perioden 2004 till 2009 för att sedan plana ut till cirka 43 år. Ökningen och utplanandet kan till stor del förklaras av registertekniska orsaker. Intjänanderegistrets startår är 1960 så för de som är födda 1943 och tidigare saknas det uppgifter om ett eller flera år av intjänande för åldrarna 16–21 år. Den första årskull med intjänandeuppgifter från 16 års ålder är födda 1944 och de uppnådde 65 års ålder 2009, vilket är det år då männens antal intjänandeår börjat plana ut. Detta tyder på att antalet år med intjänad pensionsrätt förmodligen har legat tämligen konstant för män.

Utrikes födda som tog ut inkomstpension under 2017 hade i genomsnitt cirka 25 intjänandeår (se figur 3.5), vilket är 17 färre än inrikes födda. Den främsta anledningen till skillnaden är att många kommer till Sverige vid en ålder som gör att de inte har lika lång tid på sig att arbeta och tjäna in pensionsrätter. Dessutom kan det i många fall dröja flera år från ankomsten till Sverige innan man är etablerad på arbetsmarknaden. För utrikes födda är förhållandet mellan könen det omvända mot för inrikes födda, kvinnorna har mer intjänandeår än männen. En möjlig förklaring är att barnårsrätten, vilken kompenserar pensionen för den inkomst-sänkning som kan uppstå under småbarnsåren, räknas som intjänandeår. Det går även att se att finanskrisen 2008 påverkade utrikes födda mer än inrikes födda, förmodligen på grund av den svagare kopplingen till arbetsmarknaden. Under krisåren gick fler personer med ett lägre antal intjänandeår i pension än innan krisen. Därefter återhämtade sig samhällsekonomin och antalet intjänandeår ökade men verkar ha stabiliserats på en lägre nivå än innan finanskrisen. En möjlig anledning till att utrikes födda kvinnor inte drabbades lika hårt under finanskrisen är att de i högre grad arbetar inom den offentliga sektorn.

Figur 3.5 Genomsnittligt antal intjänandeår för personer utrikes födda som tog ut inkomstpension under året, för kvinnor och män samt totalt

Populationen som avses är personer födda utomlands och för första gången tog ut minst 25 procent inkomstpension under året.

Källa: Medelpensioneringsålder och utträdesålder, m.m. Återrapportering enligt regleringsbrevet för 2018, Pensionsmyndigheten

Inträdesålder

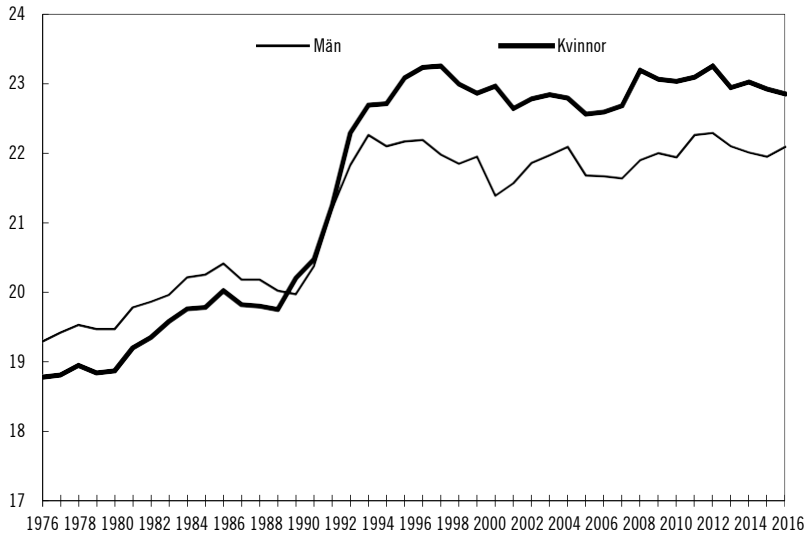
En annan viktig faktor som påverkar den framtida pensionen är inträdesåldern i arbetskraften. Den beräknas utifrån statistik över arbetskraftsdeltagandet under beräkningsåret och kan beskrivas som den ålder då människor inträder i arbetslivet om det givna årets förvärvsmönster i olika åldrar förblir konstant. Tillvägagångssättet liknar det man använder för att beräkna förväntad återstående livslängd men i det fallet utgår man i stället från beräkningsårets åldersspecifika dödlighet.

Inträdesåldern ökade gradvis från 19 till 20 år under perioden 1976–1990 (se figur 3.6). Under krisåren under det tidiga 1990-talet ökade arbetslösheten kraftigt och det blev allt svårare för ungdomar att få jobb. Efter krisåren har inträdesåldern legat relativt konstant mellan 22–23 år. Kvinnors inträdesålder var lägre än männens innan 90-talskrisen för att därefter ligga cirka ett år

högare än männens. Den främsta anledningen till detta är att kvinnor studerar under längre tid och i större utsträckning än män.

Figur 3.6 Inträdesåldern i arbetskraften 1976–2017

Kvinnor och män

Källa: Pensionsmyndigheten

Ur pensionshänseende är det positivt att inträdesåldern inte har stigit nämnvärt sedan 90-talskrisen, samtidigt har inte medelpensioneringsåldern ökat utan tvärtom varit svagt sjunkande (se figur 3.3). Hade inträdesåldern varit sjunkande hade det inte existerat ett lika stort behov av att höja pensionsåldrarna, det finns dock få faktorer som talar för en lägre inträdesålder framöver.

Pensionsnivå och ekonomisk standard vid olika pensionsålder

En ökande medellivslängd leder till sjunkande pensionsnivåer om inte arbetslivet förlängs. Den inkomstgrundande allmänna pensionsnivå bestäms av de intjänade pensionsrätterna och hur länge man vid pensionsbeslutet förväntas betala ut dessa. Ökar den förväntade tiden som pensionär på grund av livslängdsökningar ger detta en lägre månatlig pensionsutbetalning än vid oförändrad livslängd. Detta skulle motverkas om människor valde att skjuta fram pensioneringstidpunkten. Att i stället förlänga arbetslivet genom

att påbörja det vid en lägre ålder är inte lika gynnsamt för pensionen. De intjänade pensionsrätterna till inkomstpensionen förväntas med inkomstutvecklingen i samhället så det är av liten betydelse när i livet den intjänas. En intjänad pensionsrätt till premiepensionen däremot, kan på lång sikt förväntas generera mer överavkastning ju tidigare den tjänas in. Det väger dock inte upp mot att förlänga arbetslivet i slutet och skjuta på pensionsuttaget och därmed minska livslängdens påverkan på pensionens storlek.

Livslängdens betydelse för pensionen

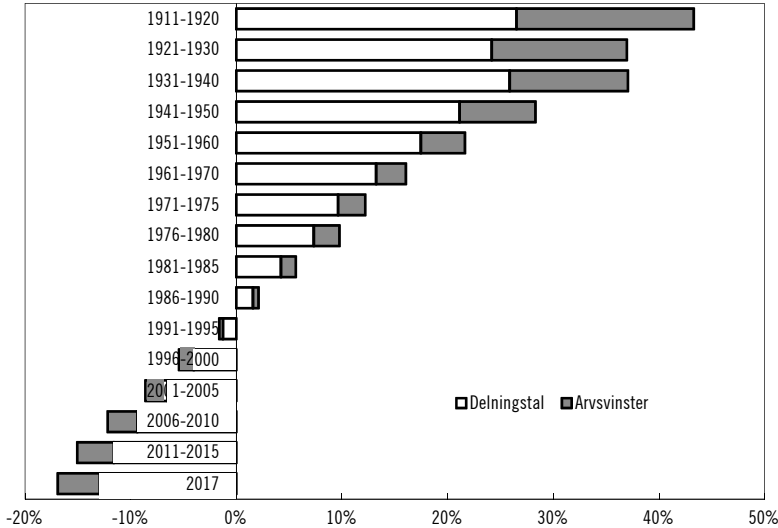
Om man gör ett tankeexperiment och antar att dagens pensionsystem existerat från 1910-talet och framåt kan man utifrån SCB:s historiska livslängdstabeller räkna ut hur den ökande medellivslängden hade påverkat inkomstpensionen. I figur 3.7 ser man hur pass mycket större eller mindre inkomstpensionen blir jämfört med förhållandena som gällde 1994 då riksdagen antog principerna för det reformerade pensionssystemet (se avsnitt 3.2.1).

De som skulle gått i pension på 1910-talet hade haft 43 procent högre inkomstpension än de som gjorde det 1994 om de gick i pension vid 65 års ålder. 26 procentenheter följer av den högre dödligheten efter 65 års ålder som skulle lett till lägre delningstal och 17 procentenheter på grund av högre arvsvinster eftersom fler avled i förvärvsaktiv ålder 1910 än 1994. År 2017 är i stället förhållandena de omvända. Den lägre dödligheten sedan 1994 leder till att inkomstpensionen är 17 procent lägre vid 65 års ålder än 1994. 13 procentenheter följer av den lägre dödligheten efter 65 års ålder och 4 procentenheter av den lägre dödligheten i förvärvsaktiv ålder.

Figur 3.7 Livslängdens påverkan på inkomstpensionen 1911–2017

Procentuell skillnad i pension jämfört med de som gick i pension 1994

Delningstalsförändringen speglar livslängdsförändringarna som skett för de som är 65 år och äldre och arvsvinsterna förändringen i yrkesverksam ålder (23–64 år).

Källa: SCB och egna beräkningar.

Livslängdsökningen leder till ett behov av en höjd pensionsålder om man vill ha liknande pensioner som tidigare generationer. Samtidigt har den reella uttagsåldern för pension inte ökat nämnvärt utan varierat mellan 64,5–65 års ålder under de senaste tio åren⁵.

Pensionsnivå vid olika pensionsålder

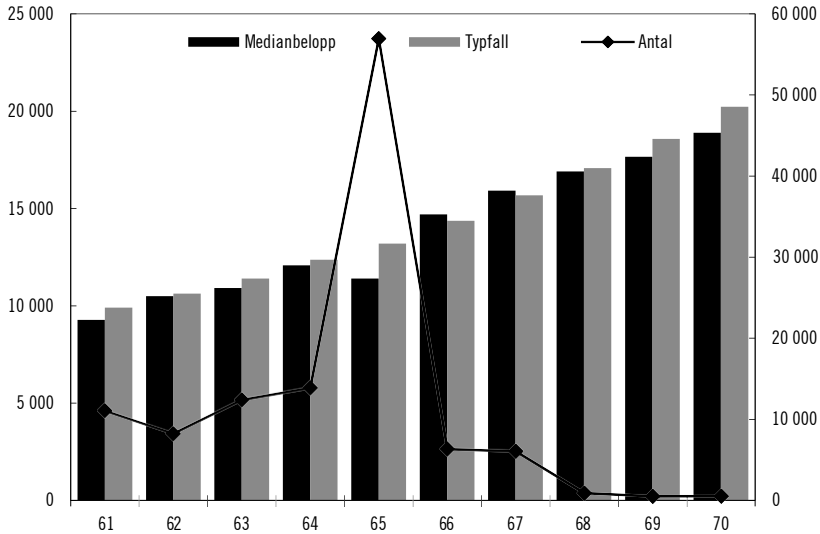
Två individuellt påverkbara faktorer är av betydelse för den inkomstgrundade allmänna pensionens storlek: summan av de intjänande pensionsrätterna och åldern vid pensionsuttaget. Övriga faktorer såsom indexering, balansering och arvsvinster är systemfaktorer som den försäkrade inte kan styra över. Figur 3.8 visar

⁵ Pensionsmyndighetens svar på regeringsuppdrag: Medelpensioneringsålder och utträdesålder, m.m. PID166267.

2017 års medianbelopp för inkomst- och tilläggspension för olika uttagsåldrar. Medianbeloppet, de svarta staplarna, ökar med stigande pensionsålder förutom för 65 års ålder som är lägre än 64 års belopp. Det beror på att man inte kan beviljas bostadstillägg eller garantipension förrän 65-årsdagen. De som är eller har varit berättigade till dessa förmåner har haft lägre pensionsgrundande inkomster under sitt yrkesliv vilket därmed drar ner medianbeloppet för de som tar ut pension vid 65 års ålder. Dessutom upphör rätten till sjukersättning och a-kassa vid denna ålder och dessa är oftast lägre än löneinkomster. De gråa staplarna i figur 3.8 visar inkomst- och tilläggspensionen för ett typfall med 2018 års medianinkomst, 31 000 kronor, som börjar sitt yrkesliv vid 23 års ålder och arbetar fram till 61–70 års ålder. Typfallet har en högre inkomst- och tilläggspension förutom vid 66 och 67 års ålder då medianbeloppet i stället är högre. Det tyder på att de som går i pension vid dessa åldrar antingen har haft högre inkomster än medianpersonen eller att de har haft en lägre inträdesålder än typfallets 23 år och därmed ett längre arbetsliv. Motsatsen, då medianbeloppen i stället är lägre än typfallets inkomst- och tilläggspension, indikerar antingen lägre inkomst än medianpersonen eller ett kortare arbetsliv.

Figur 3.8 Nivå av inkomst- och tilläggspension och antal personer för olika uttagsålder för 2017

Diagrammet visar medianbeloppet av den sammanlagda inkomst- och tilläggspensionen (vänster axel) för olika åldrar för nyblivna pensionärer 2017. De gråa staplarna visar typfallens inkomst- och tilläggspension (vänster axel) vid samma ålder givet en medianpersons lön på 31 000 kr per månad och en inträdesålder på 23 år. Linjen visar uttagsåldern för nyblivna pensionärer 2017 (höger axel). Pensionsbeloppen är bruttobelopp.

Källa: Pensionsmyndigheten och egna beräkningar med typfallsmodellen.

Om fler går i pension i högre åldrar får det en direkt effekt på inkomstpensionsnivån. För typfallet blir den cirka 7–8 procent högre för varje år av arbete och uppskjuten pension.

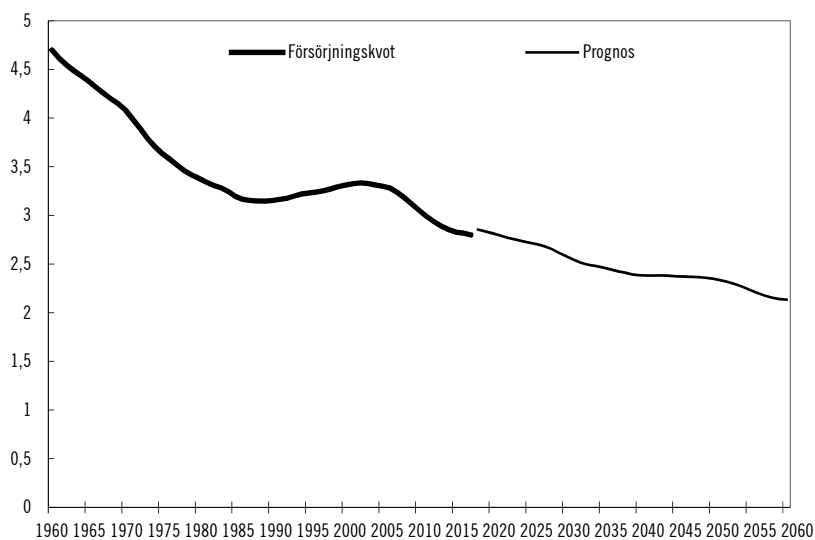
3.1.4 Demografiska utmaningar

Liksom många andra utvecklade länder står Sverige inför stora demografiska utmaningar i framtiden. Anledningarna till detta är främst den ökande medellivslängden i kombination med en minskad befolkning i förvärsaktiv ålder. Ökande födelsetal skulle på längre sikt kunna motverka denna utveckling. En annan motverkande faktor som verkar på kortare sikt är om fler personer i yrkesverksam ålder flyttar till Sverige. Trots en hög nettoinvand-

ring under de senaste åren har emellertid inte den minskande försörjningskvoten påverkats (se figur 3.9).

Figur 3.9 Försörjningskvoten för äldre 1960–2017 och prognos enligt SCB:s befolkningsframskrivning 2018–2060

Försörjningskvoten beräknas som antalet personer 20–64 år dividerat med antalet personer 65 år och äldre.

Källa: SCB och egna beräkningar.

Försörjningskvoten för äldre visar hur pass många personer i befolkningen som är i yrkesverksam ålder i relation till antalet äldre. År 1960 var det mer än 4,5 personer i yrkesverksam ålder per äldre, 2017 har denna kvot sjunkit till 2,8. SCB:s befolkningsframskrivning visar en stadigt sjunkande kvot till strax över 2 personer i yrkesverksam ålder per äldre 2060. En alltför låg försörjningskvot gör det svårare att behålla dagens nivå av välfärd eftersom det finns en mindre andel personer i yrkesverksam ålder som kan sköta de äldres vård och omsorg. Givet att inträdesåldern på arbetsmarknaden förblir mer eller mindre oförändrad i framtiden kommer det krävas att människor stannar längre i arbete för att undvika en ökning av försörjningsbördan.

För att bibehålla nuvarande personaltäthet inom välfärdssektorn behövs 200 000 fler anställda 2026 jämfört med 2016⁶, dessutom behöver man ersätta knappt 300 000 personer som går i pension. Den genomsnittliga avgångsåldern inom välfärdssektorn var 64 år 2016. Om den höjdes med 2 år skulle det minska det kommande rekryteringsbehovet på grund av pensionsavgångar med 50 000 personer.

Under de senaste åren har det även blivit allt svårare för företagen att rekrytera medarbetare⁷. År 2017 försökte företagen i genomsnitt att rekrytera 7,5 medarbetare och lyckades rekrytera 5,5. Detta innebär att nästan var fjärde rekrytering misslyckades. Även i konjunkturinstitutets kvartalsvisa barometer rapporterar fler företag än någonsin att de har brist på arbetskraft⁸.

Ett förlängt arbetsliv är alltså av stor betydelse inte bara för att motverka sjunkande pensionsnivåer utan också för att uppnå en rimlig försörjningskvot och därmed ett uthålligt välfärdssystem.

3.2 Gällande regelverk m.m.

3.2.1 Pensionsreformen

Pensionsreformen har sin grund i den blocköverskridande överenskommelse om ett reformerat pensionssystem som träffades i januari 1994. Några månader senare avlämnade Pensionsarbetsgruppen betänkandet Reformerat pensionssystem (SOU 1994:20) som våren 1994 resulterade i princippropositionen Reformering av det allmänna pensionssystemet (prop. 1993/94:250). Efter att propositionen antagits utsågs en Genomförandegrupp med företrädare för de partier som ställt sig bakom de antagna riktlinjerna. Gruppens uppdrag var att arbeta fram de närmare detaljerna för en pensionsreform. Den 8 juni 1998 förverkligades pensionsreformen genom att riksdagen antog de båda propositionerna Inkomstgrundad ålderspension, m.m. (prop. 1997/98:151) och Garantipension, m.m. (prop. 1997/98:152.). Genomförandegruppen

⁶ Sveriges viktigaste jobb finns i välfärden, 2018, Sveriges Kommuner och Landsting.

⁷ Rekryteringsenkäten 2018, Svenskt Näringsliv.

⁸ Konjunkturbarometern oktober 2018, tidsserien för arbetskraftsbrist startar 1991.

avslutade sitt arbete i samband med valet 2006. Den 11 december 2007 inrättades i stället Pensionsgruppen med uppdrag att värna överenskommelsen och att vårda pensionsreformen och dess grundläggande principer.

Pensionsreformens huvudlinjer kan sammanfattas enligt följande:

- Ett offentligt, generellt och obligatoriskt pensionssystem utgör grunden för den enskildes pensionsskydd. Ålderspensionssystemet ska vara finansiellt avskilt från övriga delar av socialförsäkringen.
- Ålderspensionen ska relatera till den enskildes inkomster under hela den förvärvsverksamma delen av livet och kompletteras av ett grundskydd för dem som inte kunnat tjäna in någon eller bara en låg inkomstrelaterad pension.
- Den inkomstgrundade delen av ålderspensionen ska baseras på livsinkomstprincipen, dvs. alla den enskildes inkomster upp till ett visst tak – under förutsättning att de överstiger ett visst årligt gränobelopp – under hela förvärvslivet grundar pensionsrätt och väger lika tungt oberoende av när de tjänats in.
- Pensionssystemet är till sin natur avgiftsbestämt vilket innebär att de pensionsförmåner som betalas ut motsvarar de avgifter som betalats in till systemet av eller för den enskilde. Pensionen utbetalas på lika villkor till män och kvinnor trots skillnaden i genomsnittlig livslängd.
- Den inkomstgrundade delen av ålderspensionen består av två olika delar: inkomstpension och premiepension.
- Inkomstpensionen finansieras som ett fördelningssystem, dvs. de pensionsavgifter som betalas in ett visst år används för att finansiera de inkomstpensioner som betalas ut samma år.
- Premiepensionen finansieras som ett premiereservsystem, dvs. de pensionsavgifter som betalas dit sparas (fonderas) till den enskildes framtida premiepension.

- Till ålderspensionssystemet tas ut en avgift om 18,5 procent⁹ av den enskildes pensionsunderlag. Av denna avgift förs vad som motsvarar 16 procentenheter till inkomstpensionssystemet och 2,5 procentenheter till premiepensionssystemet.
- De löpande kostnaderna för inkomstpensionerna ska vara koppade till den samhällsekonomiska tillväxten, så att pensionsystemet är följsamt till inkomstutvecklingen i samhället. Systemet ska också vara följsamt till förändringar i befolkningens medellivslängd.
- Det ska finnas stor flexibilitet och valfrihet för enskilda individer – från 61 års ålder men utan övre åldersgräns – när det gäller uttag av hela eller delar av ålderspensionen.

3.2.2 Det allmänna ålderspensionssystemet

Ålderspensionssystemet i Sverige utgörs dels av inkomstgrundade pensionsförmåner och dels av ett grundskydd. De inkomstgrundade förmånerna är inkomstpension och premiepension. Grundskyddet utgörs i sin tur av garantipension och tilläggsförmånerna bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd. Pensionsystemet har fasats in successivt sedan införandet den 1 januari 1999 så att personer födda före 1954 fortfarande får delar av sin pension från det tidigare ATP-systemet. Yngre åldersgrupper får hela sin pension enligt de nya reglerna.

3.2.3 Intjänande

Pensionsgrundande inkomster

Inkomstgrundad ålderspension baseras på individens samlade livsinkomst. Pensionsgrundande inkomst (PGI) fastställs för varje år som en person har varit försäkrad och haft inkomst av anställning

⁹ SOU 1994:20 s. 209 redovisar att en avgiftsnivå på 18,5 procent av förvärvsinkomsten ger en ålderspension om cirka 60 procent av slutlönen för en person med drygt 40 intjänandeår, vid en reallönstillväxt om 1,5 procent per år och med då rådande medellivslängd.

eller annat förvärvsarbete. Pensionsrätt fastställs på 18,5 procent¹⁰ av pensionsunderlaget upp till intjänandetaket om 7,5 inkomstbasbelopp, varav 16 procentenheter ger rätt till inkomstpension och 2,5 procentenheter ger rätt till premiepension. Det finns ingen övre eller undre åldersgräns för intjänande av pensionsrätt.

Pensionsgrundande belopp

Pensionsgrundande belopp (PGB) kompenserar för frånvaro från arbetslivet under vissa specifika perioder i livet. Detta gäller under tid med små barn, sjuk- eller aktivitetsersättning, studier samt allmän värnplikt. I dessa situationer fastställs ett pensionsgrundande belopp som tillsammans med PGI också ingår i pensionsunderlaget och därför ger ytterligare pensionsrätt.

Pensionsgrundande belopp vid barnår

PGB kan tillgodoräknas en förälder under barnets fyra första levnadsår givet att vissa grundläggande villkor uppfylls. Ett av dessa är att föräldern har fyllt högst 64 år under intjänandeåret.

Rätten att tillgodoräknas PGB för barnår får i vissa fall överlåtas till en annan person om en förälder avlider. För att detta ska vara möjligt krävs att mottagaren har haft nära relation både till överlåtaren och till barnet. Dessutom får mottagaren inte ha varit äldre än 64 år under intjänandeåret.

Det finns tre olika metoder för att beräkna PGB för barnår. Den försäkrade tillgodoräknas PGB enligt den mest förmånliga metoden.

1. Det pensionsgrundande beloppet blir en utfyllnad upp till den inkomst den försäkrade hade året innan barnets födelse eller adoption.

¹⁰ Den pensionsgrundande inkomsten utgörs av förvärvsinkomsten minskad med avdrag för den allmänna pensionsavgiften, dvs. 93% (100-7) av förvärvsinkomsten. Avgifterna till pensionssystemet uppgår därmed inte till 18,5 utan endast till 17,21% (0,93*18,5) av förvärvsinkomsten. Detta får till följd att ålderspensionen inte uppgår till den nivå som angavs i SOU 1994:20, dvs. 60 procent av förvärvsinkomsten.

2. Det pensionsgrundande beloppet blir en utfyllnad upp till en lön som motsvarar 75 procent av genomsnittsinkomsten för alla försäkrade som är mellan 16–64 år.
3. Det pensionsgrundande beloppet ger ett fast tillägg som motsvarar ett inkomstbasbelopp.

Pensionsgrundande belopp vid sjuk- eller aktivitetsersättning

PGB tillgodoräknas en försäkrad för varje månad som denne erhåller inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättning. Vid beräkningen utgår man från den antagandeinkomst som ligger till grund för den inkomstrelaterade sjuk- eller aktivitetsersättningen. Antagandeinkomsten minskas med 7 procent och PGB beräknas till skillnaden mellan den minskade antagandeinkomsten och den inkomstrelaterad sjuk- eller aktivitetsersättningen.

Pensionsgrundande belopp vid studier och plikttjänstgöring

Den del av studiemedlen som består av studiebidrag berättigar också till PGB. Detta ska motsvara 138 procent av det studiebidrag som den studerande mottagit under året.

Vid plikttjänstgöring beräknas PGB för varje dag den försäkrade tjänstgjort och fått dagersättning. Beloppet per dag ska motsvara hälften av genomsnittsinkomsten under intjänandeåret för försäkrade som var mellan 16–64 år, delat med 365.

3.2.4 Inkomstpension

Inkomstpension betalas ut efter ansökan och tidigast från 61 års ålder. Den försäkrade väljer själv om hela pensionen ska utbetalas eller endast delar av den i valfritt antal fjärdedelar och kan senare även ändra uttagsnivån under tiden som pensionär. Ändringar av uttagsnivån påverkar storleken av den framtida pensionen.

Beräkningen av inkomstpensionen utgår från den försäkrades aktuella pensionsbehållning vilken i sin tur har grundats på de pensionsrätter som har tjänats in. Pensionsbehållningen omräknas

årligen utifrån eventuella ytterligare pensionsrätter, tilldelade arvsvinster, indexering och avdrag för förvaltningskostnader.

Inkomstpensionens årsbelopp beräknas genom att pensionsbehållningen divideras med ett delningstal. Det innebär att den pensionsbehållning som en person har tjänat in under sin förvärvsaktiva tid ska fördelas på så många år som motsvarar den genomsnittligt återstående livslängd som gäller för personer i den pensionsberättigades ålder. Genom delningstalet tillgodoräknas den pensionsberättigade även en viss framtida tillväxt och framtida arvsvinster. Tjänar personen in ytterligare pensionsrätter räknas pensionen automatiskt om med hänsyn till dessa.

Från det att inkomstpension börjar tas ut, indexeras pensionen årligen genom att den följer de förvärvsarbetandes genomsnittliga inkomstutveckling minskat med den lagreglerade förskottsrentan om 1,6 procentenheter som jämnar ut pensionen under utbetalningstiden. I sådana fall då pensionssystemets tillgångar understiger dess samlade skulder aktiveras automatiskt den så kallade balanseringen. Balanseringen begränsar indexeringen av pensionsrätter och utgående pensioner till dess att systemet återfår ett positivt balanstal. Balanseringen aktiverades för första gången 2010, efter finanskrisen, men upphörde under 2018.

3.2.5 Premiepension

Precis som för inkomstpensionen gäller att premiepension betalas ut efter ansökan och tidigast från 61 års ålder i valfritt antal fjärdedelar.

Premiepensionen är den delen av den inkomstgrundande ålderspensionen som var och en själv får placera i fonder. Den enskilde kan själv välja kapitalförvaltare och fonder på ett stort fondtorg som Pensionsmyndigheten administrerar. För den som avstår från att själv välja fonder placeras pensionsmedlen i Sjunde AP-fondens AP7 Såfa, som 2010 ersatte Premiesparfonden som det förvalda alternativet i premiepensionssystemet. AP7 Såfa är en fondportfölj med en aktiefond och en räntefond som kombineras enligt en livscykelprofil som ger en lämplig risknivå utifrån spararens ålder.

När premiepension börjar utbetalas väljer spararen om pensionsmedlen även fortsatt ska vara placerade i fonder som

spararen själv väljer eller om pensionsmedlen i stället ska förvaltas av Pensionsmyndigheten i en traditionell livförsäkring. Även premiepensionen utjämnas under utbetalningstiden med hjälp av förskottsränta som fastställs utifrån Pensionsmyndighetens antaganden om den framtida avkastningen i premiepensions-systemet.

3.2.6 Garantipension

Garantipensionen syftar till att ge en grundtrygghet till den som aldrig haft några inkomster. Garantipension betalas även som en utfyllnad till den som av olika anledningar inte har tjänat ihop en tillräcklig inkomstgrundad ålderspension under sitt arbetsliv. För att få full garantipension krävs att den försäkrade har varit bosatt i Sverige under minst 40 år mellan 16–64 års ålder. För de som har bott en kortare tid i landet, men dock minst tre år, ges garantipensionen med 1/40 per år. Garantipension kan betalas ut först från det att den försäkrade fyller 65 år.

Garantipensionen påverkas även av individens civilstånd på så sätt att ogifta (och likställda med ogifta) får högre garantipension än gifta (och likställda med gifta).¹¹ Full garantipension (basnivå) är 1,9 prisbasbelopp för den som är gift och likställd med gift och 2,13 prisbasbelopp för en ogift och likställd med ogift person (7 204 kronor respektive 8 076 kronor per månad 2018). För den som helt saknar inkomstgrundad pension är den årliga garantipensionen lika med basnivån. För den som har tjänat in inkomstgrundad pension avtrappas basnivån beroende på den inkomstgrundade pensionens storlek.

För en försäkrad som tar ut sin inkomstpension före 65 års ålder, så kallar tidigt uttag, eller skjuter upp uttaget av inkomstpensionen, beräknas garantipensionen alltid som om den försäkrade börjat ta ut inkomstpensionen den månad då han eller hon fyller 65 år.

¹¹ Med likställd med ogift menas en gift person som stadigvarande lever isär från sin make. Med likställd med gift menas att en person sammanbor med någon som denne har eller har haft barn med eller tidigare varit gift med. Se 65 kap.1 och 2 §§ SFB.

Översyn av garantipensionens konstruktion ur ett internationellt perspektiv

Den 4 oktober 2018 utsågs en särskild utredare med uppdraget att analysera och lämna förslag till hur garantipension och garantipension till omställningspension bör konstrueras och regleras i socialförsäkringsbalken (Dir 2018:106). Utredaren ska bland annat:

- analysera hur garantipensionen bör konstrueras till följd av den rättsliga utvecklingen och utarbeta nödvändiga författningsförslag, och
- utreda om krav på uppehållsrätt bör införas för rätt till garantipension, garantipension till omställningspension samt sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garantiersättning och utarbeta nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 29 november 2019.

3.2.7 Bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd

Till pensionssystemets grundskydd hör, förutom garantipension, även tilläggsförmånerna bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd.

Bostadstillägg (BT) är ett skydd mot höga bostadskostnader för pensionärer med låga inkomster och låg förmögenhet. Stödet riktas därmed mot ett mer begränsat antal pensionärer än de med garantipension. Bostadstillägget är skattefritt och kan betalas ut från det att den försäkrade fyller 65 år. Inkomster som påverkar storleken på bostadstillägget beräknas i princip enligt skatterättsliga regler. Som inkomst räknas inkomst av tjänst, näringsverksamhet och kapital. Även vissa skattefria inkomster ingår i beräkningen. Endast hälften av arbetsinkomsten beaktas. Tillägg görs för den sökandes förmögenhet.

Även bostadstillägget påverkas av den försäkrades civilstånd. Sambor likställs med makar och gifta som lever stadigvarande åtskilda ska i vissa fall likställas med ogifta (100 kap. 3 och 4 §§ SFB). Maximalt uppgår bostadstillägget till 96 procent av bostadskostnaden per månad av den del som inte överstiger 5 000 kronor för ogifta och 2 500 kronor för gifta. Om bostadskostnaden överstiger dessa belopp beaktas 70 procent av den överskjutande

bostadskostnaden per månad upp till 5 600 kronor för den som är ogift och 2 800 kronor för den som är gift

Särskilt bostadstillägg (SBT) kan betalas ut till den som har bostadstillägg. Detta sker i de fall där den sökandes inkomst, efter avdrag för skälig bostadskostnad, understiger skälig levnadsnivå. Inkomsterna beräknas efter avdrag för skatt.

Äldreförsörjningsstöd (ÄFS) tillgodose det grundläggande försörjningsbehovet för bosatta i Sverige som har fyllt 65 år och som inte har sin försörjning tryggad genom allmän ålderspension eller andra inkomster. Äldreförsörjningsstödet kan därmed ses som det yttersta skydds nätet för den äldre delen av befolkningen. ÄFS betalas ut till den ålderspensionär vars inkomster, efter avdrag för skälig bostadskostnad, understiger skälig levnadsnivå. Bostadskostnaden och inkomsterna beräknas på liknande sätt som för SBT. För gifta ålderspensionärer utgörs inkomsten för var och en av makarna av hälften av deras sammanlagda inkomster. Detsamma gäller för makarnas bostadskostnader.

3.3 Övriga socialförsäkringar och arbetslöshetsförsäkringen

Socialförsäkringen med närmare 50 förmåner utgör en central del av det svenska välfärdsystemet. Socialförsäkringen ökar medborgarnas ekonomiska trygghet vid en rad olika situationer i livet såsom föräldraskap, skador i arbetslivet, sjukdom och ålderdom. Pensionsmyndigheten administrerar och betalar ut pensioner och andra stöd till äldre och efterlevande. Övriga socialförsäkringar administreras och betalas ut av Försäkringskassan. I socialförsäkringsbalken (SFB) finns ca 80 bestämmelser som innefattar åldersfaktorn 60, 61, 64, 65, 67 och 70 år.

Arbetslöshetsförsäkringen syftar till att skapa ekonomisk trygghet vid arbetslöshet under omställningstiden till nytt arbete. Försäkringen omfattar alla som förvärvsarbetar. Den består av två delar. En allmän del, grundförsäkringen, och en frivillig del som ger ersättning baserad på den sökandes inkomst, inkomstbortfallsförsäkringen. Arbetslöshetsförsäkringen administreras av 27 arbetslöshetskassor, vilka som utgångspunkt riktar sig till vissa yrkesgrupper eller branscher.

Även i regelverket för arbetslöshetsförsäkringen finns flera pensionsrelaterade åldersbestämmelser. Rätten till arbetslöshetsersättning upphör enligt 22 § lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring vid månadskiftet före den månad då den arbetslöse fyller 65 år. Enligt 34 § lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor upphör rätten att bli medlem vid månadskiftet före den månad då den som ansöker om medlemskap fyller 65 år.

Ett medlemskap i en arbetslöshetskassa är av avgörande betydelse för vilken ersättning en arbetssökande kan få vid arbetslöshet. Det har därför ansetts lämpligt att rätten till inträde i en arbetslöshetskassa överensstämmer med åldersgränsen för rätt till dagpenning (se prop. 2017/18:73 s. 23 f). Enligt 36 § lagen om arbetslöshetskassor upphör medlemskapet i en arbetslöshetskassa utan uppsägning den dag medlemmen fyller 65 år. Av bestämmelsen i 34 § samma lag framgår också övriga krav för medlemskap. Den som ansöker om medlemskap ska förvärvsarbeta och uppfylla villkoren i kassans stadgar om arbete inom kassans verksamhetsområde. Även den som inte arbetar har rätt att bli medlem om han eller hon uppfyllde villkoren när han eller hon senast arbetade. Rätt att bli medlem har dock inte den som redan är medlem i en annan arbetslöshetskassa.

3.4 Åldersgränser i etableringslagen och lagen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

Lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare (etableringslagen) reglerar det statliga ansvaret för etableringsinsatser för nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsskäl enligt vissa bestämmelser i utlänningslagen (2005:716) och deras anhöriga. Arbetsförmedlingen ansvarar enligt lagen för att nyanlända invandrare erbjuds insatser som syftar till att underlätta och påskynda deras etablering i arbets- och samhällslivet. Lagen gäller för nyanlända som har fyllt 20 men inte 65 år.

I lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare finns bestämmelser om kommuners ansvar för att erbjuda samhällsorientering. Målgruppen är vidare än etablerings-

lagens målgrupp och omfattar utöver nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsskäl och deras anhöriga även andra anhöriginvandrare. Lagen omfattar personer som har fyllt 18 men inte 65 år.

3.5 Anställningsskydd

Lagen (1982:20) om anställningsskydd (LAS) tillämpas på arbetstagare i alla åldrar inom såväl den privata som den offentliga sektorn av arbetsmarknaden. I lagen finns på några ställen en åldersgräns vid 67 år, den så kallade LAS-åldern.

Avtal om tidsbegränsad anställning får enligt 5 § LAS träffas när arbetstagaren har fyllt 67 år. Vidare gäller enligt 32 a § LAS att en arbetstagare har rätt att kvarstå i anställningen till utgången av den månad då han eller hon fyller 67 år om inte annat följer av lagen. Regeln går inte att avtala bort och innebär att kollektivavtalsbestämmelser och villkor i individuella avtal är ogiltiga om de föreskriver att en anställning ska upphöra före 67 års ålder. Vidare gäller enligt 33 § första stycket att en arbetsgivare som vill att en arbetstagare ska lämna sin anställning vid 67 års ålder, ska ge skriftligt besked om detta minst en månad i förväg. Enligt 33 § tredje stycket har en arbetstagare som har fyllt 67 år inte rätt till längre uppsägningstid än en månad och inte heller företrädesrätt enligt 22, 23, 25 eller 25 a §§ samma lag.

När arbetstagaren uppnår 67 års ålder har arbetsgivaren således rätt att utan uppsägning skriftligen meddela arbetstagaren att han eller hon ska lämna sin anställning. Ett sådant besked medför att anställningen upphör vid utgången av den angivna månaden. Något krav på saklig grund för uppsägningen finns inte. Detta upphörande av anställningsskyddet vid 67 år kallas ibland för ”fönstret”.

Om arbetsgivaren inte lämnar besked till arbetstagare om att arbetsgivaren önskar att arbetstagaren ska lämna anställningen vid 67 års ålder fortsätter anställningen.

3.6 Åldersgränser i studiestödssystemet

Regler om studiestöd finns i studiestödslagen (1999:1395). Lagen innehåller ett stort antal åldersrelaterade bestämmelser. Här anges exempelvis att studiemedel beviljas längst till och med det år då den studerande fyller 56 år och att rätten att få studielån begränsas från 47 års ålder enligt en så kallad lånetrappa. Vidare anges att studielån återbetalas under som längst 25 år dock längst till dess att låntagaren fyller 60 år. Kvarvarande studielån avskrivs vid 67 års ålder.

I lagen (2017:527) om studiestartsstöd anges att studiestartsstöd, som också är ett studiestöd, lämnas längst till och med 56 års ålder.

3.7 Pensionsrelaterade åldersgränser i skattesystemet

Förhöjt grundavdrag

Grundavdrag är i praktiken den lägsta gräns där en inkomsttagare börjar betala inkomstskatt. Grundavdraget beräknas på summan av inkomst av tjänst och inkomst av näringsverksamhet efter allmänna avdrag. Sedan den 1 januari 2009 finns ett s.k. förhöjt grundavdrag. Det förhöjda grundavdraget syftar till att förbättra de ekonomiska villkoren för personer som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år. Regleringen innebär att det förhöjda grundavdraget uppgår till grundavdragsbeloppet med tillägg av ett särskilt belopp som anges för vissa inkomstintervall.

Förhöjt jobbskatteavdrag

Jobbskatteavdraget är en skattelättnad i form av en skattereduktion för arbetsinkomster, till exempel lön och inkomst av aktiv näringsverksamhet. Den som vid beskattningsårets ingång är 65 år eller äldre får ett jobbskatteavdrag med en annan utformning än den för yngre personer.

Skattereduktion för kommunal fastighetsavgift

Den som äger en småhusfastighet betalar varje år fastighetsavgift. Avgiften är 0,75 procent av taxeringsvärdet upp till ett indexbundet takbelopp som för 2019 ligger på 8 049 kronor. En reduktionsregel gäller för den som vid beskattningsårets ingång har fyllt 65 år. Regeln begränsar den fastighetsavgift som ska betalas för den avgiftsskyldiges permanentbostad till 4 procent av summan av beskattningsbar förvärvsinkomst och överskott i inkomstslaget kapital. Avgiften kan dock inte bli lägre än ett belopp som 2019 uppgår till 3 175 kronor. Motsvarande regler finns också för personer som under beskattningsåret har fått sjuk- eller aktivitetsersättning enligt socialförsäkringsbalken.

Skattereduktion för hushållsarbete

Den som anlitar någon för hushållsarbete kan medges skattereduktion med 50 procent av arbetskostnaden upp till 25 000 kronor per år (rutavdrag). Den som fyllt 65 år vid beskattningsårets ingång kan medges skattereduktion med upp till 50 000 kronor per år.

Avdragsrätt socialavgifter och särskild löneskatt

Socialförsäkringssystemet finansieras främst av socialavgifter. Socialavgifter tas ut i form av arbetsgivaravgifter och egenavgifter. Arbetsgivaravgifter betalas av arbetsgivare och egenavgifter betalas främst av den som bedriver aktiv näringsverksamhet. Utöver socialavgifterna tas allmän löneavgift ut på samma avgiftsunderlag som arbetsgivaravgifter och egenavgifter.

Arbetsgivaravgifterna tillsammans med den allmänna löneavgiften är under 2019 sammanlagt 31,42 procent av den bruttolön som utbetalas. Lön och annan ersättning till anställda som har fyllt 65 år och är födda efter 1937 är pensionsgrundande men inte förmånsgrundande i övrigt i socialförsäkringssystemet. För personer som är födda efter 1937 och vid beskattningsårets ingång är 65 år eller äldre betalar arbetsgivaren därför endast ålderspensionsavgift (10,21 procent) och särskild löneskatt (6,15 procent) sammantaget

16,36 procent vilket leder till att lönekostnaderna sjunker kraftigt det år den anställde fyller 66 år.

Den som driver aktiv näringsverksamhet betalar själv sina socialavgifter i form av egenavgifter. Full egenavgift tillsammans med allmän löneavgift är under 2019 28,97 procent av avgiftsunderlaget. Avgiften hanteras som en kostnad i verksamheten. För aktiva näringsidkare som är 65 år eller äldre vid beskattningsårets ingång och är födda efter 1937 gäller att de endast betalar ålderspensionsavgiften på 10,21 procent och särskild löneskatt på 6,15 procent det vill säga totalt 16,36 procent i socialavgift på inkomst av aktiv näringsverksamhet.

3.8 Åldersgränser för tjänstepensioner och andra kollektivavtalade ersättningar

Tjänstepensionen utgör ett viktigt komplement till den allmänna pensionen och höjer den ekonomiska standarden för pensionärer. Mycket tyder dessutom på att tjänstepensionen kommer bli än viktigare för pensionärernas försörjning i framtiden. De allra flesta får avsättning till tjänstepensionen. Enligt en undersökning som Inspektionen för socialförsäkringen har gjort avseende åren 2001–2014 ligger täckningsgraden mellan 96 och 97 procent bland anställda¹². Den är i regel runt 2 procentenheter högre för kvinnor än för män. I den offentliga sektorn får alla anställda avsättningar till tjänstepension genom kollektivavtal. I den privata sektorn finns det däremot företag som saknar kollektivavtal. Då beror de eventuella pensionsavsättningarna på överenskommelser mellan arbetsgivare och anställda. Bland privatanställda ligger tjänstepensionernas täckningsgrad runt 94 procent under den undersökta perioden.

Samtliga pensionsavtal har åldersgränser som hänger samman med de åldersgränser som finns i det allmänna pensionssystemet. Flera avtal har också 65 år som en formell pensionsålder¹³. Åldersgränser förekommer också i skattelagstiftningens bestämmelser om

¹² Vem får avsättningar till tjänstepension? En analys av tjänstepensionernas täckningsgrad baserad på deklarationsuppgifter. Rapport 2018:15

¹³ ISF; Utvecklingen av kollektivavtalade ersättningar sedan 2000-talets början. En redovisning av kollektivavtalade ersättningar som kompletterar den allmänna socialförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen. Rapport 2018:14

arbetsgivaren avdragsrätt för tjänstepensionsavsättningar. Dessa åldersgränser omfattas inte av detta lagstiftningsprojekt.

Inom det statliga avtalsområdet gäller en helt avgiftsbaserad tjänstepension, PA 16 avdelning I, för de som är födda 1988 och senare. Pensionen kan tas ut tidigast från 61 års ålder och betalas ut per automatik vid 70 års ålder om den inte tagits ut innan dess. För de som är födda före 1988 gäller andra avtal (PA 91 och PA 03). Pensionsåldern i dessa avtal är 65 år och det är möjligt att göra förtida uttag från 61 års ålder.

Även inom det kommunala avtalsområdet finns två olika tjänstepensionsplaner. En helt avgiftsbestämd tjänstepension, AKAP-KL gäller för födda 1986 eller senare. De som är födda 1985 eller tidigare tjänar in pension enligt ett äldre avtal, KAP-KL med både avgifts- och förmånsbestämda delar. Det finns ingen fastslagen pensionsålder i något av dessa tjänstepensionsavtal. Den förmånsbestämda pensionen i KAP-KL reduceras om den tas ut före 65 års ålder och höjs om den tas ut efter 65 års ålder. Pensionen kan betalas ut från lägsta ålder för uttag av allmän pension. Den avgiftsbestämda delen i KAP-KL och pensionen enligt AKAP-KL kan tas ut från 55 års ålder. Utbetalningen sker automatiskt vid 67 års ålder om den anställde inte har gjort något annat val. I AKAP-KL är avgiften 30 procent av pensionsgrundande lön över 30 inkomstbasbelopp före den i 32 a § lagen (1982:80) om anställningsskydd, LAS, angivna åldern (för närvarande 67 års ålder).

Tjänstepensionen för privat anställda tjänstemän (ITP1) är helt avgiftsbaserad och gäller de som är födda 1979 eller senare. Ålderspensionen i ITP1 tjänas in mellan 25 och 65 års ålder. För tjänstemän födda 1978 eller tidigare gäller ett huvudsakligen förmånsbaserat system, ITP2. Ålderspensionsförmåner kan tjänas in mellan 28 och 65 års ålder. I både ITP1 och ITP2 är pensionsåldern 65 år, men pensionen kan tas ut från 55 års ålder. Det finns ingen övre åldersgräns för uppskjutet uttag.

För privat anställda arbetare gäller tjänstepensionsavtalet SAFLO, som är en helt avgiftsbaserad pension. Avgifterna tjänas in från 21 års ålder 2001. Pensionsåldern är 65 år, men pensionen kunde tas ut från 55 års ålder.

Avtalsförsäkringar vid arbetslöshet

Åldersgränser som direkt eller indirekt hänger samman med åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet finns också i de kollektivavtalade försäkringsavtal som reglerad ersättningen vid sjukdom, arbetslöshet och arbetsskada.

Statligt anställda som blir uppsagda kan exempelvis få a-kassa-förstärkning för inkomstdelar överstigande taket i arbetslöshetsförsäkringen fram till 61 års ålder. Särskild pensionsersättning kan betalas ut till personer i 62 till 65 års ålder som blir uppsagd på grund av arbetsbrist, avgår frivilligt, så att annan uppsagd kan kvarstå i arbete eller säger upp sig själv vid lokalisering

Genom omställningsavtal KOM-KL kan arbetstagare inom kommun och landsting få omställningsinsatser eller särskild omställningsersättning upp till 65 års ålder. Också inom det kommunala avtalsområdet lämnas kompensation för inkomstförlust över taket i arbetslöshetsförsäkringen. Det finns också en särskild ersättning för äldre arbetstagare som kan lämnas från 61 till 65 års ålder om den uppsagde varit anställd i minst 10 år.

Den största trygghetsfonden för privatanställda tjänstemän är TRR Trygghetsrådet. TRR lämnar avgångsersättning, AGE, och hjälper till med omställning. För att få AGE krävs bland annat att den anställde fyllt 40 år, blivit uppsagd på grund av arbetsbrist och är arbetssökande hos Arbetsförmedlingen. Ersättningstiderna varierar med åldern och är längst för de som har fyllt 60 år.

Försäkring om avgångsbidrag, AGB, är en avtalsförsäkring som täcker arbetare som är anställda inom Svenskt Näringslivs och LO:s avtalsområde. AGB ger inte periodisk ersättning utan lämnas som ett engångsbelopp. AGB kan lämnas till personer mellan 40 och 64 år. Bidragets storlek varierar med åldern och är högst för de förmånstagare som är 60 år eller äldre.

Avtalsförsäkringar vid varaktigt nedsatt arbetsförmåga och arbetsskada

Samtliga avtalsområden har kompletterande försäkringar för de personer som har en varaktigt nedsatt arbetsförmåga. En förutsättning för att en individ ska kunna få en sådan ersättning är att Försäkringskassan har beviljat sjuk- eller aktivitetsersättning för

individ. Eftersom, aktivitetsersättning beviljas till 30 års ålder och sjukersättning till 65 års ålder innebär detta att den kollektivavtalade ersättningen för varaktigt nedsatt arbetsförmåga längst kan utbetalas fram till att den försäkrade uppnår 65 års ålder.

Kompletterande försäkringar finns också inom samtliga avtalsområden för personer som drabbas av en arbetsskada. Vid permanent nedsättning av arbetsförmågan krävs att Försäkringskassan har beviljat arbetsskadelivränta. Livränta kan beviljas för skador som har inträffat före 65 års ålder.

3.9 Internationell utblick

3.9.1 Pensionsåldern i övriga EU

Allt fler länder höjer pensionsåldern i sina allmänna pensionssystem. Olika länder har dock valt skilda tekniska lösningar¹⁴. Exempelvis har Spanien, Danmark, Tyskland och Frankrike beslutat att höja pensionsåldern från 65 till 67 år. Ändringarna av pensionsåldern kommer huvudsakligen att ske mellan åren 2020 och 2030. I Tjeckien stiger pensionsåldern mekaniskt med två månader varje år utan övre gräns.

Det finns också flera länder som har bundit pensionsåldern till utvecklingen av den förväntade livslängden. Enligt en sammanställning som har gjorts av den finska pensionsmyndigheten, Pensionskyddscentralen, gäller detta i Finland, Nederländerna, Italien, Grekland, Portugal, Cypern, Slovakien och Danmark. Storbritannien har i stället valt att ta hänsyn till livslängdens utveckling när de beslutar om pensionsåldrar. I flera av dessa länder görs vissa anpassningar av pensionsåldrar innan åldersgränser kopplas till den förväntade livslängden.

I Nederländerna exempelvis höjs pensionsåldern först med 3–4 månader om året. Pensionsåldern binds vid den förväntade livslängden 2022 och pensionsåldern enligt den förväntade livslängden meddelas fem år innan förändringen träder i kraft. Sålunda har

¹⁴ Källa: Sammanställning från den finska pensionsmyndigheten Pensionskyddscentralen, <https://www.etk.fi/sv/pensionssystemen/internationell-jamforelse/pensionsalder/>

pensionsåldern för 2022 meddelats 2017 och den är 67 år och 3 månader.

Ett annat exempel är Storbritannien där kvinnornas pensionsålder stegvis höjs till 65 år fram till 2019, då männens och kvinnornas pensionsålder blir en gemensam allmän pensionsålder. Fram till 2028 stiger den allmänna pensionsåldern till 67 år, varefter pensionsåldern påverkas av den förväntade livslängden. Enligt den nuvarande tabellen stiger pensionsåldern till 68 år till och med 2046¹⁵.

3.9.2 Undantag från åldershöjningar

Inom Europa finns det stater som i vissa situationer ger enskilda möjlighet att ta ut pensionsförmåner i förtid efter ett långt arbetsliv. Sådan rätt kan avse yrkesverksamma i viss typ av arbetsmiljö som medför högre risker än normalt, exempelvis vid nattarbete (Belgien, Luxemburg). I andra fall kan rättigheten vara kopplad till särskilda yrkeskategorier, exempelvis sjömän (Island). Det handlar då inte enbart om grundskyddsförmåner utan snarare om förtidspensionering som sådan.

I Finland har arbetets art betydelse för att en arbetslivspension ska kunna bli aktuell. I andra länder är längden på yrkeslivet den avgörande faktorn. Det varierar även mellan länderna hur många arbetsår som ska ha fullgjorts för att en person ska kvalificera sig för rätten till en pensionsförmån i förtid efter ett långt arbetsliv.

3.9.3 Internationella åtaganden

I den europeiska balken om social trygghet (European Code of Social Security) och dess protokoll (1964) finns minimiregler om social trygghet som Sverige har förbundit sig att följa. I artiklarna 26 och 27 anges närmare vad som gäller för ålderspension. Enligt artikel 26 ska ålderspension utges vid en ålder som inte överstiger 65 år eller den högre ålder om antalet medborgare som uppnått den åldern representerar 10 procent av befolkningen under 65 men över

¹⁵ Källa: Sammanställning från den finska pensionsmyndigheten Pensionskyddscentralen, <https://www.etk.fi/sv/pensionssystemen/internationell-jamforelse/pensionsalder/>

15 år. Vidare anges i artikel 27 att för rätt till ålderspension krävs att den enskilde har utfört förvärvsarbete under ett visst antal år. En reducerad ålderspension kan dock utges till den som har ett mycket begränsat antal förvärvsaktiva år.

Åldersdiskriminering i arbetslivet och närliggande områden samt inom utbildningsområdet förbjuds genom Arbetslivsdirektivet (2000/78/EG) som bl.a. har genomförts i svensk rätt genom diskrimineringslagen (2008:567). Förbudet hindrar inte bestämmelser i lag som föreskriver viss ålder om sådana bestämmelser motiveras av ett berättigat mål som rör sysselsättning- och arbetsmarknadspolitik samt utgör ett lämpligt och nödvändigt sätt för att genomföra detta mål.

Sverige har ratificerat Internationella arbetsorganisationens (ILO) konvention om invaliditets-, ålders-, och efterlevandeförmåner pensionsförhållanden (nr 128) och ILO:s rekommendation om äldre arbetstagare (nr 162). I konventionen anges att åldersgränser för rätt till pension inte får överstiga 65 år men att högre ålder får fastställas av behörig myndighet i enlighet med de särskilda grunder som anges i konventionen. Rekommendationen anger vidare att åtgärder bör vidtas för att göra den ålder som kvalificerar för ålderspension flexibel och att äldre arbetstagare som är arbetsdugliga bör kunna uppskjuta sina anspråk på åldersförmåner utöver den ålder som normalt kvalificerar för sådana förmåner, i syfte exempelvis att uppfylla alla kvalifikationer för förmåner eller att förbättra sina förmåner med hänsyn till den högre ålder då förmånerna tas ut.

4 Utgångspunkter för arbetsgruppens förslag

4.1 Utgångspunkter

Den 14 december 2017 slöts en överenskommelse om höjda pensionsrelaterade åldersgränser mellan de partier som står bakom det allmänna pensionssystemet och som representeras av Pensionsgruppen, *Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner*. Överenskommelsen utgår i sin tur i stora delar från de förslag och analyser som har lämnats av Pensionsåldersutredningen beträffande behovet av höjda pensionsrelaterade åldrar, *Åtgärder för ett längre arbetsliv* (SOU 2013:25). Förslagen har remissbehandlats och en remissammanställning finns tillgänglig på Socialdepartementet (S2013/2830/SF). Pensionsåldersutredningens förslag redovisas kortfattat i avsnitt 4.2 och Pensionsgruppens överenskommelse i avsnitt 4.3.

Den 18 februari 2018 beslutade socialminister Annika Strandhäll att inrätta en arbetsgrupp inom Socialdepartementet med uppdrag att ta fram förslag om höjda åldersgränser i enlighet med de principer som följer av Pensionsgruppens överenskommelse. Arbetsgruppens förslag och överväganden presenteras i denna promemoria.

Det är flera olika förmåner och åldersgränser som berörs av Pensionsgruppens överenskommelse och arbetsgruppens förslag, främst i socialförsäkringsbalken men även i angränsande trygghetsystem. Överenskommelsen omfattar emellertid inte åldersgränserna i skattesystemet och arbetsgruppen lämnar därför inga förslag angående dessa. Åldersgränserna i skattesystemet kommer i stället att hanteras i ett separat lagstiftningsprojekt.

Vissa av arbetsgruppens förslag ska enligt pensionsöverenskommelsen träda i kraft 2020. Merparten av förslagen ska dock

träda i kraft först 2023 respektive 2026. För dessa förslag har arbetsgruppen valt att endast redovisa den ekonomiska inriktningen. Hur de förslag som ska genomföras 2023 och 2026 kommer att påverka sysselsättning, BNP och antalet ålderspensionärer beror bland annat på följdändringar i skattesystemet. Effekten på sysselsättningen har i sin tur stor betydelse för de offentliga finanserna. Av pensionsöverenskommelsen framgår att reformen ska vara statsfinansiellt neutral. En samlad bedömning avseende finansieringen av förslagen i denna promemoria kommer därför att läggas fram när förändringarna i skattesystemet kan inkluderas.

Arbetsgruppens ambition har varit att redovisa en heltäckande bild av de författningsändringar som bedöms nödvändiga för att förverkliga Pensionsgruppens överenskommelse. Det innebär att denna promemoria även innehåller författningsförslag som endast justeras i mindre utsträckning jämfört med de förslag som redan har remitterats i *Åtgärder för ett längre arbetsliv* (SOU 2013:25). Eftersom de föreslagna ändringarna ingår i ett större regelverk bedömer arbetsgruppen att det är angeläget att remissinstanserna får ta del av ett så heltäckande författningsförslag som är möjligt i denna del. Det har vidare även gått relativt lång tid sedan Pensionsåldersutredningens förslag remitterades och de remissinstanser som redan sett delar av förslagen kan i nuläget ha andra synpunkter än de synpunkter som då lämnades.

I promemorian lämnas inga förslag angående eventuella förordningsändringar som arbetsgruppens förslag föranleder.

4.2 Pensionsåldersutredningens förslag

Den ökande medellivslängden kan innebära påfrestningar för samhället, även om det i grunden är positivt att vi är friskare och lever längre. Mot denna bakgrund utsåg den dåvarande regeringen (dir. 2011:34) en särskild utredare att analysera de pensionsrelaterade åldersgränserna samt de hinder och möjligheter som finns för ett längre arbetsliv. Utredningens förslag redovisades i slutbetänkandet *Åtgärder för ett längre arbetsliv* (SOU 2013:25).

En slutsats från utredningen, som också delas av arbetsgruppen, var att när vi lever längre måste vi arbeta längre, annars blir

pensionsnivåerna för låga, försörjningsbördan orimlig och välfärdens finansiering hotas. Utredningen ansåg också att allt fler äldre har goda förutsättningar för ett längre arbetsliv. Dessutom vill fler och fler arbeta längre, men möter olika hinder i regelsystem, avtal och i arbetslivet.

Utredningen lämnade ett stort antal förslag i syfte att skapa goda förutsättningar för äldre att stanna kvar i arbetskraften och för att motverka åldersdiskriminering i arbetslivet. Bland annat föreslog utredningen satsningar för bättre arbetsmiljö och åtgärder för att stärka de äldres möjligheter att bevara och utveckla sin kompetens.

Utredningen konstaterade dock att det i Sverige finns en djupt rotad norm om att pensionsåldern är 65 år. De äldres arbetsutbud påverkas i hög grad av den gällande normen för när man bör lämna arbetslivet. Normen i sin tur formas och upprätthålls i hög grad av de åldersgränser som finns för allmänna och avtalade pensioner och i näraliggande offentliga ersättningssystem.

I syfte att påverka normbildningen kring pensioneringstidpunkten föreslog utredningen att ett nytt begrepp, riktålder för pension, införs i det allmänna pensionssystemet. Riktåldern föreslogs följa medellivslängden med automatiska justeringar, liknande vad som gäller för inkomstbasbeloppet. Enligt förslaget bör dock riktåldern inte höjas med hela medellivslängdens ökning, utan motsvarande 2/3 av ökningen. Därigenom beaktas att antalet friska år inte nödvändigtvis ökar lika mycket som medellivslängden.

Utredningens ambition angående riktålderns konstruktion var att ge ett för den enskildes ekonomiska trygghet, samhälls-ekonomi och för pensionssystemet robust alternativ till pensioneringsålder, istället för att låsa sig vid en viss ålder som inte förändras över tid. Detta är också arbetsgruppens utgångspunkt för de förslag som lämnas i avsnitt 5.

För att minska normbildningen föreslog utredningen att åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet och närliggande system justeras och automatiskt anpassas till riktåldern och därigenom till en högre medellivslängd. Även åldersgränserna i närliggande socialförsäkringssystem, angående exempelvis sjukpenning och arbetslöshetsersättning, föreslogs följa medellivslängden genom att dessa knyts till riktåldern.

4.3 Pensionsgruppens överenskommelse

Pensionsgruppen är en blocköverskridande arbetsgrupp som består av företrädare för de partier som står bakom pensionsöverenskommelsen. Pensionsgruppens uppgift är att värna pensionsöverenskommelsen och att vårda pensionsreformen och dess grundläggande principer. Pensionsgruppen ska samråda om frågor som gäller pensionsreformen och vid behov ta initiativ till justeringar i pensionssystemet.

Pensionsgruppen har under de senaste åren genomfört en större översyn av pensionssystemets olika delar. Med den analysen som utgångspunkt har Pensionsgruppen enats kring ett antal åtgärder i syfte att säkra långsiktigt höjda, hållbara och trygga pensioner. Överenskommelsen mellan de olika partierna som ingår i Pensionsgruppen innebär att grundprinciperna och styrkorna i pensionssystemet ska bevaras, men att det finns delar som behöver moderniseras. Överenskommelsen innefattar nio åtgärds punkter som redovisas i dokumentet *Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner*.

En av åtgärderna i överenskommelsen är att höja de pensionsrelaterade åldersgränserna, inklusive den ålder som den anställde har rätt att kvarstå i anställning enligt lagen om anställningsskydd, nedan kallad för LAS-åldern¹. Detta är också utgångspunkten för arbetsgruppens förslag.

Bakgrunden till Pensionsgruppens överenskommelse om höjda pensionsåldrar är att vi i Sverige lever allt längre. Sedan pensionssystemet infördes har medellivslängden ökat med 2,4 år. Det innebär att pensionerna blir lägre eftersom de måste räcka under en längre tid. För att upprätthålla pensionsnivåerna anser Pensionsgruppen att arbetslivet behöver förlängas i takt med den ökade livslängden. Pensionsgruppen anser vidare, liksom Pensionsåldersutredningen, att ett längre arbetsliv också är av betydelse för välfärden och därmed för hela samhället. Pensionsgruppen poängterar att de åtgärder som möjliggör och leder till ett längre

¹ Övriga delar i överenskommelsen är reformering och förstärkning av grundskyddet, reformering av premiepensionssystemet, arbetsmiljö- och utbildningsrelaterade åtgärder för ett hållbart arbetsliv, tillsättande av en delegation för äldre arbetskraft, löpande samtal med arbetsmarknadens parter; översyn av avdragsreglerna för tjänstepension, åtgärder för mer jämställda pensioner och modernisering av placeringsregler för AP-fonderna.

och mer hållbart arbetsliv spänner över flera politikområden och berör mer än vad som ryms inom ramen för Pensionsgruppens arbete och pensionsöverenskommelsen.

Pensionsgruppens överenskommelse för höjda åldersgränser bygger huvudsakligen på de förslag om höjningar av pensionsåldrar som tidigare har lämnats av Pensionsåldersutredningen. Överenskommelsen innebär att en riktålder för pension införs. Samtliga pensionsåldersrelaterade åldersgränser, liksom vissa åldersgränser i kringliggande socialförsäkringssystem kopplas till riktåldern. Syftet med riktåldern är att pensionsåldrarna automatiskt ska anpassas så att välfärden och en rimlig pensionsnivå kan upprätthållas. Det ansågs dock att riktålderns närmare tekniska konstruktionen behövde utredas vidare. Pensionsgruppen är också överens om vissa initialt höjda pensionsrelaterade åldersgränser enligt följande:

- År 2020 höjs lägsta ålder för att ta ut allmän pension från 61 till 62 år. LAS-ålder höjs från 67 till 68 år och möjligheten för arbetsgivare att säga upp arbetstagare utan saklig grund blir permanent över LAS-åldern.
- År 2023 höjs lägsta ålder för att ta ut allmän pension från 62 till 63 år. Ålder för garantipension höjs till 66 år. LAS-ålder höjs från 68 till 69 år. Kringliggande trygghetssystem kopplas till riktåldern.
- År 2026 höjs lägsta ålder för att ta ut allmän pension från 63 till 64 år. Ålder för garantipension knyts till riktåldern.

Pensionsöverenskommelsen anger således att de pensionsrelaterade åldersgränserna i socialförsäkringsbalken och i angränsande trygghetssystem först ska höjas för att därefter knytas till en riktålder för pension. Vidare anges att reformen ska vara statsfinansiellt neutral.

4.4 Förlängt anställningsskydd

I departementspromemorian *Förlängt anställningsskydd till 69 år* (Ds 2018:28) presenteras förslag till ändringar i lagen (1982:80) om anställningsskydd som bygger på Pensionsgruppens överenskommelse. Det föreslås att den nuvarande åldersgränsen vid 67 år,

den så kallade LAS-åldern, höjs till 69 år. Detta innebär att anställningsskyddet för arbetstagare förlängs. Arbetstagaren får rätt att kvarstå i anställningen till 69 år. Ett avtalsvillkor som innebär att arbetstagaren är skyldig att avgå med pension vid en lägre ålder blir därmed ogiltigt. Kravet på saklig grund för uppsägning ska gälla till 69 år och arbetstagaren får i likhet med yngre arbetstagare förmånsrätt vid turordning när uppsägningar sker på grund av arbetsbrist. Den nuvarande möjligheten för arbetsgivaren att avbryta anställningen med ett skriftligt besked i samband med 67-årsdagen försvinner. Anställningsskyddet blir även i övrigt oinskränkt tills arbetstagaren fyller 69 år.

När arbetstagaren fyller 69 år sker, enligt förslaget, en förändring av anställningsskyddet. Detta innebär framför allt att arbetsgivaren får säga upp arbetstagaren utan krav på saklig grund. Parterna i anställningsavtalet får därmed en ömsesidig fri uppsägningsrätt. Vidare föreslås en förenkling av själva förfarandet vid uppsägning av arbetstagare som har fyllt 69 år. Lagändringarna föreslås träda i kraft i två omgångar. Den 1 januari 2020 höjs LAS-åldern från 67 till 68 år. Då börjar också den nya ordningen för de äldre arbetstagarnas anställningsskydd att gälla. Den 1 januari 2023 höjs åldersgränsen till 69 år.

4.5 Uppdrag till Pensionsmyndigheten

Som ett led i arbetet att se över de nuvarande åldersbestämmelserna i ålderspensionssystemet och andra pensionsrelaterade åldersgränser fick Pensionsmyndigheten 8 mars 2018 i uppdrag att utarbeta förslag till en teknisk konstruktion för riktåldern (S2018/01639/SF). Pensionsgruppen står bakom uppdraget.

Pensionsmyndighetens förslag avviker i flera avseenden från vad som föreslogs av Pensionsåldersutredningen. Bland annat föreslår Pensionsmyndigheten att:

- beräkningsåret 1994 används som startår och att uppgifter från senast tillgängliga femåriga livslängdstabell från Statistiska Centralbyrån används vid beräkningen av riktålder. Pensionsåldersutredningens förslag var att startåret skulle vara 1997,

- livslängdsökningen från 23 års ålder beaktas vid fastställandet. Pensionsåldersutredningen föreslog att endast livslängdsökningen efter 65 års ålder beaktades,
- Pensionsmyndigheten förordar att riktåldern kopplas direkt till födelseår. Detta innebär att varje åldersgrupp får en för åldersgruppen fastställd riktålder. Pensionsåldersutredningen föreslog att riktåldern skulle fastställas per kalenderår.

Pensionsåldersutredningen föreslog att riktåldern inte skulle höjas med hela medellivslängdsökningen. Detta med hänsyn till antalet friska år bedömdes öka mindre än medellivslängden. Pensionsmyndigheten föreslår istället att kvoten av förväntad tid i arbete och förväntad tid som pensionär ska vara detsamma som motsvarande kvot var 1994. Detta ger en relativt konstant pension i förhållande till slutlön (kompensationsgrad) över generationerna samtidigt som riktåldern höjs tidigare än vad den gör med Pensionsåldersutredningens förslag.

5 Förslag och överväganden

I denna promemoria presenteras ett antal förslag som i enlighet med pensionsöverenskommelsen ska genomföras 2020. Promemorian innehåller även en analys av de förväntade konsekvenserna av dessa förslag. De förslag som ska genomföras 2020 återfinns i följande avsnitt:

- 5.1 Riktålder för pension,
- 5.2.1 Åldersgränsen när inkomstgrundad ålderspension tidigast kan lämnas höjs och knyts till riktåldern,
- 5.2.2 Arvsvinsterna inom inkomstpensionssystemet,
- 5.5.1 Sjukförsäkring,
- 5.6 Arbetskadeföränta, och
- 5.7.5 Kommunala servicetjänster för äldre.

Dessutom innehåller promemorian ett flertal förslag som enligt pensionsöverenskommelsen ska genomföras 2023 och 2026.

Överenskommelsen omfattar inte förändringar av åldersgränserna i skattesystemet. Dessa kommer i stället att hanteras i ett separat lagstiftningsprojekt. Hur de förslag som ska genomföras 2023 och 2026 kommer att påverka sysselsättning, BNP och antalet ålderspensionärer beror på följdändringar i skattesystemet. Effekten på t.ex. sysselsättningen har stor betydelse för de offentliga finanserna. En samlad konsekvensbedömning kommer därför att redovisas när förslag till anpassningar i skattesystemet remitteras.

5.1 Riktålder för pension

Arbetsgruppens förslag: Ett nytt åldersbegrepp – *riktålder för pension* – ska införas i socialförsäkringsbalken, förkortad SFB. Av bestämmelserna ska framgå att vissa förmåner och beräkningar som anges i SFB knyts till en riktålder för pension som beräknas varje år och som ska tillämpas sju år efter beräkningsåret. Vidare ska framgå att riktåldern för pension beräknas på följande sätt.

Till bastalet 65 ska läggas $\frac{2}{3}$ av differensen mellan den vid 65 års ålder återstående medellivslängden för befolkningen i Sverige under femårsperioden närmast före det år riktåldern beräknas och motsvarande värde för jämförelseåret 1994.

Den framräknade riktåldern ska avrundas till närmaste helår.

Riktåldern ska beräknas första gången för 2020 och tillämpas sju år efter beräkningsåret det vill säga under 2026. Riktåldern ska sedan beräknas för varje år.

När en gällande riktålder för pension ändras ska en åldersgräns som är knuten till den riktåldern som gällde före ändringen fortsätta att gälla för en försäkrad som före ändringen har uppnått en sådan åldersgräns.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan meddela närmare föreskrifter om riktåldern för pension.

Bestämmelserna: 2 kap. 1 och 10 a–10 d §§ SFB

Skälen för arbetsgruppens förslag: Arbetsgruppen föreslår att ett nytt åldersbegrepp införs i socialförsäkringsbalken. Det nya åldersbegreppet föreslås benämnas riktålder för pension och är tänkt att fungera som ett tydligt riktmärke för de försäkrades individuella pensionsbeslut. För att lagstiftarens signal om lämplig pensionsålder ska vara tydlig och ge effekt bör riktåldern även i formell mening vara styrande för de pensionsrelaterade åldersgränserna i pensionssystemet och i angränsande trygghets-system genom att dessa åldersgränser knyts till riktåldern.

Riktålderns främsta syfte är att ersätta dagens starka 65-årsnorm med en pensionsålder som tar hänsyn till den ökande livslängden. Inkomst- och premiepensionen är redan livslängdsanpassade genom att högre medellivslängd leder till längre förväntad tid med

pensionsutbetalningar och därmed lägre månadsbelopp. Allmänheten har emellertid inte i nämnvärd utsträckning tagit hänsyn till detta och medelpensioneringsåldern har därför inte ökat i samma utsträckning som livslängden. En av anledningarna är att ett stort antal socialförsäkringar och förmåner har uttryckliga 65-årsgränser i sina regelsystem. Genom att ersätta dessa med en riktålder för pension ökar förutsättningarna för att den nuvarande 65-årsnormen på sikt kommer att ersättas av riktåldern. Åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd ska utgöras av riktåldern för pension. De som inte kommer i fråga för några grundskydds-förmåner kommer till följd av den flexibla pensionsåldern till största del påverkas av den höjda åldersgränsen för pensionsuttag och åldersgränsens koppling till riktåldern. Högre pensionsåldrar kommer här att leda till livsvarigt högre allmänna pensioner, något som behandlas i avsnitt 5.2.1.

En högre sysselsättningsgrad bland äldre ger ett ökat arbetsutbud. Det är nödvändigt för att lösa de demografiska utmaningar som en stadigt ökande andel äldre i befolkningen innebär.

Det kommer även i framtiden finnas stor frihet att välja vid vilken ålder man går i pension men den genomsnittliga åldern kommer att vara högre än vad den är i dag. Riktåldern är ett medel att i författning ange vilken pensionsålder som ger godtagbara pensionsnivåer och som är samhällsekonomiskt hållbar.

Beräkning av riktåldern

Den återstående förväntade livslängden vid 65 års ålder har ökat med 2,9 år sedan principöverenskommelsen för pensionssystemet träffades i januari 1994. Männens återstående livslängd vid 65 års ålder har ökat mer än kvinnornas, med 3,5 år mot 2,2 år, men förväntas trots detta leva 2,5 år kortare än kvinnor. Enligt Statistiska Centralbyråns (SCB) senaste befolkningsframskrivning kommer den återstående livslängden vid 65 års ålder fortsätta öka med cirka 0,1 år varje år under de närmaste 20 åren.

Arbetsgruppen föreslår att riktåldern ska beräknas årsvis utifrån senast tillgängliga livslängdstabeller från SCB. För att undvika årsvisa variationer ska 5-åriga livslängdstabeller användas. I praktiken innebär detta en eftersläpning på 2–3 år. Det går att beräkna en

aktuellare riktålder om man i stället använder prognoser över livslängden och fastställer riktåldern för ett eller flera år i förväg. Nackdelarna med ett sådant tillvägagångssätt är att det är svårt att göra livslängdsprognoser och att livslängdsökningar ofta underskattas, i varje fall på längre sikt. Ytterligare ett skäl är att det i dag finns få prognosinslag inom pensionssystemet, i de allra flesta fall används fastställd officiell statistik från SCB. Ett exempel är delningstalen för inkomstpensionen som baseras på samma 5-åriga livslängdstabeller som riktåldern nu föreslås använda.

Hur stor andel av en livslängdsökning som förväntas förlänga arbetslivet respektive hur stor andel som förlänger tiden som pensionär är en fråga som inte har ett givet svar. En låg andel förvärvsarbete riskerar att leda till låga pensionsnivåer och en lägre andel förvärvsaktiva per äldre. En hög andel förvärvsarbete kan leda till att antalet friska år som pensionär blir lägre än för tidigare generationer. Arbetsgruppens förslag, att 2/3 av livslängdsökningen ska vara förlängt arbetsliv och 1/3 förlänga tiden som pensionär, grundas på en tumregel om att pensionsnivåerna ska vara desamma i förhållande till slutlönen som gällde för äldre åldersgrupper. Tumregeln tar dock inte hänsyn till den förändrade dödlighet som har skett i förvärvsaktiv ålder. Innan pensionen tagits ut fördelas de avlidnas pensionsbehållning till årskullens överlevande genom arvsvinster. En sjunkande dödlighet i förvärvsaktiv ålder leder därmed till lägre tilldelning av arvsvinster hos de kvarlevande.

Trots detta anser arbetsgruppen att 2/3 förlängt arbetsliv och 1/3 längre tid som pensionär är en lämplig avvägning när riktåldern ska bestämmas. En större andel förlängt arbetsliv och minskad andel tid som pensionär riskerar att leda till att antalet friska år som pensionär blir kortare än för tidigare generationer. Statistik från WHO¹ visar att antalet friska år från 60 års ålder har ökat med 1,5 år mellan år 2000 till 2016 i Sverige. Samtidigt har den återstående livslängden ökat med 2 år för samma period och ålder. Antalet friska år har således inte ökat lika mycket som den återstående livslängden. I och med att man inte förväntas förlänga arbetslivet med hela livslängdsökningen utan med 2/3 förlängs därmed arbetslivet med 1,33 år och tiden som pensionär med

¹ Healthy life expectancy för Sverige från World Health Organisation.

0,67 år. Givet att dessa antaganden gäller innebär detta 0,17 år längre tid som frisk pensionär (1,5-1,33) än vad man hade 2000.

Vidare föreslår arbetsgruppen att basåret 1994 ska användas som utgångspunkt för att beräkna medellivslängdsökningen från 65 års ålder. Pensionsåldersutredningen (SOU 2013:25) använde i stället 1997 som basår. Skälet till detta angavs vara att riksdagen beslutade om det nya pensionssystemet 1998 och att de pensionsnivåer som godtogs genom beslutet var beräknade med antaganden om en återstående medellivslängd motsvarande den som gällde 1997.

Arbetsgruppen anser att 1994 bör vara utgångspunkt för riktåldern. Detta beroende på att principöverenskommelsen om reformering av det allmänna pensionssystemet (prop. 1993/94:250) beslutades detta år. De beräkningar för avgiftsnivå, kompensationsgrader med mera som fanns i propositionen utgick alltså från de förhållanden som var kända 1994. Det är också anledningen till att den femåriga livslängdstabellen för perioden 1989–1993 bör användas eftersom den publicerades 1994 vid tidpunkten för principöverenskommelsen.

Ett flertal länder har eller kommer att koppla ihop pensionsåldern med livslängdens utveckling i landet. Finland, Cypern, Danmark, Grekland, Italien, Nederländerna, Portugal och Slovakien har valt en sådan lösning. Storbritannien har valt att höja pensionsåldern enligt livslängdsprognoser, den senast föreslagna höjningen gäller för de som är födda mellan 1970–1978. I Tjeckien har man i stället valt att varje år höja pensionsåldern med två månader utan någon övre gräns eller koppling till livslängdsutvecklingen. Inom EU är det endast tre länder, Polen, Luxemburg och Slovenien, som inte har planer på att höja pensionsåldrarna.

Några länder har valt att inte höja pensionsåldern med hela år utan med ett visst antal månader. En fördel med ett sådant förfarande är att höjningarna då inte blir så stora när de inträffar, nackdelen är att de i stället inträffar oftare. Arbetsgruppen anser emellertid att den beräknade riktåldern bör avrundas till närmaste helår. Åldersgränser uttryckta i år och månader vore ett helt nytt inslag i de svenska försäkringssystemen och de administrativa konsekvenserna, exempelvis för de kollektivavtalade försäkringarna, skulle vara svåra att överblicka. Det är dock lämpligt att även kommunicera ett oavrundat värde för riktåldern till allmänheten som därigenom bättre förbereds på kommande höjning. Dessutom

bör prognoser över framtida riktåldrar tillhandahållas varje gång SCB gör nya befolkningsframskrivningar.

Arbetsgruppen föreslår att en beräknad riktålder ska gälla, det vill säga tillämpas sex år efter beräkningstillfället. Det innebär att när en ny högre riktålder beräknats höjs anknutna förmånens pensionsrelaterade åldersgränser automatiskt sex år senare. Den tidigare Pensionsåldersutredningen föreslog i stället en motsvarande framförhållning på fyra år. En längre framförhållning ger emellertid individerna större möjlighet att planera sina pensionsbeslutet och ger även en längre tid till anpassning för myndigheternas administration och arbetsmarknadens parter.

Arbetsgruppen föreslår att närmare föreskrifter om riktåldern ska meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen. Det behövs närmare precisering av administrativt slag och kompletterande föreskrifter om riktåldern för pension. En del frågor kan behövas fastställas som rör organisatoriska förhållanden, arbetsuppgifter och inre verksamhetsformer. Detta bör ske genom en särskild förordning. Beräkningen av riktåldern bör kunna utföras av Pensionsmyndigheten och därefter fastställas av regeringen i förordning.

Teknisk konstruktion av riktåldern

Den årliga beräkningen av riktåldern framgår av formeln nedan.

$$R_t = 65 + 2/3^*(M_{t-1}-M_{1994})$$

$$R_t = \text{Riktålder för år } t$$

$$M_{t-1} = \text{Återstående medellivslängd* för personer i 65 års ålder året före år } t$$

$$M_{1994} = \text{Återstående medellivslängd** för personer i 65 års ålder år 1994}$$

*Enligt SCB:s femåriga livslängdstabeller

**Enligt SCB:s femåriga livslängdstabell för perioden 1989–1993

Riktåldern, R_t , beräknas utifrån den senast kända återstående medellivslängden för personer i 65 års ålder, M_{t-1} , och

korresponderande ålder för basåret, Ml_{94} . Varje år publicerar SCB livslängdstabeller för tidsperioden före det året. För beräkningen av riktåldern 2020 räknas den återstående medellivslängden för personer i 65 års ålder, Ml_{2019} , utifrån den femåriga livslängdstabellen för perioden 2015–2019. Den träder i kraft sex år senare, 2026.

Arbetsgruppen föreslår att riktåldern ska beräknas första gången för 2020 och sedan tillämpas sju år efter beräkningsåret det vill säga under 2026. Enligt den senaste befolkningsprognosen från SCB beräknas då riktåldern bli 66,96 år vilket avrundas till 67 år (se tabell 5.1). Nästa riktåldershöjning beräknas preliminärt inträffa 2035 och nästkommande 2051. Det bör uppmärksammas att så pass långsiktiga prognoser över livslängdsutvecklingen är osäkra och bygger på antaganden om hur framtida dödlighet utvecklas.

Tabell 5.1 Riktålder för åren 2026–2052

Preliminära beräkningar

Beräknas	Tillämpas	Avrundas till helår	Värde
2020	2026	67	66,96
2021	2027	67	67,03
2022	2028	67	67,08
2023	2029	67	67,15
2024	2030	67	67,22
2025	2031	67	67,29
2026	2032	67	67,35
2027	2033	67	67,42
2028	2034	67	67,49
2029	2035	68	67,55
2030	2036	68	67,62
2031	2037	68	67,68
2032	2038	68	67,75
2033	2039	68	67,81
2034	2040	68	67,88
2035	2041	68	67,94
2036	2042	68	68,00
2037	2043	68	68,06
2038	2044	68	68,13
2039	2045	68	68,19
2040	2046	68	68,25
2041	2047	68	68,31
2042	2048	68	68,37
2043	2049	68	68,43
2044	2050	68	68,49
2045	2051	69	68,55
2046	2052	69	68,60

Källa: SCB och egna beräkningar.

Behovet av en särreglering när anknutna åldersgränser ändras

När de riktåldersanknutna åldersgränserna höjs sex år efter att en ny högre riktålder har fastställts, uppstår behov av särreglering för vissa åldersgrupper. Behovet illustreras enklast med ett exempel. År 2035 prognostiseras åldern för att ta ut garantipension höjas från 67 till 68 år. Personer födda 1967 kan enligt reglerna som gäller

2034 ta ut sin garantipension vid 67 års ålder under 2034 (se tabell 5.2). Utan en särreglering skulle de av dessa individer som inte börjar ta ut garantipension under 2034 frångå denna möjlighet när åldersgränsen höjs 2035. De blir då tvungna att vänta till den månad när de fyller 68 år. För att undvika att en sådan situation uppstår föreslår arbetsgruppen en särreglering som innebär att de som har uppnått en till riktåldern anknuten åldersgräns innan åldersgränsen höjs ska fortsätta att omfattas av den föregående åldersgränsen. I exemplet ovan innebär det att de som är födda 1967 efter pensionsåldershöjningen 2035 inte behöver vänta till den månad då de fyller 68 år eftersom de redan uppnått den åldersgräns (67 år) som gällde före höjningen. Den första åldersgrupp som får 68 år som garantipensionsålder är därmed de födda 1968.

Tabell 5.2 Prognos för pensionsrelaterade åldersgränser 2034–2036

Gråmarkerade celler är de åldersgrupper och åldrar som omfattas av särregleringen.

Födelseår	2034	2035	2036
1966	68	69	70
1967	67	68	69
1968	66	67	68
1969	65	66	67
1970	64	65	66
1971			65

På samma sätt kommer rätten till sjukersättning för de som är födda 1967 att upphöra vid 67-års månaden 2034 och de återfår inte denna rätt när åldersgränsen för rätt till sjukersättning väntas höjas till 68 år den 1 januari 2035. De födda 1968 kommer däremot att kunna ha sjukersättning fram till och med månaden innan den de fyller 68 år.

Motsvarande behov av särreglering föreligger när de pensionsrelaterade åldersgränserna ändras vid de initiala höjningarna 2020, 2023 och 2026. Arbetsgruppen har för dessa situationer förslagit särskilda övergångsbestämmelser (se avsnitt 5.8.2). Tabell 5.3 illustrerar effekterna av övergångsbestämmelserna. I detta fall är det möjligt att ta ut allmän ålderspension från och med 61 års ålder för födda 1958 men de födda 1959 har 62 år som motsvarande åldersgräns. Ett annat exempel är att de födda 1957 mister rätten

till sjukersättning men kan få garantipension från 65 års ålder, de födda 1958 mister rätten till sjukersättning vid 66 års ålder då även rätten till garantipension inleds.

Tabell 5.3 Pensionsrelaterade åldersgränser 2018–2027

Gråmarkerade celler är de åldersgrupper och åldrar som omfattas av övergångsbestämmelser.

Födelseår	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
1952	66	67								
1953	65	66	67	68						
1954	64	65	66	67	68					
1955	63	64	65	66	67	68	69			
1956	62	63	64	65	66	67	68	69		
1957	61	62	63	64	65	66	67	68	69	
1958		61	62	63	64	65	66	67	68	69
1959				62	63	64	65	66	67	68
1960					62	63	64	65	66	67
1961							63	64	65	66
1962								63	64	65
1963										64

Höjning och efterkommande sänkning av riktålder

En av anledningarna till att det är lämpligt att använda femåriga livslängdstabeller vid beräkning av den återstående livslängden vid 65 års ålder är att de ettåriga tabellerna varierar från ett år till ett annat. Den återstående livslängden vid 65 års ålder har sjunkit 13 gånger sedan 1970 om man använder ettåriga livslängdstabeller, det inträffade senast 2012 och 2015. Med femåriga livslängdstabeller har i stället den återstående livslängden vid 65 års ålder ökat kontinuerligt varje år sedan 1974. Femåriga tabeller minskar alltså volatiliteten i riktåldersberäkningen avsevärt.

Trots detta skulle det kunna inträffa att riktåldern för ett visst år beräknas till 67,51 år vilket leder till att den sex år senare fastställs till 68 år. Året därpå beräknas riktåldern till 67,49 år vilket innebär att riktåldern därmed avrundas till att bli 67 år sex år senare. Det är inte önskvärt att riktåldern först höjs för att året därpå sänkas igen. För att hantera en sådan situation skulle man kunna ha någon form av asymmetri, det vill säga att man inte sänker riktåldern förrän den

har sjunkit med ett visst värde. En annan typ av lösning skulle vara någon form av karens, att man inte höjer eller sänker riktåldern förrän den har över- eller underskridit ett visst värde under ett visst antal år.

Det är emellertid svårt att helt överblicka konsekvenserna av att riktåldern först höjs för att därefter sänkas året därpå. Arbetsgruppen avstår därför från att lämna något förslag kring hur en sådan hypotetisk situation bör hanteras. I och med att en ny riktålder ska tillämpas för anknutna förmåner först sex år efter beräkningsåret finns det god tid för lagstiftaren att utvärdera en sådan situation och eventuellt justera för oönskade konsekvenser av riktåldersberäkningen.

Pensionsmyndighetens förslag för riktålderns konstruktion

Pensionsmyndigheten fick i uppdrag² av regeringen att ta fram ett förslag till teknisk konstruktion av riktålder. Slutredovisningen lämnades in den 26 september 2018.

Pensionsmyndighetens och arbetsgruppens riktåldersförslag skiljer sig åt i vissa avseenden men det finns även delar där förslagen överensstämmer. Den främsta skillnaden är att Pensionsmyndigheten tar hänsyn till livslängdsförändringen från 23 års ålder, arbetsgruppen föreslår i stället 65 års ålder. Mäter man livslängdsförändringen från 23 års ålder tar man även hänsyn till yrkeslivets ändrade dödlighet och detta leder till snabbare och tätare höjningar av riktåldern. Anledningen är att den sjunkande dödligheten mellan 23–64 års ålder leder till minskande arvsvinster under förvärvsaktiv ålder vilket med Pensionsmyndighetens förslag ger en högre riktålder. Arbetsgruppen anser att det är lämpligare att mäta livslängdsförändringen från 65 års ålder eftersom man annars riskerar ett scenario där riktåldern höjs på grund av livslängdsförändringar i åldrarna 23–64 år trots att livslängdsförändringen efter 65 års ålder kan vara oförändrad eller till och med sjunkande. Det skulle innebära att man förväntades förlänga sitt arbetsliv trots att man inte har en längre tid som pensionär och det skulle kunna leda till ett minskat förtroende för riktåldern hos

² Uppdrag om teknisk konstruktion av riktålder, S2018/01639/SF

allmänheten. Att i stället mäta livslängdsökningen från 65 års ålder ger en tydlig koppling till att om man har en längre förväntad tid som pensionär, förväntas man även arbeta längre.

Ett annat skäl att frånga Pensionsmyndighetens förslag för riktålder är dess komplexitet. Vid beräkningen av riktålder ska ett ekvationssystem innehållande fyra integraler beräknas vilket inte går att göras explicit utan behöver lösas med numeriska metoder. Därefter används linjär interpolation för att få fram den aktuella riktåldern. Arbetsgruppens förslag, att riktåldern är $2/3$ av livslängdsökningen mätt från 65 års ålder och basåret 1994 adderat med 65, är betydligt enklare och går att beräkna själv utifrån livslängdstabeller som är tillgängliga från SCB:s hemsida.

Ytterligare en skillnad är att Pensionsmyndigheten föreslår att riktåldern ska fastställas kohortvis, det vill säga att lägsta pensionsålder och riktålder varje år ska fastställas för den årskull som uppnår 60 års ålder under beräkningsåret³. Arbetsgruppen föreslår i stället att lägsta pensionsålder och riktålder höjs ett visst år. Fördelen med att ha en kohortspecifik riktålder är att det är tydligt för allmänheten vilken riktålder som gäller för en specifik årskull. Det leder också till att man inte behöver övergångsregler för vissa årskullar, vilket har behandlats tidigare i detta avsnitt. Begreppet årskull används på flera platser i socialförsäkringsbalken, ett exempel är mellangenerationens, födda mellan 1938 och 1953, infasning från det gamla ATP-systemet till inkomstpensionssystemet. Även änkepensionen styrs av kohortspecifika regler. Arbetsgruppen avstår från att följa Pensionsmyndighetens förslag att riktåldern ska bestämmas för en viss årskull utan föreslår i stället att den ska gälla för ett visst år med övergångsregler för vissa årskullar det år den höjs. Det är inte endast socialförsäkringsbalkens regler som skulle behöva ändras med Pensionsmyndighetens förslag utan även motsvarande regler i kringliggande trygghetssystem. Det är oklart om samtliga av dessa regelverk kan fungera tillsammans med en riktålder som bestäms för en viss årskull i stället för ett visst år.

Arbetsgruppen föreslår, likt Pensionsmyndigheten, att basåret ska vara 1994. Pensionsåldersutredningen ansåg däremot att 1997 skulle vara basår eftersom det var under de förutsättningarna som

³ Pensionsmyndigheten avstod från att lämna förslag för hur LAS-åldern ska hanteras.

riksdagen tog beslut om det nya pensionssystemet 1998. Enligt arbetsgruppens och Pensionsmyndighetens bedömning är det mer korrekt med 1994 som basår. Detta år beslutades principöverenskommelsen om reformering av det allmänna pensionssystemet (prop. 1993/94:250). De beräkningar för avgiftsnivå, kompensationsgrader med mera som fanns i propositionen utgick alltså från de förhållanden som var kända 1994.

Pensionsmyndighetens föreslagna konstruktion av riktåldern leder till tidigare höjningar än med arbetsgruppens förslag. Höjningen till 68 års ålder beräknas ske 2032, till 69 år 2039 och 70 år 2052, samma höjningar med arbetsgruppens förslag beräknas ske 2035, 2051 och 2069. I praktiken får man ungefär ett år lägre riktålder med arbetsgruppens förslag från 2050 och framåt. En långsammare höjningstakt leder till i medeltal lägre kompensationsgrad det vill säga den första pensionsutbetalningens andel av slutlönen. För ett typfall väntas den allmänna pensionens kompensationsgrad med Pensionsmyndighetens riktålder hamna runt 56 procent och blir cirka 3 procentenheter lägre med arbetsgruppens förslag. Kompensationsgraden inklusive tjänstepension hamnar, beroende på tjänstepensionsavtal, runt 70–80 procent med Pensionsmyndighetens riktåldershöjningar och 66–76 procent med arbetsgruppens. För att sätta dessa framtida nivåer i relation till hur kompensationsgraden för ett typfall såg ut under beräkningarna inför det reformerade pensionssystemet så var den 60 procent för den allmänna ålderspensionen och 68 procent inklusive tjänstepension 1994. Dagens kompensationsgrad för ett typfall som tar ut pension som 65-åring år 2018 är 49 procent och 59 procent inklusive tjänstepension.

5.2 Höjda åldersgränser för inkomstgrundad ålderspension

5.2.1 Åldersgränsen när inkomstgrundad ålderspension tidigast kan lämnas höjs och knyts till riktåldern

<p>Arbetsgruppens förslag: Åldern från vilken inkomstgrundad ålderspension tidigast kan lämnas ska höjas och knytas till rikt-</p>

åldern för pension. Även åldersgränserna vid pension före ansökningsmånaden och pensionsmyndighetens utredningsskyldighet vid sjukersättning ska höjas och knytas till riktåldern.

Åldersgränsen för uttag av inkomstgrundad ålderspension i form av inkomstpension och premiepension ska höjas från 61 till 62 år 2020, och till 63 år 2023. Från och med 2026 ska åldersgränsen knytas till riktåldern för pension genom en reglering som anger att pension tidigast lämnas från och med tre år före den månad då den försäkrade uppnår riktåldern för pension.

Åldersgränserna vid pension före ansökningsmånaden och pensionsmyndighetens utredningsskyldighet vid sjukersättning ska höjas från 65 till 66 år 2023 och från och med 2026 utgöras av riktåldern för pension.

Arbetsgruppens bedömning: Enligt nuvarande beräkningar bör riktåldern för pension bli 67 år 2026. Det innebär att lägsta ålder för uttag av inkomstgrundad ålderspension då kommer att bli 64 år och övriga nämnda åldersgränser kommer att bli 67 år.

Bestämmelserna: 56 kap. 3, 5 och 8 §§ SFB

Skälen för arbetsgruppens förslag: Sedan pensionsreformen 1998 lämnas inkomstgrundad ålderspension tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 61 år. Dessförinnan kunde ålderspension tas ut redan från 60 års ålder. Även om uttagsåldern för den allmänna pensionen fortfarande är starkt knuten till 65-årstidpunkten har andelen som väljer en annan tidpunkt för uttag ökat sedan pensionsreformen. Detta gäller framför allt andelen som väljer att ta ut sin pension före 65 år.

Pensionssystemets konstruktion innebär att den enskilde själv betalar merkostnaden för en tidig pensionering och tillgodogör sig vinsten av att skjuta upp pensionsuttaget genom att pensionen blir lägre respektive högre. För pensionssystemets finansiering saknas därför i princip anledning att ha någon tidsgräns för uttag av pension. I praktiken finns det dock flera argument både för att ha en lägsta åldersgräns för uttag av pension och för att denna gräns succesivt flyttas uppåt när medellivslängden ökar.

Det viktigaste argumentet för en höjd åldersgräns är att ett ogenomtänkt beslut om att lämna arbetslivet tidigt kan leda till betydande begränsningar i personens ekonomiska trygghet senare under pensionärstiden. Det är många gånger svårt för en enskild individ att överblicka de långsiktiga konsekvenserna för den egna ekonomin av att välja en tidig pensioneringstidpunkt. Människor grundar i regel sina pensionsbeslut på aktuella ekonomiska och andra kända förhållanden. Pensionssystemets konstruktion med indexering av pensionerna innebär dock att pensionärernas ekonomiska standard inte ökar i samma takt som standarden för de förvärvsaktiva. Den som går tidigt i pension riskerar därför att efter några år upptäcka att deras pensionsnivå är låg i förhållande till andra pensionärer, de förvärvsaktiva och i relation till vad som behövs för att upprätthålla en godtagbar ekonomisk standard. Med en fortsatt ökad medellivslängd kommer pensionens storlek i förhållande till arbetsinkomsten bli allt mindre vid uttag från 61 års ålder. Den nuvarande åldersgränsen blir därmed allt mer orimlig som en samhällets signal om en lägsta rimlig ålder för att lämna arbetslivet.

Ett annat viktigt argument för en höjd åldersgräns är att om många lämnar arbetslivet tidigt minskar avgifts- och skatteinkomsterna till den offentliga sektorn. Arbetsgruppen gör bedömningen att dagens utveckling inte är långsiktigt hållbar. Äldre behöver arbeta längre för att bidra till en uthållig finansiering av välfärden. Annars kommer det att bli svårare att bibehålla det offentligt finansierade välfärdssystemet som Sverige har i dag.

Arbetsgruppen anser därför att åldern när inkomstgrundad ålderspension i form av inkomstpension och premiepension tidigast kan lämnas ska anpassas till den ökning av medellivslängden som har skett sedan pensionsreformen genomfördes. Den återstående medellivslängden för personer i 61 års ålder har ökat med 3,0 år mellan 1994, vilket var det år då pensionsreformens beräkningsparametrar beslutades, och 2018. Den lägsta åldern för pensionsuttag behöver således höjas med tre år för att upprätthålla samma relation mellan åldersgränsen och den medellivslängd som gällde för personer i 61 års ålder 1994.

Mot bakgrund av vad som anförts föreslår arbetsgruppen att den åldersgräns när inkomstgrundad ålderspension i form av inkomstpension och premiepension tidigast kan lämnas ska höjas stegvis i

enlighet med vad som framgår av Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner. Det innebär att lägsta åldern för uttag av pension höjs till 62 år från och med 2020 och till 63 år från och med 2023. Från och med 2026 kopplas åldersgränsen till riktåldern för pension genom att pension tidigast lämnas från och med tre år före den månad då den försäkrade uppnår riktåldern för pension. Såsom framgår av tabell 5.1 i avsnitt 5.1 kommer riktåldern för 2026, enligt SCB:s nuvarande befolkningsframskrivning, att vara 67 år vilket innebär att lägsta åldern för uttag av pension då kommer att vara 64 år.

5.2.2 Arvsvinsterna inom inkomstpensionssystemet

Arbetsgruppens förslag: Åldersgränserna för omräkning av pensionsbehållning med hänsyn till arvsvinster ska anpassas till och följa de föreslagna höjningarna av lägsta åldern för uttag av inkomstgrundad ålderspension.

Nuvarande åldersgränser ska höjas med ett år 2020 och med ytterligare ett år 2023. Från och med 2026 ska åldersgränserna knytas till riktåldern för pension.

Arbetsgruppens bedömning: Enligt nuvarande beräkningar bör riktåldern för pension bli 67 år 2026. Det innebär att ifrågasatt åldersgränser då kommer att höjas med ytterligare ett år.

Bestämmelserna: 62 kap. 12, 13 och 15–17 §§

Skälen för arbetsgruppens förslag: Arvsvinster tilldelas de försäkrade genom att pensionsbehållningen vid varje årsskifte multipliceras med en kohortspecifik arvsvinstfaktor. Tilldelningen sker enligt två metoder som båda utgår från den försäkrades ålder. Nuvarande åldersgränser för arvsvinsttilldelning är anpassade till den ålder när pension tidigast kan lämnas, 61 år. Arvsvinster efter personer som har avlidit före det år de skulle ha fyllt 60 år fördelas året därpå till de kvarlevande med samma födelseår som de avlidna. Dessa kallas faktiska arvsvinster. Det är man är 60 år eller äldre baseras arvsvinstfaktorerna i stället på livslängdsstatistik för

befolkningen, så kallade demografiska arvsvinster. Detta innebär att när man är 60 år tilldelas man dubbla arvsvinster, dels de faktiskt uppkomna och dels de demografiskt beräknade arvsvinsterna.

Åldersgränsen för övergången från de faktiskt uppkomna arvsvinsterna till de demografiskt beräknade arvsvinsterna, 60 år, är kopplad till den ålder när pension tidigast kan lämnas, 61 år. Det innebär att när den lägsta uttagsåldern höjs måste samtidigt även den nuvarande 60-årsgränsen höjas så att den även fortsatt är ett år lägre än den lägsta uttagsåldern.

Arbetsgruppens förslag innebär att varje årskull även fortsättningsvis kommer att tilldelas dubbla arvsvinster endast vid ett tillfälle. Det gäller både vid de initiala höjningarna av åldersgränserna 2020, 2023 och 2026 samt när åldersgränserna ändras efter att en ny högre riktålder har beräknats.

De underliggande livslängdstabellerna som används för att beräkna de demografiska arvsvinsterna utgår ifrån två olika kohortspecifika underlag beroende på åldern hos den försäkrade. För åldrarna 61–64 år används livslängdstabeller för femårsperioden närmast före det år kohorten uppnådde 60 års ålder. Från och med det år kohorten fyller 65 år används i stället femårsperioden närmast före det år åldersgruppen uppnådde 64 års ålder. Förfarandet illustreras i tabell 5.4 för kohorten född 1954.

Tabell 5.4 Livslängdstabeller som används som underlag för arvsvinstfaktorer för 60 år och äldre

För födda 1954

År	Ålder	Livslängdstabell
2014	60	2009–2013
2015	61	2009–2013
2016	62	2009–2013
2017	63	2009–2013
2018	64	2009–2013
2019	65	2013–2017
2020	66	2013–2017

Vid en höjd lägsta pensionsålder ska den nuvarande åldersgränsen 60 år ersättas med lägsta pensionsålder minus ett år och 65-årsgränsen ersättas med 66 år. Utan övergångsbestämmelse (se

avsnitt 5.8.2) skulle detta förfarande leda till ytterligare byten av livslängdstabeller för de åldersgrupper som är mellan 60 år och riktåldern de år den lägsta pensionsåldern eller riktåldern höjs (se tabell 5.5).

Tabell 5.5 Livslängdstabeller som används som underlag för arvsvinstfaktorer för 60 år och äldre efter höjningar av pensionsåldrar

För födda 1958

År	Ålder	Lägsta pensions-ålder	Riktålder	Livslängdstabell utan övergångsbestämmelse	Livslängdstabell med övergångsbestämmelse
2018	60	61	65	2013–2017	2013–2017
2019	61	61	65	2013–2017	2013–2017
2020	62	62	65	2014–2018	2013–2017
2021	63	62	65	2014–2018	2013–2017
2022	64	62	65	2014–2018	2013–2017
2023	65	63	66	2015–2019	2013–2017
2024	66	63	66	2018–2022	2018–2022
2025	67	63	66	2018–2022	2018–2022

De födda 1954 (se tabell 5.4) skulle använda sig av två olika livslängdstabeller vid beräkning av arvsvinstfaktorer för 60 år och äldre eftersom de inte påverkas av de höjda åldersgränserna. Utan övergångsbestämmelse skulle man för de födda 1958, tabell 5.5, använda sig av fyra olika livslängdstabeller för de demografiska arvsvinstfaktorerna. Problematiken kan anses vara försumbar då de årsvisa förändringarna är relativt små men i och med att delningstalen, som används för att beräkna storleken av den allmänna pensionens månadsutbetalningar, utgår från samma livslängdstabeller och principer leder det till vissa problem (se avsnitt 5.2.3). De av arbetsgruppen föreslagna övergångsbestämmelserna och särregleringen för riktåldern i 2 kap. 10 c § SFB leder emellertid till att denna problematik inte uppstår. De som är födda 1958 kommer då, enligt gamla regler, använda livslängdstabellen för perioden 2013–2017 när arvsvinstfaktorerna beräknas i 60–65 års ålder. 2023 blir riktåldern 66 år, de som är födda 1958 omfattas av denna höjning så arvsvinsterna beräknas därefter utifrån livslängdstabeller för perioden 2018–2022.

Övergångsbestämmelserna och särregleringen innebär att det blir något högre arvsvinster för den enskilde än utan övergångsbestämmelse. En ökande medellivslängd har sin grund i en lägre dödlighet och det leder till lägre arvsvinster. En tidigare livslängdstabell ger högre arvsvinstfaktorer eftersom dödligheten var högre ju längre bak i tiden man går.

5.2.3 Omräkning av inkomstpension vid tidigt uttag

Arbetsgruppens förslag: Åldersgränsen för omräkning av inkomstpension vid uttag före 65 års ålder (tidigt uttag) ska anpassas till och följa de föreslagna höjningarna av åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd.

Åldersgränsen ska höjas från 65 till 66 år 2023 och från och med 2026 utgöras av riktåldern för pension.

Arbetsgruppens bedömning: Enligt nuvarande beräkningar bör riktåldern för pension bli 67 år 2026. Det innebär att åldersgränsen för omräkning vid tidigt uttag då kommer att bli 67 år.

Bestämmelsen: 62 kap. 44 § SFB

Skälen för arbetsgruppens förslag: Inkomstpensionen beräknas genom att individens pensionsbehållning divideras med det så kallade delningstalet. Delningstalet ska återspegla den genomsnittliga återstående livslängden vid den ålder pensionen börjar lyftas enligt aktuell befolkningsstatistik.

Vid pensionsuttag före det år den sökande fyller 65 år bestäms pensionsbeloppet utifrån ett preliminärt delningstal beräknat med samma livslängdstabeller som för de demografiska arvsvinstfaktorerna. Det år pensionären uppnår 65 års ålder räknas pensionen om med ett fastställt delningstal. Dessa delningstal använder samma livslängdstabeller som arvsvinstfaktorerna för 65 år eller äldre. I bestämmelsen i 62 kap. 44 § SFB regleras vid vilken ålder skiftet från preliminära till fastställda delningstal ska ske. Det föranleder en omräkning av pensionsbeloppet vid 65-årsåret om ett pensionsuttag har skett i åldrarna 61–64 år.

Arbetsgruppen föreslår att 65-årsgränsen när ett fastställt delningstal ska tillämpas ska höjas och ersättas med riktåldern för pension. Det innebär även att, likt för arvsvinsterna, de preliminära delningstalen för en åldersgrupp kommer att beräknas utifrån den femåriga livslängdstabellen för året före det år den försäkrade uppnått åldern för tidigaste uttag av allmän pension.

Skälet till att samma livslängdstabell ska användas för åren mellan lägsta pensionsålder och uppnådd riktålder är att minska antalet omräkningar av pensionen. Tabell 5.5 illustrerar problematiken om inte detta förfarande skulle tillämpas. En individ född 1958 som väljer att gå i pension vid 61 års ålder 2019 skulle därefter få sin pension omräknad 2020, 2023 och 2024. Varje omräkning skulle leda till att pensionen sänktes eftersom medellivslängdsökningar ger högre delningstal. Visserligen sker denna sänkning av pensionen ändå vid uppnådd riktålder, vid övergången från preliminära till fastställda delningstal, men ytterligare omräkningar är inte till gagn för den enskilde. Orsaken är att dessa leder till lägre månadsbelopp för pensionen som betalas ut under perioden mellan pensionsbeslutet och den uppnådda riktåldern. Minskningen uppgår ackumulerat till cirka 0,5 procent lägre pension under åldern 61–65 år. Övergångsbestämmelserna och särregleringen för riktåldern i 2 kap. 10 c § SFB gör att detta inte inträffar. De som är födda 1958 kommer, enligt gamla regler, använda livslängdstabellen för perioden 2013–2017 när delningstalen beräknas för pensionsuttag i 61–65 års ålder. Däremot omfattas de födda 1958 av den höjda riktåldern så de fastställda delningstalen som används vid ett pensionsuttag som 66 år eller äldre beräknas med livslängdstabeller för perioden 2018–2022. De födda 1958 som tog ut pensionen tidigare än så får pensionen omräknad med de fastställda delningstalen vid 66 års ålder enligt de nya reglerna som träder i kraft den 1 januari 2023.

Genom förfarandet att använda samma livslängdstabeller för en åldersgrupps preliminära delningstal som arbetsgruppen förordar minskas inte pensionen förrän vid omräkningen med de fastställda delningstalen. Det liknar således det nuvarande tillvägagångssättet.

5.2.4 Inkomstindex och medel-PGI

Arbetsgruppens förslag: Den övre åldersgränsen för inkomstindex ska anpassas till och följa de föreslagna höjningarna av åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd.

Nuvarande 64-årsgränsen för inkomstindex ska höjas till 65 år 2023 och från och med 2026 knyts till riktåldern på så sätt att inkomstindex ska visa förändringen av de pensionsgrundande inkomsterna för de som under året har fyllt minst 16 år men inte har uppnått riktåldern för pension.

Arbetsgruppens bedömning: Enligt nuvarande beräkningar bör riktåldern för pension bli 67 år 2026. Det innebär att den övre åldern för inkomstindex då kommer att bli 66 år.

Bestämmelsen: 58 kap. 11 § SFB

Skälen för arbetsgruppens förslag: Varje år räknas de försäkrades intjänade pensionsbehållning om med förändringen av inkomstindex, även de utgående pensionerna styrs av inkomstindex men efter ett avdrag om 1,6 procent, den så kallade förskottsräntan. Inkomstindex återspeglar utvecklingen av den genomsnittliga pensionsgrundande inkomsten (PGI) för personer med PGI i åldrarna 16–64 år och inkluderar även inkomstgrundad sjuk- och aktivitetsersättning och inkomster över intjänandetaket.

Pensionsåldersutredningen (SOU 2013:25) ansåg att den övre åldersgränsen, 64 år, inte borde följa riktåldern och motivet till detta var att det skulle medföra en sänkning av indexet. Sänkningen skulle vara tillfällig för det år regeljusteringen sker och bero på att medelinkomsten sjunker i högre åldrar. Den tillfälliga sänkningen går att undvika genom att höjningen av den övre åldersgränsen sker med en eftersläpning av två år och att man höjer åldersgränsen samtidigt i både nämnaren och täljaren. Formeln för inkomstindex anges nedan.

$$I_t = I_{t-1} * u_{t-1}/u_{t-2} \quad \text{Inkomstindex}$$

$$u_t = Y_t/N_t \quad \text{Genomsnittlig pensionsgrundande inkomst}$$

t kalenderår

I_t inkomstindex år t

Y_t summa pensionsgrundande inkomster år t utan takbegränsning för personer 16–64 år, efter avdrag för allmän pensionsavgift

N_t antal personer 16–64 år som har pensionsgrundande inkomst år t

Genom eftersläpningen på två år får man med den fulla beteendeförändringen som skett för de som har påverkats av den höjda riktåldern och genom att höja den övre åldersgränsen i nämnaren och täljaren vid samma tidpunkt mäter man genomsnittsinkomsten i samma åldersintervall i både nämnaren och täljaren. Förfarandet illustreras enklast med ett exempel.

År 2023 höjs riktåldern till 66 år. Det innebär att inkomstindex för 2025 blir:

$$I_{2025} = I_{2024} * u_{2024,16-65}/u_{2023,16-65} \quad (1)$$

Här har pensionsåldershöjningen fått fullt genomslag på både genomsnittsinkomsten, u , för 2023 och 2024 och det går därmed att använda åldersintervallet 16–65 för genomsnittsinkomsten i både nämnaren och täljaren.

Utan detta tillvägagångssätt hade i stället inkomstindex för 2024 kunnat bli:

$$I_{2024} = I_{2023} * u_{2023,16-65}/u_{2022,16-64} \quad (2)$$

I detta fall skulle genomsnittsinkomsten, u , för 2022 inte vara jämförbar med den för 2023, det skulle vara två olika åldersintervall, 16–65 och 16–64 år i nämnaren och täljaren.

Generellt sett minskar den pensionsgrundande inkomsten nära pensionsåldern. Skälen till detta är bland annat att fler jobbar deltid innan och ibland efter pensionsbeslutet och att de som avslutar sin anställning vid pensioneringen inte har ett helt kalenderårs inkomst det år de går i pension. Om man inkluderar fler äldre i inkomstmättet skulle detta kunna innebära en viss försvagning av inkomstindex. Statiska beräkningar⁴ ger en obetydlig förstärkning, 0,04 procent av inkomstindex för 2017 om man använder tillvägagångssätt (1) och en liten försvagning, -0,3 procent, om man

⁴Den statiska beräkningen har inga beteendeförändringar eller antaganden om att lönesumman eller antalsuppgifter förändras på grund av riktåldersförändringar.

gör samma beräkning med (2). Det är således inga stora förändringar av inkomstindex på grund av en förändrad övre åldersgräns.

Troligen är det så att inkomstindex kommer att påverkas mer av att pensionsåldrarna och åldersgränser i kringliggande trygghets-system förändras än den förändrade övre åldersgränsen i formeln för genomsnittsinkomst. Efter att den lägsta pensionsåldern höjts är det inte längre möjligt att ta ut pension lika tidigt som förut och de cirka 7 procent av 61-åringarna som tagit ut pension senarelägger i stället denna med ett eller flera år. Detta skulle innebära att inkomstindex för 2021 förstärks tillfälligt på grund av en ökad lönesumma och det är troligt att det även inträffar 2024 och 2027.

Att välja att inte höja någon åldersgräns i formeln för genomsnittsinkomsten får även det konsekvenser för inkomstindex. Ett oförändrat inkomstindex riskerar att man efter höjda pensionsåldrar får en för hög indexering av pensioner och intjänade pensionsrätter i och med att inkomsterna för de mellan 61–64 år kommer att öka. Man kommer inte längre inkludera den tidigare avtrappningen av de äldres inkomster.

Ett ytterligare skäl att ändra den övre åldersgränsen för genomsnittsinkomsten är att inkomstindex ska spegla förändringen av genomsnittlig inkomst från ett år till ett annat för personer i förvärsaktiv ålder. Arbetsgruppens förslag med höjda lägsta pensionsåldrar, riktålder, höjda åldersgränser i kringliggande system m. m. syftar till att förlänga tiden som förvärsaktiv. Det är därför rimligt att även den övre åldersgränsen i genomsnittsinkomsten bör spegla detta.

Arbetsgruppen föreslår därför att den övre åldersgränsen för beräkning av genomsnittsinkomsten i inkomstindex ska knytas till riktåldern på så sätt att inkomstindex ska visa förändringen av de pensionsgrundande inkomsterna för de som under året har fyllt minst 16 år men inte har uppnått riktåldern för pension. En ny högre övre åldersgräns för inkomstindex ska tillämpas första gången för beslut som avser förmåner två år efter att åldersgränsen höjts.

5.2.5 Pensionsgrundande belopp för barnår och plikttjänstgöring

Arbetsgruppens förslag: Åldersgränserna för att tillgodoräknas pensionsgrundande belopp för barnår och för att motta sådant belopp vid överlåtelse samt de övre åldersgränserna vid beräkning av pensionsgrundande belopp för plikttjänstgöring och barnår (beräkningsmetod 2) ska anpassas till och följa de föreslagna höjningarna av åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd.

De nuvarande 64-årsgränserna ska höjas till 65 år 2023 och från och med 2026 knyts till riktåldern för pension genom att gränserna då sätts till året före riktåldern för pension.

Arbetsgruppens bedömning: Enligt nuvarande beräkningar bör riktåldern bli 67 år 2026. Det innebär att åldersgränserna då kommer att bli 66 år.

Bestämmelserna: 60 kap. 18, 30, 41 och 52 §§ SFB

Skälen för arbetsgruppens förslag: Under småbarnsåren avstår ofta föräldrar helt eller delvis att förvärvsarbeta. För att inte inkomstbortfallet ska påverka pensionsutfallet alltför mycket kan en förälder under vissa förutsättningar tillgodoräknas ett pensionsgrundande belopp (PGB) för barnår. Detta sker enligt tre olika beräkningsmetoder där den metod som ger det, för den enskilde, mest förmånliga resultatet bestämmer beloppets storlek (se avsnitt 3.2.3). PGB för barnår tillgodoräknas förälder som har fyllt högst 64 år under intjänandeåret.

Det finns möjlighet att vid dödsfall överlåta PGB för barnår till någon annan försäkrad. Beloppet kan överlåtas om mottagaren har fyllt högst 64 år under intjänandeåret.

Arbetsgruppen föreslår att de nuvarande 64-årsgränserna för att tillgodogöras PGB för barnår respektive när sådant belopp kan överlåtas ska knyts till riktåldern för pension.

Pensionsgrundande belopp för plikttjänstgöring och barnår beräkningsmetod 2 beräknas med hjälp av den genomsnittliga pensionsgrundande inkomsten (PGI) för åldrarna 16–64 år. Den skiljer sig dock från genomsnittsinkomsten som används i

inkomstindexberäkningen genom att den använder sig av PGI under intjänandetaket och inte inkluderar inkomster från inkomstgrundad sjuk- och aktivitetsersättning. PGB för plikt-tjänstgöring utgör 50 procent av genomsnittsinkomsten och 75 procent för PGB för barnår beräkningsmetod 2.

Till skillnad från inkomstindex som mäter en relativ årlig förändring är genomsnittsinkomsten för dessa pensionsgrundande belopp ett absolut värde. En höjning av den högre åldersgränsen får i detta fall en möjlig negativ påverkan på storleken på genomsnittsinkomsten det år riktåldern höjs eftersom inkomsterna ofta sjunker i högre åldrar. En överslagsberäkning ger en minskning med 50–100 kronor för PGB för plikt-tjänstgöring och 85–150 kronor för PGB för barnår beräkningsmetod 2⁵. Beloppen är således små sett ur ett livsinkomstperspektiv och berör endast de som kan komma ifråga för beloppen det år då riktåldern höjs.

Arbetsgruppen föreslår därför att även den övre åldersgränsen för genomsnittsinkomsten som används för att beräkna PGB för plikt-tjänstgöring och barnår beräkningsmetod 2 ska följa riktåldern.

5.2.6 Förvärvsvillkoret för pensionsgrundande belopp

Arbetsgruppens förslag: Åldersgränsen för att uppfylla förvärvsvillkoret för pensionsgrundande belopp ska anpassas till och följa de föreslagna höjningarna av åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd.

Den nuvarande 70-årsgränsen för förvärvsvillkoret ska höjas till 71 år 2023. Från och med 2026 ska åldersgränsen knytas till riktåldern för pension på så sätt att förvärvsvillkoret ska uppfyllas senast det femte året efter att den försäkrade uppnår riktåldern för pension.

Arbetsgruppens bedömning: Enligt nuvarande beräkningar bör riktåldern för pension bli 67 år 2026. Det innebär att ålders-

⁵ Det lägre beloppet är beräknat med antagandet att förvärvsfrekvensen och inkomsterna ökar för de som är 65 år gamla. Det högre beloppet är en statisk beräkning utifrån den nuvarande nivån av sysselsättning för 65-åringar.

gränsen för att uppfylla förvärvsvillkoret då kommer att bli 72 år.

Bestämmelsen: 62 kap. 38 § SFB

Skälen för arbetsgruppens förslag: Pensionsgrundande belopp ges för pliktjämtgöring, studier och barnår för att kompensera för det inkomstbortfall i pensionshänseende som dessa livshändelser normalt innebär. Uppkommen pensionsbehållning i form av pensionsgrundande belopp registreras som latenta belopp i de fall förvärvsvillkoret ännu inte är uppfyllt. Villkoret för att de latenta beloppen slutligt ska överföras till individens pensionsbehållning är att den försäkrade senast det år han eller hon fyller 70 år har fått fastställda pensionsgrundande inkomster som för vart och ett av minst fem år uppgått till lägst två gånger det inkomstbasbelopp som gällde för intjänandeåret. Om inte förvärvsvillkoret är uppfyllt vid 70 års ålder avregistreras den latenta pensionsbehållningen.

Grundtanken bakom de förslag som lämnas i denna promemoria är att säkra långsiktigt höjda pensioner genom att skapa förutsättningar och incitament för ett längre arbetsliv. När arbetslivet på detta sätt förlängs bör det också vara möjligt att kunna uppfylla förvärvsvillkoret för pensionsgrundande belopp vid högre ålder. Arbetsgruppen föreslår att den nuvarande 70-årsgränsen ska följa de i övrigt föreslagna höjningarna av åldersgränserna i pensions-systemet. Det innebär att åldersgränsen ska höjas till 71 år 2023 och från och med 2026 knyts till riktåldern.

5.2.7 Anpassningar av reglerna för beräkning av balanstalet

Arbetsgruppens bedömning: De formler för beräkning av balanstalet som anger 61 år som lägsta ålder för uttag av inkomstpension bör anpassas till de förslag som i övrigt lämnas i denna promemoria genom att formlerna i stället anger beräkningsårets lägsta pensionsålder.

De nya beräkningsreglerna bör träda i kraft senast den 1 januari 2022.

Skälen för arbetsgruppens bedömning: Enligt 58 kap. 14 § SFB ska balanstalet och det dämpade balanstalet beräknas årligen. Detta görs av Pensionsmyndigheten enligt de formler som anges i förordning (2002:780) om beräkning av balanstal och fastställs därefter av regeringen. Vissa av formlerna i förordningen har sin utgångspunkt i den nuvarande lägsta åldern för uttag av inkomstpension (61 år) och behöver därmed anpassas till att i stället använda den lägsta pensionsåldern som följer riktåldern. Arbetsgruppen anser att begreppet *lpå* bör ersätta de nuvarande fasta åldrarna i formlerna nedan.

$$\begin{aligned} \mathring{A}_t &= \frac{\sum_{i=lpå}^{R_{utb,t}} 1,016^{-(i-lpå+0,5)} \cdot L_{i,t}^* \cdot (i+0,5) \cdot R_i^*}{\sum_{i=lpå}^{R_{utb,t}} 1,016^{-(i-lpå+0,5)} \cdot L_{i,t}^* \cdot R_i^*} \\ L_{i,t}^* &= L_{i-1}^* \cdot he_{i,t} \text{ där } L_{lpå-1,t}^* = 1 \\ he_{i,t} &= \frac{i,t}{i,t + d_{j,t} + 2 \cdot d_{i,t}^*} \quad i = lpå, lpå + 1, \dots, R_{t,t} \\ De_{i,t} &= \frac{\sum_{j=i}^{R_{utb,t}} \frac{1}{2} \cdot (L_{j,t}^* + L_{j+1}^*) \cdot 1,016^{i-j-1}}{L_{i,t}^*}, \\ & \quad i = lpå, lpå + 1, \dots, R_{t,t} \text{ där } L_{R_{utb,t}+}^* = 0 \end{aligned}$$

lpå lägsta ålder vid utgången av år *t* för de personer som fått pensionsutbetalning år *t*

$U\mathring{A}_t$ utbetalningsålder år *t*

$L_{i,t}^*$ andel kvarstående utbetalningar till åldersgrupp *i* år *t*

R_i^* andelen av pensionsskulden i åldersgrupp *i* som avser pensionerade

$he_{i,t}$ pensionsutbetalningarnas utveckling på grund av dödsfall år *t*, åldersgrupp *i*

$U_{i,t}$ summan av pensionsutbetalningar i december år *t* till åldersgruppen *i*

$Ud_{i,t}$ summan av sista månatliga pensionsbelopp till personer i åldersgruppen *i* som fick pension utbetald i december år *t-1* men inte i december år *t*

$Ud_{i,t}^*$ summan av sista månatliga pensionsbelopp till personer i åldersgruppen *i* som fick sin pension beviljad under år *t* men som inte fick pension utbetald i december år *t*

$De_{i,t}$ ekonomiskt delningstal för åldersgrupp *i* år *t*.

Det finns en eftersläpning i beräkningen och fastställandet av balanstalet som gör att formeländringarna inte behöver träda i kraft förrän 2022. Balanstalet för 2023 beräknas och fastställs 2022 och är ett mått på pensionssystemets finansiella ställning den 31 december 2021. Formlerna ovan används för beräkningar av pensionssystemets tillgångssida som består av två delar. Dels AP-fondernas marknadsvärde den 31 december 2021 och dels avgiftstillgången vid samma tidpunkt. Avgiftstillgången är summan av pensionsavgifterna till inkomstpensionen under 2021 multiplicerat med hur pass länge dessa pengar förväntas stanna i pensionssystemet, från det att de, i snitt, betalats in som en pensionsavgift, till dess att de ska, i snitt, betalas ut som en pensionsutbetalning. Detta mått kallas för omsättningstid och brukar uppgå till ca 30 år. Omsättningstiden baseras på taxerade uppgifter vilket leder till att pensionsavgifterna för 2021 multipliceras med omsättningstiden för 2020. De ovan nämnda formlerna används för att beräkna omsättningstiden vilket innebär att de bör träda i kraft senast den 1 januari 2022.

5.3 Höjda åldersgränser för pensionssystemets grundskydd

5.3.1 Åldersgränserna för garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd höjs och knyts till riktåldern

Arbetsgruppens förslag: Åldern när garantipension, bostadstillägg, äldreförsörjningsstöd och boendetillägg tidigast kan lämnas ska höjas och knytas till riktåldern för pension.

Åldersgränserna ska höjas från 65 till 66 år 2023 och från och med 2026 utgöras av riktåldern för pension.

Motsvarande åldersgränser avseende beräkningen av bostadstillägg ska ändras på samma sätt och vid samma tidpunkter.

Arbetsgruppens bedömning: Enligt nuvarande beräkningar bör riktåldern bli 67 år 2026. Det innebär att åldersgränserna för

garantipension, bostadstillägg, äldreförsörjningsstöd och bostadstillägg då kommer att bli 67 år.

Bestämmelserna: 67 kap. 4 §, 74 kap. 7 §, 101 kap. 6 §, 102 kap. 16, 18, 22, och 30 §§ och 103 c kap. 8 § SFB

Skälen för arbetsgruppens förslag: Syftet med de förslag som lämnas i denna promemoria är att pensionsnivåerna ska upprätthållas genom att arbetslivet förlängs i takt med den ökande medellivslängden i samhället.

Pensionssystemets grundskydd består av garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd. Lagstiftaren har sett behov av att begränsa den personkrets som har rätt till dessa förmåner genom en nedre åldersgräns. Förmånerna kan därför tidigas betalas ut från och med den månad då den försäkrade fyller 65 år.

Åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd stärker emellertid den rådande normen om en pensionsålder vid 65 år. Det kan i detta sammanhang även nämnas att OECD räknar med att den officiella pensionsåldern i Sverige är 65 år bland annat mot bakgrund av grundskyddets åldersgränser. För att ändra på 65-årsnormen föreslås i avsnitt 5.1 att ett nytt åldersbegrepp, riktålder för pension, införs i socialförsäkringsbalken.

För att riktåldern som begrepp ska få genomslag i samhället och kunna ersätta den näst intill officiella åldersgränsen 65 år anser arbetsgruppen det nödvändigt att åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd anpassas till den medellivslängdsökning som skett sedan pensionsreformen genomfördes och därefter kopplas till riktåldern.

Den återstående medellivslängden för personer i 65 års ålder har ökat med 2,8 år mellan 1994, vilket var det år då pensionsreformens beräkningsparametrar beslutades, och 2018. Åldersgränsen för grundskyddet behöver således höjas med nästan tre år för att upprätthålla samma relation mellan åldersgränsen och den medellivslängd som gällde för personer i 65 års ålder 1994.

Mot bakgrund av vad som anförts föreslår arbetsgruppen att åldern när garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd tidigast kan lämnas ska höjas stegvis i enlighet med vad som framgår av Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt

höjda och trygga pensioner. Det innebär att åldersgränserna för dessa förmåner höjs till 66 år från och med 2023 och knyts till riktåldern från och med 2026. Nuvarande prognoser visar att riktåldern då kommer att vara 67 år.

Den föreslagna kopplingen mellan åldersgränsen för pensionsystemets grundskydd och riktåldern för pension kommer innebära att åldersgränserna för berörda förmåner höjs när medellivslängden i samhället ökar. Den aktuella prognosen om medellivslängdens utveckling i Sverige pekar på att den beräknade riktåldern kommer att öka från 67 till 68 år 2029 vilket då i sin tur innebär att åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd kommer att vara 68 år sex år efter beräkningstillfället det vill säga från och med 2035.

I avsnitt 5.4 lämnas förslag på fortsatt rätt till grundskydd från 65 års ålder för personer med ett långt arbetsliv bakom sig.

5.3.2 Tidigt eller uppskjutet uttag av pension

Arbetsgruppens förslag: Åldersgränsen för tidigt eller uppskjutet uttag av pension vid bestämmande av beräkningsunderlaget för garantipension, ska anpassas till och följa de föreslagna höjningarna av åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd.

Åldersgränsen ska höjas från 65 till 66 år 2023 och från och med 2026 utgöras av riktåldern för pension.

Arbetsgruppens bedömning: Enligt nuvarande beräkningar bör riktåldern bli 67 år 2026. Det innebär att åldersgränsen vid tidigt eller uppskjutet uttag då kommer att bli 67 år.

Bestämmelserna: 67 kap. 20–20 b §§

Skälen för arbetsgruppens förslag: Garantipensionen betalas normalt ut från 65 års ålder. Enligt gällande regler ska underlaget för beräkningen av garantipension vara den inkomstpension som skulle ha betalats ut den månad den pensionsberättigade fyller 65 år. Bestämmelsen gäller oberoende av om inkomstpensionen har tagits ut före eller efter denna tidpunkt. Syftet med bestämmelsen är att

garantipensionen inte ska kompensera för den lägre inkomstpensionen som ett tidigt uttag innebär och för att den försäkrade inte ska missgynnas vid ett sent uttag.

Arbetsgruppen föreslår att denna ålder ska höjas till 66 år 2023 för att sedan knytas till riktåldern från och med 2026.

5.3.3 Försäkringstid för rätt till garantipension

Arbetsgruppens bedömning: Anpassning av de gällande åldersgränserna för försäkringstid för rätt till garantipension bör utredas i särskild ordning.

Skälen för arbetsgruppens bedömning: Den huvudsakliga tanken bakom garantipensionssystemet är att tillförsäkra äldre personer en form av minimipension under förutsättning att de under förvärvsaktiv ålder har haft en rimlig anknytning till Sverige. För rätt till oavkortad garantipension krävs 40 års försäkringstid i Sverige från det kalenderår då den pensionssökande uppnått 16 års ålder och till och med det kalenderår då han eller hon har fyllt 64 år. Den vanligaste formen av försäkringstid är den tid som en person varit bosatt i Sverige. Försäkringstid mellan 16 och 24 år beaktas endast under vissa särskilda förutsättningar.

Personer som har beviljats uppehållstillstånd som flykting eller som annan skyddsbehövande kan tillgodogöra sig tiden i hemlandet som försäkringstid för garantipension. Beräkningen av den andel av tiden i hemlandet som tillgodoräknas utgår från tiden personen har varit bosatt i Sverige till och med det året den försäkrade fyllde 64 år.

Kravet på 40 års försäkringstid för ett helt grundskydd, liksom åldersgränserna inom vilka försäkringstid kan tillgodoses har funnits en lång tid. Införandet av ett nytt allmänt ålderspensionssystem innebar inte någon ändring i detta hänseende. Regeringen angav i propositionen Garantipension, m.m. (prop. 1997/98:152) att det för rätt till oreducerad garantipension ska krävas en lång tids anknytning till Sverige, varvid 40 års bosättning kan anse utgöra en rimlig avvägning.

Garantipensionen har tidigare räknats av mot utländska förmåner med stöd av artikel 46 i förordning 1408/71, numera

ersatt av artikel 52 i förordning 883/2004, som innefattar den s.k. proratatemporis-metoden. Detta synsätt har dock förändrats sedan EU-domstolen den 7 december 2017 meddelade dom i målet Boguslawa Zaniewicz-Dybeck mot Pensionsmyndigheten, C189/16, ECLI:EU:C :2017:946 som rör den svenska garantipensionen för personer födda 1938 eller senare. Av domen framgår att garantipension är att anse som en s.k. minimiförmån som omfattas av artikel 50 i förordning 1408/71, som numera motsvaras av artikel 58 i förordning 883/2004. Om en förmån omfattas av artikel 58 innebär det att medlemsstaterna har en skyldighet att säkerställa att en person som är bosatt i landet ska garanteras ett visst lägsta förmånsbelopp.

En konsekvens av EU-domstolens dom är att försäkringstiden inte får begränsas till att enbart avse bosättningsstid i Sverige, eftersom det strider mot förordningen och dess grundtanke om att den fria rörligheten för personer inte ska begränsas. Vid tillämpningen ska därför även sådana försäkrings- och bosättningsperioder i EES eller i Schweiz och som avses i artikel 58 i förordning 883/2004 tas med vid beräkningen.

Till följd av de ändrade förutsättningarna att betala ut garantipension tillsattes den 4 oktober 2018 *Utredningen om översyn av garantipensionens konstruktion ur ett internationellt perspektiv* (S 2018:14) med uppdraget att se över garantipensions konstruktion (Dir 2018:106).

Mot bakgrund av den pågående översynen av försäkringsvillkoren för garantipension anser arbetsgruppen att frågan om anpassning av de pensionsrelaterade åldersgränserna i försäkringsvillkoret bör utredas i särskild ordning, lämpligen av ovan nämnda utredning.

5.4 Undantag för personer med ett långt arbetsliv

5.4.1 Förvärvsvillkor för rätt till garantipension från 65 år

Arbetsgruppens förslag: En undantagsbestämmelse ska införas som ger fortsatt rätt till garantipension från 65 års ålder i de fall den enskilde uppfyller ett särskilt förvärvsvillkor.

Förvärvsvillkoret ska anses vara uppfyllt om den enskilde under minst 44 år har haft pensionsgrundande inkomst som för vart och ett av åren har uppgått till lägst två inkomstbasbelopp.

Bestämmelsen ska träda i kraft samtidigt som åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd höjs första gången det vill säga från och med 2023.

Arbetsgruppens bedömning: Pensionsmyndigheten bör få i uppdrag att utvärdera nämnda undantagsbestämmelse.

Bestämmelsen: 67 kap. 4 a § SFB

Skälen för arbetsgruppens förslag: När en person har varit yrkesverksam på heltid under lång tid har personen i de flesta fall tjänat ihop till en så pass god pension att någon garantipension inte kommer ifråga. Heltidsarbete under ett långt arbetsliv är emellertid ingen garanti för en tillräcklig pension. När åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd höjs enligt förslagen i denna promemoria finns det därför samtidigt behov av att värna de personer som redan har bidragit till samhället genom ett långt arbetsliv, men trots detta inte får en tillräcklig pension eller uppfyller villkoren för sjukersättning. Arbetsgruppen föreslår därför att det ska införas en undantagsregel som innebär att personer med ett långt arbetsliv bakom sig även fortsättningsvis ska ges möjlighet att få garantipension från 65 års ålder. Undantagsregeln bör träda i kraft när åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd höjs första gången, det vill säga från och med 2023.

Undantagsregeln ska inte endast kunna tillämpas när den enskilde ansöker om garantipension vid 65 års ålder utan även när helst därefter fram till den ordinarie åldersgränsen för garantipension, det vill säga till riktåldern för pension. Regeln ska inte vara beroende av arbetets art eller den enskildes hälsotillstånd, vilket är fallet i liknande regelverk i andra länder inom EU/EES (se avsnitt 3.9.2).

Arbetsgruppen anser att Pensionsmyndigheten bör få i uppdrag att utvärdera nämnda undantagsbestämmelse, bland annat mot bakgrund av att skillnaden mellan riktåldern och 65-årsgränsen för förvärvsvillkoret kommer att öka över tid.

Ett förvärvsvillkor med två kriterier

För att anses haft ett tillräckligt långt arbetsliv i detta sammanhang och därigenom komma ifråga för nämnda undantagsregel anser arbetsgruppen, i likhet med vad som framgår av pensionsöverenskommelsen, att 44 år ska anses vara tillräckligt.

För att avgöra vad som är ett långt arbetsliv bör emellertid inte bara antalet år i arbetslivet beaktas utan även i vilken utsträckning den enskilde haft anknytning till arbetslivet. Om man inte tar hänsyn till detta riskerar man att även beakta tid under vilken den enskilde endast haft mindre kontakt med arbetslivet, exempelvis under studietid med kortare arbete under helger och lov. Arbetsgruppen föreslår därför att graden av anknytning till arbetslivet ska prövas genom att ett beloppsanknutet villkor för årligt intjänande uppställs.

För att tillgodoräknas pensionsgrundande belopp för plikt-tjänstgöring, studier och barnår uppställs idag krav på att den försäkrade haft viss anknytning till arbetslivet (62 kap. 38 § SFB). Kravet, som benämns *förvärvsvillkor*, innebär att den försäkrade under en femårsperiod ska ha haft pensionsgrundande inkomster som för vart och ett av de aktuella åren uppgått till minst två inkomstbasbelopp. Arbetsgruppen anser att nivån på inkomstkravet för pensionsgrundande belopp är väl avvägd även för avgränsningen av vad som ska anses utgöra ett arbetsår i undantagsregelns mening.

Vilka inkomster ska förvärvsvillkoret beakta?

Pensionsgrundande inkomster fastställs årligen av Skatteverket utifrån den enskildes taxerade inkomst. Uppgifterna finns tillgängliga sedan 1960. Det är därför lämpligt att utgå från dessa inkomster även vid prövningen av undantagsregeln förvärvsvillkor.

Pensionsgrundande inkomst utgörs av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete. Som inkomst av anställning räknas även inkomster i form av en rad olika sociala förmåner. Det kan ifrågasättas i vilken utsträckning sådana inkomster exempelvis inkomstbaserad sjuk- och aktivitetsersättning, sjukpenning, föräldrapenning, eller a-kassa speglar den enskildes koppling till arbetslivet. Ett arbetsliv spänner emellertid över ett flertal olika

livsfaser. Arbetsgruppen anser att det vore orimligt att ställa krav på att en enskild under alla sina år i arbetsför ålder ska ha varit aktiv på arbetsmarknaden genom ett förvärvsarbete för att komma ifråga för garantipension med stöd av undantagsregeln. En sådan inställning skulle innebära att personer som under en tid av sitt yrkesliv exempelvis är föräldralediga och uppbär föräldrapenning inte kan tillgodogöra sig denna tid vid tillämpningen av undantagsregeln. Arbetsgruppen ser behov av att anta en mer inkluderande syn på vilka inkomster som ska kunna beaktas och föreslår därför att alla pensionsgrundande inkomster enligt 59 kap. 13 § SFB ska beaktas alltså även sådan som utgörs av sociala förmåner. Arbetsgruppen gör däremot bedömningen att pensionsgrundande belopp, till exempel vid studier, inte ska beaktas vid prövningen av undantagsregelns förvärvsvillkor.

I de fall en person ännu inte har fått sin pensionsgrundande inkomst fastställd av Skatteverket, vilket exempelvis kan vara fallet för det sista arbetsåret, ska även sådan inkomst kunna beaktas. Den enskilde ska då göra inkomsten sannolik, exempelvis genom att ge in kopia av de uppgifter på individnivå som arbetsgivaren månadsvis lämnat till Skatteverket.

Ett möjligt utbyte av information mellan Skatteverket och ett antal myndigheter finns i dag reglerat i såväl 110 kap. 31 § socialförsäkringsbalken som i förordning (2001:588) om behandling av uppgifter i Skatteverkets beskattningsverksamhet. Även Pensionsmyndigheten omfattas härigenom av möjligheten att begära information från Skatteverket enligt 7 c § i förordningen, dock avseende andra uppgifter än sådana som behövs för det nu tillkommande ändamålet. Det är därför angeläget att förordningen i ett senare skede ändras för att anpassas till att omfatta situationer då en person har fullgjort 43 arbetsår och där uppgifter om ännu inte deklarerade inkomster kan vara avgörande för en person som ansöker om garantipension med stöd av undantagsregeln. Arbetsgruppen gör därför bedömningen att förordningen behöver ändras senast i samband med undantagsregelns införande 2023.

Förvärvsvillkoret vid arbete inom EU och EES

Likabehandling- och sammanläggningsprinciperna inom EU innebär att diskriminering på grund av nationalitet är förbjuden och att en viss tids försäkring, arbete eller bosättning i en medlemsstat ska anses fullgjord i en annan medlemsstat, om sådan kvalifikationstid är en förutsättning för rätt till förmån i den sistnämnda staten.

I situationen där en person har arbetat i ett annat EU/EES-land och önskar att denna tid ska tillgodoräknas vid prövningen av rätt till garantipension med stöd av den föreslagna undantagsregeln går det emellertid inte att upprätthålla samma förvärvsvillkor som redogjorts för ovan. Det beror bland annat på att lönenivåer och sedermera avsättningar till allmänna obligatoriska pensionssystem ser olika ut inom EU/EES. En person med arbetsperioder i ett annat EU/EES-land behöver emellertid visa på att avsättningar har gjorts till ett allmänt och obligatoriskt pensionssystem och därigenom styrka att det finns en koppling till arbetsmarknaden i det aktuella landet. Likt i Sverige bör även perioder med inkomst som härrör från sociala förmåner och som inneburit att avsättningar har gjorts till allmän obligatorisk pension också ligga till grund för fullgörandet av antalet arbetsår. När förvärvsvillkoret för rätt till pensionsgrundande belopp infördes i 62 kap. 38 § SFB angavs att när villkoret fullgörs genom arbete i annat EU/EES-land, krävs att det för den pensionsberättigade för i vart fall ett år fastställts en pensionsgrundande inkomst i Sverige om minst två inkomstbasbelopp (jfr prop. 1997/98:151 s.267).

Mot bakgrund av ovanstående bedömer arbetsgruppen att vid prövning av om förvärvsvillkoret för rätt till garantipension är uppfyllt ska även arbete inom EU eller EES beaktas. En förutsättning bör emellertid i sådant fall vara att den enskilde kan påvisa en koppling till den svenska arbetsmarknaden genom att han eller hon under minst ett år haft förvärvsinkomster eller inkomster av sociala förmåner i Sverige som uppgår till minst två inkomstbelopp under året.

5.4.2 Delningstal vid beräkning av garantipension med stöd av undantagsregeln

Arbetsgruppen förslag: Vid uttag av garantipension med stöd av undantagsregeln ska beräkningen under sådan tid grundas på delningstal för den enskildes 65-årsmånad oberoende av när garantipensionen tas ut.

Bestämmelse: 67 kap. 20 c § SFB

Skälen för arbetsgruppen förslag: Garantipension med stöd av undantagsregeln föreslås alltid under sådan tid beräknas med 65-årsmånadens delningstal oberoende av om garantipensionen tas ut och därmed ska beräknas från en senare tidpunkt. Detta gäller alltså i samtliga fall när garantipension ska beräknas för perioden mellan 65 års ålder och den ordinarie åldersgränsen för rätt till garantipension. Beräkningssättet är det som är mest likt nuvarande system för beräkning av garantipension där beräkningsunderlaget alltid fastställts utifrån 65-årsmånadens delningstal. Vid uppnådd riktålder för pension räknas garantipensionen om med riktåldersmånadens delningstal.

5.4.3 Påverkan på andra förmåner vid beviljandet av garantipension med stöd av undantagsregeln

Arbetsgruppen förslag: Bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd ska kunna lämnas till den som beviljats garantipension från och med 65 års ålder eller senare med stöd av den föreslagna undantagsregeln för rätt till garantipension.

Sjukersättning, arbetsskadelivränta och efterlevandepension i form av omställningspension, garantipension till omställningspension och änkepension i form av 90-procentstillägg ska inte lämnas för tid under vilken garantipension beviljats med stöd av föreslagen undantagsregel för fortsatt rätt till garantipension från 65 års ålder.

Bestämmelserna: 33 kap. 16 a §, 41 kap. 6 a §, 67 kap. 20 c §, 74 kap. 7 a §, 77 kap. 18 a §, 101 kap. 6 §, 102 kap. 16 och 22 §§

Skälen för arbetsgruppen förslag: Genom de förslag som lämnas i denna promemoria höjs åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd samtidigt som det införs en möjlighet att efter ett långt arbetsliv få fortsatt rätt till garantipension från 65 års ålder. De huvudsakliga förmånerna i pensionssystemets grundskydd utgörs av garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd. De olika delarna kompletterar varandra och ska gemensamt tillförsäkra att den som lämnat arbetskraften får en varaktig och tillräcklig försörjning.

Enligt arbetsgruppens mening finns det en uppenbar risk att den som lämnat arbetskraften och beviljats garantipension med stöd av undantagsregeln, utan att samtidigt få tillgång till grundskyddets övriga delar, inte får en tillräcklig försörjning. Arbetsgruppen föreslår därför att den föreslagna undantagsregeln för garantipension från 65 års ålder även ska omfatta bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd.

Förvisso kan det innebära att bostadstillägg i något fall utgår från 65 års ålder med stöd av garantipensionens undantagsregel samtidigt som utbetalningen av garantipensionen har reducerats till 0 kronor på grund av att eventuella övriga pensionsinkomster har ökat i efterhand. För att så långt som möjligt säkerställa att flertalet av de personer som beviljas garantipension med stöd av undantagsregeln får en tillräcklig försörjning anser arbetsgruppen ändå att ifrågakvarande undantagsregel inte bara ska omfatta garantipension utan även de kompletterande grundskydds-förmånerna bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd.

Enligt nuvarande regler gäller att sjukersättning, arbetsskadelivränta och efterlevandepension i form av omställningspension, garantipension till omställningspension och änkepension i form av 90-procentstillägg beviljas som längst fram till 65 års ålder, det vill säga fram till den tidpunkt när garantipension som tidigast lämnas enligt nuvarande regler. Arbetsgruppen anser att denna uppdelning mellan förmåner som i normalfallet utgår före respektive efter pensionstillfället ska bestå. Det innebär att den som får garantipensionen med stöd av undantagsregeln för rätt till garantipension från 65 år inte för samma tid ska kunna få nämnda förmåner.

Enligt nuvarande regler kan dock den försäkrade, under tid med garantipension, få så kallad förlängd arbetsskadelivränta med stöd

av 41 kap. 6 § SFB vid arbetsskada som inträffat efter 65 års ålder. Det ska även kunna vara möjligt när den försäkrade får garanti-pension med stöd av 67 kap. 4 a §.

5.5 Anpassning av åldersgränser i angränsande socialförsäkringssystem

I detta avsnitt redovisar arbetsgruppen vilka åldersgränser i angränsande socialförsäkringssystem som föreslås knytas till riktåldern för pension. Anknytningen till riktåldern kommer innebära att åldersgränserna ändras automatiskt sex år efter att en ny riktålder har beräknats.

Arbetsgruppen har bedömt att all anknytning till riktåldern bör ske vid en och samma tidpunkt. De nuvarande pensionsrelaterade åldersgränserna höjs med ett år 2023 för att därefter knytas till riktåldern från och med 2026. Såsom framgår av tabell 5.1 i avsnitt 5.1 kommer riktåldern enligt nuvarande beräkningar att vara 67 år 2026 vilket innebär att åldersgränserna kommer höjas med ytterligare ett år när dessa knyts till riktåldern.

5.5.1 Sjukförsäkring

Arbetsgruppens förslag: De pensionsrelaterade åldersgränserna för sjukpenning och sjukpenning i särskilda fall, SGI-skydd, rehabiliteringsersättning, sjukersättning och smittbärappenning ska anpassas till de föreslagna höjningarna av åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd.

Det innebär att de nuvarande åldersgränserna ska höjas med ett år 2023 och kopplas till riktåldern för pension från och med 2026.

Åldersgränserna för sjuk- och smittbärappenning efter 70 års ålder ska dock endast höjas med ett år 2023 och inte kopplas till riktåldern för pension.

Åldersgränsen för SGI-skydd vid utsträckt livränta ska även anpassas till förslagen i Ds 2018:28 om höjd åldersgräns för rätten att kvarstå i anställning enligt lagen om anställnings-

skydd. Det innebär att den nuvarande 67-årsgränsen för sådant SGI-skydd ska höjas till 68 år 2020 och till 69 år 2023.

Arbetsgruppens bedömning: Enligt nuvarande beräkningar bör riktåldern bli 67 år 2026. Det innebär att åldersgränser som kopplats till riktåldern kommer att höjas med ytterligare ett år 2026.

Den som betalar egenavgifter och som gjort anmälan om karenstid får efter uppsägningstid övergå till sjukpenning med kortare eller ingen karenstid om han eller hon inte fyllt 55 år vid anmälan om ändrad karenstid. Regeln utreds för närvarande i särskild ordning och arbetsgruppen lämnar därför inga förslag på området.

Bestämmelserna:

Sjukpenning, sjukpenning i särskilda fall och smittbärrarpenning:
27 kap. 36 och 37 §§, 28 a kap. 7 § och 46 kap. 8 § SFB

SGI-skydd:

26 kap. 17, 18, 22 a, 22 b och 25 §§ SFB

Rehabiliteringsersättning:

31 kap. 4 § SFB

Sjukersättning

33 kap. 16 och 17 §§, 35 kap. 4, 12, 13 och 15 §§, 56 kap. 4 a § och 102 kap. 18 § SFB.

Skälen för arbetsgruppens förslag: En utgångspunkt för de förslag som lämnas i denna promemoria är att när medellivslängden ökar i samhället behöver allt fler personer arbeta längre för att få en ekonomisk godtagbar nivå att leva på som pensionär. När nuvarande åldersgränser i pensionssystemet höjs för att bryta den rådande pensioneringsnormen vid 65 år bör därför också åldersgränserna i närliggande socialförsäkringssystem höjas för att understödja övergången till ett förlängt arbetsliv.

I likhet med vad som framgår av pensionsöverenskommelsen föreslår arbetsgruppen att de pensionsrelaterade åldersgränserna för

sjukpenning, SGI-skydd, rehabiliteringsersättning och sjukersättning ska höjas och kopplas till riktåldern för pension.

Sjukpenning och sjukpenning i särskilda fall

För sjukpenning gäller i dag att när den försäkrade har fått sjukpenning för 180 dagar, efter ingången av den månad när han eller hon fyllde 65 år, får Försäkringskassan besluta att sjukpenning inte längre ska lämnas. Regeln föreslås ändras så att ett sådant beslut i stället får fattas när sjukpenning utgått för 180 dagar efter ingången av den månad när han eller hon uppnådde riktåldern för pension.

För sjukpenning gäller vidare att för tid efter ingången av den månad då den försäkrade fyllt 70 år får sjukpenning lämnas under högst 180 dagar. I syfte att stärka försäkringsskyddet för dem som väljer att fortsätta arbeta längre upp i åldrarna efter det att anställningsskyddet har upphört föreslås den nuvarande övre åldersgränsen för sjukpenning och smittbärappenning efter 70 år höjas till 71 år men däremot inte knyts till riktåldern för pension.

Sjukpenning i särskilda fall lämnas längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 65 år. Åldersgränsen ska knyts till riktåldern för pension och kunna lämnas längst till och med månaden före den när den försäkrade uppnår riktåldern för pension.

Det faktum att äldre blir allt friskare talar för att även den nuvarande åldersgränsen på 55 år för egenföretagares möjlighet att anpassa sin karenstid bör ändras. Den 18 juni 2018 tillsattes utredningen *Ett tryggare företagande i ett förändrat arbetsliv – för tillväxt och innovation* som bland annat ska utreda och ta ställning till om åldersgränsen 55 år för företagare att fritt kunna välja karenstid i sjukförsäkringen ska kvarstå, höjas eller tas bort. Till följd av den pågående utredningen avstår arbetsgruppen från att föreslå några förändringar på området.

SGI-skydd

Nuvarande åldersgränser för SGI-skydd gäller för tid före 65 års ålder respektive som längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 65 år. Reglerna ska ändras så att skyddet i stället gäller för tid före uppnådd riktålder för pension respektive som längst till och med månaden före den när den försäkrade uppnår riktåldern.

Åldersgränsen för SGI-skydd vid utsträckt livränta gäller enligt nuvarande regler som längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 67 år. I promemorian *Förlängt anställningskydd till 69 år* (Ds 2018:28) lämnas förslag till ändringar i lagen (1982:80) om anställningsskydd. Där föreslås att arbetstagares rätt att kvarstanna i anställning (LAS-åldern) ska höjas från nuvarande 67 till 69 år. Åldersgränsen föreslås höjas i två steg: från 67 till 68 år 2020 och från 68 till 69 år 2023. Arbetsgruppen anser att åldersgränsen för SGI-skydd vid utsträckt livränta även fortsatt bör följa LAS-åldern och föreslår därför att åldersgränsen höjs till 68 år 2020 och till 69 år 2023.

Rehabiliteringsersättning

Rehabiliteringsersättning lämnas i dag längst till och med månaden före den när den försäkrade fyller 65 år. Regeln ändras så att rehabiliteringsersättning ska kunna lämnas längst till och med månaden före den när den försäkrade uppnår riktåldern för pension.

Sjukersättning

Sjukersättning betalas ut till och med månaden före den månad då den försäkrade fyller 65 år. Regeln ändras så att sjukersättning kan utbetalas längst till och med månaden före den månad då den försäkrade uppnår riktåldern för pension.

Även reglerna om uppföljning av arbetsförmåga, beräkning av faktisk och framtida försäkringstid för rätt till garantiersättning samt pension utan ansökan vid hel sjukersättning ska knytas till riktåldern för pension. Det samma ska gälla vid beräkning av bostadstillägg för dessa personer.

5.5.2 Efterlevandepensioner

Arbetsgruppens förslag: De pensionsrelaterade åldersgränserna för omställningspension, garantipension till omställningspension, garantipension till änkepension och änkepensionens 90-procentstillägg ska anpassas till och följa de föreslagna höjningarna av åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd.

De nuvarande åldersgränserna ska höjas med ett år 2023 och därefter knytas till riktåldern för pension från och med 2026.

Arbetsgruppens bedömning: Enligt nuvarande beräkningar bör riktåldern bli 67 år 2026. Det innebär att åldersgränser som knytas till riktålder kommer att höjas med ytterligare ett år 2026.

Bestämmelserna: 77 kap. 18 §, 81 kap. 4 och 7 §§, 82 kap. 1, 4, 6–8, 14, 16, 20 och 21 §§, 84 kap. 6 och 16 §§ SFB och 7 kap. 23, 30 och 31 §§ lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken.

Skälen för arbetsgruppens förslag och bedömning: Efterlevandepension fungerar som ett omställningsstöd inom socialförsäkringssystemet till de familjer där en försörjare avlider. I nuläget lämnas följande förmåner längst till och med månaden före den då den efterlevande fyller 65 år:

- Omställningspension
- Garantipension till omställningspension
- Änkepension i form av 90-procentstillägg

Reglerna för beräkning av garantipension till omställningspension innehåller också flera bestämmelser som baseras på att den avlidne skulle ha fyllt 64 år exempelvis den framtida försäkringstiden som beräknas från det år dödsfallet inträffade till då den avlidne skulle fyllt 64 år. Enligt arbetsgruppen bör dessa regler knytas till riktåldern för pension eftersom den framtida försäkringstiden bör spegla samhällets förväntningar på arbetslivets längd.

Efterlevandepensionsunderlag

Reglerna för beräkning av inkomstgrundad efterlevandepension innehåller flera bestämmelser som baserar sig på åldern 65 år. Pensionsbehållningen efter avlidna som var födda 1938 eller senare beräknas olika beroende av om dödsfallet inträffade före eller efter 65 års ålder. Om dödsfallet inträffat efter det år den avlidne fyllde 65 år ska den avlidnes faktiska pensionsbehållning användas vid beräkning av efterlevandepension. Den faktiska pensionsbehåll-

ningen ska räknas om med förändringar av inkomstindex fram till ingången av det år den avlidne fyllde 65 år. Därefter följsamhetsindexeras behållningen till ingången av det år då dödsfallet inträffade. I de fall där dödsfallet inträffade före 65 års ålder beräknas en antagen pensionsbehållning från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det år då den avlidne skulle ha fyllt 64 år. Den avlidnes antagna pensionsbehållning beräknas utifrån ett medelvärde av de senaste årens intjänade pensionsrätter som multipliceras med det antalet år från dödsfallsåret till det att den avlidne skulle ha fyllt 64 år. Arbetsgruppen föreslår att dessa regler anpassas till att i stället åsyfta den riktålder som tillämpas det år den försäkrade avled. År 2023 innebär detta att de som avlidit efter 66 års ålder får sin pensionsbehållning inkomstindexerad ytterligare ett år och ett år kortare följsamhetsindexering. De som avlidit innan 66 års ålder får i stället ett års ytterligare pensionsrätter till deras antagna pensionsbehållningar.

Riktåldern beräknas varje år och tillämpas sex år senare. Det gör det möjligt att använda en framtida, känd riktålder vid en beräkning av antagen pensionsbehållning i stället för att använda dödsfallsårets riktålder. En nackdel med detta förfarande är att det blir beroende av när under året riktåldern beräknas och att det därmed blir olika utfall om riktåldern har hunnits att beräknas eller ej. Den som avlidit tidigt under året skulle därmed kunna få en annan riktålder för sitt beräkningsunderlag än den som avlidit senare på året. Dödsfallsårets riktålder är däremot alltid känd. Faktisk och antagen pensionsbehållning beräknas därmed utifrån de förutsättningar som gällde det år den försäkrade avled. Samma princip gäller även för beräkning av framtida försäkringstid för garantipension till omställningspension.

De åldersgränser som gäller för beräkningen av efterlevandepensionsunderlaget efter avlidna som är födda 1937 och tidigare och behandlas i 82 kap. 22–26 §§ SFB bör lämnas oförändrade eftersom de har en tydlig koppling till ATP-systemet.

Änkepension

Änkepensionen är under utfasning i och med att det, något för-
enklat, finns ett krav på att man ska ha varit gift i minst fem år
innan den 31 december 1989. Änkepensionen samordnas med
änkans egen ålderspension men det sker med olika avräkningar

beroende på om hon är född 1944 och tidigare eller 1945 och senare. För de yngre änkor innebär det i praktiken att de flesta änkor mister sin änkepension vid uttag av den egna ålderspensionen medan för äldre änkor fick majoriteten behålla den men till ett mindre belopp. Avräkningen sker vid 65 års ålder oavsett om änkan tagit ut ålderspension eller ej. Även 90-procenttillägget till änkepensionen upphör vid 65 års ålder. Det finns ytterligare en förmån, garantipension till änkepension, som också upphör vid 65 års ålder, för kvinnor födda 1944 och tidigare. Denna förmån har inte nybeviljats sedan den 1 januari 2010 då alla änkor fyllt 65 år. För änkor födda senare än 1944 upphörde nybeviljandet av förmånen den 1 januari 2003. Trots detta finns det fler än 3 000 änkor som får garantipension till änkepension.

Rätten till 90-procentstillägget regleras i 77 kap. 18 § SFB. I de grundläggande bestämmelserna för änkor födda 1945 eller senare, 84 kap. 6 §, fastställs hur ersättningen ska beräknas. För tid före den månad då änkan fyller 65 år ska 90-procenttillägget vara 90 procent av det prisbasbelopp som gällde för dödsfallsåret. Arbetsgruppen föreslår att 65 års ålder ska ersättas med riktåldern i de ovan nämnda paragraferna. De föreslagna övergångsbestämmelserna och särregleringen för riktåldern i 2 kap. 10 c § SFB leder till att det inte är nödvändigt med specifika övergångsbestämmelser för beräkning av 90-procenttillägget vilket föreslogs av Pensionsåldersutredningen. För änkor födda 1944 och tidigare är det inte nödvändigt att justera åldersgränser eftersom dessa änkor är äldre än 65 år och därmed inte har rätt till 90-procenttillägget.

Lagstiftning om garantipension till änkepension saknas i socialförsäkringsbalken, den regleras i stället av lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken, förkortad införandelagen. I 7 kap. 30 och 32 §§ införandelagen anges att rätten till garantipension till änkepension upphör den månad då änkan fyller 65 år. Arbetsgruppen föreslår att åldersgränsen ersätts med riktåldern. Det är i dagsläget ett mindre antal änkor som har garantipension till änkepension men det är principiellt viktigt att rätten till denna behålls fram till uppnådd riktålder. I annat fall skulle änkan vara utan möjlighet till en eventuell egen garantipension mellan 65 års ålder och riktåldern.

Även 7 kap. 23 § införandelagen innehåller en relevant 65-årsgräns. Denna bestämmelse reglerar rätten till 90-procenttillägget för de änkor vars make avlidit innan den 1 januari 1990. Arbetsgruppen föreslår att även denna 65-årsgräns ska ersättas med riktåldern.

5.5.3 Särskilda förmåner vid funktionshinder

Merkostnadsersättning och handikappersättning

Arbetsgruppens förslag: Åldersgränserna för rätt till merkostnadsersättning ska anpassas till och följa de föreslagna höjningarna av åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd.

De nuvarande 65-årsgränserna ska höjas till 66 år 2023 och från och med 2026 utgöras av riktåldern för pension.

Arbetsgruppens bedömning: Enligt nuvarande beräkningar bör riktåldern bli 67 år 2026. Det innebär att åldersgränserna för merkostnadsersättning då kommer att bli 67 år.

Bestämmelsen: 50 kap. 4 § SFB

Skälen för arbetsgruppens förslag: Merkostnadsersättningen ersätter handikappersättningen från och med den 1 januari 2019. Redan fattade beslut om handikappersättning fortsätter gälla enligt vad som föreskrivs i besluten, dock längst till dess att de skulle upphört eller skulle ha omprövats om äldre bestämmelser hade varit tillämpliga.

Merkostnadsersättningen avser skäliga kostnader som uppkommer på grund av en persons funktionsnedsättning och som går utöver de kostnader som är normala för personer utan funktionsnedsättning i motsvarande ålder.

Syftet med merkostnadsersättningen är att tydliggöra i lagstiftningen vilka slags merkostnader som avses.

Merkostnadsersättning lämnas för merkostnader för:

4. hälsa, vård och kost,
5. slitage och rengöring,
6. resor,
7. hjälpmedel,
8. hjälp i den dagliga livsföringen,
9. boende, och
10. övriga ändamål.

Merkostnadsersättning uppgår till 30, 40, 50, 60 eller 70 procent av prisbasbeloppet. Det högsta beloppet är högre än den tidigare handikappersättningen och det lägsta är lägre.

Arbetsgruppen föreslår att åldersgränsen 65 år ska höjas till 66 år 2023 och från och med 2026 utgöras av riktåldern för pension. Merkostnadsersättningen har en stark koppling till övriga socialförsäkringsförmåner som även de enligt arbetsgruppens förslag kommer att riktåldersanpassas.

När det gäller handikappersättning bedömer arbetsgruppen att det saknas behov av att anpassa rådande åldersgränser. De försäkrade som mister rätten till handikappersättning på grund av att de fyller 65 år någon gång efter 2023 har möjlighet att i stället ansöka om merkostnadsersättning som föreslås få höjd åldersgräns.

Assistansersättning och personlig assistans enligt LSS

Arbetsgruppens förslag: Åldersgränserna för assistansersättning ska anpassas till och följa de föreslagna höjningarna av åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd.

Det innebär att åldersgränserna ska höjas från 65 till 66 år 2023 och från och med 2026 utgöras av riktåldern för pension.

Arbetsgruppens bedömning: Enligt nuvarande beräkningar bör riktåldern bli 67 år 2026. Det innebär att åldersgränserna för assistansersättning då kommer att bli 67 år.

Bestämmelserna: 51 kap. 8 och 10 §§, och 9 b § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Skälen för arbetsgruppens förslag: Assistansersättning kan ges till en försäkrad som tillhör någon av grupperna som anges nedan och behöver hjälp mer än 20 timmar per vecka med de grundläggande behov som att tvätta och klä sig, äta mat, kommunicera utåt eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade. Följande grupper kan få assistansersättning:

- Personer med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd.
- Personer med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom.
- Personer med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service.

Den som fyllt 65 år kan endast få assistansersättning om han eller hon haft ersättningen tidigare eller om ansökan har lämnats till Försäkringskassan senast dagen före 65-årsdagen och därefter beviljats ersättning. Antalet timmar får inte utökas när personen fyllt 65 år.

När den aktuella lagstiftningen infördes angavs att det inte var möjligt att bygga upp ett system som innebär att rätten till personlig assistans och assistansersättning skulle gälla oavsett den enskildes ålder. Rätten till personlig assistans begränsades därför till personer som inte uppnått allmän pensionsålder, 65 år. För personer över 65 år lämnas därför stöd i form av andra stödinsatser av kommunen, till exempel hjälp i hemmet enligt socialtjänstlagen (2001:453) eller ledsagning enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade. År 2001 förändrades dock lagstiftningen vilket gjorde det möjligt att få behålla assistansersättningen om den var beviljad innan 65 års ålder.

Det är förhållandevis få personer som får nybeviljad assistansersättning i åldrarna innan 65 års ålder, det är dock vanligt att antalet timmar ökar innan den försäkrade fyller 65 år eftersom antalet timmar inte får höjas därefter.

En översyn av lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade och den statliga assistansersättningen enligt socialförsäkringsbalken har nyligen gjorts av en särskild utredare. I slutbetänkande *Översyn av insatser enligt LSS* (SOU 2018:88) lämnar utredaren inte några förslag som påverkar den i dag gällande 65-årsgränsen. Utredaren konstaterar dock att det – mot bakgrund av att vi lever allt längre och i stor utsträckning är aktiva i samhällslivet även högre upp i åldrarna kan det finnas skäl att överväga om även personer över 65 år bör ha möjlighet att få ett utökat stöd i form av personlig assistans. En sådan förändring kan även övervägas, enligt utredningen, mot bakgrund av den höjning av pensionsåldern som överenskommits. Utredningen anser dock inte att det finns stöd i utredningsdirektiven för att överväga en sådan förändring.

Arbetsgruppen föreslår att 65-årsgränserna för assistansersättningen ska höjas och ersättas med riktåldern för pension. För att åstadkomma ett förlängt arbetsliv och därigenom skapa förutsättningar för långsiktigt höjda och trygga pensioner är det, såsom har påpekats tidigare, viktigt att inte endast åldersgränserna i pensionssystemet anpassas till det faktum att vi lever allt längre. För att åstadkomma detta behöver även åldersgränserna i kringliggande trygghetssystem anpassas, så även på det kommunala området. Arbetsgruppen föreslår därför även att åldersgränsen för personlig assistans enligt 9 b § lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade också ändras på motsvarande sätt. Arbetsgruppens förslag att höja denna åldersgräns till 66 år och att sedan knyta åldersgränsen till riktåldern leder därmed endast till att det kommer att bli möjligt att beviljas personlig assistans i något högre åldrar än idag.

Bilstöd

Arbetsgruppens förslag: De pensionsrelaterade åldersgränserna för bilstöd ska anpassas till och följa de föreslagna höjningarna av åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd.

Det innebär att dessa åldersgränserna ska höjas från 65 till 66 år 2023 och från och med 2026 utgöras av riktåldern för pension.

Arbetsgruppens bedömning: Enligt nuvarande beräkningar bör riktåldern bli 67 år 2026. Det innebär att ovanstående åldersgränser för bilstöd då kommer att bli 67 år.

Bestämmelsen: 52 kap. 10 § SFB

Skälen för arbetsgruppens förslag: Sedan den 1 januari 2019 gäller nya regler för bilstöd. Det är framförallt bidragets konstruktion och belopp som har förändrats, reglerna för rätten till bilstöd är däremot oförändrade.

Bilstöd kan lämnas till en försäkrad som på grund av ett varaktigt funktionshinder har väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller att anlita allmänna kommunikationer. Det finns fyra grupper som bilstöd kan lämnas till:

1. en försäkrad som är under 65 år och är beroende av ett fordon för att genom arbete få sin försörjning eller ett väsentligt tillskott till sin försörjning, eller för att genomgå arbetslivsriktad utbildning eller genomgå rehabilitering under vilken han eller hon får rehabiliteringsersättning eller aktivitetsstöd enligt föreskrifter som meddelas av regeringen,
2. en försäkrad som är under 65 år och, efter att ha beviljats bidrag enligt 1, har beviljats sjukersättning eller aktivitetsersättning,
3. en försäkrad som fyllt 18 år men inte 50 år, och
4. en försäkrad som har barn som inte fyllt 18 år.

Det kan även lämnas till en försäkrad förälder till ett funktionshindrat barn.

Grupp 1 och 2 är pensionsåldersrelaterade och ska därmed ersättas med riktåldern. Arbetsgruppen föreslår att funktionshindrade som är i behov av ett fordon för sin försörjning ska kunna få rätt till bilstöd upp till riktåldern för pension för att kunna förlänga sitt arbetsliv. För de som har rätt till bilstöd enligt punkt 2 är det rimligt att när rätten till sjuk- och aktivitetsersättning riktåldersanpassas ska även rätten till bilstöd göra det.

Bidrag till arbetshjälpmedel

Arbetsgruppens bedömning: Åldersgränsen för hur länge bidrag till arbetshjälpmedel kan lämnas bör höjas och anpassas till de föreslagna ändringarna av åldersgränsen för rätten att kvarstå i anställning enligt lagen om anställningsskydd.

Det innebär att åldersgränsen bör höjas från 67 till 68 år 2020 och till 69 år 2023.

Skälen för arbetsgruppens bedömning: Enligt 2 § förordning (1991:1046) om bidrag till arbetshjälpmedel får bidrag lämnas till arbetsgivaren eller den försäkrade och avse kostnaden för

1. att köpa eller, om det är ekonomiskt mera förmånligt, att hyra sådana arbetshjälpmedel eller anordningar på arbetsplatsen som behövs för att den försäkrade ska kunna utföra sitt arbete,
2. expertundersökningar i ärenden om sådana anpassningsåtgärder som avses i 1, och
3. att reparera arbetshjälpmedlet.

Bidraget kan i dagsläget enligt 7 § betalas ut till och med månaden före den då den försäkrade fyller 67 år. Åldersgränsen får anses följa dagens 67-årsgräns för rätten att kvarstå i anställning enligt 32 a § lagen (1982:80) om anställningsskydd, den så kallade LAS-åldern.

Såsom har redovisats i avsnitt 4.4 föreslås i Ds 2028:28 att den nuvarande LAS-åldern ska höjas i två steg: från 67 till 68 år 2020 och från 68 till 69 år 2023. Arbetsgruppen anser att åldersgränsen för bidrag till arbetshjälpmedel även fortsättningsvis bör följa LAS-

åldern. Åldersgränsen bör därför höjas och anpassas till de förslag som lämnats angående LAS-åldern.

5.6 Arbetsskadelivränta

Arbetsgruppens förslag: De pensionsrelaterade åldersgränserna för arbetsskadelivränta ska anpassas både till de föreslagna höjningarna av åldersgränserna för rätten att kvarstå i anställning enligt lagen om anställningsskydd och till de föreslagna höjningarna av åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd.

Det innebär att den nuvarande 65-årsgränsen som anger hur länge arbetsskadelivränta kan lämnas ska höjas till 66 år 2023 och från och med 2026 utgörs av riktåldern för pension.

Den nuvarande 67-årsgränsen som anger hur länge förlängd arbetsskadelivränta kan lämnas ska höjas till 68 år 2020 och till 69 år 2023. Den nuvarande 65-årsgränsen för när arbetsskadan vid sådan livränta tidigast ska ha inträffat ska höjas till 66 år 2023 och från och med 2026 utgörs av riktåldern för pension.

Arbetsgruppens bedömning: Enligt nuvarande beräkningar bör riktåldern bli 67 år 2026. Det innebär att åldersgränsen för hur länge arbetsskadelivränta kan lämnas då kommer att bli 67 år och att åldersgränsen för när arbetsskadan tidigast ska ha inträffat vid förlängd arbetsskadelivränta kommer att bli 67 år.

Bestämmelserna: 41 kap. 5 och 6 §§ SFB

Skälen för arbetsgruppens förslag: Arbetsskadelivränta är en ersättning för förlorad inkomst på grund av en arbetsskada som påverkar möjligheten att arbeta under minst ett år framåt i tiden. Arbetsskadan kan ha lett till att den försäkrade måste minska sin arbetstid, omskola sig eller byta arbetsuppgifter eller arbete. För att få livränta måste inkomstbortfallet uppgå till minst en femtondel av vad man tjänade innan skadan och vara större än en fjärdedel av prisbasbeloppet för det år när livräntan ska börja lämnas.

Arbetsskadelivränta betalas längst till och med månaden före den då den försäkrade fyller 65 år. Om skadan inträffat den månad

som den försäkrade fyller 65 år eller senare och en sjukpenninggrundande inkomst kan fastställas, beviljas livränta längst till och med den månad före den då den försäkrade fyller 67 år.

Den tid som den försäkrade har möjlighet att få livränta efter 65 års ålder följer reglerna om rätt att kvarstå i anställning till utgången av den månad då arbetstagaren fyller 67 år. Eftersom LAS-åldern föreslås höjas enligt de förslag som lämnats i Ds 2018:28 (se avsnitt 4.4) anser arbetsgruppen att åldersgränsen för rätten till förlängd arbetsskadelivränta ska anpassas till och följa åldersgränserna för LAS-åldern. Åldersgränsen för när arbets-skadan tidigast ska ha inträffat bör däremot anpassas till och följa de föreslagna höjningarna av åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd.

Det innebär att för arbetsskador som uppkommer innan uppnådd riktålder ska arbetsskadelivränta som längst kunna beviljas till och med månaden före den då den försäkrade uppnår riktåldern för pension. För arbetsskada som uppkommit efter riktåldern ska förlängd arbetsskadelivränta som längst kunna lämnas till och med månaden före den då den försäkrade fyller 68 år från och med 2020 och 69 år från och med 2023.

5.7 Anpassningar av åldersgränser i övriga system

5.7.1 Anställningsskydd

Arbetsgruppens bedömning: Åldersgränserna för rätten att kvarstå i anställning enligt lagen om anställningsskydd bör i enlighet med pensionsöverenskommelsen knytas till riktåldern för pension från och med 2026.

Utformningen bör utredas i särskild ordning.

Skälen för arbetsgruppens bedömning: Pensionsöverenskommelsen om långsiktigt höjda och trygga pensioner innebär att grundprinciperna i pensionssystemet bevaras samtidigt som vissa delar moderniseras. En sådan förbättring är att det införs en riktålder för pension till vilken pensionsrelaterade åldersgränser

knyts. Syftet med riktåldern är att de pensionsrelaterade åldersgränserna inom socialförsäkringen och i kringliggande trygghetssystemen automatiskt ska justeras när medellivslängden förändras så att pensionsnivåerna och välfärden i övrigt kan bibehållas. Det automatiserade förfarandet skapar förutsättningar för att nödvändiga justeringar av åldersgränserna genomförs i tid när medellivslängden i samhället förändras.

Som angetts i avsnitt 4.4 har Arbetsmarknadsdepartementet i promemorian *Förlängt anställningskydd till 69 år* (Ds 2018:28) lämnat förslag till ändringar i lagen (1982:80) om anställningskydd. Där föreslås att den nuvarande åldersgränsen vid 67 år, den så kallade LAS-åldern, ska höjas till 69 år. Åldersgränsen föreslås höjas i två steg: från 67 till 68 år 2020 och från 68 till 69 år 2023. Promemorian innehåller emellertid inga förslag eller resonemang om att LAS-åldern ska knytas till eller på annat sätt bör följa riktåldern för pension.

Mot bakgrund av pensionsöverenskommelsen lämnar arbetsgruppen i denna promemoria en rad förslag och bedömningar angående anknytning mellan riktåldern för pension och pensionsrelaterade åldersgränser, inte bara inom socialförsäkringen, utan även för flera angränsande trygghetssystem. Det handlar bland annat om åldersgränser i studiestödssystemet, arbetslöshetsförsäkringen och i regelverken för kommunala servicetjänster och för riksdagsledamöternas pensioner.

Rätten att kvarstå i anställningen till 67 års ålder, den så kallade 67-årsregeln, tillkom genom en lagändring som trädde i kraft den 1 september 2001. Regeln syftade till att förhindra avtal som tvingade arbetstagaren att avgå med pension vid 65 års ålder. Lagändringen sammanhänge med införandet av det nya pensionssystemet. Som skäl för införandet av 67-årsregeln anfördes att arbetsmarknadens parter inte vidtagit åtgärder för att anpassa villkoren på arbetsmarknaden till principerna för det nya pensionssystemet trots att medellivslängden och därigenom behovet av ett förlängt arbetsliv ökat under lång tid.

Även om det förekommer att personer fortsätter att arbeta över LAS-åldern fungerar denna åldersgräns i praktiken som slutlig pensionsålder för de flesta arbetstagare. Åldersgränsen är därför av stor betydelse för pensionssystemets funktion.

Pensionssystemets rörliga pensionsålder, livsinkomstprincipen, möjlighet att tjäna in pensionsrätter oavsett ålder och möjligheten att kombinera arbete och pension, ger människor ett stort utrymme att själva anpassa utträdet från arbetslivet utifrån var och ens förutsättningar och önskemål. Denna valfrihet och flexibilitet är en viktig grundsten i pensionssystemet. I ett läge när åldersgränserna i pensionssystemet höjs har Pensionsgruppen sett det som nödvändigt att också LAS-åldern justeras på motsvarande sätt och vid samma tidpunkt knyts till riktåldern för pension för att på så sätt skapa en långsiktig trygghet och förutsägbarhet för människors utträde från arbetsmarknaden. Arbetsgruppen delar denna uppfattning. Om så inte skulle ske skulle individen ha små möjligheter att förbättra sin pension genom att fortsätta att arbeta och tjäna in pensionsrätter efter tidpunkten för rådande pensionsnorm.

Lägsta åldern för uttag av ålderspension är sedan 1998 61 år och LAS-åldern är sedan 2001 67 år. Nämnade åldersgränser ger i dag ett pensioneringsutrymme på sex år. Genom de lagförslag som lämnas i denna promemoria, mot bakgrund av pensionsöverenskommelsen, kommer lägsta åldern för pensionsuttag att höjas från 63 till 64 år 2026 samtidigt som LAS-åldern då alltså kommer att vara 69 år, även detta mot bakgrund av pensionsöverenskommelsen. Det innebära att individens utrymme att själv välja lämplig pensioneringstidpunkt då kommer att minska från nuvarande sex till fem år 2026. Den aktuella prognosen om medellivslängdens utveckling (se vidare avsnitt 5.1) pekar på att riktåldern för pension höjs från 67 till 68 år 2029, vilket i sin tur innebär att lägsta åldern för uttag av inkomstgrundad ålderspension automatiskt kommer att höjas från 64 till 65 år sex år efter riktåldershöjningen det vill säga från och med 2035. Skulle LAS-åldern vid denna tidpunkt fortfarande vara oförändrad skulle pensioneringsutrymmet då minska med ytterligare ett år det vill säga från fem till fyra år. När riktåldern sedan efter ett antal år höjs på nytt skulle pensioneringsutrymmet krympa ytterligare.

För att säkerställa att dagens flexibilitet i pensionssystemet bibehålls när riktåldern för pension höjs är det enligt arbetsgruppen nödvändigt att även LAS-åldern knyts till riktåldern för pension i enlighet med pensionsöverenskommelsen. Därigenom säkerställs att det inbördes förhållandet mellan lägsta åldern för pensionsuttag,

åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd och LAS-åldern kommer att bibehållas men att åldersgränserna stegvis och gemensamt automatiskt skjuts framåt i takt med ökad medellivslängd. På grund av det pågående lagstiftningsarbetet inom området är dock arbetsgruppen förhindrad att i nuläget lämna ett sådant förslag. Vidare bör det föras en dialog med arbetsmarknadens parter gällande LAS-ålderns anknäytning till riktåldern för pension. Frågan bör därför utredas i särskild ordning.

5.7.2 Arbetslöshetsförsäkringen

Arbetsgruppens förslag: Åldersgränserna för rätten till arbetslöshetsersättning och rätten att bli medlem i en arbetslöshetskassa samt åldern då medlemskapet upphör utan uppsägning ska anpassas till och följa de föreslagna höjningarna av åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd.

Åldersgränserna ska höjas från 65 till 66 år 2023 och från och med 2026 utgöras av riktåldern för pension enligt socialförsäkringsbalken.

Arbetsgruppens bedömning: Enligt nuvarande beräkningar bör riktåldern bli 67 år 2026. Det innebär att nämnda åldersgränser då kommer att bli 67 år.

Bestämmelserna: 22§ lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, och 34 och 36 §§ lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor

Skälen för arbetsgruppens förslag: Arbetslöshetsersättning betalas ut enligt de villkor som anges i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Villkoren för medlemskap i en arbetslöshetskassa framgår av lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor. Båda lagarna innehåller åldersgränser vid 65 år. Rätten till arbetslöshetsersättning upphör enligt 22 § lagen om arbetslöshetsförsäkring vid månads-skiftet före den månad när den arbetslöse fyller 65 år. Enligt 34 § lagen om arbetslöshetskassor upphör rätten att bli medlem vid månads-skiftet före den månad då den som ansöker om medlemskap fyller 65 år. Enligt 36 § samma lag upphör medlemskapet i en arbetslöshetskassa utan uppsägning den dag medlemmen fyller

65 år. Som syfte angavs vid införandet av åldersregleringen att ålderspensionärer av principiella, administrativa och ekonomiska skäl inte bör tillhöra arbetslöshetsförsäkringen när deras försörjning är tillfredsställande ordnad genom olika former av ålderspension (se prop. 1973:56 s.195).

Syftet med att införa en riktålder för pension är att bryta normen att 65 år betraktas som en förutbestämd pensionsålder och att därigenom förmå fler personer att arbeta längre upp i åldrarna. För att uppnå detta föreslås i denna promemoria bland annat att åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd ska höjas och att åldersgränserna därefter ska knytas till riktåldern för pension.

Åldersgränserna för rätten till arbetslöshetsersättning och medlemskap i en arbetslöshetskassa har en tydlig och naturlig koppling till pensionssystemets pensionsåldersnorm. Arbetsgruppen anser att denna koppling mellan regelverken bör bibehållas och föreslår därför att åldersgränserna ska höjas stegvis och därefter även knytas till riktåldern för pension i enlighet med vad som föreslagits angående åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd.

5.7.3 Insatser för nyanlända

Arbetsgruppens förslag: Åldersgränserna för att omfattas av lagen om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och lagen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare ska anpassas till och följa de föreslagna höjningarna av åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd.

De övre åldersgränserna ska höjas från 65 till 66 år 2023 och från och med 2026 utgöras av riktåldern för pension enligt socialförsäkringsbalken.

Bestämmelserna: 1 och 2 §§ lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare och 1 a och 2 §§ lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

Skälen för arbetsgruppens förslag: Lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, förkortad etableringslagen, reglerar det statliga ansvaret för etablerings-

insatser. Arbetsförmedlingen ansvarar enligt lagen för att nyanlända invandrare erbjuds insatser som syftar till att underlätta och påskynda deras etablering i arbets- och samhällslivet. Närmare bestämmelser om de förutsättningar som gäller för att nyanlända invandrare ska erbjudas etableringsinsatser och insatsernas innehåll och omfattning finns i förordningen (2017:820) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare.

Av etableringslagens målgruppsbestämmelser framgår att lagen gäller för nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsskäl enligt vissa bestämmelser i utlänningslagen (2005:716) och deras anhöriga. Vidare framgår att lagen gäller för nyanlända som har fyllt 20 men inte 65 år. I förarbetena till den tidigare etableringslagen, lagen (2010:197) om etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare, motiverades den övre åldersgränsen vid 65 år med att personer som är 65 år eller äldre normalt har arbetslivet bakom sig och därför inte har samma behov av arbetslivsinriktade etableringsinsatser. Någon ändring av den övre åldersgränsen gjordes inte i samband med införandet av den nuvarande etableringslagen (prop. 2009/10:60 s. 45 f. och prop. 2016/17:175 s. 63 f.).

Lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare innehåller bestämmelser om kommuners ansvar att erbjuda samhällsorientering. I samband med införandet av den nuvarande etableringslagen samordnades kommunernas ansvar för samhällsorientering i lagen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare. Lagens målgrupp, som tidigare i huvudsak endast omfattade anhöriginvandrare, utvidgades till att omfatta nyanlända som har beviljats uppehållstillstånd på grund av skyddsskäl och deras anhöriga. Lagen omfattar personer som har fyllt 18 men inte 65 år. Den övre åldersgränsen bestämdes till 65 år med motiveringen att det var lämpligt att åldersgränsen skulle överensstämma med den i etableringslagen (prop. 2012/13:63 s. 19).

Syftet med att införa en riktålder för pension är att komma bort från att 65 år betraktas som den normala pensionsåldern och därigenom ge fler personer möjlighet att arbeta längre upp i åldrarna. För att uppnå detta föreslår arbetsgruppen att åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd och i kringliggande socialförsäkringssystem höjs och därefter knyts till riktåldern för pension. Då bör även de övre åldersgränserna för att omfattas av etableringslagen och lagen om samhällsorientering för

vissa nyanlända invandrare höjas och därefter knyts till riktåldern för pension.

5.7.4 Studiestöd

Arbetsgruppens bedömning: Åldersgränserna inom studiestödssystemet bör ses över. En sådan översyn kräver dock fortsatta överväganden och det lämnas därför inga förslag i denna del.

Skälen för arbetsgruppens bedömning: Studiemedel inom studiestödssystemet består av en bidragsdel och en lånedel och får lämnas till studerande på eftergymnasial nivå och till vuxna studerande på grundläggande och gymnasial nivå. Studiemedel får lämnas längst till och med det kalenderår som den studerande fyller 56 år. Den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel höjdes från 54 år till 56 år från och med den 1 juli 2014 efter förslag i budgetpropositionen för 2014 (prop. 2013/14:1 utg. omr. 15, bet. 2013/14:UbU2, rskr. 2013/14:105). Även den ålder vid vilken rätten till lån begränsas inom studiemedelssystemet, den s.k. lånetrappan, justerades samtidigt i motsvarande grad från 45 till 47 års ålder. Ett skäl till förslagen var bl.a. att Pensionsåldersutredningen i sitt betänkande Åtgärder för ett längre arbetsliv (SOU 2013:25) föreslagit att den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel skulle höjas mot bakgrund av utredningens förslag om att anställda får utökad rätt att kvarstå i arbete (den s.k. LAS-åldern). Den övre åldersgränsen för rätt till studiemedel har därmed till viss del redan anpassats till den ökande medellivslängden. Det kan dock finnas skäl till att göra ytterligare justeringar av den övre åldersgränsen. Även andra bestämmelser inom studiemedelssystemet vad gäller återbetalning och avskrivning av studielån behöver då ses över.

Studiestartsstöd får lämnas till den som har kort tidigare utbildning och ett stort behov av utbildning på grundläggande och gymnasial nivå för att kunna etablera sig på arbetsmarknaden. Stödet består endast av bidrag, utan inslag av lån. Den övre åldersgränsen för rätt till studiestartsstöd är i dag densamma som för

studiemedel (56 år), vilket innebär att det kan finnas skäl att justera åldersgränsen även för studiestartsstödet.

Enligt 4 kap. 4 § studiestödslagen (1999:1395) ska återbetalningstiden för studielån vara 25 år eller det lägre antal år som återstår till utgången av det år då låntagaren fyller 60 år. Betalning ska enligt 4 kap. 21 § studiestödslagen pågå till dess att full återbetalning har skett, dock längst till utgången av det år då låntagaren fyller 67 år. Studielån som inte har betalats vid utgången av det år då låntagaren fyller 67 år ska enligt 4 kap. 25 § studiestödslagen skrivas av.

Ett av målen med studiestödssystemet är att den del av studiestödet som utgörs av lån ska återbetalas fullt ut. Om en möjlighet till studielån i högre åldrar skulle införas skulle statens kostnader för avskrivningar riskera att öka om inte återbetalnings- och avskrivningsreglerna samtidigt ändras. Sådana ändringar kräver dock fortsatta överväganden och analyser och det lämnas därför i denna promemoria inga förslag vad gäller studiestödsområdet. Bedömningen är i stället att åldersgränserna inom studiestödssystemet bör ses över i särskild ordning.

5.7.5 Kommunala servicetjänster för äldre

Arbetsgruppens förslag: Åldersgränsen för när kommuner får tillhandahålla servicetjänster utan föregående behovsprövning ska anpassas till förslagen i Ds 2018:28 om höjd åldersgräns för rätten att kvarstå i anställning enligt lagen om anställningsskydd.

Det innebär att den nuvarande 67-årsgränsen ska höjas till 68 år 2020 och till 69 år 2023.

Bestämmelsen: 2 kap. 7 § lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

Skälen för arbetsgruppens förslag: Kommuner får inte utan stöd i lag ge understöd till enskilda. Socialtjänstlagen (2001:453) ger kommuner såväl möjlighet som skyldighet att under vissa förutsättningar ge understöd till bland annat äldre. För att kunna ge understöd till enskilda utöver vad den enskilde har rätt till enligt

socialtjänstlagen krävs enligt kommunallagen (2017:725) att det finns ett individuellt behov hos den enskilde som behöver tillgodoses. Att ge alla enskilda, t.ex. över en viss ålder, stöd och hjälp utan föregående behovsprövning strider mot den så kallade likställighetsprincipen i kommunallagen och är därför som huvudregel inte tillåtet. I en nys lagd proposition, Förenklat beslutsfattande om hemtjänst för äldre (Prop. 2017/18:106), ges socialnämnden möjligheter att utan föregående behovsprövning erbjuda hemtjänst till äldre personer.

Sedan den 1 juli 2006 har emellertid kommunerna möjlighet att utan föregående individuell behovsprövning tillhandahålla service-tjänster åt personer som fyllt 67 år. Det följer numera av 2 kap. 7 § lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter. Med service-tjänster avses tjänster som är avsedda att förebygga skador, olycksfall eller ohälsa och som inte utgör personlig omvård. Det är typiskt sett frågan om uppgifter som en yngre, frisk person utan funktionshinder normalt kan utföra själv, exempelvis att byta glödlampor eller tunga lyft. Det är inte frågan om en skyldighet för kommunerna att tillhandahålla nämnda tjänster utan det är kommunerna själva som beslutar om och i så fall vilka tjänster som skall erbjudas, samt för vilka åldersgrupper. Åldersgränsen 67 år motiverades dels av pensionssystemets flexibla pensionsålder med en rätt att kvarstanna i anställning (LAS-åldern) till 67 år, dels av att personer upp till 67 års ålder normalt inte har svårt att själva utföra de sysslor som avses (prop. 2005/06:115, s. 177).

Såsom har angetts i avsnitt 4.4 har Arbetsmarknadsdepartementet i promemorian *Förlängt anställningsskydd till 69 år* (Ds 2018:28) lämnat förslag till ändringar i lagen (1982:80) om anställningsskydd. Där föreslås bland annat att LAS-åldern ska höjas från nuvarande 67 till 69 år. Åldersgränsen föreslås höjas i två steg: från 67 till 68 år 2020 och från 68 till 69 år 2023. Vidare lämnar arbetsgruppen i denna promemoria en rad förslag angående höjda åldersgränser både i pensionssystemet och i angränsande trygghetssystem.

Arbetsgruppen anser att kopplingen mellan åldersgränsen för de kommunala servicetjänsterna och LAS-åldern, som är av stor betydelse för pensionssystemets funktion, bör bibehållas. Arbetsgruppen föreslår därför att den nuvarande åldersgränsen för nämnda servicetjänster ska höjas stegvis i enlighet med vad som

följer av pensionsöverenskommelsen om långsiktigt höjda och trygga pensioner och Arbetsmarknadsdepartementets förslag angående LAS-åldern. Det innebär att den nuvarande åldersgränsen föreslås höjas från 67 till 68 år 2020 och till 69 år 2023.

5.7.6 Riksdagspensioner

Arbetsgruppens bedömning: De pensionsrelaterade åldersgränserna i lagen om ersättning till riksdagens ledamöter bör anpassas utifrån det faktum att vi lever allt längre. En sådan anpassning bör så långt som möjligt följa de principer som framgår av Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner. De närmare förutsättningarna för en sådan anpassning och en eventuell koppling mellan ersättningslagens åldersgränser och riktåldern för pension bör utredas i särskild ordning inom riksdagsförvaltningen. Då en sådan översyn förbereds lämnar arbetsgruppen inga förslag på området.

Skälen för arbetsgruppens bedömning: Riksdagens ledamöter är inte anställda av riksdagen utan har av sina väljare fått uppdraget att företräda dessa i riksdagen under en bestämd tid. Enligt 5 kap. 2 § riksdagsordningen får en ledamot av riksdagen därför ett skattepliktigt arvode för sitt uppdrag i stället för lön. Ledamöternas rätt till ersättning regleras av lagen (2016:1108) om ersättning till riksdagens ledamöter, förkortad ersättningslagen, och dess tillämpningsföreskrifter RFS 2016:5. Lagen innehåller bestämmelser om bland annat arvode, resekostnadsersättning, traktement, teknisk utrustning, ålders-, sjuk- och efterlevandepension, inkomstgaranti, omställningsstöd samt försäkrings- och sjukvårdsförmåner. Ålderspension från riksdagen är ett komplement till det allmänna pensionssystemet. Riksdagens pensionförmåner tjänas in utan vare sig nedre eller övre åldersgräns. Intjänandetiden är begränsad till högst 30 år. Riksdagens pensionssystem innehåller även vissa efterlevandeförmåner.

Liksom de nuvarande pensionsrelaterade åldersbestämmelserna i socialförsäkringsbalken är flertalet av ersättningslagens motsvarande bestämmelser konstruerade utifrån en pensionerings-

norm på 65 år. Arbetsgruppen anser att även ersättningslagens åldersregler bör anpassas utifrån det faktum att vi lever allt längre. Detta är viktigt inte minst för att upprätthålla trovärdigheten för de förslag arbetsgruppen i övrigt lämnar i denna promemoria för att åstadkomma ett förlängt arbetsliv och därigenom skapa förutsättningar för långsiktigt höjda och trygga pensioner. En sådan anpassning bör följa de utgångspunkter och principer som framgår av pensionsöverenskommelsen. Det innebär att ersättningslagens åldersregler kommer att ansluta till socialförsäkringsbalkens åldersbestämmelser däribland de föreslagna reglerna om en riktålder för pension.

Den nuvarande ersättningslagen infördes den 1 januari 2017 och var ett resultat av en flerårig översyn av riksdagsledamöternas ekonomiska villkor som beslutats av Riksdagsstyrelsen i september 2012. Den nya lagen har inneburit regeltekniska, redaktionella och språkliga ändringar i förhållande till den föregående ersättningslagen från 1994. I den nya lagen har även samlats bestämmelser om ekonomiska villkor som tidigare funnits i flera andra författningar.

Det nuvarande ersättningssystemet för riksdagens ledamöter är nytt men fortfarande relativt komplicerat. Arbetsgruppen anser därför att en översyn av de pensionsrelaterade åldersgränserna i detta ersättningssystem i första hand bör göras av Riksdagsförvaltningen.

Enligt de uppgifter arbetsgruppen fått förbereds också en sådan översyn mot bakgrund av pensionsöverenskommelsen. Arbetsgruppen avstår därför från att föreslå några förändringar på området.

5.8 Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

5.8.1 Inledning

Större ändringar i allmänna regelsystem bör normalt genomföras med god framförhållning för att ge berörda rimlig tid för anpassning. Det gäller exempelvis regler för pensionssystem, utbildning och studiestöd, villkor för anställning och för privat sparande m.fl. Det är inte bara enskilda som behöver tid för

anpassning utan även företag, arbetsmarknadens parter, myndigheter, pensionsbolag m.fl.

En succesiv infasning av höjda åldersgränser i pensionssystemet mildrar konsekvenserna för de berörda. En fördel med en längre infasningsperiod är att personer som närmar sig pensionsåldern inte behöver ställa om och anpassa sig till de ändrade reglerna. Många äldre har sannolikt flera år i förväg planerat att gå i pension vid en viss tidpunkt vilket kan påverka deras anställning, boende, sparande osv. Med ett stegvis införande av höjda åldersgränser under en längre tid minskar också risken för en så kallad rusning det vill säga att personer försöker ta ut sin pension tidigare för att inte behöva omfattas av nya regler. Det kan leda till att somliga går i pension och slutar att arbeta tidigare än vad de annars skulle ha gjort med en lägre pension som följd.

Mot detta måste dock vägas behovet av att relativt snabbt påverka den rådande pensioneringsnormen så att rimliga pensionsnivåer och välfärdens finansiering kan upprätthållas.

Pensionsgruppens överenskommelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner är en viktig utgångspunkt för de förslag som arbetsgruppen lämnar i denna promemoria. Överenskommelsen anger att en riktålder ska införas till vilken samtliga pensionsrelaterade åldersgränser i socialförsäkringsbalken och i angränsande trygghetssystem ska knytas efter det att de initiala åldershöjningarna har genomförts. Överenskommelsen anger vidare att lägsta åldern för uttag av inkomstgrundad ålderspension (inkomstpension och premiepension) ska höjas till 62 år 2020, till 63 år 2023 och bedöms bli 64 år 2026. Åldern när garantipension tidigast kan lämnas ska höjas till 66 år 2023 och därefter kopplas till riktåldern för pension 2026 (se avsnitt 4.3).

5.8.2 Socialförsäkringsbalken

Arbetsgruppens förslag: De föreslagna ändringarna i socialförsäkringsbalken ska träda i kraft i tre omgångar.

Lagförslaget i 2.1 ska träda i kraft den 1 december 2019 och tillämpas första gången för förmåner som avser tid från och med den 1 januari 2020. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för

den som har uppnått respektive åldersgräns före den 1 januari 2020.

Lagförslaget i 2.2 ska träda i kraft den 1 december 2022 och tillämpas första gången för förmåner som avser tid från och med den 1 januari 2023. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för den som har uppnått respektive åldersgräns före den 1 januari 2023. Bestämmelsen om inkomstindex i 58 kap. 11 § SFB i den nya lydelsen ska tillämpas första gången för beslut som avser förmåner från och med 1 januari 2025. Äldre föreskrifter om efterlevandepensionens beräkningsunderlag ska fortfarande gälla om dödsfallet inträffat före lagens ikraftträdande.

Lagförslaget i 2.3 ska träda i kraft den 1 januari 2026 i fråga om bestämmelserna i 35 kap. 4, 12, 13 och 15 §§ och i övrigt den 1 december 2025. Bestämmelserna ska tillämpas första gången för förmåner som avser tid från och med den 1 januari 2026. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för den som har uppnått respektive åldersgräns före den 1 januari 2026. Äldre föreskrifter om försäkringstid i 35 kap. 4, 12, 13 och 15 §§ ska fortfarande gälla för försäkringsfall som fastställs till tid före den 1 januari 2026. Bestämmelsen om inkomstindex i 58 kap. 11 § SFB i den nya lydelsen ska tillämpas första gången för beslut som avser förmåner från och med 1 januari 2028. Äldre föreskrifter om efterlevandepensionens beräkningsunderlag ska fortfarande gälla om dödsfallet har inträffat före den 1 januari 2026.

Skälen för arbetsgruppens förslag: Pensionsöverenskommelsen anger att de pensionsrelaterade åldersgränserna i socialförsäkringsbalken ska höjas 2020, 2023 och 2026. Arbetsgruppen föreslår därför att lagändringarna i SFB ska införas i tre omgångar.

Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten har emellertid behov av att kunna fatta beslut om ersättning en tid före den period ersättningen avser. Exempelvis fattas beslut om ersättning för januari månad vanligen redan under föregående månad det vill säga under december. För att inte störa myndigheternas rådande beslutsordning föreslår arbetsgruppen därför att de tre lagstiftningsförslagen ska införas den 1 december 2019, den 1 december 2022 och den 1 december 2025.

I avsnitt 5.1 beskrivs behovet av en särreglering för vissa åldersgrupper när de riktåldersanknutna åldersgränserna höjs efter att en

ny högre riktålder har fastställts. Motsvarande behov infinner sig även vid de initiala höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna. Arbetsgruppen föreslår därför att det i de tre lagstiftningspaketen ska införas övergångsbestämmelser som innebär att äldre föreskrifter ska fortsätta att gälla för den som har uppnått respektive åldersgräns före lagens ikraftträdande. Det innebär exempelvis att den som fyller 61 år under 2019 och därmed uppnått den rådande åldersgränsen för uttag av ålderspension ska ha fortsatt möjlighet att ta ut sin pension även efter det att åldersgränsen har höjts till 62 år 2020 (se tabell 5.2).

I avsnitt 5.2.4 föreslås att den nuvarande 64-årsgränsen vid beräkning av inkomstindex ska höjas till 65 år 2023 och därefter knytas till riktåldern 2026. På grund av att medelinkomsten är lägre i högre åldrar innebär en sådan ändring att inkomstindex sänks tillfälligt i samband med att åldersgränsen för inkomstindex höjs. Risken för en tillfällig sänkning minskar dock om en ny högre åldersgräns för inkomstindex tillämpas med två års eftersläpning. Arbetsgruppen föreslår därför att det i lagförslag 2.2 och 2.3 ska införas övergångsbestämmelser som innebär att bestämmelsen om inkomstindex i 58 kap. 11 § SFB ska tillämpas första gången för beslut som avser förmåner för tid från och med den 1 januari 2025 respektive den 1 januari 2028.

I avsnitt 5.4.1 föreslås att bestämmelserna om försäkringstid vid rätt till sjukersättning och aktivitetsersättning i form av garanti-ersättning ska knytas till riktåldern. En riktålder för pension ska enligt förslag i denna promemoria beräknas för 2026. Eftersom fastställande av försäkringstid inte är att anse som en förmån och lagförslaget i 2.3 föreslås träda i kraft redan den 1 december 2025 gör arbetsgruppen bedömningen att bestämmelserna som anger att försäkringstiden ska knytas till riktåldern bör träda i kraft först den 1 januari 2026 när en gällande riktålder finns fastställd. Det kommer dock även efter denna tid att finnas försäkringsfall som ska fastställas till en tidpunkt före den 1 januari 2026. I dessa fall föreslås en övergångsbestämmelse med innebörden att äldre föreskrifter ska gälla.

I avsnitt 5.5.2 föreslås att de pensionsrelaterade åldersgränserna angående efterlevandepensionens beräkningsunderlag ska höjas med ett år 2023 och därefter knytas till riktåldern 2026. Ändringarna innebär att beräkningen av pensionsunderlaget

förändras även för redan beslutade efterlevandepensioner. Arbetsgruppen anser emellertid att pensionsunderlaget inte ska behöva beräknas om med anledning av de föreslagna ändringarna om dödsfallet har inträffat före den 1 januari 2026. Arbetsgruppen föreslår därför att det i lagförslag 2.2 och 2.3 ska införas en övergångsbestämmelse med sådan innebörd.

5.8.3 Lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

Arbetsgruppens förslag: De föreslagna ändringarna i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ska träda i kraft i två omgångar.

Den 1 januari 2023 ska den nuvarande 65-årsgränsen höjas till 66 år och den 1 januari 2026 ska åldersgränsen knytas till riktåldern för pension. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för den som har fyllt 65 år före den 1 januari 2023 respektive har fyllt 66 år före den 1 januari 2026.

Skälen för arbetsgruppens förslag: I avsnitt 5.5.3 föreslås att den nuvarande åldersgränsen för personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade först ska höjas med ett år och därefter knytas till riktåldern för pension. Arbetsgruppen anser att ändringarna ska ske samtidigt som åldersgränser för pensionssystemets grundskydd föreslås ändras. Det innebär att den föreslagna ändringen av åldersgränsen för assistansersättning från 65 till 66 år ska träda i kraft den 1 januari 2023 och att åldersgränsens anknytning till riktåldern för pension i socialförsäkringsbalken ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Arbetsgruppen anser att det finns behov av en särskild övergångsreglering. Behovet illustreras enklast med ett exempel. Personer födda 1957 kommer 2022 ha rätt till ersättning eller motsvarande fram till 65 års ålder. Utan övergångsreglering skulle dessa individer framtas rätten till ersättning i de fall de fyller 65 år under 2022, för att därefter på nytt vara berättigade till ersättning några månader senare när åldersgränsen höjs till 66 år 2023. Arbetsgruppen föreslår därför att det i den lagstiftning som träder i kraft den 1 januari 2023 och den 1 januari 2026 införs övergångs-

bestämmelser som innebär att äldre föreskrifter ska fortsätta att gälla för den som har uppnått respektive åldersgräns före lagens ikraftträdande. Det innebär exempelvis att den som fyller 65 år under 2022 och därmed har uppnått den rådande 65-årsgränsen ska fortsätta att omfattas av denna även efter det att åldersgränsen har höjts till 66 år 2023.

5.8.4 Lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

Arbetsgruppens förslag: De föreslagna ändringarna i lagen om arbetslöshetsförsäkring ska träda i kraft i två omgångar.

Den 1 januari 2023 ska den nuvarande 65-årsgränsen höjas till 66 år och den 1 januari 2026 ska åldersgränsen knytas till riktåldern för pension. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för den som har fyllt 65 år före den 1 januari 2023 respektive har fyllt 66 år före den 1 januari 2026.

Skälen för arbetsgruppens förslag: I avsnitt 5.7.2 föreslås att den nuvarande åldersgränsen för rätten till dagpenning först ska höjas från 65 till 66 år och därefter knytas till riktåldern för pension. Arbetsgruppen anser att ändringarna ska ske samtidigt som åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd föreslås ändras. Det innebär att de föreslagna ändringarna av åldersgränserna i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring från 65 till 66 år ska träda i kraft den 1 januari 2023 och att åldersgränsens anknytning till riktåldern för pension ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Arbetsgruppen anser att det finns behov av en särskild övergångsreglering. Behovet illustreras enklast med ett exempel. Personer födda 1957 kommer 2022 ha rätt till arbetslöshetsersättning fram till 65 års ålder. Utan övergångsreglering skulle dessa individer fräntas rätten till arbetslöshetsersättning i de fall de fyller 65 år under 2022, för att därefter på nytt vara berättigade till ersättning några månader senare när åldersgränsen höjs till 66 år 2023. Arbetsgruppen föreslår därför att det i den lagstiftning som träder i kraft den 1 januari 2023 och den 1 januari 2026 införs övergångsbestämmelser som innebär att äldre föreskrifter ska fortsätta att gälla för den som har uppnått respektive åldersgräns före lagens ikraftträdande. Det innebär exempelvis att den som

fyller 65 år under 2022 och därmed har uppnått den rådande 65-årsgränsen ska fortsätta att omfattas av denna även efter det att åldersgränsen har höjts till 66 år 2023.

5.8.5 Lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor

Arbetsgruppens förslag: De föreslagna ändringarna i lagen om arbetslöshetskassor ska träda i kraft i två omgångar.

Den 1 januari 2023 ska de nuvarande 65-årsgränserna höjas till 66 år och den 1 januari 2026 ska åldersgränserna knytas till riktåldern för pension. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för den som har fyllt 65 år före den 1 januari 2023 respektive har fyllt 66 år före den 1 januari 2026.

Skälen för arbetsgruppens förslag: I avsnitt 5.7.2 föreslås att de nuvarande åldersgränserna angående rätten att bli medlem i arbetslöshetskassa och när sådant medlemskap upphör utan uppsägning först ska höjas från 65 till 66 år och därefter knytas till riktåldern för pension. Arbetsgruppen anser att ändringarna ska ske samtidigt som åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd föreslås ändras. Det innebär att de föreslagna höjningarna av åldersgränserna i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor från 65 till 66 år ska träda i kraft den 1 januari 2023 och att åldersgränsernas anknytning till riktåldern för pension ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Arbetsgruppen anser att det finns behov av en särskild övergångsreglering. Behovet illustreras enklast med ett exempel. Personer födda 1957 kommer 2022 ha rätt till medlemskap i en arbetslöshetskassa fram till 65 års ålder. Utan övergångsreglering skulle dessa individer fråntas denna rätt i de fall de fyller 65 år under 2022, för att därefter på nytt vara berättigade till medlemskap några månader senare när åldersgränsen höjs till 66 år 2023. Arbetsgruppen föreslår därför att det i den lagstiftning som träder i kraft den 1 januari 2023 och den 1 januari 2026 införs övergångsbestämmelser som innebär att äldre föreskrifter ska fortsätta att gälla för den som har uppnått respektive åldersgräns före lagens ikraftträdande. Det innebär exempelvis att den som fyller 65 år under 2022 och därmed har uppnått den rådande 65-årsgränsen ska

fortsätta att omfattas av denna även efter det att åldersgränsen har höjts till 66 år 2023.

5.8.6 Lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

Arbetsgruppens förslag: De föreslagna ändringarna i lagen om vissa kommunala befogenheter ska träda i kraft i två omgångar.

Den 1 januari 2020 ska den nuvarande 67-årsgränsen höjas till 68 år och den 1 januari 2023 ska åldersgränsen höjas till 69 år. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för den som har fyllt 67 år före den 1 januari 2020 respektive har fyllt 68 år före den 1 januari 2023.

Skälen för arbetsgruppens förslag: I avsnitt 5.7.5 föreslås att den nuvarande 67-årsgränsen för när kommuner får tillhandahålla servicetjänster för äldre utan föregående behovsprövning enligt lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter ska höjas i två omgångar till 69 år. Åldersgränsen har koppling till bestämmelserna om rätten att kvarstanna i anställning (LAS-åldern) enligt lagen (1982:80) om anställningsskydd. Arbetsgruppen anser därför att åldersgränsen för de kommunala servicetjänsterna ska ändras samtidigt som LAS-åldern ändras enligt de förslag som lämnats av Arbetsmarknadsdepartementets i Ds 2018:28. Det innebär att den föreslagna höjningen av åldersgränsen för de kommunala servicetjänsterna från 67 till 68 år ska träda i kraft den 1 januari 2020 och att höjningen till 69 år ska träda i kraft den 1 januari 2023.

Arbetsgruppen anser att det finns behov av en särskild övergångsreglering. Behovet illustreras enklast med ett exempel. Personer födda 1952 fyller 67 år under 2019 och kan därmed från den tidpunkten beviljas servicetjänster utan föregående behovsprövning. Utan övergångsreglering skulle det från och med januari 2020 inte längre vara möjligt att bevilja dessa individer sådana servicetjänster eftersom åldersgränsen då har höjts till 68 år. Möjligheten återkommer däremot på nytt några månader senare när de berörda fyller 68 år under 2020. Arbetsgruppen föreslår därför att det i den lagstiftning som träder i kraft den 1 januari 2020 och den 1 januari 2023 införs övergångsbestämmelser som innebär att äldre föreskrifter ska fortsätta att gälla för den som har

uppnått respektive åldersgräns före lagens ikraftträdande. Det innebär exempelvis att den som fyller 67 år under 2019 och därmed har uppnått den rådande 67-årsgränsen ska fortsätta att omfattas av denna även efter det att åldersgränsen har höjts till 68 år 2020.

5.8.7 Lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken

Arbetsgruppens förslag: De föreslagna ändringarna i lagen om införande av socialförsäkringsbalken ska träda i kraft i två omgångar.

Den 1 januari 2023 ska de nuvarande 65-årsgränserna höjas till 66 år och den 1 januari 2026 ska åldersgränserna knytas till riktåldern för pension. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för den som har fyllt 65 år före den 1 januari 2023 respektive har fyllt 66 år före den 1 januari 2026.

Skälen för arbetsgruppens förslag: I avsnitt 5.5.2 föreslås att de angivna åldersgränserna avseende änkepension enligt lagen (2010:110) om införande av socialförsäkringsbalken först ska höjas med ett år och därefter knytas till riktåldern för pension. Arbetsgruppen anser att ändringarna ska ske samtidigt som åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd föreslås ändras. Det innebär att de föreslagna höjningarna av änkepensionens åldersgränser från 65 till 66 år ska träda i kraft den 1 januari 2023 och att åldersgränsernas anknytning till riktåldern för pension i socialförsäkringsbalken ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Arbetsgruppen anser att det finns behov av en särskild övergångsreglering. Behovet illustreras enklast med ett exempel. Personer födda 1957 kommer 2022 att ha rätt till ersättning eller motsvarande fram till 65 års ålder. Utan övergångsreglering skulle dessa individer fråntas rätten till ersättning i de fall de fyller 65 år under 2022, för att därefter på nytt vara berättigade till ersättning några månader senare när åldersgränsen höjs till 66 år 2023. Arbetsgruppen föreslår därför att det i den lagstiftning som träder i kraft den 1 januari 2023 och den 1 januari 2026 införs övergångsbestämmelser som innebär att äldre föreskrifter ska fortsätta att gälla för den som har uppnått respektive åldersgräns före lagens

ikraftträdande. Det innebär exempelvis att den som fyller 65 år under 2022 och därmed har uppnått den rådande 65-årsgränsen ska fortsätta att omfattas av denna även efter det att åldersgränsen har höjts till 66 år 2023.

5.8.8 Lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

Arbetsgruppens förslag: De föreslagna ändringarna i lagen om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare ska träda i kraft i två omgångar.

Den 1 januari 2023 ska de nuvarande 65-årsgränserna höjas till 66 år och den 1 januari 2026 ska åldersgränserna knytas till riktåldern för pension. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för den som har fyllt 65 år före den 1 januari 2023 respektive har fyllt 66 år före den 1 januari 2026.

Skälen för arbetsgruppens förslag: I avsnitt 5.7.3 föreslås att de nuvarande åldersgränserna för vilka lagen gäller ska höjas från 65 till 66 år och därefter knytas till riktåldern för pension. Arbetsgruppen anser att ändringarna ska ske samtidigt som åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd föreslås ändras. Det innebär att den föreslagna höjningen av åldersgränserna i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare från 65 till 66 år ska träda i kraft den 1 januari 2023 och att åldersgränsernas anknytning till riktåldern för pension ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Arbetsgruppen anser att det finns behov av en särskild övergångsreglering. Behovet illustreras enklast med ett exempel. Personer födda 1957 kommer 2022 att omfattas av lagen om samhällsorientering fram till 65 års ålder. Utan övergångsreglering skulle dessa individer inte längre omfattas av lagstiftningen från det att de fyller 65 år under 2022, för att därefter på nytt omfattas av lagen några månader senare när åldersgränsen höjs till 66 år 2023. Arbetsgruppen föreslår därför att det i den lagstiftning som träder i kraft den 1 januari 2023 och den 1 januari 2026 införs övergångsbestämmelser som innebär att äldre föreskrifter ska fortsätta att gälla för den som har uppnått respektive åldersgräns

före lagens ikraftträdande. Det innebär exempelvis att den som fyller 65 år under 2022 och därmed har uppnått den rådande 65-årsgränsen ska fortsätta att omfattas av denna även efter det att åldersgränsen har höjts till 66 år 2023.

5.8.9 Lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

Arbetsgruppens förslag: De föreslagna ändringarna i lagen om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare ska träda i kraft i två omgångar.

Den 1 januari 2023 ska den nuvarande 65-årsgränsen höjas till 66 år och den 1 januari 2026 ska åldersgränsen knytas till riktåldern för pension. Äldre föreskrifter ska fortfarande gälla för den som har fyllt 65 år före den 1 januari 2023 respektive har fyllt 66 år före den 1 januari 2026.

Skälen för arbetsgruppens förslag: I avsnitt 5.7.3 föreslås att de nuvarande åldersgränserna för vilka lagen gäller ska höjas från 65 till 66 år och därefter knytas till riktåldern för pension. Arbetsgruppen anser att ändringarna ska ske samtidigt som åldersgränserna för pensionssystemets grundskydd föreslås ändras. Det innebär att den föreslagna höjningen av åldersgränserna i lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare från 65 till 66 år ska träda i kraft den 1 januari 2023 och att åldersgränsernas anknytning till riktåldern för pension ska träda i kraft den 1 januari 2026.

Arbetsgruppen anser att det finns behov av en särskild övergångsreglering. Behovet illustreras enklast med ett exempel. Personer födda 1957 kommer 2022 att omfattas av lagen om etableringsinsatser fram till 65 års ålder. Utan övergångsreglering skulle dessa individer inte längre omfattas av lagen från det att de fyller 65 år under 2022, för att därefter på nytt omfattas några månader senare när åldersgränsen höjs till 66 år 2023. Arbetsgruppen föreslår därför att det i den lagstiftning som träder i kraft den 1 januari 2023 och den 1 januari 2026 införs övergångsbestämmelser som innebär att äldre föreskrifter ska fortsätta att gälla för den som har uppnått respektive åldersgräns före lagens

ikraftträdande. Det innebär exempelvis att den som fyller 65 år under 2022 och därmed har uppnått den rådande 65-årsgränsen ska fortsätta att omfattas av denna även efter det att åldersgränsen har höjts till 66 år 2023.

6 Konsekvenser av förslagen

Det övergripande syftet med förslagen som presenteras i denna promemoria är att säkra en godtagbar nivå på framtida pensioner och att trygga välfärden genom att hantera de demografiska utmaningar som en ökande andel äldre innebär. För att göra det krävs en högre sysselsättningsgrad och fler arbetade timmar.

I det här avsnittet redovisas först en analys av hur förslagen påverkar olika typfall som berörs av olika höjda åldersgränser. Därefter beskrivs konsekvenserna på sysselsättning och arbetade timmar för förslagen som träder i kraft 2020 och hur de offentliga finanserna påverkas. Enligt Pensionsöverenskommelsen ska förslagen vara statsfinansiellt neutrala samtidigt som åldersgränserna inom skattesystemet inte hanteras inom ramen för överenskommelsen. Effekterna av de förslag som föreslås träda i kraft 2023 och 2026 är beroende av hur följdändringar i skattelagstiftningen kommer att se ut. Konsekvenserna av de förslagen beskrivs därför översiktligt och en mer detaljerad analys kommer att lämnas i samband med att förslag för skattelagstiftningen remitteras.

6.1 Ekonomiska konsekvenser för individen

I detta avsnitt redovisas de ekonomiska effekterna av de förslag som presenteras i denna promemoria för olika typer av individer. De förslag som ska träda i kraft 2020 innebär att lägsta åldern för uttag av inkomstgrundad ålderspension (inkomstpension och premiepension) höjs från 61 till 62 år och att åldersgränsen för rätten att kvarstå i anställning enligt lagen (1982:80) om anställningsskydd höjs från 67 till 68 år. De ekonomiska konsekvenserna för individen av dessa förslag presenteras i avsnitt 6.1.1 och 6.1.2. I avsnitt 6.1.3 redovisas konsekvenser för

förslag som inträffar 2023, för dessa presenteras konsekvenserna för individerna på bruttoinkomsten, dvs. inkomsten före skatt, eftersom det kommer att ske en översyn av åldersgränserna inom skattesystemet.

En högre pensionsålder medför att fler personer sannolikt kommer att stanna kvar längre i arbetslivet än de annars skulle ha gjort, vilket kommer vara ekonomiskt gynnsamt för många individer. De antaganden om effekterna på arbetsmarknaden som görs i beräkningen av offentligfinansiella effekter redovisas närmare i avsnitt 6.2.2.

Bland de som påverkas av reformerna kan de kortsiktiga effekterna på den disponibla inkomsten skilja sig från effekterna på lång sikt. Effekterna på kort sikt, dvs år 1 i tabellerna nedan, kan bli antingen positiva eller negativa bl.a. beroende på individens möjligheter att stanna kvar i arbetskraften (se avsnitt 6.2.2). En mindre grupp individer som av olika skäl inte har möjlighet att arbeta ytterligare ett år, men inte heller bedöms ha rätt till annan ersättning får ett betydande inkomstbortfall det första året. Samtidigt har reformerna positiva effekter på lång sikt för de allra flesta, effekter som i allmänhet uppväger de inkomstminskningar som uppkommer första året. De som skjuter upp sitt uttag av pension kommer att få högre pension resten av livet tack vare kortare beräknad återstående livslängd och därmed lägre delningstal. De som väljer att arbeta ytterligare ett år kommer dessutom att få högre intjänande av pensionsrätt vilket ger livsvarigt högre pension. Det kommer även att finnas personer som lämnar arbetskraften och försörjer sig på annat sätt de sista åren. Dessa kommer inte att tjäna in någon ytterligare pensionsrätt, men deras pensionsbehållning kommer att vara densamma som före reformen. Eftersom delningstalen blir lägre då pensionen förväntas betalas ut under en kortare tid blir pensionen livsvarigt högre. Även de som lämnar arbetskraften de sista åren kommer därigenom att kompenseras fullt ut för bortfallet av pension, förutsatt att de uppnår genomsnittlig livslängd. De personer som väljer att ta ut pension tidigare än riktåldern och som tidigare hade rätt till garantipension vid den aktuella åldern kommer såväl på kort sikt som livsvarigt att få en lägre pension.

De olika regelförändringarna berör personer i olika delar av inkomstfördelningen i olika grad, vilket visas i avsnitten nedan.

Eftersom det råder stor osäkerhet om hur regeländringarna kommer att påverka personers beteende används ett antal typfall för att illustrera hur förändringarna påverkar den disponibla inkomsten på kort och lång sikt för individer i olika situationer som gör olika val.⁴⁶

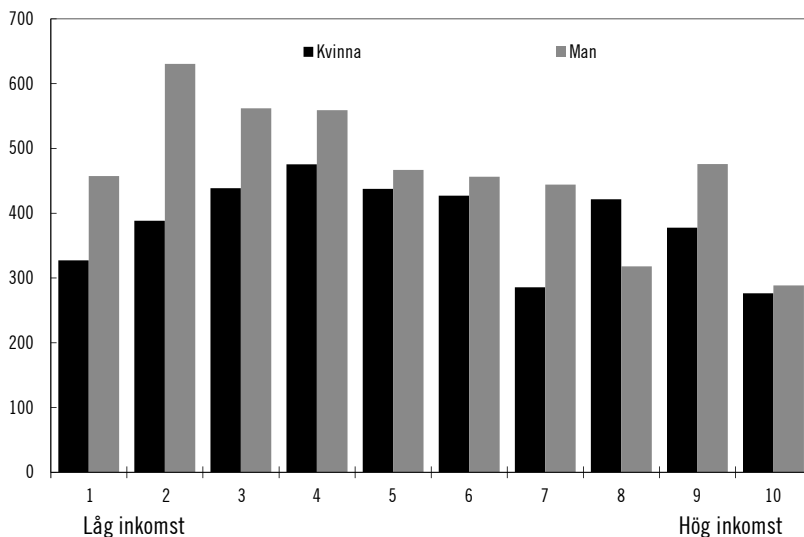
6.1.1 Höjd lägsta ålder för uttag av inkomstpension från 61 till 62 år 2020

Var i inkomstfördelningen finns de som gör ett tidigt uttag av inkomstpension?

I figur 6.1 har alla 60-åringar först rangordnats efter sin ekonomiska standard året innan inkomstpension tas ut. Därefter har de delats in i 10 lika stora inkomstgrupper. Staplarna visar hur de som berörs av den höjda lägsta åldern, dvs de som tog ut inkomstpension vid 61 års ålder, är fördelade mellan dessa inkomstgrupper. Det rör sig om något färre kvinnor (3 900) än män (4 700). De är relativt jämnt fördelade över inkomstgrupperna, men männen är något mer vanligt förekommande i de lägre inkomstgrupperna.

⁴⁶ Typfallen är beräknade i Pensionsmyndighetens typfallsmodell med antagande om framtiden är nolltillväxt, ingen inflation, en överavkastning på tjänstepensionen med 1,8 procent att personerna tar ut pension 2018. Historiskt antas inkomsterna ha följt inkomstindex. Skatteberäkningarna görs i FASITs typfallsmodell och baseras på de regler som gäller för 2019 efter riksdagens beslut om statsbudgeten för 2019. Vid beräkningen avseende den varaktigt högre pensionen vid uppskjutet uttag har vissa förenklingar gjorts. Beräkningarna är gjorda utifrån antalet år med pensionsrätt samt Pensionsmyndighetens delningstal.

Figur 6.1 Antal personer som tog ut inkomstpension vid 61 år fördelat på deras inkomster vid 60 års ålder, 2016

Anm. Decilindelningen är gjord på ekonomisk standard på de som är fyllda 60 år vid årets slut. Källa: Egna beräkningar.

Effekter för individen av att lägsta åldern för uttag av inkomstpension höjs

Den initiala effekten av höjd lägsta ålder, som uppkommer det år personen blir 61 år, varierar beroende på de val individen gör vid gällande regler. Av de som med gällande regler tog ut inkomstpension vid 61 år hade två tredjedelar fortfarande arbetsinkomst vid 62 års ålder, samtidigt som de tog ut pension. Ungefär hälften av samtliga med inkomstpension vid 61 hade en arbetsinkomst på över 120 000 kronor under året därpå. Enbart 8 procent av alla som tog ut inkomstpension vid 61 års ålder hade inte hel omfattning på uttaget av inkomstpensionen. Dessa individer kommer initialt få en lägre inkomst när pension inte kan tas ut förrän året därpå, men högre pension under resten av livet. Andra som tar ut pension vid 61 år slutar helt att arbeta. Om de vid höjd lägsta ålder har möjlighet och väljer att fortsätta ingå i arbetskraften på heltid ytterligare ett år kommer de i allmänhet få högre inkomst det första året och därefter en livsvarigt högre pension. Ett antal individer i denna grupp kan istället komma att få någon form av

transferering såsom sjukpenning eller arbetslöshetsersättning under en del av eller hela året. Bland dem som med gällande regler tar ut pension vid 61 år kan också finnas en grupp som varken kommer arbeta eller ha möjlighet till någon annan form av ersättning. De kommer initialt få lägre inkomst men högre livsvarig pension till följd av ett lägre delningstal. Nedan redovisas effekterna av reformer på kort och lång sikt för tre olika typer av personer. Begreppet pension inkluderar i redovisningen såväl allmän pension som tjänstepension.

Typfall 1. En person som slutade arbeta helt och tog ut pension fortsätter arbeta heltid ytterligare ett år utan pension

Det första typfallet gäller en person som vid gällande regler skulle sluta arbeta och ta ut pension vid 61 år, men som med höjd lägsta ålder fortsätter arbeta heltid ett år till. Lönen sätts till drygt 29 000 kronor, genomsnittet för motsvarande personer 2016. Detta ger enligt typfallsmodellen en pension på drygt 14 000 kronor. Eftersom arbetsinkomsten är högre än den allmänna pensionen för dessa individer blir den disponibla inkomsten högre det första året. Skillnaden uppgår till drygt 12 000 kronor vid 61 års ålder (se tabell 6.1). Ett senarelagt uttag av inkomstpension får även effekt på lång sikt. En person som tar ut inkomstpension vid 62 år istället för vid 61 år får en pension som är högre resten av livet. Första året är den 812 kronor högre per månad än den varit vid 61 år mätt i fasta priser. Det motsvarar en ökning på 5,7 procent. Ett lägre delningstal bidrar med 3,1 procentenheter och högre pensionsbehållning med 2,6 procentenheter. Den pension de inte får år 1 kommer alltså istället betalas ut som en lite högre pension alla påföljande år.

Tabell 6.1 Person som slutar arbeta heltid och tar ut pension fortsätter arbeta heltid vid 61 år utan pension, kronor per månad

	Före reform	Efter reform	Differens år 1	Differens år 2 (första pensionsutbetalningen)
Lön	0	29 575	29 575	0
Pension	14 238	0	-14 238	812
Skatt	-3 687	-6 721	-3 034	-229
Disponibel inkomst	10 552	22 854	12 303	583

Källa: Egna beräkningar i Pensionsmyndighetens typfallsmodell och Fasits typfallsmodell.

Typfall 2. En person som enbart arbetar heltid istället för att arbeta heltid och samtidigt ta ut hel pension

För de som vid gällande regler arbetar vidare på heltid samtidigt som de tar ut inkomstpension och som vid höjd lägsta ålder bara fortsätter jobba heltid blir effekten motsatt föregående typfall, men något mindre det första året då pensionsinkomsten inte kommer betalas ut. Den disponibla inkomsten blir omkring 9 600 kronor lägre per månad det första året (se tabell 6.2). På lång sikt blir dock pensionen högre. Den första pensionsutbetalningen blir 436 kronor högre, vilket motsvarar en ökning på 3,1 procent⁴⁷. Eftersom arbetsinkomsten är oförändrad beror ökningen här enbart på ett lägre delningstal.

⁴⁷ Totalt sett kommer en person med genomsnittlig livslängd ha samma pensionsbehållning och därför under sitt liv få samma pensionsutbetalningar. Att förändringen i den första pensionsutbetalningen multiplicerat med genomsnittlig återstående livslängd inte exakt motsvarar den uteblivna pensionen år 1 beror på pensionssystemets tekniska utformning, där bl.a. den s.k. förskottsräntan har betydelse. För ytterligare information se Pensionssystemets årsredovisning, Pensionsmyndigheten.

Tabell 6.2 Person som tog ut pension vid 61 år och arbetade heltid, kronor per månad

	Före reform	Efter reform	Differens år 1	Differens år 2 (första pensionsutbetalningen)
Lön	29 575	29 575	0	0
Pension	14 238	0	-14 238	436
Skatt	-11 362	-6 721	4 642	-121
Disponibel inkomst	32 451	22 854	-9 597	315

Källa: Egna beräkningar i Pensionsmyndighetens typfallsmodell och Fasits typfallsmodell.

Typfall 3. En person som tog ut pension och fortsatte arbeta halvtid fortsätter arbeta heltid ytterligare ett år

För en person som med gällande regler tar ut inkomstpension vid 61 år men fortsätter deltidsarbete och som vid höjd lägsta ålder väljer att fortsätta jobba heltid blir den kortsiktiga effekten mindre. Med samma timlön och pension som i typfall 2 ökar den disponibla inkomsten på kort sikt, dvs. vid 61 års ålder, med 979 kronor per månad (se tabell 6.3). På lång sikt ökar pensionen, första året med 624 kronor per månad. Det motsvarar en ökning på 4,4 procent. Ett lägre delningstal bidrar med 3,1 procentenheter och högre pensionsbehållning med 1,3 procentenheter.

Tabell 6.3 Person som tog ut pension vid 61 år och arbetade halvtid fortsätter att arbeta heltid ytterligare ett år, kronor per månad

	Före reform	Efter reform	Differens år 1	Differens år 2 (första pensionsutbetalningen)
Lön	14 788	29 575	14 787	0
Pension	14 238	0	-14 238	624
Skatt	-7 151	-6 721	430	-175
Disponibel inkomst	21 875	22 854	979	449

Källa: Egna beräkningar i Pensionsmyndighetens typfallsmodell och Fasits typfallsmodell.

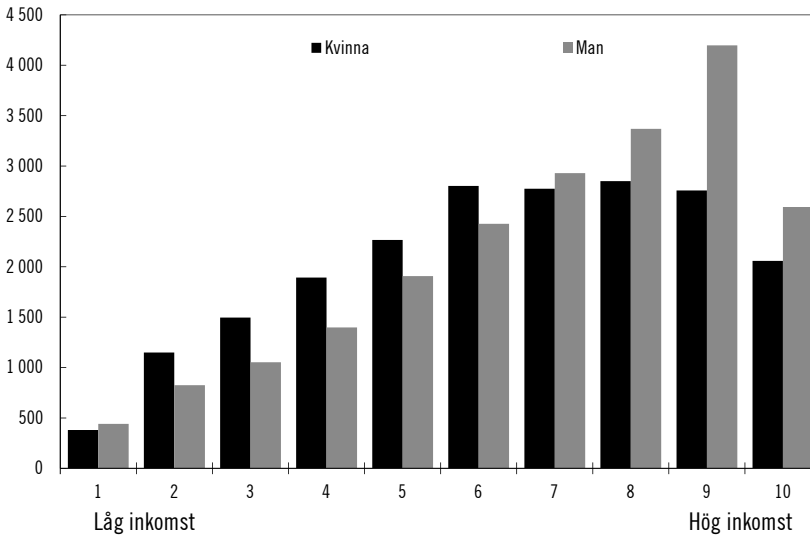
6.1.2 Höjd LAS-ålder från 67 till 68 år 2020

Var i inkomstfördelningen finns de som kan påverkas av att LAS-åldern höjs?

De som redan lämnat arbetskraften antas inte påverkas av denna del av reformen, bara de som fram till 67 år fortfarande hade löneinkomst. År 2016 rörde det sig om 41 500 personer, 20 400 kvinnor och 21 100 män. Detta är fler än de som påverkas av lägsta åldern för uttag av pension men LAS-ändringen är inte "tvingande" för individen.

Med samma metod som ovan visar figur 6.2 var i inkomstfördelningen för den berörda kohorten de som kan komma att påverkas av den höjda LAS-åldern befann sig vid 66 års ålder. De som påverkas av reformen är koncentrerade till den övre delen av inkomstfördelningen för sin egen kohort. En bidragande orsak till detta är att de allra flesta tar ut pension samtidigt som de arbetar. Inkomsten kan därför vara extra hög detta år. Det finns också anledning att tro att personer med högre löner är överrepresenterade bland de som arbetar fram till 67 års ålder.

Figur 6.2 Antal personer som hade löneinkomst det år de fyllde 67 år fördelat på deras inkomst vid 66 års ålder, 2016

Anm. Decilindelningen är gjord på ekonomisk standard på de som är 66 år vid årets slut.

Effekter för individen av att LAS-åldern höjs

Hur inkomsten kommer påverkas för de berörda på kort och lång sikt beror på i vilken omfattning de vill och får möjlighet att arbeta vid 68 år och i vilken omfattning de tar ut pension. Till skillnad från lägstaåldern för uttag av pension, som är tvingande, ger höjd LAS-ålder bara individen ökade möjligheter att fortsätta vara anställda. En del av de som med gällande regler arbetar till 67 år kommer välja att fortsätta arbeta ytterligare ett år, men hur stor andel av de berörda som kommer göra det är oklart. Effekten på den enskildes inkomst påverkas också av om den som fortsätter arbeta även skjuter på uttaget av pension eller tar ut pension samtidigt som den fortsätter arbeta. Av dem som 2016 arbetade det år de fyllde 67 år tog 80 procent samtidigt ut hel pension hela året, 6 procent tog inte ut någon pension alls. Troligtvis ändras inte detta mönster nämnvärt av reformen, dvs. att merparten kommer ta ut pension samtidigt som de arbetar. I avsnitt 6.2.2 redovisas de antaganden som görs avseende arbetsmarknadseffekter i bedömningen av reformens offentligfinansiella effekter.

Typfall 4. Person som med gällande regler tog ut hel pension vid 68 års ålder utan att arbeta väljer nu att arbeta deltid och fortsätta ta ut full pension

De som har en pension på 23 649 kronor, motsvarande genomsnittet för de som arbetar och tar ut pension vid 67 år, och som med gällande regler slutar arbeta efter 67 årsmånaden får en kraftig förstärkning av sin disponibla inkomst om de med nya regler fortsätter att arbeta på deltid till 68 års ålder. Den disponibla inkomsten blir omkring 11 300 kronor högre per månad fram till 68 års ålder (se tabell 6.4). Fortsatt arbete medför samtidigt att pensionen ökar på lång sikt, i detta fall med 263 kronor per månad före skatt första året. Det motsvarar en ökning på 1,1 procent. Hela denna ökning beror på högre pensionsbehållning.

Tabell 6.4 Person som skulle sluta arbeta och ta ut pension fortsätter att ta ut pension vid 68 år och samtidigt arbeta deltid, kronor per månad

	Före reform	Efter reform	Differens år 1	Differens år 2 (pensionsutbetalningen)
Lön	0	14 238	14 238	0
Pension	23 649	23 649	0	263
Skatt	-5 450	-8 394	-2 944	-89
Disponibel inkomst	18 199	29 493	11 294	174

Källa: Egna beräkningar i Pensionsmyndighetens typfallsmodell och Fasits typfallsmodell.

Typfall 5. En person som istället för att ta ut pension arbetar heltid

Av de som vid höjd LAS-ålder kommer välja att fortsätta arbeta heltid kommer en del även skjuta på pensionsuttaget ytterligare ett år. Givet nuvarande mönster, som beskrivits ovan, kommer det sannolikt röra sig om en relativt liten grupp. Typfallet nedan avser en sådan person, med en månadslön på 39 430 kronor motsvarande genomsnittet för de som vid 67 år 2016 arbetade utan att ta ut pension. Den disponibla inkomsten vid 68 års ålder kommer för denna person bli omkring 10 000 kronor högre per månad det första året, jämfört med om personen gått i pension och slutat arbeta (se tabell 6.5). Den första pensionsutbetalningen kommer

att vara 1 642 kronor högre per månad. Det motsvarar en ökning på 5,9 procent. Av ökningen står ett minskat delningstal för 3,6 procentenheter och en högre pensionsbehållning för 2,3 procentenheter.

Tabell 6.5 Person som fortsätter att arbeta vid 68 år och väntar med att ta ut pension, kronor per månad

	Före reform	Efter reform	Differens år 1	Differens år 2 (första pensionsutbetalningen)
Lön	0	39 430	39 430	0
Pension	27 812	0	-27 812	1 642
Skatt	-6 826	-8 419	-1 593	-542
Disponibel inkomst	20 986	31 011	10 025	1 100

Källa: Egna beräkningar i Pensionsmyndighetens typfallsmodell och Fasits typfallsmodell.

Som nämnts inledningsvis kan det bland dem som väljer att arbeta längre till följd av höjd LAS-ålder även finnas de som får en lägre inkomst det första året till följd av att de väljer att skjuta på uttaget av pension. Det kan till exempel inträffa för en person som vid gällande regler skulle ha arbetat deltid och ta ut hel pension, men som med nya regler väljer att skjuta på sin pension och enbart ha arbetsinkomst.

6.1.3 Effekter av återstående förändringar av åldersgränserna 2023 och 2026

Nedan beskrivs även konsekvenserna av att i enlighet med pensionsöverenskommelsen höja nuvarande 65-årsgräns för uttag av garantipension och knyta den till riktåldern. Enligt överenskommelsen ska även åldersgränserna i kringliggande trygghets-system justeras så att de följer den framtida riktåldern. Däremot hanteras inte åldersgränserna i skattesystemet inom ramen för Pensionsgruppens överenskommelse och inte heller i denna promemoria. Beräkningarna i detta avsnitt visar därför effekten på bruttointkomsten dvs. inkomsten före skatt.

Vad kännetecknar de som skulle påverkas av höjd åldersgräns för garantipension och kringliggande transfereringar?

Enligt pensionsöverenskommelsen ska åldern för uttag av garantipension höjas 2023 och knyts till riktåldern 2026. Överenskommelsen innebär också en samtidig höjning av åldersgränserna i kringliggande trygghetssystem. De som skulle påverkas av dessa förändringar är dels de som med gällande regler året före 65 år i huvudsak lever på transfereringar, som sjukersättning, sjukpenning och arbetsmarknadsersättning, dels de som skulle ta ut allmän pension vid 65 år och har rätt till garantipension. År 2016 uppgick dessa båda grupper till totalt drygt 38 000 personer.

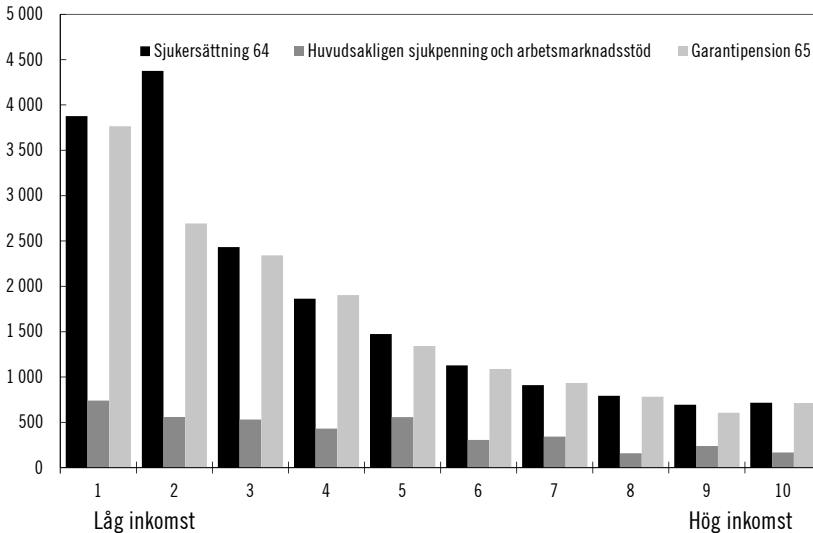
I den första gruppen hade drygt 18 000 personer sjukersättning och drygt 4 000 personer sjukpenning eller arbetsmarknadsstöd som huvudsaklig försörjning vid 64 års ålder. Eftersom inkomstpensionen i allmänhet ger lägre inkomst än transfereringarna samtidigt som en hel del av transfereringarna ger pensionsrätt har de ingen ekonomisk anledning att avstå från transfereringarna och ta ut inkomstpension istället vid 65 år om möjlighet att vänta till 66 år skapas. De kommer med nya regler inte kunna få garantipension vid 65 år.

Den andra gruppen, de som inte har sin huvudsakliga försörjning från transfereringssystemen året före 65 år och som med gällande regler har rätt till garantipension vid 65 år uppgick 2016 till 16 000 personer. De som enbart har garantipension, knappt 1 800 personer, kommer vid höjd åldersgräns för garantipension inte kunna få någon pension förrän de fyller 66 år. För den stora majoriteten av alla med garantipension består dock pensionen till större delen av inkomstpension. De kommer fortsatt kunna ta ut inkomstpensionen vid 65 års ålder, men få garantipension först vid 66 års ålder. Garantipensionen beräknas då utifrån den inkomstpension pensionären skulle ha haft om det första pensionsuttaget gjordes vid 66 års ålder, oavsett om det faktiska uttaget påbörjades före 66 års ålder. Garantipensionen blir då något lägre livsvarigt än den skulle bli om inkomstpensionen tagits ut vid 66 års ålder.

I figur 6.3 redovisas var de olika grupper som berörs av höjd åldersgräns för uttag av garantipension samt höjda åldrar i kringliggande system återfinns i inkomstfördelningen för den berörda

kohorten. Alla tre grupperna är tydligt koncentrerade till den nedre delen av fördelningen. Det beror helt enkelt på att personer som får garantipension i allmänhet haft en relativt låg lön liksom att de som huvudsakligen lever på transfereringar generellt sett är överrepresenterade i den nedre delen av inkomstfördelningen.

Figur 6.3 Antal personer som hade garantipension vid 65 års ålder eller huvudsakligen levde på transfereringar innan pension, 2016

Anm. Decilindelningen är gjord på ekonomisk standard på de som är 64 år vid årets slut.

Effekter för individen av höjd åldersgräns för garantipension och kringliggande transfereringar

Typfall 6. Person som istället för att ta ut pension lever på transfereringar ett år till

En person som vid 64 års ålder huvudsakligen levde på transfereringar kommer med stor sannolikhet fortsätta att göra det ett år till när åldersgränserna i kringliggande system höjs. Därigenom kommer de vanligtvis att få en högre bruttointkomst både på kort och lång sikt. I tabell 6.6 beskrivs en person som har en sjukpenning på 22 500 kronor per månad, vilket motsvarar en tidigare lön på cirka 28 000 kronor per månad. Med gällande regler skulle denna person

vara hänvisad till en pension på 17 330 kronor per månad, men skulle med höjda åldersgränser få behålla sjukpenningen ett år till och få en ökning av bruttoinkomsten med 5 170 kronor per månad. På lång sikt ökar dessutom pensionen. Första pensionsutbetalningen beräknas bli 944 kronor högre, vilket motsvarar 5,4 procent. Det lägre delningstalet bidrar med 3,5 procentenheter och högre intjänande bidrar med 1,9 procentenheter.

Tabell 6.6 Person som fortsätter att leva på transfereringar till 66 års ålder och väntar med att ta ut pension, kronor per månad

Har haft sjukpenning i fyra år och kan ha rätt till bostadstillägg.

	Före reform	Efter reform	Differens år 1	Differens år 2 (första pensionsutbetalningen)
Sjukpenning	0	22 500	22 500	0
Pension	17 330	0	-17 300	944
Bruttoinkomst	17 330	22 500	5 170	944

Källa: Egna beräkningar i Pensionsmyndighetens typfallsmodell och Fasits typfallsmodell.

Typfall 7. En person som fortsätter att ta ut inkomstpension vid 65 års ålder men inte får garantipension

Personer som fortsätter ta ut allmän pension från 65 års ålder trots att de inte får ut den del som utgörs av garantipension kommer få en lägre bruttoinkomst både initialt och på lång sikt (se tabell 6.7). Den uteblivna garantipensionen vid 65 år uppgår i det här fallet till närmare 600 kronor per månad. Därtill kommer att garantipensionen, när den väl betalas ut från 66 år, kommer vara 177 kronor lägre, eftersom den då beräknas utifrån den inkomstpension som skulle utgått om det första pensionsuttaget gjordes vid 66 års ålder. Denna minskning av garantipensionen är livsvarig.

Tabell 6.7 Person som tar ut all sin pension vid 65 års ålder trots att ingen garantipension betalas ut, kronor per månad

2020 års priser

	Före reform	Efter reform	Differens år 1	Differens år 2 (första pensionsutbetalningen)
Lön	0	0	0	0
Inkomstrelaterade pensioner	14 433	14 636	203*	0
Garantipension	587	0	-587**	-177
Bruttoinkomst	15 020	14 636	-384	-177

*Efter reformen kommer inkomstpensionen att beräknas med preliminära delningstal vid 65 års ålder vilket ger en högre inkomstpension under 65 års året. Vid 66 års ålder räknas inkomstpensionen om med fastställda delningstal och differensen upphör.

**Personen förlorar även eventuellt bostadstillägg år 1. Bostadstillägget kan dock kompensera den sänkta garantipensionen år 2 och för tiden därefter.

Källa: Egna beräkningar i Pensionsmyndighetens typfallsmodell och Fasits typfallsmodell.

6.2 Ekonomiska konsekvenser för offentlig sektor

Det är flera förmåner och ett stort antal åldersgränser som berörs av Pensionsgruppens överenskommelse och arbetsgruppens förslag, främst i socialförsäkringsbalken men även i angränsande trygghetssystem. Överenskommelsen omfattar emellertid inte åldersgränserna i skattesystemet och arbetsgruppen lämnar därför inga förslag angående dessa. Utformningen av skattesystemet har dock stor betydelse för konsekvenserna av förslagen. Att beräkna de ekonomiska konsekvenserna av förslagen avseende 2023 och 2026 blir därför missvisande.

Arbetsgruppen avser därför att endast lämna detaljerade beräkningar för de förslag som träder i kraft 2020. De förslag som leder till mer omfattande konsekvenser för de offentliga finanserna träder i kraft 2023 och 2026. För dessa år redovisas i stället konsekvensernas ekonomiska inriktning. Mer detaljerade beräkningar för 2023 och 2026 avses att lämnas i samband med en översyn av åldersgränserna inom skattesystemet.

6.2.1 Allmänt om beräkningarna av offentligfinansiella effekter

Enligt pensionsöverenskommelsen ska åldersgränsen för uttag av inkomstgrundad ålderspension (inkomstpension och premiepension) höjas från 61 till 62 år 2020. Samtidigt ska åldersgränsen för rätten att kvarstå i anställning enligt lagen om anställningsskydd (LAS-åldern) höjas från 67 till 68 år. I detta avsnitt redovisas de offentligfinansiella effekterna av denna reform. Dessutom ges en översiktlig beskrivning av vilka offentliga utgifter som bedöms påverkas när resterande åldersgränser i pensionssystemet höjs i enlighet med Pensionsgruppens överenskommelse.

Effektberäkningarna är behäftade med osäkerhet. Det är exempelvis svårt att bedöma i vilken utsträckning förändringar i pensionssystemet påverkar sysselsättningsgraden bland äldre. Det är också svårt att avgöra hur förändringarna påverkar uttaget av pension då detta inte alltid följer utträdet från arbetsmarknaden.

6.2.2 Effekter av förslagen som träder i kraft 2020

Effekter på arbetsmarknaden

Effekten på de offentliga finanserna av de föreslagna regel­förändringarna beror i stor utsträckning på hur dessa påverkar den makroekonomiska utvecklingen, och då särskilt arbetsmarknaden. Analysen av effekterna på arbetsmarknaden är utförd i Finansdepartementets demografiska modell AMOD med basår 2016.⁴⁸ År 2016 används som basår i framskrivningarna eftersom det bedöms vara ett år då arbetsmarknaden var nära en långsiktig jämvikt.

Antalet personer som är i arbetskraften 2020 påverkas dels av att det då inte längre kommer att vara möjligt att ta ut ålderspension

⁴⁸ AMOD innehåller utfallsdata från SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU) fram till 2016 för olika arbetsmarknadsstatus såsom arbetskraft, arbetslöshet och arbetade timmar, fördelade på kön, ålder och geografisk härkomst. Varje kohorts arbetsmarknadsstatus skrivs fram med SCB:s befolkningsprognos (publicerad i maj 2018). Den demografiskt betingade utvecklingen av respektive arbetsmarknadsvariabel återspeglar därmed både förändringar i befolkningens storlek och sammansättning.

vid 61 års ålder, dels av att LAS-åldern höjs från 67 till 68 år. För att bedöma effekten av regeländringarna används som utgångspunkt en ansats där de individer som påverkas antas uppvisa samma beteenden som individer som är ett år yngre, dvs. individer som redan omfattas av motsvarande regler.

Den höjda lägsta åldern för uttag av ålderspension, från 61 till 62 år, antas således medföra att 61-åringarna (som då inte längre kan få ålderspension) ändrar sitt arbetsmarknadsbeteende så att det motsvarar det beteende som 60-åringar uppvisade 2016. Det betyder att 61-åringarna 2020 i stort antas bete sig som 60-åringarna gjorde 2016 vad gäller exempelvis pensionsgrad. Dock har en justering gjorts som innebär att andelen som är sjuka både i och utanför arbetskraften är något högre för 61-åringar efter reformen jämfört med 60-åringar i dag. Sammantaget innebär reformen att arbetskraftsdeltagandet, sysselsättningsgraden och antalet arbetade timmar förväntas öka.

I bedömningen av effekterna på arbetsmarknaden av den höjda LAS-åldern antas 67-åringarna 2020 bete sig som 66-åringarna gjorde 2016 med avseende på pensionsgrad. Sammantaget innebär även detta att arbetskraftsdeltagandet och sysselsättningsgraden förväntas öka. Även antalet arbetade timmar förväntas öka, men motverkas till viss del av bland annat högre sannolikhet att vara sjuk bland 67-åringarna jämfört med 66-åringarna.

För att få fram effekten av regelförändringarna jämförs beräkningarna med ett scenario utan regeländringar.

Tabell 6.8 Effekter på arbetsutbudet av förändrade åldersgränser 2020

Tusental personer, procent av befolkningen

	61 år	67 år	15–74 år
Befolkning (tusental)	110	93	7 550
Sysselsatta (tusental)			
Före reform	83	18	5 046
Efter reform	85	23	5 061
Differens	2	5	7
Sysselsättningsgrad (%)			
Före reform	75,7	19,4	66,8
Efter reform	77,4	24,7	66,9
Differens	1,7	5,3	0,1

Anm. Antalet sysselsatta i nivå skiljer sig från bedömningen av potentiell sysselsättning som regeringen redovisar i Budgetpropositionen för 2019. Siffrorna i tabellen baseras på en demografisk framskrivning med respektive utan pensionsreform. I bedömningen av potentiell sysselsättning som normalt redovisas beaktas även effekter av andra strukturella förändringar. Denna skillnad påverkar dock endast nivån och inte skillnaden mellan de båda scenarierna.

Såväl höjningen av den tidigaste åldern för uttag av ålderspension som höjningen av LAS-åldern bedöms ha positiva sysselsättnings-effekter, men effekten av höjningen av LAS-åldern bedöms vara störst (se tabell 6.8). Sammantaget bedöms antalet sysselsatta öka med ca 7 000 personer.

Den genomsnittliga årsarbetstiden i de två åldersgrupperna (61-åringar och 67-åringar) är lägre än genomsnittet för åldersgruppen 15–74 år, vilket gör att antalet arbetade timmar bedöms öka något mindre än antalet sysselsatta.

Såväl antalet sysselsatta som antalet arbetade timmar antas öka omedelbart 2020 utan något anpassningsförlopp. Det är möjligt att anpassningen till de nya reglerna sker mer succesivt.

Effekter på de offentliga finanserna

Bedömningen av regelförändringarnas effekter på de offentliga finanserna utgår, i huvudsak, från förhållandet mellan makroekonomin, i synnerhet arbetsmarknaden, och den offentliga sektorns inkomster (skatter och avgifter) och utgifter (pensioner, andra ersättningar, m.m.) som råder i regeringens prognos i budgetpropositionen för 2019. Den grundläggande ansatsen är att sambandet mellan olika makroekonomiska variabler och den

offentliga sektorns inkomster och utgifter hålls konstanta⁴⁹, vilket förutsätter att faktorer som produktivitetstillväxt, sparkvot, vinstandel, prisökningstakt, m.m. inte påverkas av reformförslaget. Detta innebär att de bedömda offentligfinansiella reformeffekterna huvudsakligen uppkommer som en följd av de antagna arbetsmarknadseffekterna.

Fler sysselsatta och fler arbetade timmar gör att BNP ökar jämfört med om inga regler i pensionssystemet ändras. Skatteunderlagen och därmed de offentliga intäkterna ökar också något jämfört med en utveckling utan regelförändringar.⁵⁰ Samtidigt minskar pensionssystemets utgifter till följd av att antalet pensionärer minskar.⁵¹ Minskningen av antalet ålderspensionärer, till följd av höjningen av den tidigaste åldern för uttag av ålderspension och höjningen av LAS-åldern, är permanent. Mindre årliga variationer i den permanenta effekten uppkommer dock på grund av olika kohortstorlekar. I tabell 6.9 redovisas hur de offentliga finanserna bedöms påverkas när reformförslagen för 2020 fått full effekt 2021.⁵²

⁴⁹ För en mer utförlig beskrivning av de beräkningsprinciper dessa beräkningar vilar på, se ”Teknisk bilaga till Bedömning av finanspolitikens långsiktiga hållbarhet”, april 2018, (<https://www.regeringen.se/497a67/contentassets/64971ab87a554143bd0ba5114728f66c/teknisk-bilaga-till-bedomning-av-finanspolitikens-langsiktiga-hallbarhet-april-2018.pdf>).

⁵⁰ I beräkningarna antas inga effekter på produktiviteten uppkomma.

⁵¹ Avgiftsinkomsterna ökar också något. År 2021 motverkas utgiftsminskningen något av att pensionen för dem som arbetat ytterligare ett år blir något högre, till följd av ökad intjäning av pensionsrätter och lägre delningstal, men eftersom denna effekt är försumbar i det korta perspektivet beaktas den inte i beräkningen.

⁵² Eftersom personer fyller år över hela året och approximativt i genomsnitt i mitten av året får de nya åldersgränserna bara halv effekt 2020.

Tabell 6.9 Offentligfinansiella effekter 2021 av förändrade åldersgränser 2020

Miljarder kronor

	Totalt	Stat	ÅP	Kommun
Inkomster	1,2	0,7	0,3	0,2
Skatter	1,2	0,7	0,3	0,2
Transfereringar	0,0	0,0	0,0	0,0
Kapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Utgifter	-0,8	0,1	-1,0	0,2
Transfereringar ¹	-0,9	0,1	-1,0	0,0
Varav hushåll	-1,1	0,0	-1,0	-0,1
Konsumtion	0,2	0,0	0,0	0,2
Investeringar	0,0	0,0	0,0	0,0
Kapital	0,0	0,0	0,0	0,0
Finansiellt sparande	2,0	0,6	1,3	0,0

Anm. På grund av avrundningar summerar inte alltid siffrorna.

¹Inklusive transfereringar till hushåll, företag och utlandet, samt mellan den offentliga sektorns olika delar. Effekten på pensionssystemets (ÅP) transfereringsutgifter uppkommer huvudsakligen av minskade pensionsutbetalningar till följd av den höjda lägsta åldern. Effekten till följd av den höjda åldersgränsen för LAS bedöms vara försumbar.

Eftersom förändringarna i antalet sysselsatta, BNP och antalet ålderspensionärer är relativt små är även den offentligfinansiella effekten begränsad. Sparandet beräknas förbättras, i första hand i pensionssystemet där utgifterna för ålderspensioner minskar. Även staten får ett starkare sparande när skatteintäkterna ökar.^{53,54}

⁵³ Sparandet i staten och kommunerna påverkas av vad som antas om statsbidragen till kommunsektorn. En förändring av statsbidragen till kommunerna kräver ett aktivt beslut. I regeringens kort- och medelfristiga prognoser (i Budgetpropositionen för 2019 var sista medelfristår 2021) är därför statsbidragen normalt oförändrade (utöver de förändringar som regeringen explicit föreslår). På lång sikt får ett antagande om oförändrade statsbidrag till följd att dessa urholkas. I de långsiktiga kalkyler som regeringen presenterar i de ekonomiska vårpropositionerna antas däremot statsbidragen justeras så att kommunsektorn kan anpassa sin verksamhet till den demografiska utvecklingen och eventuella förändringar i inkomster och samtidigt klara målet om god ekonomisk hushållning med oförändrade kommunalskattesatser. I den aktuella beräkningen tillämpas de beräkningsprinciper som gäller för kort- och medelfristprognoserna för åren fram till 2021. Den inkomstförstärkning som uppkommer via det högre skatteunderlaget, till följd av det förlängda arbetslivet, antas i dessa beräkningar användas till en ökad konsumtion i kommunsektorn 2020 och 2021. För åren därefter tillämpas de beräkningsprinciper som gäller för regeringens långsiktiga framskrivningar.

⁵⁴ Kommunsektorns sparande stärks även något av minskade utgifter för utbetalda avtalspensioner, som antas minska på samma sätt som ålderspensionen. I staten har avtalspensionerna i stället en negativ effekt på det finansiella sparandet, eftersom det för staten är avsättningarna och inte utbetalningarna som har betydelse för det finansiella sparandet. I båda fallen är dessa effekter försumbara.

Den offentligfinansiella effekten av förslagen som träder i kraft 2020 redovisas för vissa typer av förmåner i tabell 6.10. Beräkningarna av dessa baseras på de effekter på arbetsutbudet som beskrivs ovan (se tabell 6.8).

Tabell 6.10 Utgiftsökningar för vissa typer av förmåner år 2021

Miljoner kronor	
	2021
Sjukpenning ¹	44
Arbetsmarknadsersättningar ¹	46

¹Inklusive statlig ålderspensionsavgift

De statliga utgifterna för sjukpenning och arbetsmarknadsersättningar (a-kassa, aktivitetsstöd m.m.) ökar något till följd av förslagen som införs 2020.

I tabell 6.11 redovisas hur det finansiella sparandet bedöms ändras i olika delar av den offentliga sektorn på lång sikt. Resultatet avser endast de regelförändringar som införs 2020 så det inkluderar inte effekterna av de regelförändringar som inträffar 2023 och 2026. De inledningsvis lägre utbetalningarna från pensionssystemet ger på sikt högre intäkter från kapital. Samtidigt medför den minskade bruttoskulden att ränteutgifterna minskar, framför allt i staten. Sammantaget medför detta att det finansiella sparandet förstärks något mer på sikt än det primära sparandet (där man bortser från förändrade ränteinkomster och ränteutgifter). På lång sikt (2050) beräknas den konsoliderade bruttoskulden bli 0,4 procent av BNP lägre jämfört med om inga regler ändras.⁵⁵

⁵⁵ Denna bedömning bygger på att staten inte anpassar det offentliga sparandet till överskottsmålet. Om överskottsmålet följs innebär det att de statliga utgifterna kan öka och statliga sparandet minska när sparandet i pensionssystemet stärks av reformen. Sparandeökning 2021 i Tabell 6.11, 2 miljarder kronor, blir då ett engångsvis reformutrymme som uppstår detta år.

Tabell 6.11 Effekten på finansiellt sparande och bruttoskuld av förändrade åldersgränser 2020

Miljarder kronor (om ej annat anges)

	2020	2021	2025	2050
Finansiellt sparande offentlig sektor	0,9	2,0	2,6	17,0
Procent av BNP	0,0	0,0	0,0	0,1
Staten	0,3	0,5	0,8	7,1
ÅP	0,6	1,3	1,9	9,9
Kommunsektorn	0,0	0,0	0,0	0,0
Primärt finansiellt sparande offentlig sektor	0,9	2,0	2,3	7,8
Procent av BNP	0,0	0,0	0,0	0,0
Bruttoskuld offentlig sektor, % av BNP	0,0	0,0	-0,1	-0,4

Framskrivningen inkluderar inte effekter av regelförändringarna som inträffar 2023 och 2026 utan avser endast regelförändringarna för 2020.

6.2.3 Effekter av förslagen som träder i kraft 2023 och 2026

Utöver de förslag om ändrade åldersgränser som redovisats ovan innehåller Pensionsgruppens överenskommelse förslag om ytterligare förändringar av åldersgränser i pensionssystemet 2023 och 2026. Från och med 2026 kommer pensionssystemets åldersgränser att via införandet av riktåldern att kopplas till utvecklingen av den förväntade genomsnittliga livslängden vid 65 års ålder.

Pensionssystemets utgifter väntas bli lägre på kort och medellång sikt, när pensionsutbetalningarna minskar ytterligare. På lång sikt förväntas pensionsutbetalningarna däremot bli högre när de personer som senarelägger sin pension kompenseras med högre genomsnittlig pension. Mer information om förslagets påverkan på det allmänna pensionssystemet redovisas i avsnitt 6.2.4.

Enligt pensionsöverenskommelsen ska reformen vara statsfinansiellt neutral. När riktåldern höjs förväntas statens utgifter bli högre på kort till medellång sikt till följd av framförallt större utbetalningar av sjukersättning, sjukpenning, a-kassa och aktivitetsstöd. Statens utgifter för garantipension minskar dock i samband med att åldersgränsen för rätten till garantipension, bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd höjs. De högre inkomstpensionerna till

följd av ett senare pensionsuttag och förlängt arbetsliv eller tid med sjukersättning, sjukpenning eller a-kassa kommer ytterligare att minska statens utgifter för grundskyddet för pensionärer eftersom detta i varierande grad räknas av mot inkomstpensionen.⁵⁶

De statliga utgifterna för efterlevandepensioner bedöms öka i viss utsträckning. Rätten till omställningspension, änkepension och deras garantiersättningar förlängs till uppnådd riktålder.⁵⁷ Det kommer även att bli något högre statliga utgifter när rätten till förmåner som arbetsskadelivränta, bilstöd, assistansersättning, merkostnadsersättning m.m. förlängs.

Utöver transfereringar till hushåll bedöms statens utgifter öka som en följd av den ökade aktiviteten i ekonomin. Det kan tex handla om ökat behov av statliga investeringar, fler subventionerade anställningar eller mer kollektivtrafik. Även EU-avgiften ökar till följd av en högre BNP.

Ett antal åldersgränser i skattesystemet (se avsnitt 3.7) berörs av förslagen avseende åren 2023 och 2026. Effekterna av de höjda åldersgränserna 2023 och 2026 påverkas av eventuella anpassningar i skattesystemet, vilka är föremål för ytterligare utredningsarbete.

På lång sikt bedöms samtliga sektorer dessutom få lägre ränteutgifter i takt med att bruttoskulden minskar, till följd av det högre finansiella sparandet.

6.2.4 Effekter på inkomstpensionssystemet

Inkomstpensionssystemet är ett fördelningssystem, de inbetalda pensionsavgifterna från de yrkesverksamma betalas samma år ut som pensioner till pensionärerna. Sedan en tid tillbaka har pensionsutbetalningarna överskridit pensionsavgifterna vilket

⁵⁶ Ytterligare en effekt uppstår på grund av att inkomstpensionsunderlaget för garantipensionen kommer att beräknas vid en ålder högre än 65 år. Varje årsvis höjning av garantipensionsålder leder till cirka 3 procent högre inkomstpensionsunderlag. Garantipensionen avräknas med 48–100 procent mot inkomstpensionen.

⁵⁷ I de fall då efterlevandepensionens storlek bestäms av den avlidnes antagna pensionsbehållning blir det även en effekt av att åldersgränserna för beräkning av antagen pensionsbehållning höjs. Denna effekt uppskattas öka efterlevandepensionen med cirka 2,7 procent för varje årsvis höjning. Höjd riktålder leder även till ytterligare år med antagen pensionsrätt vilket innebär cirka 2,5 procent högre antagen pensionsbehållning. Garantiersättningarna för efterlevandepension avräknas dock med ökad efterlevandepension.

inneburit att buffertfonden (AP1–4) finansierat underskottet. Detta väntas fortgå under flera år framöver.

När den lägsta pensionsåldern höjs 2020 är det inte längre möjligt att ta ut pension vid 61 års ålder. Eftersom pensionsutbetalningar till 61-åringar upphör minskar utbetalningarna från pensionssystemet. Högre arbetsinkomster och pensionsgrundande transfereringar från personer i denna ålder kommer samtidigt att öka pensionsavgifterna. Lägre utgifter och högre inkomster stärker pensionssystemets finanser. År 2023 höjs lägstaåldern för ålderspension till 63 år och åldersgränsen för rätt till sjukpenning, sjukersättning och arbetslöshetsersättning ökar till 66 år. Detta innebär en ytterligare förstärkning av pensionssystemet. På längre sikt leder dock de ökade inbetalningarna av pensionsavgifter till att utbetalningarna från pensionssystemet ökar.

Förstärkningen av pensionssystemet minskar risken för nya balanseringsperioder. Samtidigt är det inte osannolikt att pensionssystemets finansiella ställning blir omotiverat högt, vilket aktualiserar frågan hur stora överskott i buffertfonden ska hanteras. En tidigare utredning⁵⁸ föreslog att indexeringen av pensioner och pensionsbehållningar skulle öka om balanstalet blir högre än 1,1.

6.2.5 Konsekvenser för kommunerna

Kommunernas skatteintäkter väntas öka framförallt till följd av att individer arbetar längre, men även till följd av ökade utbetalningar från sjukersättning, sjukpenning och arbetslöshetsersättning när rätten till dessa förlängs⁵⁹. De ökade skatteintäkterna bör beaktas när nivån på det generella bidraget till kommunsektorn ska fastställas. Det möjliggör att uppnå statsfinansiell neutralitet.

En höjd lägsta åldersgräns för uttag av allmän pension kan öka utgifterna för ekonomiskt bistånd för kommunerna från och med 2020. Det är möjligt att fler personer som saknar inkomst och är 61 år gamla istället ansöker om ekonomiskt bistånd när rätten till att ta ut pension från 61 års ålder upphör.

⁵⁸ SOU 2004:15

⁵⁹ Sjukpenning, sjukersättning och arbetslöshetsersättning är vanligen högre än individens allmänna pension.

När sedan åldern för grundskyddet för pensionärer höjs till 66 år 2023 kan kommunernas utgifter för ekonomiskt bistånd öka ytterligare. Det finns idag ingen övre åldersgräns för hur länge ekonomiskt bistånd får lämnas, däremot finns det en praxis att individen ska ansöka om pension vid 65 års ålder. Denna praxis förväntas anpassas till de förslag som lämnas av arbetsgruppen om höjda åldersgränser i pensionssystemet.

Kommunernas kostnader för insatsen personlig assistans kan komma att öka när åldersgränsen för rätten till detta höjs i kombination med rätten till statlig assistansersättning.

Arbetsgruppen föreslår att höja åldersgränsen som ger kommuner möjligheter att tillhandahålla servicetjänster för äldre utan behovsprövning. Åldersgränsen är i dagsläget 67 år och den föreslås höjas i samma takt som riktåldern. Ungefär 2/3-delar av Sveriges kommuner erbjuder någon form av servicetjänster. I en rapport av VINNOVA⁶⁰ framgår det att 38 procent av de kommuner som tillhandahåller servicetjänster för äldre tillåter dessa från 65 års ålder, 24 procent från 67 års ålder, 16 procent från 70 års ålder och 20 procent för de som är 75 år och äldre. Arbetsgruppens förslag påverkar därmed de 24 procent av kommunerna som har 67 år som åldersgräns. Det är svårt att uppskatta kostnaderna för kommunerna i och med att det inte finns någon samlad bild av utgifterna för servicetjänster.

Konsekvenser för den kommunala självstyrelsen

Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen bör en inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till de ändamål som har föranlett inskränkningen. Bestämmelsen innebär att det krävs en proportionalitetsprövning vid inskränkningar i den kommunala självstyrelsen.

Förslagen i denna promemoria angående lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade, lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter och lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare innebär att författ-

⁶⁰ Fixartjänster i Sveriges kommuner, kartläggning och samhällsekonomisk analys, VI 2013:09.

ningarnas pensionsrelaterade åldersgränser först höjs och i vissa fall knyts till riktåldern för pension. Ändringarna innebär i viss mån en inskränkning av den kommunala självstyrelsen. Inskränkningarna bedöms i samtliga fall vara motiverade för att uppnå syftet med förslagen, dvs. att bryta den rådande pensioneringsnormen vid 65 års ålder för att därigenom skapa förutsättningar för ett förlängt arbetsliv, långsiktigt hållbara pensioner och en stabil finansiering av den offentliga välfärden. Arbetsgruppen anser att förslagets inskränkning i den kommunala självstyrelsen inte går utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet.

6.3 Konsekvenser för företagen

En högre pensionsålder bör leda till allt fler äldre i arbetskraften och ett ökat arbetsutbud vilket gör det enklare för arbetsgivarna att hitta en lämplig person att anställa.

Den höjda åldersgränsen för rätten att kvarstå i anställning kan däremot ha negativa konsekvenser för företagen eftersom det blir svårare att göra sig av med äldre anställda. Det skulle kunna innebära en ovilja för företagen att anställa äldre arbetskraft eller åtgärder för att avsluta anställningar vid en lägre ålder än tidigare för att inte behålla oönskade anställda fram till uppnådd LAS-ålder. Detta skulle motverka ett av syftena med förslagen, att höja utträdesåldern.

Vid sjukdomsfall betalas sjuklönen för de första 14 dagarna, undantaget den första karensdagen, av arbetsgivaren. Ett förlängt arbetsliv ökar troligen kostnaderna för företagen eftersom risken för sjukdom ökar med åldern. Enligt en beräkning med FASIT-modellen⁶¹ väntas höjningen av lägsta pensionsåldern från 61 till 62 år leda till 20 miljoner kronor i ökade sjuklöner för den privata sektorn. När lägsta pensionsåldern höjs till 63 år 2023 väntas kostnaderna öka med ytterligare 17 miljoner kronor. Samma år höjs även åldersgränsen för pensionssystemets grundskydd och angränsande trygghetssystem från 65 till 66 år och då beräknas sjuklönekostnaden för denna höjning vara 165 miljoner kronor.

⁶¹ Fördelningsanalytiskt statistiksystem för inkomster och transfereringar, en mikrosimuleringsmodell som beräknar effekterna av ändringar i skatte-, avgifts- och transfereringssystemen för individer och hushåll.

År 2023 skulle därmed sjuklönekostnaderna för företagen vara cirka 200 miljoner kronor högre. Sannolikt överskattas sjuklönekostnaderna med denna beräkning. Anställda i privat sektor har ett lägre sjuklönetal än offentligt anställda, dessutom antas att alla anställda i 65 års ålder arbetar ytterligare ett helt år.

När det gäller arbetsgivaravgifter lämnar inte arbetsgruppen, enligt pensionsöverenskommelsen, några förslag som rör åldersgränserna inom skattesystemen. Mer detaljerade beräkningar avses att lämnas i samband med en översyn av de åldersrelaterade gränserna inom inkomstskattesystemet.

Totalt sett finns det både för- och nackdelar för företagen med arbetsgruppens förslag. Ett ökat arbetsutbud kan göra det lättare att rekrytera medan arbetsgivaravgifter, sjuklön och sjukpenning kan leda till ökade kostnader.

6.4 Konsekvenser för arbetsmarknadens parter

Förslagen får även konsekvenser för arbetsmarknadens parter och deras förhandlingsarbete. Det kan komma att uppstå behov av att anpassa kollektivavtalen efter de nya lagreglerna.

Kollektivavtalade tjänstepensioner samt vissa kompletterande ersättningar förhandlas fram av de centrala parterna på arbetsmarknaden. Avtalen varierar mellan de olika arbetsmarknadssektorerna och är olika utformade beroende på vilka överenskommelser som gjorts mellan de fackliga organisationerna och arbetsgivarna. De fyra stora avtalen gäller för privatanställda tjänstemän, privat anställda arbetare, anställda i kommuner och landsting samt statligt anställda.

Tjänstepensionen betalas normalt ut från 65 års ålder, med vissa undantag för bl.a. de pensioner som regleras av KAP-KL (kommunsektorn) där utbetalningen sker från 67 år. I de flesta fall behövs 30 års intjänande för att få full tjänstepension, men åldern för när man kan börja tjäna in pension varierar. Efter fyllda 65 år, i vissa fall 67 år, ges vanligtvis inga nya pensionsrätter för arbete.

I de kompletterande försäkringar som gäller vid arbetslöshet, varaktigt nedsatt arbetsförmåga eller arbetsskada finns också åldersgränser som har en direkt eller indirekt koppling till ålders-

gränserna i ålderspensionssystemet eller till den så kallade LAS-åldern

Med anledning av arbetsgruppens förslag om höjda pensionsåldrar samt höjda åldersgränser i andra näraliggande socialförsäkringssystem och i arbetslöshetsförsäkringen kan det finnas anledning för arbetsmarknadens parter att se över åldersgränserna för de kollektivavtalade ersättningarna.

Åldersgränsen när allmän pension tidigast kan tas ut föreslås höjas redan 2020. Motsvarande åldersgräns finns för de statliga och kommunala tjänstepensionerna. Det kan vara svårt för berörda parter att ta ställning till behovet av anpassning av denna åldersgräns i avtalet innan höjningen i det allmänna pensionssystemet. Eventuella anpassningar behöver därför ske i efterhand. Åldersgränser förekommer också i skattelagstiftningens bestämmelser om arbetsgivarens avdragsrätt för tjänstepensionsavsättningar. Dessa åldersgränser omfattas inte av detta lagstiftningsprojekt.

Flertalet av förslagen träder dock i kraft 2023 och 2026. Arbetsgruppens bedömning är att arbetsmarknadens parter därigenom ges en rimlig tid för en översyn av åldersgränserna i övrigt.

Arbetsgruppens bedömning att LAS-åldern bör knytas till riktåldern för pension kan komma att begränsa parternas förhandlingsfrihet att genom kollektivavtal reglera tidpunkten för arbetstagares avgångsskyldighet.

Sammanfattningsvis kan förslagen antas medföra behov av anpassningar av kollektivavtalen i flera avseenden. Det är dock inte möjligt att närmare uppskatta omfattningen av dessa.

6.5 Konsekvenser för jämställdhet

Höjda pensionsåldrar leder till ett ökat arbetsutbud och en ökad mängd arbetade timmar. Detta är viktigt för att kunna finansiera välfärden givet de demografiska utmaningar vi står inför i framtiden. Fler kvinnor än män är anställda inom den offentliga men det är svårt att veta om förslagen i denna promemoria påverkar kvinnor och mäns arbetsutbud i olika utsträckning. Det främsta syftet med förslagen är dock att ge både kvinnor och män långsiktigt hållbara pensioner.

Kvinnor har i genomsnitt lägre pension än män vilket främst beror på att pensionen speglar de inkomstskillnader som finns under arbetslivet. Kvinnor tjänar generellt sett mindre än män och arbetar mer deltid. Kvinnor lämnar också arbetslivet tidigare i större utsträckning. Utträdesåldern, den ålder då de flesta som vid 50 år befann sig i arbetskraften permanent har lämnat arbetslivet, var 2017 63,5 år för kvinnor och 64,5 år för män. För att minska pensionsgapet är det därför av stor vikt att skillnader i livsinkomst och arbetsliv mellan könen minskar, oberoende av förslagen om höjd pensionsålder.

Enligt analyser som Pensionsmyndigheten har gjort⁶² kommer som lägst en fjärdedel av befolkningen att påverkas positivt ekonomiskt av höjd pensionsålder. Som mest kommer en fjärdedel att påverkas ekonomiskt negativt. Andelen som påverkas negativt minskar om höjd pensionsålder leder till ett senare utträde från arbetsmarknaden. Erfarenheter från andra länder tyder på att fler kommer att stanna kvar i arbetslivet längre vid höjd pensionsålder.⁶³ Ungefär hälften berörs inte alls, förutsatt att en höjd pensionsålder inte kommer att förändra dessa personers val av faktisk pensionsålder. Kvinnor kommer i större utsträckning än män att påverkas antingen ekonomiskt positivt eller ekonomiskt negativt. Bland dem som inte alls berörs av höjd pensionsålder är andelen män högre.

Följdeffekter av höjd ålder för grundskydd

De grupper som är i behov av grundskyddet i pensionssystemet eller har ersättning från socialförsäkringen kommer att beröras av förslaget om höjda åldersgränser för pensionssystemets grundskydd. Det handlar om personer som har låg inkomst och som vid pensionsåldern är i behov av garantipension och/eller bostadstillägg/aldreförsörjningsstöd. Det handlar i hög grad om kvinnor, nästan 2/3 av de med garantipension i åldrarna 65–69 år är kvinnor och i högre åldrar är andelen mer än 80 procent. Av de som

⁶² Vilka grupper gynnas eller missgynnas av en höjd pensionsålder (Pensionsmyndigheten 2016)

⁶³ Om effekter på arbetsutbud och pensionering av förändringar av pensionsåldern—en forskningsöversikt (Pensionsåldersutredningen 2011:05)

beviljats bostadstillägg i åldrarna 65–69 år är cirka 60 procent kvinnor och andelen stiger med åldern. Att andelen kvinnor med grundskydd stiger med åldern är ett resultat av att kvinnor har en högre medellivslängd än män och att mannen i förhållandet oftast är äldre än kvinnan. Grundskyddsformånerna beräknas på olika sätt för gifta och likställda med gifta och ogifta och likställda med ogifta (se avsnitt 3.2.6 och 3.2.7). Det får till följd att rätten till formånerna ofta inträder när maken avlider.

Åldern för när garantipension inträder föreslås knytas till riktåldern. De som, trots höjd riktålder, väljer att gå i pension vid 65 år eller tidigare kommer att få en lägre total pension (se tabell 6.7, s. 227). Det beror på att dessa personer fram till uppnådd riktålder endast kommer att få inkomstgrundad pension. Först vid uppnådd riktålder blir garantipensionen aktuell. Garantipensionen blir då lägre än med nuvarande åldersgräns på 65 år eftersom den beräknas som om den inkomstgrundade pensionen hade tagits ut vid den nya högre pensionsåldern. Personer som i stället väljer att arbeta eller har transfereringar till uppnådd riktålder får en högre inkomstgrundad pension, men samtidigt blir garantipensionen lägre eftersom den räknas av mot den inkomstgrundade pensionen. Som det framgår av exemplet i tabell 6.6, s. 226 blir dock den totala pensionen högre än vad som gäller i dag. Detta kommer att påverka kvinnor i högre grad än män eftersom fler kvinnor än män får garantipension.

En annan grupp som också kan missgynnas av en höjd pensionsålder är de personer som får ekonomiskt bistånd. En höjd pensionsålder kommer innebära en längre period med ekonomiskt bistånd, som generellt sett är lägre än vad som betalas ut från grundskyddet inom det allmänna pensionssystemet. År 2017 var könsfördelningen 54 procent män och 46 kvinnor för de som fick ekonomiskt bistånd i åldrarna 60–64 år.

Följdeffekter av höjd ålder för kringliggande trygghetssystem

Personer som däremot gynnas av de förslag som lämnas i denna promemoria är de som har ersättning antingen från socialförsäkringssystemet i form av sjukersättning eller i vissa fall sjuk-

penning⁶⁴. Detta gäller också de personer som uppbär ersättning från arbetslöshetsförsäkringen. Eftersom åldersgränsen för när dessa förmåner upphör är knutna till åldersgränsen för garantipension kommer en höjd åldersgräns för rätt till garantipension innebära en längre period med sjukersättning, sjukpenning eller arbetslöshetsersättning. Om inkomsten från något av de ovannämnda ersättningssystemen är högre än den inkomst som personen får i garantipension och bostadstillägg gynnas man av en höjd pensionsålder. Närmare 60 procent av dagens 64-åringar som får sjukersättning och sjukpenning är kvinnor, vilket betyder att en höjning av pensionsåldern med motsvarande höjning i socialförsäkringssystemet kommer gynna kvinnor i större utsträckning. Männerna kommer i högre utsträckning påverkas av den förlängda rätten till arbetslöshetsersättning. Ungefär 60 procent av de som 2016 uppbär arbetslöshetsersättning vid 64 års ålder var män. Antalet arbetslösa, såväl kvinnor som män, i denna åldersgrupp var dock betydligt färre än antalet personer med sjukersättning.

Effekter på pensionsgapet

Pensionsgapet mellan mäns och kvinnor kommer troligen inte minska med arbetsgruppens förslag. En minskning skulle kräva att kvinnor och män reagerar olika när förslagen införs, om kvinnor i större utsträckning än män senarelägger sin pensionering skulle gapet minska. En faktor som talar för detta är att fler kvinnor än män får garantipension vid 65 års ålder. Om dessa i stället förvärvsarbetar ytterligare ett år när åldersgränsen höjs till 66 år 2023 skulle gapet kunna minska. En annan faktor är att fler kvinnor än män har sjukersättning. Rätten till denna höjs i samband med att riktåldern höjs och detta skulle kunna minska pensionsgapet.

Något som verkar i motsatt riktning är att fler män än kvinnor tar ut pension i lägre åldrar, ungefär 1,5–2 procentenheter fler män än kvinnor tar ut allmän pension vid 61 års ålder. Konsekvenser av den föreslagna höjningen av den lägsta pensionsåldern kan bli att fler män än kvinnor skjuter upp sitt pensionsuttag. Det är dock

⁶⁴ För en försäkrad som har fått sjukpenning för 180 dagar efter ingången av den månad han eller hon har fyllt 65 år får Försäkringskassan besluta att ersättning inte längre ska lämnas.

svårt att veta hur pass stor påverkan blir på pensionsgapet eftersom det är en mängd av faktorer som påverkar människors beteende samtidigt, så som ändrade åldersgränser för garantipension, sjukersättning, LAS-ålder, normförskjutningar med mera.

Pensionssystemet är i sig könsneutralt, kvinnor och män har samma regler och samma delningstal trots att kvinnor i snitt lever längre än män. Detta har en omfördelande effekt mellan könen, kvinnor får i genomsnitt mer pension utbetald under sitt liv än vad de har betalat in som pensionsavgifter. Det motsatta gäller för män.

Pensionsgapet är en konsekvens av brister i jämställdhet på arbetsmarknaden. Den utjämning av kvinnor och mäns arbetsinkomster som har ägt rum under en längre tid har dock medfört minskade könsskillnader för inkomstpensionen. Om man bortser från pensionsålderns betydelse för pensionen och enbart ser till hur de ackumulerade pensionsrätterna har utvecklats för olika åldersgrupper har kvinnor födda 1941 vid 60 års ålder i medeltal 73 procent av lika gamla mäns pensionsbehållning. Kvinnor födda 16 år senare har i stället 91 procent av lika gamla mäns pensionsbehållning⁶⁵. Pensionsbehållningen är summan av alla intjänade pensionsrätter och speglar därmed livsinkomsten.

Det bör poängteras att det endast ges pensionsrätter i inkomstpensionen för inkomster under taket på 7,5 inkomstbasbelopp. För inkomster över inkomsttaket ger ofta tjänstepensionsavtalen en högre inbetald pensionsavgift än för inkomster under taket. Det leder till att tjänstepensionen ökar pensionsgapet eftersom fler män än kvinnor tjänar över inkomsttaket.

Slutligen är det i detta sammanhang viktigt att lyfta fram att de förslag som lämnas i denna promemoria förväntas leda till att flera arbetar längre och därmed får högre inkomster både under yrkeslivet och under tiden som pensionär. Detta gäller såväl kvinnor som män. Eftersom kvinnor har lägre pension än män är de utökade möjligheterna för bättre ekonomisk standard särskilt viktiga för kvinnor, även om förslagen inte självklart leder till ett minskat pensionsgap.

⁶⁵ Änkepensionens utfasning, PID161723, Pensionsmyndigheten

6.6 Konsekvenser av riktåldern

I valet av riktålderskonstruktion är det främst två parametrar som styr när riktåldern kommer att förändras. Den första parametern är valet av basår, ju tidigare basår desto högre riktålder. I förslaget för riktålder ska 1994 utgöra basår eftersom det var under det årets förutsättningar som avgiftsnivåer m.m. beslutades. Den andra parametern är hur pass stor andel av medellivslängdsökningen som ska utgöra fritid respektive förlängt arbetsliv. Arbetsgruppen anser att 2/3-delar är en lämplig nivå, dvs. 2/3 av medellivslängdsökningen förväntas utgöras av förlängt arbetsliv och 1/3 av förlängd tid som pensionär.

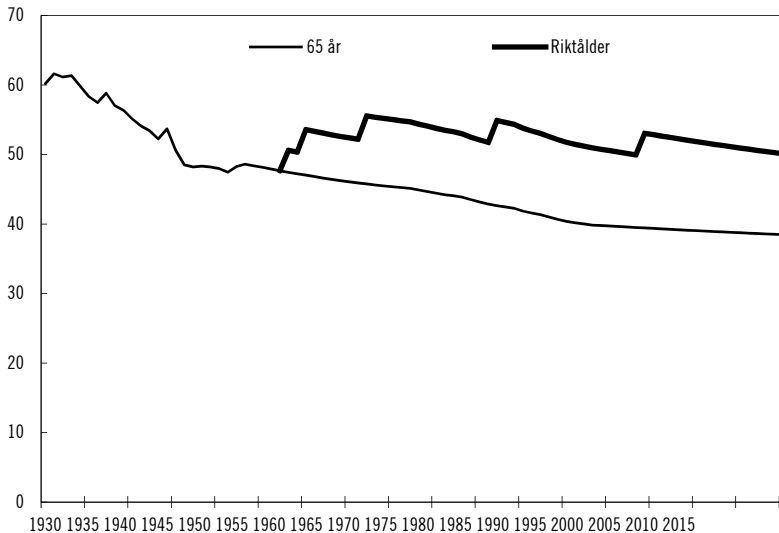
Nedan redovisas effekterna av den föreslagna riktålderskonstruktionen.

6.6.1 Konsekvenser för pensionsnivåerna

Det har inte skett någon nämnvärd förändring av den genomsnittliga åldern för pensionsuttag av den inkomstgrundade ålderspensionen trots att medellivslängden stadigt har ökat. Eftersom den utbetalda pensionens storlek i stor utsträckning bestäms av hur länge den förväntas betalas ut leder det till lägre månatliga pensionsutbetalningar. Även arvsvinsterna blir lägre under den förvärvsaktiva tiden eftersom färre personer avlider innan de uppnått pensionsåldern.

Figur 6.4 Kompensationsgrad för den allmänna pensionen för standardtypfall födda 1930–2015

Den första pensionsutbetalningen av allmän ålderspension dividerat med den sista månadslönen vid 65 års ålder och vid förväntad riktålder.

Källa: Pensionsmyndighetens typfallsmodell.

Figur 6.4 visar kompensationsgraden, den första pensionsutbetalningen från den allmänna pensionen delat med den sista månadslönen innan man går i pension, för standardtypfall⁶⁶ födda 1930–2015 i två scenarier. I det ena scenariot antas typfallspersonerna gå i pension vid 65-års ålder. I det andra antas införandet av riktåldern leda till att pensioneringstidpunkten blir den samma som gällande riktålder. Det framgår att om pensionsåldern fortsätter vara 65 år leder det till en allt lägre kompensationsgrad, från att ha varit ca 60 procent för de födda 1930, 50 procent för födda 1945 till att vara lägre än 40 procent för de födda 1992 och senare. Vid en höjning av riktåldern och därmed pensioneringstidpunkten för typfallspersonerna med ett år ökar kompensationsgraden. Detta beror på att typfallspersonerna har ytterligare ett år av pensionsintjänande men även på att man

⁶⁶ Standardtypfallet har en slutlön på 31 000 kronor. Historisk avkastning och reallönetillväxt används fram till och med 2017 och därefter är avkastningen 2,1 procent samt lönetillväxt och inflation 0 procent.

tillämpar ett lägre delningstal. Pensionen förväntas ju inte betalas ut under en lika lång tid som om man hade pensionerats ett år tidigare.

Kompensationsgraden för den allmänna pensionen varierar mellan 50–55 procent för typfallspersonerna om man höjer riktåldern enligt prognosen i avsnitt 5.1 och tabell 6.12. Kompensationsgraden är i den högre delen av intervallet precis efter en riktåldershöjning för att därefter gradvis sjunka på grund av den fortsatt stigande medellivslängden. När medellivslängden har ökat så pass mycket att riktåldern enligt beräkningsreglerna justeras upp med ett år, leder det återigen till en höjd kompensationsgrad.

96 procent av de anställda i åldrarna 25–64 år får avsättningar till tjänstepension⁶⁷. Standardtypfallen tillhör SAF-LO. De som är födda 1958 beräknas få ytterligare 14 procentenheter kompensationsgrad från tjänstepensionen om de tar ut pension vid 65 års ålder. För de som är födda därefter skulle den totala kompensationsgraden (allmän pension och tjänstepension) variera mellan 51 och 61 procent och vara som lägst för de födda 2015. Om de i stället går i pension vid uppnådd riktålder får de i genomsnitt 17 procentenheter kompensationsgrad från tjänstepensionen. Det betyder att kompensationsgraden inklusive tjänstepension blir mellan 62 och 75 procent⁶⁸.

⁶⁷ Vem får avsättningar till tjänstepension? Rapport 2018:15, ISF

⁶⁸ I beräkningarna för tjänstepensionens del av kompensationsgraden ingår inga ytterligare tjänstepensionsavsättningar efter 65 års ålder.

Tabell 6.12 Pensionsåldrar för födda 1953–1971

*Om LAS-åldern knyts till riktåldern.

Gråmarkerade åldrar är enligt SCB:s befolkningsframskrivning för 2018–2120.

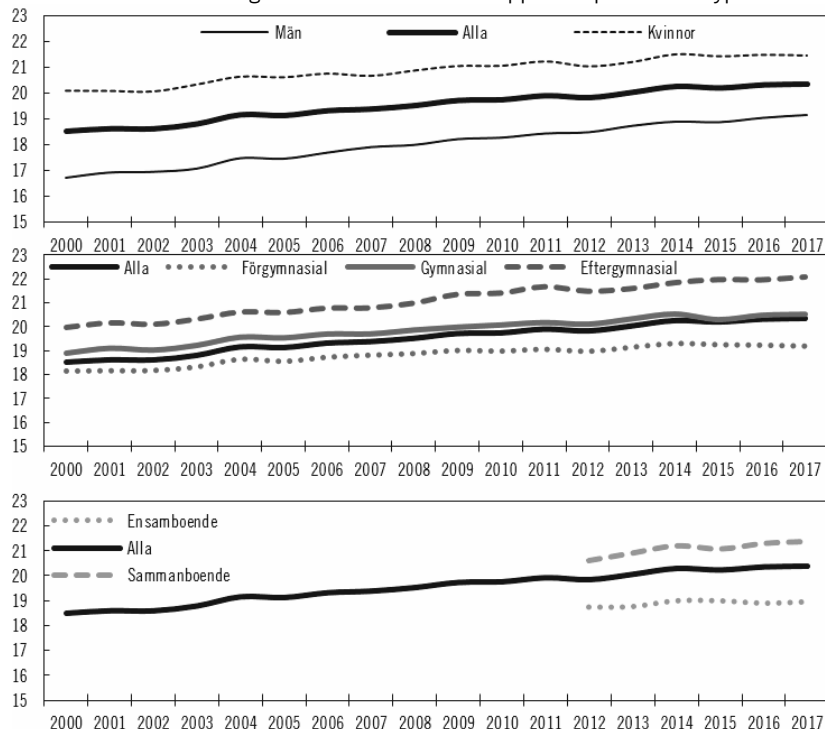
Födelseår	Lägsta pensions-ålder	Riktålder	LAS-ålder
1953	61	65	68
1954	61	65	68
1955	61	65	69
1956	61	65	69
1957	61	65	69*
1958	61	66	69*
1959	62	66	69*
1960	62	67	69*
1961	63	67	69*
1962	63	67	69*
1963	64	67	69*
1964	64	67	69*
1965	64	67	70*
1966	64	67	70*
1967	64	67	70*
1968	64	68	70*
1969	64	68	70*
1970	64	68	70*
1971	65	68	70*

6.6.2 Livslängden efter socioekonomisk bakgrund

Den återstående livslängden vid 65 års ålder har ökat med 1,9 år sedan 2000. I figur 6.5 kan man i den övre panelen se att den totala livslängdsökningen framförallt beror på ökningen hos män, den har ökat med 2,4 år mot 1,4 år för kvinnor.

Figur 6.5 Föväntad återstående livslängd vid 65 års ålder

Den översta panelen visar den återstående livslängden vid 65 års ålder uppdelad på män och kvinnor, den mittersta uppdelad på utbildningsnivå och den nedersta uppdelad på hushållstyp.

Källa: SCB

Den återstående livslängden skiljer sig åt mellan olika grupper och är till exempel olika lång beroende på kön, utbildningsbakgrund och familjesituation, vilket framgår av figur 6.5 ovan. Den mittersta panelen visar att ju högre utbildningsnivå, desto längre återstående livslängd. De med eftergymnasial utbildning har även haft den högsta ökningen av den återstående livslängden, 2,1 år sedan 2000. De med gymnasial utbildningsnivå har haft en något lägre livslängdsutveckling, 1,6 år. De med förgymnasial utbildningsbakgrund har haft den svagaste utvecklingen, den återstående livslängden vid 65 års ålder har ökat med 1,1 år.

Under tidsperioden har dock grupsammansättningen förändrats påtagligt och det är alltså inte samma personer som jämförs över tid. År 2000 hade 47 procent av 65-åriga män och

46 procent av 65-åriga kvinnor förgymnasial utbildningsnivå. År 2016 uppgick motsvarande andelar till 24 respektive 17 procent. Den största andelsökningen har skett för eftergymnasial nivå, den har ökat från 18 till 32 procent för män och från 18 till 36 procent för kvinnor under 15-årsperioden. Därmed är det alltså ett större antal personer som har eftergymnasial utbildningsnivå 2017 än tidigare samtidigt som det är färre som har förgymnasial nivå.

Den nedersta panelen i figur 6.5 visar livslängdsutvecklingen uppdelad för olika hushållstyper för perioden 2012–2017. Sammanboende har en högre återstående livslängd. Dessutom har livslängden ökat mer för denna grupp under perioden än för de ensamboende.

Vissa grupper har haft en mindre gynnsam livslängdsutveckling än genomsnittet i Sverige. En av huvudprinciperna bakom pensionssystemet är att hela försäkringskollektivet ska behandlas likformigt trots att vissa grupper lever längre eller kortare. Ålderspensionen är i praktiken en försäkring där man försäkrar ”risken” för att leva länge. Ett allmänt socialförsäkringssystem bygger på att vi alla är försäkrade och delar på risken. Ett exempel är att det inte är någon skillnad mellan mäns och kvinnors delningstal⁶⁹ trots att kvinnor, i medeltal, alltid har haft en högre medellivslängd än män. En man och en kvinna med samma intjänandehistorik får alltså samma storlek på pensionen trots att kvinnan kommer att få pensionen utbetald under en längre tid.

6.7 Konsekvenser för offentlig verksamhet

6.7.1 Pensionsmyndigheten

Arbetsgruppens förslag bedöms medför ökad administration och behov av systemutveckling hos Pensionsmyndigheten. Allmänheten kommer att behöva informeras om den nya riktåldern och de ändrade åldersgränserna i pensionssystemet. IT-systemen behöver anpassas dels till de ändrade åldersgränserna, dels till den särskilda undantagsbestämmelsen för fortsatt rätt till garantipension från

⁶⁹ Delningstalet är det förväntade antalet år med pensionsutbetalningar för en viss ålder.

65 års ålder. Undantagsbestämmelsen förväntas även leda till ett ökat antal kundtjänst- och försäkringsärenden från och med 2023.

6.7.2 Försäkringskassan

Flera av de förmåner som administreras av Försäkringskassan kommer enligt arbetsgruppens förslag att knytas till riktåldern för pension från och med 2023. Det kommer att medföra ökad administration för myndigheten i form av fler försäkringsärenden men också behov av IT-utveckling och uppdatering av informationsmaterial till allmänheten och interna dokument och verktyg. Det är framför allt antalet sjukpenningärenden som förväntas öka.

6.7.3 Diskrimineringsombudsmannen

Under 2016 och 2017 kom det in 238 respektive 274 anmälningar från enskilda personer som rör diskriminering i samband med ålder. Arbetsgruppens förslag förväntas inte medföra att antalet anmälningar avseende åldersdiskriminering inom nu aktuella områden ökar.

6.7.4 Domstolarna

Enligt arbetsgruppens bedömning kan de lämnade förslagen inte förväntas leda till någon ökad måltillströmning till domstolarna. Förslagen förväntas därmed inte medföra några ökade kostnader för domstolarna.

6.7.5 Övriga myndigheter

Arbetsgruppens förslag bedöms medföra ökade insatser i form av bl.a. information och systemutveckling, främst för de myndigheter som närmast berörs av förslagen. Konsekvenser för dessa myndigheter har beskrivits ovan. Övriga myndigheter förväntas beröras i mer begränsad utsträckning eller inte alls.

6.8 Arbetslöshetskassorna

Arbetsgruppen föreslår att åldersgränserna för rätten till dagpenning och medlemskap i arbetslöshetskassa höjs 2023 för att därefter knytas till riktåldern för pension från och med 2026. Detta innebär sannolikt en ökad arbetsbörda för arbetslöshetskassorna på grund av att rätten till ersättning förlängs.

6.9 Internationella åtaganden

Arbetsgruppens förslag innebär att när pensionsåldern i Sverige höjs kommer den att vara högre än 65 år. I den europeiska balken om social trygghet (European Code of Social Security) och dess protokoll (1964) finns minimiregler om social trygghet som Sverige har förbundit sig att följa. I artiklarna 26–27 anges närmare vad som gäller för ålderspension. Enligt artikel 26 ska ålderspension utges vid en ålder som inte överstiger 65 år eller den högre ålder om antalet medborgare som uppnått den åldern representerar 10 procent av befolkningen under 65 men över 15 år. Enligt arbetsgruppens beräkningar hade Sverige kunnat ha en pensionsålder på 66 år redan 1887. Den senast tillgängliga befolkningsstatistiken för 2017 innebär att Sverige skulle kunna ha en pensionsålder på 78 år och fortfarande uppfylla artikel 26. Arbetsgruppens förslag bedöms därmed inte vara i strid med artikel 26 i den europeiska balken om social trygghets åldersgräns för pension. I artikel 27 anges att för rätt till ålderspension krävs att den enskilde har utfört förvärvsarbete under ett visst antal år. En reducerad ålderspension kan dock utges till den som har ett mycket begränsat antal förvärvsaktiva år. Arbetsgruppens lämnar inga förslag som berör artikel 27.

Sverige ratificerade Internationella arbetsorganisationens (ILO) konvention om invaliditets-, ålders-, och efterlevandeförmåner (nr 128) den 26:e juli 1968. I konventionen anges i artikel 15.2 att åldersgränser för rätt till pension inte får överstiga 65 år men att högre ålder får fastställas av behörig myndighet om det tas hänsyn till demografiska, ekonomiska och sociala kriterier och om de beräknas statistiskt. I artikel 15.3 anges det att om pensionsåldern är 65 år eller högre skall det finnas en möjlighet till lägre

pensionsålder för personer i yrken som i lagstiftningen bedömts som betungande eller ohälsosamma.

Arbetsgruppens förslag bedöms inte strida mot artikel 15.2 i och med att riktåldern beräknas av Pensionsmyndigheten utifrån livslängdstabeller som är en del av den officiella statistiken från SCB. I bakgrunds-, förslags- och konsekvensavsnitten har de ekonomiska och sociala skälen för riktåldern behandlats. De behandlar bland annat utvecklingen av antal återstående år med frisk hälsa vid 60 respektive 65 års ålder, ekonomiska orsaker samt demografiska skäl.

Vad gäller artikel 15.3 ger den föreslagna undantagsregeln för rätt till garantipension vid ett 44-årigt arbetsliv möjlighet att ta ut ålderspension vid 65 års ålder i stället för vid uppnådd riktålder. Denna möjlighet existerar inte bara för de med betungande yrken utan för samtliga yrkesgrupper.

7 Författningskommentar

7.1 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

2 kap.

1 §

En ny *femte strecksats* har införts som anger att det i kapitlet finns bestämmelser om riktålder för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.1.

10 a §

Paragrafen som är ny inför ett nytt begrepp i socialförsäkringsbalken, *riktålder för pension*, till vilket vissa förmåner och beräkningar ska knytas. Det är de förmåner och beräkningar som anger pensionsrelaterade åldersgränser som knyts till det nya begreppet. Riktåldern för pension ska anpassas till utvecklingen av medellivslängden i Sverige och kommer således att förändras över tid. Riktåldern ska beräknas för varje år, se kommentar till 10 b §.

Överväganden finns i avsnitt 5.1. Överväganden avseende anknytning till riktåldern i regelverk utöver socialförsäkringsbalken finns i avsnitt 5.7.

10 b §

Paragrafen som är ny reglerar hur riktåldern för pension ska beräknas. Riktåldern ska räknas fram genom att till bastalet 65 lägga $\frac{2}{3}$ av differensen mellan den vid 65 års ålder återstående medellivslängden för befolkningen i Sverige under femårsperioden närmast före det år riktåldern beräknas och motsvarande värde för jämförelseåret 1994. Den framräknade riktåldern för pension ska avrundas till närmaste helår.

Överväganden finns i avsnitt 5.1.

10 c §

Paragrafen som är ny anger i *första stycket* att riktåldern för pension ska gälla för det sjätte året efter beräkningsåret. Riktåldern kommer således att beräknas för varje år men ska tillämpas först det sjätte året efter beräkningsåret. Det innebär att om riktåldern tidigare har beräknats till 67 år men för t.ex. 2029 beräknas till 68 år höjs riktåldern och därtill knutna åldersgränser automatiskt med ett år sex år senare, det vill säga från och med 2035.

Bestämmelsen i *andra stycket* anger att när en gällande riktålder för pension ändras ska en åldersgräns som är knuten till den riktåldern som gällde före ändringen fortsätta att gälla för en försäkrad som före ändringen har uppnått en sådan åldersgräns. Det innebär att om gällande riktålder höjs från 67 år till 68 år 2035 ska den som 2034 uppnått då gällande riktålder för pension eller en åldersgräns som knuten här till även fortsättningsvis anses ha uppnått denna åldersgräns.

Överväganden finns i avsnitt 5.1.

10 d §

Av paragrafen som är ny framgår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer kan med stöd av 8 kap. 7 § regeringsformen meddela närmare föreskrifter om riktåldern för pension och dess beräkning. Paragrafen är en upplysningsbestämmelse. Utöver vad som regleras i lagen kan även ytterligare föreskrifter behövas för att reglera frågor som rör beräkning och avrundningsregler för framtagande av riktåldern. Även frågor som rör organisatoriska förhållanden, arbetsuppgifter och inre verksamhetsformer kan komma att behöva regleras.

Överväganden finns i avsnitt 5.1.

26 kap.

22 b §

Ändringen i paragrafen innebär att bestämmelsens tidigare 67-årsgräns avseende skyddet för den sjukpenninggrundande inkomsten vid utsträckt livränta höjs till 68 år. Den som får livränta till följd av arbetsskada som inträffat tidigast den månad den försäkrade fyllde 65 år har därmed skydd för sin SGI längst till och med månaden före den när han eller hon fyller 68 år. Ändringen är

föranledd av de förslag som har lämnats i promemorian Förlängt anställningsskydd till 69 år (Ds 2018:28).

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1 och 5.6.

41 kap.

6 §

Ändringen i paragrafen innebär att bestämmelsens tidigare 67-årsgräns avseende den utsträckta rätten till livränta höjs till 68 år. En försäkrad som arbetar och råkar ut för en arbetsskada den månad han eller hon fyller 65 år eller senare kan därmed få livränta längst till och med månaden före den då han eller hon fyller 68 år. Ändringen är föranledd av de förslag som har lämnats i promemorian Förlängt anställningsskydd till 69 år (Ds 2018:28).

Överväganden finns i avsnitt 5.6.

56 kap.

3 §

Ändringen i *första stycket* innebär att inkomstgrundad ålderspension inte längre kan lämnas från 61 år utan tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 62 år.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.1.

62 kap.

12 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 60-årsgränser avseende fördelningen av arvsvinster höjs till 61 år. Ändringen är en anpassning till den föreslagna höjningen från 61 till 62 år av den lägsta åldern för uttag av ålderspension. Det betyder att varje årskull även fortsättningsvis kommer att tilldelas dubbla arvsvinster endast vid ett tillfälle.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.2.

13 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 60-årsgränser avseende fördelningen av arvsvinster höjs till 61 år. Ändringen är en anpassning till den föreslagna höjningen från 61 till 62 år av den lägsta åldern för uttag av ålderspension.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.2.

15 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 60-årsgräns höjs till 61 år vilket är en anpassning till den föreslagna höjningen från 61 till 62 år av den lägsta åldern för uttag av ålderspension.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.2.

16 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 60-årsgräns höjs till 61 år. Förslaget är en anpassning till den föreslagna höjningen från 61 till 62 år av den lägsta åldern för uttag av ålderspension.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.2.

17 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 60-årsgräns höjs till 61 år. Ändringen är en anpassning till den föreslagna höjningen från 61 till 62 år av den lägsta åldern för uttag av ålderspension.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.2.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 december 2019 eftersom Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten i vissa fall har behov av att kunna fatta beslut om ersättning en tid före den tidpunkt från när lagen ska tillämpas första gången.

Av *punkt 2* framgår att lagen ska tillämpas första gången för förmåner som avser tid från och med den 1 januari 2020.

Enligt *punkt 3* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som uppnår respektive åldersgräns före den 1 januari 2020. Som exempel kan nämnas att den som fyller 61 år under 2019 och därmed har uppnått den rådande åldersgränsen för uttag av ålderspension ska ha fortsatt möjlighet att ta ut sin pension även efter det att åldersgränsen har höjts till 62 år 2020.

Överväganden finns i avsnitt 5.8.2.

7.2 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

26 kap.

17 §

Ändringen i *tredje stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns höjs till 66 år. Genom ändringen anpassas SGI-skyddet till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

18 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns höjs till 66 år. Genom ändringen anpassas SGI-skyddet till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

22 a §

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns höjs till 66 år. Genom ändringen anpassas SGI-skyddet till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

22 b §

Ändringen i paragrafen innebär att bestämmelsens tidigare 65 och 68-årsgräns avseende skyddet för den sjukpenninggrundande inkomsten vid utsträckt livränta höjs till 66 respektive 69 år. En försäkrad som får förlängd arbetsskadelivränta till följd av arbetsskada som inträffat tidigast den månad den försäkrade fyllde 66 år har skydd för sin SGI längst till och med månaden före den när han eller hon fyller 69 år. Ändringen av den senare åldersgränsen är föranledd av de förslag som har lämnats i promemorian Förlängt anställningsskydd till 69 år (Ds 2018:28).

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1 och 5.6.

25 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensions-systemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

27 kap.

36 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende sjukpenning efter 180 dagar höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

37 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 70-årsgräns höjs till 71 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensions-systemet. Syftet är att stärka försäkringsskyddet för de som väljer att fortsätta arbeta längre upp i åldrarna efter det att anställningsskyddet har upphört.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

28 a kap.

7 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende sjukpenning i särskilda fall höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

31 kap.

4 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende rehabiliteringsersättning höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i 5.5.1.

33 kap.**16 §**

Ändringen i *första och andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende hur länge sjukersättning kan lämnas höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensions-systemet.

Överväganden finns i 5.5.1.

16 a §

Paragrafen som är ny innebär att sjukersättning inte kan lämnas för tid under vilken den försäkrade får garantipension enligt 67 kap. 4 a §.

Överväganden finns i avsnitt 5.4.3.

17 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 60-årsgräns för uppföljning av den försäkrades arbetsförmåga höjs till 61 år. Ändringen är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensions-systemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

35 kap.**4 §**

Ändringen i *andra punkten* innebär att bestämmelsens tidigare 64-årsgräns avseende försäkringstid för rätt till garantiersättning höjs till 65 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensions-systemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

12 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 64-årsgräns avseende framtida försäkringstid höjs till 65 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

13 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 64-årsgräns höjs till 65 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

15 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 64-årsgräns höjs till 65 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

41 kap.

5 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns för hur länge arbetsskadelivränta kan lämnas höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet. Dessutom läggs i bestämmelsen in en hänvisning till den nya 6 a §.

Överväganden finns i avsnitt 5.6.

6 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65 och 68-årsgräns avseende den utsträckta rätten till livränta höjs till 66 respektive 69 år. En person som arbetar efter att han eller hon har fyllt 66 år men inte har fyllt 69 år, som är försäkrad för sjukpenning och som till följd av arbetsskada under denna tid får sin arbetsförmåga bestående nedsatt, ska kunna ha rätt till livränta. Ändringen av den senare åldersgränsen är föranledd av de förslag som har lämnats i promemorian Förlängt anställningsskydd till 69 år (Ds 2018:28).

Överväganden finns i avsnitt 5.6.

6 a §

Arbetsskadelivränta enligt 5 § upphör när den försäkrade uppnår åldersgränsen för pensionssystemets grundskydd.

Paragrafen som är ny anger att livränta enligt 5 § emellertid inte lämnas för tid när den försäkrade får garantipension stöd av 67 kap. 4 a §. Förlängd arbetsskadelivränta som däremot utges med stöd av 6 §, det vill säga med anledning av arbetsskada som inträffat efter den försäkrade uppnår åldersgränsen för pensionssystemets grundskydd, kan dock utgå för samma tid som den försäkrade får garantipension med stöd av 67 kap. 4 a §.

Överväganden finns i avsnitt 5.4.3.

46 kap.

8 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 70-årsgräns för rätt till smittbärränta höjs till 71 år. Ändringen är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet. Syftet är att på motsvarande sätt som för sjukpenning stärka försäkringsskyddet för dem som väljer att fortsätta arbeta längre upp i åldrarna efter det att anställningsskyddet har upphört.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

50 kap.

4 §

Ändringen i *första och andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgränser höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.3.

51 kap.

8 §

Ändringen i paragrafen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgränser avseende villkoren för assistansersättning efter angiven ålder ska höjas till 66 år, vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.3.

10 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende utökning av antalet assistanstimmar höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.3.

52 kap.

10 §

Ändringen i *första styckets första och andra punkt* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgränser avseende rätten till bilstöd höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.3.

56 kap.

3 §

Ändringen i *första stycket* innebär att inkomstgrundad ålderspension inte längre kan lämnas från 62 år utan tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 63 år.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.1.

4 a §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns för när ålderspension får lämnas utan ansökan vid hel sjukersättning höjs till 66 år vilket är en anpassning till de i övrigt föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.1 och 5.5.1.

5 §

Ändringen i *första och andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgränser för när ålderspension får lämnas före ansökningsmånaden höjs till 66 år vilket är en anpassning till de i övrigt föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.1 och 5.5.1.

8 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende Pensionsmyndighetens utredningsskyldighet höjs till 66 år vilket är en anpassning till de i övrigt föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensions-systemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.1. och 5.5.1.

58 kap.**11 §**

Ändringen innebär att den övre åldersgränsen för beräkning av genomsnittsinkomsten i inkomstindex höjs från 64 till 65 år vilket är en anpassning till de i övrigt föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensions-systemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.4.

60 kap.**18 §**

Ändringen i *första styckets första strecksats* innebär att bestämmelsens tidigare 64-årsgräns avseende pensionsgrundandebelopp för pliktjänstgöring höjs till 65 år vilket är en anpassning till de i övrigt föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.5.

30 §

Ändringen i *tredje punkten* innebär att bestämmelsens tidigare 64-årsgräns för tillgodoräknande av barnår höjs till 65 år vilket är en anpassning till de i övrigt föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensions-systemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.5.

41 §

Ändringen i *fjärde punkten* innebär att bestämmelsens tidigare 64-årsgräns för överlåtelse av barnår höjs till 65 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.5.

52 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 64-årsgräns avseende generell jämförelseinkomst vid beräkningsmetod 2 höjs till 65 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.5.

62 kap.

12 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 61-årsgränser avseende fördelningen av arvsvinster höjs till 62 år vilket är en anpassning till den föreslagna höjningen från 62 till 63 år av den lägsta åldern för uttag av ålderspension. Det betyder att varje årskull även fortsättningsvis kommer att tilldelas dubbla arvsvinster endast vid ett tillfälle.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.2.

13 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 61-årsgränser avseende fördelningen av arvsvinster höjs till 62 år vilket är en anpassning till den föreslagna höjningen från 62 till 63 år av den lägsta åldern för uttag av ålderspension.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.2.

15 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 61-årsgräns höjs till 62 år vilket är en anpassning till den föreslagna höjningen från 62 till 63 år av den lägsta åldern för uttag av ålderspension.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.2.

16 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 61-årsgräns höjs till 62 år vilket är en anpassning till den föreslagna höjningen från 62 till 63 år av den lägsta åldern för uttag av ålderspension.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.2.

17 §

Ändringen i *första och andra stycket* innebär att beräkningen av arvsvinster anpassas till de i övrigt föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionsystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.2.

38 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 70-årsgräns avseende förvärvsvillkoret höjs till 71 år vilket är en anpassning till de i övrigt föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.6.

44 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende omräkning av inkomstpension vid tidigt uttag höjs till 66 år vilket är en anpassning till de i övrigt föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionsystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.3.

67 kap.**4 §**

Ändringen innebär att garantipension inte längre kan lämnas från 65 års ålder utan tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 66 år. Detta gäller om inte något annat anges i 4 a §.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.1.

4 a §

Paragrafen som är ny reglerar möjligheten för en försäkrad att efter ett långt arbetsliv även fortsättningsvis få garantipension från och med den månad som han eller hon fyller 65 år. För att den försäkrade ska kunna ta ut garantipension från 65 år krävs att ett förvärvsvillkor är uppfyllt. Förvärvsvillkoret uppfylls för den försäkrade som har haft pensionsgrundande inkomst för vart och ett av minst 44 år som har uppgått till lägst två gånger det inkomstbasbelopp som gällde vid respektive intjänandeår.

Garantipension enligt bestämmelsen kan lämnas tills den försäkrade uppfyller villkoren för garantipension med stöd av grundregeln i 4 §.

Har den försäkrade haft pensionsgrundande inkomster som ännu inte har fastställts av Skatteverket, vilket exempelvis kan vara fallet för det sista arbetsåret, ska även sådan inkomst kunna beaktas. Inkomstbasbelopp finns fastställda först från och med 2001. Av 6 kap. 6 § lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken framgår vad som ska likställas med ett inkomstbasbelopp för år före 2001.

Överväganden finns i avsnitt 5.4.1.

20 §

Paragrafen reglerar hur beräkningsunderlaget för garantipension ska fastställas när inkomstpension, tilläggspension eller garantitillägg har lämnats från annan tidpunkt än vid 65 års ålder. Genom regleringen undviks att garantipensionen kompenserar – helt eller delvis – för den minskning av den inkomstgrundade pensionen som ett tidigt uttag innebär. Detta gäller även i det fall pensionstagaren gör ett uttag av sin inkomstpension med början efter 65 års ålder (prop. 1997/98:152 s. 75).

Pensionsöverenskommelsen om långsiktigt höjda och trygga pensioner anger att försäkrade födda 1957 eller tidigare inte ska beröras av de nya höjda åldersgränser som träder ikraft 2023. Vidare kan tilläggspension och garantitillägg endast uppbäras av personer som är födda 1953 eller tidigare. Mot bakgrund härav görs en ändring i paragrafens *första stycke* så att bestämmelsen endast omfattar försäkrade födda 1953 eller tidigare. Två nya motsvarande paragrafer (20 a och 20 b §§), införs för åldersgrupperna födda 1954–1957 respektive 1958 eller senare.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.2.

20 a §

Paragrafen som är ny reglerar hur beräkningsunderlaget för garantipension ska fastställas för försäkrade födda 1954–1957 när han eller hon fått inkomstpension från annan tidpunkt än vid 65 års ålder.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.2.

20 b §

Paragrafen som är ny reglerar hur beräkningsunderlaget för garantipension ska fastställas för försäkrade födda 1958 eller senare när han eller hon fått inkomstpension från annan tidpunkt än vid 66 års ålder.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.2.

20 c §

Paragrafen som är ny anger att garantipension som lämnas med stöd av 4 a § alltid ska beräknas med 65-årsmånadens delningstal oberoende av från vilken tidpunkt garantipensionen lämnas. När sedan garantipension kan lämnas med stöd av grundregeln i 4 § ska garantipensionen i stället omräknas med stöd av 20 b §.

Överväganden finns i avsnitt 5.4.2.

74 kap.**7 §**

Ändringen i *första stycket* innebär att äldreförsörjningsstöd inte längre kan lämnas från 65 års ålder utan tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 66 år om inte annat anges i 7 a §.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.1.

7 a §

Äldreförsörjningsstöd lämnas enligt 7 § tidigast från och med den månad när den försäkrade uppnår åldersgränsen för pensions-systemets grundskydd.

Paragrafen som är ny anger emellertid att äldreförsörjningsstöd även kan lämnas för tid före dess om den försäkrade får garantipension med stöd av den nya bestämmelsen i 67 kap. 4 a §.

Överväganden finns i avsnitt 5.4.3.

77 kap.**18 §**

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende hur länge omställningspension, garantipension till omställningspension och änkepension i form av 90-procentstillägg kan lämnas höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensions-systemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

18 a §

Omställningspension, garantipension till omställningspension och änkepension i form av 90-procentstillägg lämnas enligt 18 § längst till och med månaden före den då den efterlevande uppnår åldersgränsen för pensionssystemets grundskydd.

Paragrafen som är ny reglerar att angivna förmåner inte lämnas när den försäkrade får garantipension med stöd av 67 kap. 4 a §.

Överväganden finns i avsnitt 5.4.3.

81 kap.

4 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 64-årsgräns avseende tillgodoräknande av framtida försäkringstid höjs till 65 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

7 §

Ändringen i *andra styckets första strecksats* innebär att bestämmelsens tidigare 64-årsgräns avseende beräkning av framtida försäkringstid höjs till 65 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

82 kap.

1 §

Ändringen i *andra styckets andra och tredje strecksats* innebär att de där angivna 65-årsgränserna avseende pensionsbehållning efter avlidna höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

4 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende pensionsbehållning höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

6 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende tidigt uttag av inkomstpension höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

7 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 64-årsgräns för antagen pensionsbehållning höjs till 65 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

8 §

Ändringen i *andra strecksatsen* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns vid beräkning av efterlevandepensionsunderlaget höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

14 §

Ändringen i *första punkten* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns för beräkning av antagen pensionsbehållning höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

16 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 64-årsgräns höjs till 65 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensions-systemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

20 §

Ändringen innebär att paragrafens båda åldersgränser avseende beräkningen av inkomstgrundad efterlevandepension höjs med ett år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensions-systemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

21 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns för omräkning av pensionsbehållning med inkomstindex höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensions-systemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

84 kap.

6 §

Ändringen i *andra punkten* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns för änkepensionens 90-procentstillägg höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

16 §

Paragrafen reglerar samordning mellan änkepension och inkomstpension för änkor födda 1954 eller senare.

Ändringen i paragrafen innebär att den tidigare regleringen som angav att 14 § skulle tillämpas tas bort och ersätts med ett nytt *andra stycke*. Det nya stycket innebär att åldersgränsen för samordning höjs till 66 år för änkor födda 1954 eller senare vilket

är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Ändringen innebär vidare att den tidigare regleringen som angav att 15 § skulle tillämpas tas bort och ersätts med ett nytt *tredje stycke*. Det nya stycket anger att underlåten avgiftsbetalning inte ska påverka samordningen till änkans fördel.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

101 kap.

6 §

Ändringen i *första punkten* innebär att bostadstillägg grundat på ålderspension inte längre kan lämnas från 65 års ålder utan tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 66 år förutom i de fall den försäkrade får hel allmän ålderspension med stöd av bestämmelsen om garantipension i 67 kap. 4 a §.

Ändringen i *andra punkten* innebär att bostadstillägg grundat på änkepension inte längre kan lämnas från 65 års ålder utan tidigast från och med den månad då den försäkrade fyller 66 år

Överväganden finns i avsnitt 5.3.1 och 5.43.

102 kap.

16 §

Ändringarna i *andra stycket* innebär dels att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns för beaktande av arbetsinkomster höjs till 66 år, vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet, och dels att den angivna beloppsgränsen 24 000 kronor även ska tillämpas när den försäkrade får hel garantipension med stöd av 67 kap. 4 a §.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.1 och 5.4.3.

18 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.1.

22 §

Ändringarna i *fjärde stycket* innebär dels att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns för tillägg till bostadskostnaden höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet, och dels att tillägget även ska tillämpas när den försäkrade får garanti-pension med stöd av 67 kap. 4 a §.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.1 och 5.4.3.

30 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.1.

103 c kap.

8 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns för hur länge boendetillägg som längst kan lämnas höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.1.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 december 2022 eftersom Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten i vissa fall har behov av att kunna fatta beslut om ersättning en tid före den tidpunkt från när lagen ska tillämpas första gången.

Av *punkt 2* framgår att lagen ska tillämpas första gången för förmåner som avser tid från och med den 1 januari 2023.

Enligt *punkt 3* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som uppnår respektive åldersgräns före den 1 januari 2023.

Enligt *punkt 4* ska 58 kap. 11 § i dess nya lydelse tillämpas första gången för beslut som avser förmåner från och med 1 januari 2025.

Enligt *punkt 5* ska äldre föreskrifter om beräkningsunderlag för inkomstgrundad efterlevandepension fortfarande gälla för dödsfall som har inträffat före den 1 januari 2023. Som exempel kan nämnas

att den som fyller 62 år under 2022 och därmed uppnått den rådande åldersgränsen för uttag av ålderspension ska ha fortsatt möjlighet att ta ut sin pension även efter det att åldersgränsen har höjts till 63 år 2023.

Överväganden finns i avsnitt 5.8.2.

7.3 Förslag till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

26 kap.

17 §

Ändringen i *tredje stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns ersätts av begreppet uppnådd riktålder för pension. Genom ändringen knyts SGI-skyddet till riktåldern för pension. Det innebär att SGI-skyddet omfattar tid före det att den försäkrade uppnår riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

18 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns ersätts av begreppet uppnådd riktålder för pension. Genom ändringen knyts SGI-skyddet till riktåldern för pension och skyddet omfattar tiden före det att den försäkrade uppnår riktåldern.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

22 a §

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns ersätts av begreppet uppnår riktåldern för pension. Genom ändringen knyts åldersgränsen för bibehållen SGI vid sjukersättning, aktivitetsersättning eller livränta till riktåldern för pension och gäller längst till och med månaden före den när den försäkrade uppnår riktåldern.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

22 b §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns ersätts av begreppet uppnådde riktåldern för pension. Genom ändringen

knyts åldersgränsen för när en arbetsskada tidigast ska ha inträffat till riktåldern för pension. Det innebär att en person som får förlängd arbetsskadelivränta till följd av arbetsskada som inträffat tidigast den månad den försäkrade uppnådde riktåldern för pension har skydd för sin SGI längst till och med månaden före den när hon eller han fyller 69 år.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1 och 5.6.

25 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns ersätts av begreppet uppnår riktåldern för pension. Genom ändringen knyts åldersgränsen för när SGI ska fastställas till riktåldern. Det innebär att SGI ska fastställas för en person som är försäkrad för tjänstepension i form av ålderspension före utgången av den månad han eller hon uppnår riktåldern för pension, endast under de förutsättningar som i övrigt anges i paragrafen.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

27 kap.

36 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende sjukpenning efter 180 dagar i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att om den försäkrade fått sjukpenning för 180 dagar efter ingången av den månad när han eller hon uppnådde riktåldern för pension, får Försäkringskassan besluta att sjukpenning inte längre ska lämnas.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

28 a kap.

7 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende sjukpenning i särskilda fall i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att sådan sjukpenning lämnas längst till och med månaden före den månad när den försäkrade uppnår riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

31 kap.**4 §**

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende rehabiliteringsersättning i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att rehabiliteringsersättning lämnas längst till och med månaden före den månad när den försäkrade uppnår riktåldern för pension.

Överväganden finns i 5.5.1.

33 kap.**16 §**

Ändringen i *första och andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgränser avseende hur länge sjukersättning kan lämnas i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att sjukersättning lämnas längst till och med månaden före den månad då den försäkrade uppnår riktåldern för pension.

Överväganden finns i 5.5.1.

17 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 61-årsgräns avseende uppföljning av den försäkrades arbetsförmåga i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att någon uppföljning inte behöver göras om den försäkrade har fem eller färre år kvar tills riktåldern för pension uppnås.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

35 kap.**4 §**

Ändringen i *andra punkten* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende framtida försäkringstid för rätt till garantiersättning i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att sådan försäkringstid kan tillgodoräknas till och med året före det år den försäkrande uppnår den vid försäkringsfallet gällande riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

12 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende framtida försäkringstid i stället knyts till riktåldern för pension.

Det innebär att som framtida försäkringstid räknas tid till och med året före det år då den försäkrade uppnår den vid försäkringsfallet gällande riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

13 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende framtida försäkringstid i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att som framtida försäkringstid räknas tiden till och med året före det år då den försäkrade uppnår den vid försäkringsfallet gällande riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

15 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende försäkringstid i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att som försäkringstid räknas tiden från och med det år då den försäkrade fyllde 16 år till och med året före det år då han eller hon uppnår den vid försäkringsfallet gällande riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.1.

41 kap.

5 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns för hur länge livränta kan lämnas knyts till riktåldern för pension. Det innebär att livränta lämnas längst till och med månaden före den då den försäkrade uppnår riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.6.

6 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns ersätts av begreppet uppnår riktåldern för pension. Genom ändringen knyts åldersgränsen för när en arbetsskada tidigast ska ha inträffat till riktåldern. Det innebär att en person som har drabbats av arbetsskada den månad hon eller han uppnår riktåldern för pension eller senare ska kunna ha rätt till förlängd arbetsskadelivränta längst till och med månaden för den då den försäkrade fyller 69 år.

Överväganden finns i avsnitt 5.6.

50 kap.**4 §**

Ändringen i *första och andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgränser avseende rätten till merkostnadsersättning i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att rätt till ersättning föreligger för försäkrad som före uppnådd riktålder för pension har fått sin funktionsförmåga nedsatt.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.3.

51 kap.**8 §**

Ändringen i paragrafen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgränser avseende villkoren för assistansersättning efter angiven ålder i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att assistansersättning kan lämnas för tid efter det att den försäkrade uppnått riktåldern för pension endast om ersättning beviljats innan han eller hon uppnått riktåldern för pension, eller om ansökan kommer in senast dagen före dagen när riktåldern uppnås och därefter blir beviljad. Om riktåldern för pension är 67 år innebär det att en sådan ansökan ska komma in senast dagen före dagen när sökanden fyller 67 år.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.3.

10 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende utökning av antalet assistanstimmar i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att antalet timmar inte får utökas efter det att den försäkrade har uppnått riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.3.

52 kap.**10 §**

Ändringen i *första stycket första och andra punkten* innebär att bestämmelsernas tidigare 66-årsgränser avseende bilstöd i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att bilstöd kan lämnas till en försäkrad som inte har uppnått riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.3.

56 kap.

3 §

Ändringen i *första stycket* innebär att den tidigare 63-årsgränsen avseende från vilken tidpunkt inkomstgrundad ålderspension tidigast kan lämnas i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att pension lämnas tidigast från och med den månad som infaller tre år innan den försäkrade uppnår riktåldern för pension. Om riktåldern är 67 år 2026 kommer den lägsta åldern för uttag av pension då att vara 64 år.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.1.

4 a §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns för när ålderspension får lämnas utan ansökan i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att pension får lämnas utan ansökan från och med den månad den försäkrade uppnår riktåldern för pension om den försäkrade fick hel sjukersättning omedelbart före den månaden.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.1 och 5.5.1.

5 §

Ändringen i *första och andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgränser för när ålderspension får lämnas före ansökningsmånaden knyts till riktåldern för pension. Det innebär att pension får lämnas för högst tre månader före ansökningsmånaden om den försäkrade fick sjukersättning omedelbart före det han eller hon uppnår riktåldern för pension. Det innebär vidare att så får ske bara i fråga om pension som lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade uppnår riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.1 och 5.5.1.

8 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns för Pensionsmyndighetens utredningsskyldighet avseende den försäkrades pensionsuttag i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att den försäkrades önskemål ska utredas om han eller hon inte har ansökt om pension månaden före den då han eller hon uppnår riktåldern för pension

Överväganden finns i avsnitt 5.2.1. och 5.5.1.

58 kap.**11 §**

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns för beräkning av genomsnittsinkomsten i inkomstindex i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att inkomstindex ska visa inkomstförändringen för försäkrade som under beskattningsåret har fyllt minst 16 år men ännu inte har uppnått riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.4.

60 kap.**18 §**

Ändringen i *första styckets första strecksats* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende pensionsgrundande belopp för pliktjänstgöring i stället knyts till riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.5.

30 §

Ändringen i *tredje punkten* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns för tillgodoräkande av barnår i stället knyts till riktåldern för pension. Barnår tillgodoräknas endast om föräldern har uppnått högst året före riktåldern för pension under intjänandeåret. Det betyder att om riktåldern är 67 år 2026 tillgodoräknas barnår endast om föräldern har fyllt högst 66 år under intjänandeåret.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.5.

41 §

Ändringen i *fjärde punkten* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns för överlåtelse av barnår i stället knyts till riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.5.

52 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende generell jämförelseinkomst vid beräkning av pensionsgrundande belopp för barnår enligt beräkningsmetod 2 i stället knyts till riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.5.

62 kap.

12 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 62-årsgränser avseende fördelningen av arvsvinster i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att arvsvinster efter personer som avlidit fem eller fler år före det år de skulle ha uppnått riktåldern för pension ska fördelas för året efter dödsfallsåret. Det betyder att om riktåldern är 67 år 2026 ska arvsvinster efter personer som avlidit före det år de skulle ha fyllt 63 år fördelas för året efter dödsfallsåret. Det är den riktålder som gällde vid tidpunkten för dödsfallet som ska gälla, det kommer således att sakna betydelse om riktåldern skulle ha ändrats när fördelningen av arvsvinster ska göras. Vidare anges att arvsvinster efter personer som avlidit fyra eller färre år före det att de skulle ha uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension ska fördelas för dödsfallsåret.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.2.

13 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 62-årsgränser avseende fördelningen av arvsvinster i stället knyts till riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.2.

15 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 62-årsgräns avseende beräkning av arvsvinster i stället knyts till riktåldern för pension. Beräkningen enligt paragrafen avser de som har avlidit efter 16 års ålder men minst fem år före det år de skulle uppnått den riktålder för pension som gällde vid dödsfallet.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.2.

16 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 62-årsgräns i stället knyts till riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.2.

17 §

Ändringarna i *första och andra stycket* innebär att beräkningen av arvsvinster knyts till riktåldern för pension.

Ändringarna i första stycket innebär att för en försäkrad som inte har uppnått riktåldern för pension ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av officiell statistik över befolkningens livslängd under femårsperioden närmast före det fjärde året före det år personen skulle ha uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension. Det betyder att om riktåldern var 67 år vid dödsfallet ska beräkningen göras med ledning av statistik under femårsperioden närmast före det år personen uppnådde 63 års ålder.

Ändringarna i andra stycket innebär att från och med det år den som avses i första stycket uppnår riktåldern för pension ska beräkningen enligt 16 § göras med ledning av statistik för femårsperioden närmast före året före det år personen uppnådde riktåldern för pension. Det betyder att om riktåldern är 67 år och den försäkrade har uppnått denna ålder ska beräkningen göras med ledning av statistik för femårsperioden närmast före det år personen uppnådde 66 års ålder.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.2.

38 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelsens 71-årsgräns avseende förvärvsvillkoret knyts till riktåldern för pension. Förvärvsvillkoret är uppfyllt om det för den försäkrade senast det femte året efter uppnådd riktålder för pension har fastställts pensionsgrundande inkomster i angiven omfattning.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.6.

44 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende omräkning av inkomstpension vid tidigt uttag i stället knyts till riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.2.3.

67 kap.**4 §**

Ändringen i paragrafen innebär att bestämmelsen tidigare 66-årsgräns avseende tidpunkten från vilken garantipension tidigast

kan lämnas i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att garantipension får tas ut tidigast från och med den månad då den försäkrade uppnår riktåldern för pension. Det betyder att om riktåldern är 67 år 2026 kommer garantipension då tidigast att lämnas från och med den månad då den försäkrade fyller 67 år.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.1.

20 b §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende garantipensionens beräkningsunderlag i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att beräkningsunderlaget alltid ska bestämmas som om inkomstpensionen hade börjat lyftas den kalendermånad då den försäkrade uppnår riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.2.

74 kap.

7 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende tidpunkten från vilken äldreförsörjningsstöd tidigast kan lämnas i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att äldreförsörjningsstöd lämnas tidigast från och med den månad då den försäkrade uppnår riktåldern för pension. Ändringen innebär vidare att om riktåldern är 67 år 2026 kommer äldreförsörjningsstöd då tidigast att kunna lämnas från och med den månad då den försäkrade fyller 67 år.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.1.

77 kap.

18 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende hur länge omställningspension, garantipension till omställningspension och änkepension i form av 90-procentstillägg kan lämnas i stället knyts till riktåldern för pension. Angivna förmåner lämnas längst till och med månaden före den då den efterlevande uppnår riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

81 kap.**4 §**

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende tillgodoräknande av framtida försäkringstid i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att som försäkringstid ska tid tillgodoräknas från och med det år då dödsfallet inträffade till och med det året före det år då den avlidne skulle ha uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension (framtida försäkringstid).

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

7 §

Ändringen i *andra styckets första strecksats* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende beräkning av framtida försäkringstid i stället knyts till riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

82 kap.**1 §**

Ändringarna i *andra styckets första och andra strecksatser* innebär att de tidigare 66-årsgränserna avseende pensionsbehållning efter avlidna knyts till riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

4 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende pensionsbehållning i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att pensionsbehållningen beräknas på olika sätt beroende på om dödsfallet inträffat före eller efter uppnådd riktålder för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

6 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende tidigt uttag av inkomstpension i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att om den avlidne har tagit ut inkomstpension före den månad då han eller hon uppnått eller skulle ha uppnått riktåldern för pension (tidigt uttag) gäller vid

beräkning av den faktiska pensionsbehållningen det som anges i andra stycket.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

7 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns för antagen pensionsbehållning i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att pensionsbehållning tillgodoräknas för tiden från och med det år då dödsfallet inträffade till och med året före det år då den avlidne skulle ha uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

8 §

Ändringen i *andra strecksatsen* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns vid beräkning av efterlevandepensionsunderlaget i stället knyts till riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

14 §

Ändringen i *första punkten* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns för beräkning av antagen pensionsbehållning i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att pensionsbehållningen ska beräknas för den avlidne om dödsfallet har inträffat före det år då den avlidne skulle ha uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

16 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende antagen pensionsbehållning i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att pensionsbehållningen ska motsvara summan av de årliga pensionsrätter som kan tillgodoräknas för den avlidne för tiden från och med det år då dödsfallet inträffade till och med året före det år då den avlidne skulle ha uppnått den vid dödsfallet gällande riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

20 §

Ändringen innebär att paragrafens tidigare 65- och 66-årsgräns avseende intjänad pensionsbehållning i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att om dödsfallet inträffat efter det år då den avlidne uppnådde riktåldern för pension ska till grund för beräkning av efterlevandepension läggas den avlidnes faktiska pensionsbehållning som tjänats in till och med året före det år då den avlidne uppnådde riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

21 §

Ändringen i *första stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns för omräkning av faktisk pensionsbehållning med inkomstindex i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att pensionsbehållningen ska räknas om med förändringar av inkomstindex fram till ingången av det år den avlidne uppnådde riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

84 kap.**6 §**

Ändringen i *andra punkten* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns för änkepensionens 90-procentstillägg i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att änkepensionen ska för år räknat motsvara för tid före den månad då änkan uppnår riktåldern för pension, 90 procent av det prisbasbelopp som gällde för dödsfallsåret (90-procentstillägg).

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

16 §

Ändringen i *andra stycke* innebär att den tidigare 66-årsgränsen vid samordning mellan änkepension och inkomstgrundad ålderspension i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att om inkomstgrundad ålderspension tas ut vid en senare tidpunkt än från och med den månad då änkan uppnått riktåldern för pension ska hänsyn tas till den inkomstgrundade ålderspension som skulle ha betalats ut om hon haft rätt till pensionen från och med den månaden.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

101 kap.

6 §

Reglerna för ålderspension och änkepension knyts till riktåldern för pension. Ändringen i *första och andra punkten* innebär att de tidigare 66-årsgränserna för när bostadstillägg kan lämnas, grundat på nämnda förmåner, också knyts till riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt.5.3.1.

102 kap.

16 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns för beaktande av arbetsinkomster i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att från och med den månad en försäkrad uppnår riktåldern för pension ska inkomst enligt första stycket 5 och 6 endast beaktas till den del den överstiger 24 000 kronor.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.1.

18 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende fribelopp i stället knyts till riktåldern för pension. Pensionssystemets grundskydd anknyts till riktåldern för pension, så även åldersgränserna för sjuk- och aktivitetsersättning. De avdragsmöjligheter som hör samman med nämnda förmåner ska också knytas till riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.1.

22 §

Ändringen i *fjärde stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende tillägg till bostadskostnaden i stället knyts till riktåldern för pension. Det innebär att tillägg till bostadskostnaden ska göras från och med den månad den försäkrade uppnår riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.1.

30 §

Ändringen i *andra stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns i stället knyts till riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.1.

103 c kap.

8 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns för hur länge boendetillägg kan lämnas i stället knyts till riktåldern för pension. Ändringen är en anpassning till de ändrade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet. Boendetillägg lämnas därmed längst till och med månaden före den när den försäkrade uppnår riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.3.1.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt *punkt 1* i kraft den 1 januari 2026 i fråga om bestämmelserna i 35 kap. 4, 12, 13 och 15 §§. Övriga bestämmelser träder i kraft den 1 december 2025 eftersom Försäkringskassan och Pensionsmyndigheten i vissa fall har behov av att kunna fatta beslut om ersättning en tid före den tidpunkt från när lagen ska tillämpas första gången.

Av *punkt 2* framgår att lagen ska tillämpas första gången för förmåner som avser tid från och med den 1 januari 2026.

Enligt *punkt 3* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som uppnår respektive åldersgräns före den 1 januari 2026. Som exempel kan nämnas att den som fyller 63 år under 2025 och därmed uppnått den rådande åldersgränsen för uttag av ålderspension ska ha fortsatt möjlighet att ta ut sin pension även efter det att åldersgränsen har knutits till riktåldern 2026 och därmed sannolikt har höjts till 64 år.

Enligt *punkt 4* ska äldre föreskrifter om försäkringstid i 35 kap. 4, 12, 13 och 15 §§ fortfarande gälla för försäkringsfall som fastställs till tid före den 1 januari 2026.

Enligt *punkt 5* ska 58 kap. 11 § i dess nya lydelse tillämpas första gången för beslut som avser förmåner från och med 1 januari 2028.

Enligt *punkt 6* ska äldre föreskrifter om beräkningsunderlag för inkomstgrundad efterlevandepension fortfarande gälla för dödsfall som har inträffat före den 1 januari 2026.

Överväganden finns i avsnitt 5.8.2.

7.4 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

9 b §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgränser avseende förutsättningarna för insatser efter viss ålder höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensions-systemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 januari 2023.

Enligt *punkt 2* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som har fyllt 65 år före lagens ikraftträdande.

Överväganden finns i avsnitt 5.8.3.

7.5 Förslag till lag om ändring i lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade

9 b §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgränser avseende förutsättningarna för insatser efter viss ålder knyts till riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 januari 2026.

Enligt *punkt 2* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som har fyllt 66 år före lagens ikraftträdande.

Överväganden finns i avsnitt 5.8.3.

7.6 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

22 §

Ändringen i *fjärde stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende när rätten till dagpenning upphör höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensions-systemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.7.2.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 januari 2023.

Enligt *punkt 2* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som har fyllt 65 år före lagens ikraftträdande.

Överväganden finns i avsnitt 5.8.4.

7.7 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring

22 §

Ändringen i *fjärde stycket* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende när rätten till dagpenning upphör knyts till riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken.

Överväganden finns i avsnitt 5.7.2.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 januari 2026.

Enligt *punkt 2* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som har fyllt 66 år före lagens ikraftträdande.

Överväganden finns i avsnitt 5.8.4.

7.8 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor

34 §

Ändringen i paragrafens *tredje stycke* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende rätten att bli medlem i en arbetslöshetskassa höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.7.2.

36 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende när medlemskapet i en arbetslöshetskassa upphör utan uppsägning höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.7.2.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 januari 2023.

Enligt *punkt 2* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som har fyllt 65 år före lagens ikraftträdande.

Överväganden finns i avsnitt 5.8.5.

7.9 Förslag till lag om ändring i lagen (1997:239) om arbetslöshetskassor

34 §

Ändringen i paragrafens *tredje stycke* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende rätten att bli medlem i en arbetslöshetskassa knyts till riktålder för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken.

Överväganden finns i avsnitt 5.7.2.

36 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende när medlemskapet i en arbetslöshetskassa upphör utan uppsägning knyts till riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken.

Överväganden finns i avsnitt 5.7.2.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 januari 2026.

Enligt *punkt 2* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som har fyllt 66 år före lagens ikraftträdande.

Överväganden finns i avsnitt 5.8.5.

7.10 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

2 kap.**7 §**

Ändringen i paragrafens *första stycke* innebär att bestämmelsens tidigare 67-årsgräns avseende undantaget från individuell behovsprövning höjs till 68 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.7.5.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 januari 2020.

Enligt *punkt 2* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som har fyllt 67 år före lagens ikraftträdande.

Överväganden finns i avsnitt 5.8.6.

7.11 Förslag till lag om ändring i lagen (2009:47) om vissa kommunala befogenheter

2 kap.

7 §

Ändringen i paragrafens *första stycke* innebär att bestämmelsens tidigare 68-årsgräns avseende undantaget för individuell behovsprövning höjs till 69 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.7.5.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 januari 2023.

Enligt *punkt 2* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som har fyllt 68 år före lagens ikraftträdande.

Överväganden finns i avsnitt 5.8.6.

7.12 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken

7 kap.

23 §

Ändringen i paragrafens *tredje stycke* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende rätten till änkepensionens 90-procentstillägg höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

30 §

Ändringen i paragrafens *andra stycke* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende rätten till garantipension till änkepension höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

32 §

Ändringen i paragrafens *första stycke* innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende rätten till garantipension till änkepension höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 januari 2023.

Enligt *punkt 2* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som har fyllt 65 år före lagens ikraftträdande.

Överväganden finns i avsnitt 5.8.7.

7.13 Förslag till lag om ändring i lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken

7 kap.**23 §**

Ändringen i paragrafens *tredje stycke* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende rätten till änkepensionens 90-procentstillägg knyts till riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

30 §

Ändringen i paragrafens *andra stycke* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende rätten till garantipension till änkepension knyts till riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

32 §

Ändringen i paragrafens *första stycke* innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende rätten till garantipension till änkepension knyts till riktåldern för pension.

Överväganden finns i avsnitt 5.5.2.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 januari 2026.

Enligt *punkt 2* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som har fyllt 66 år före lagens ikraftträdande.

Överväganden finns i avsnitt 5.8.7.

7.14 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

1 a §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende för vilka lagen gäller höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.7.3.

2 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende för vilka lagen gäller höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.7.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 januari 2023.

Enligt *punkt 2* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som har fyllt 65 år före lagens ikraftträdande.

Överväganden finns i avsnitt 5.8.8.

7.15 Förslag till lag om ändring i lagen (2013:156) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare

1 a §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende för vilka lagen gäller knyts till riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken.

Överväganden finns i avsnitt 5.7.3.

2 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende för vilka lagen gäller knyts till riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken.

Överväganden finns i avsnitt 5.7.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 januari 2026.

Enligt *punkt 2* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som har fyllt 66 år före lagens ikraftträdande.

Överväganden finns i avsnitt 5.8.8.

7.16 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

1 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende för vilka lagen gäller höjs till 66 år vilket är en anpassning till de föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.7.3.

2 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 65-årsgräns avseende för vilka lagen gäller höjs till 66 år vilket är en anpassning till de

föreslagna höjningarna av de pensionsrelaterade åldersgränserna i det allmänna pensionssystemet.

Överväganden finns i avsnitt 5.7.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 januari 2023.

Enligt *punkt 2* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som har fyllt 65 år före lagens ikraftträdande.

Överväganden finns i avsnitt 5.8.9.

7.17 Förslag till lag om ändring i lagen (2017:584) om ansvar för etableringsinsatser för vissa nyanlända invandrare

1 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende för vilka lagen gäller knyts till riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken.

Överväganden finns i avsnitt 5.7.3.

2 §

Ändringen innebär att bestämmelsens tidigare 66-årsgräns avseende för vilka lagen gäller knyts till riktåldern för pension enligt 2 kap. 10 a–10 d §§ socialförsäkringsbalken.

Överväganden finns i avsnitt 5.7.3.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

Lagen träder enligt bestämmelserna i *punkt 1* i kraft den 1 januari 2026.

Enligt *punkt 2* ska äldre föreskrifter fortfarande gälla för den som har fyllt 66 år före lagens ikraftträdande.

Överväganden finns i avsnitt 5.8.9.

Departementsserien 2019

Kronologisk förteckning

1. Straffrättsliga åtgärder mot tillgreppsbrott och vissa andra brott. Ju.
2. Höjda åldersgränser i pensionssystemet och i andra trygghetssystem. S.

Departementsserien 2019

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Straffrättsliga åtgärder mot tillgreppsbrott
och vissa andra brott. [1]

Socialdepartementet

Höjda åldersgränser i pensionssystemet
och i andra trygghetssystem. [2]

En departementspromemoria arbetas fram inom Regeringskansliet. Den publiceras i departementsserien, förkortad Ds.

NORSTEDTS
JURIDIK

||||KARNOV GROUP

10647 Stockholm Tel 08-598 19190 kundservice@nj.se www.nj.se

ISBN 978-91-38-24904-8 ISSN 0284-6012